

Mixe, North Central: Bible for 1 John, 1 Peter, 1 Thessalonians, 1 Timothy, 2 John, 2 Peter, 2 Thessalonians, 2 Timothy, 3 John, Acts, Galatians, Hebrews, James, John, Jude, Mark, Matthew, Philemon, Titus

Formatted for Translators

©2022 Wycliffe Associates

Released under a Creative Commons Attribution-ShareAlike 4.0 International License.

Bible Text: The English Unlocked Literal Bible (ULB)

©2017 Wycliffe Associates

Available at <https://bibleineverylanguage.org/translations>

The English Unlocked Literal Bible is based on the unfoldingWord® Literal Text, CC BY-SA 4.0. The original work of the unfoldingWord® Literal Text is available at <https://unfoldingword.bible/ult/>.

The ULB is licensed under the Creative Commons Attribution-ShareAlike 4.0 International License.

Notes: English ULB Translation Notes

©2017 Wycliffe Associates

Available at <https://bibleineverylanguage.org/translations>

The English ULB Translation Notes is based on the unfoldingWord translationNotes, under CC BY-SA 4.0. The original unfoldingWord work is available at <https://unfoldingword.bible/utn>.

The ULB Notes is licensed under the Creative Commons Attribution-ShareAlike 4.0 International License.

To view a copy of the CC BY-SA 4.0 license visit <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>

Below is a human-readable summary of (and not a substitute for) the license.

You are free to:

- Share — copy and redistribute the material in any medium or format.
- Adapt — remix, transform, and build upon the material for any purpose, even commercially.

The licensor cannot revoke these freedoms as long as you follow the license terms.

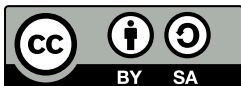
Under the following conditions:

- Attribution — You must attribute the work as follows: "Original work available at <https://BibleInEveryLanguage.org>." Attribution statements in derivative works should not in any way suggest that we endorse you or your use of this work.
- ShareAlike — If you remix, transform, or build upon the material, you must distribute your contributions under the same license as the original.
- No additional restrictions — You may not apply legal terms or technological measures that legally restrict others from doing anything the license permits.

Notices:

You do not have to comply with the license for elements of the material in the public domain or where your use is permitted by an applicable exception or limitation.

No warranties are given. The license may not give you all of the permissions necessary for your intended use. For example, other rights such as publicity, privacy, or moral rights may limit how you use the material.

Matthew

Chapter 1

¹ Ya'at no'oky ma'am Jesucristo yeknikäpxa'a tsoyo'onta'akj, David myääñkj, Abraham myääñkj. ² Abra'ham myääñkj Isaac, Isaac myääñkj Jacob, Jacob myääñkj Judá mē'ētj yu'utxtyēyk. ³ Judá myääñkj Fares jats Zara Tamar kēxm, Fares myä'änkj Esrom, Esrom myä'änkj Aram. ⁴ Aram myä'änkj Aminadab, Aminabad myä'änkj Naasón, Naasón myä'änkj salmón. ⁵ Salmón Myä'änkjé Booz Rahab kexm, Booz myä'änkj Obed ye kēxm Ruth, Obed myä'änkj Isaí. ⁶ Isaí myä'änkj David ma'aty niwintsēn. David myä'änkj Salomón Urias tyoxtyekjkexm ⁷ Salomón myä'änkj Roboam, Roboam mya'ankj Abías, Abias myääñkj Asa. ⁸ Asa mya'ankj Josafat, Josafat myä'änkj Jorám jats Jorám myääñkj Uzias. ⁹ Uzias myä'änkj Jotám, Jotám myä'änkj Acáz, Acáz myä'änkj Ezequias. ¹⁰ Ezequias myä'änkj Manasés, Manasés myä'änkj Amón, Amón myankj Josias. ¹¹ Josias myä'änkj Jeconias mē'ēt yu'utxtyēkj ja jume'etj ma'am israelitas ye'ekjnaxkexetye Babilonia. ¹² Kuyots israelitas ye'ekj pak'axkēxnate Babilonia, Jeconias ē myä'änkj Salatiel, Salatiel yäpj Zorobabel. Zorobabel myä'änkj Abiud, ¹³ Abiud myä'änkj Eliaquim, Eliaquim myä'änkj Azor. ¹⁴ Azor myä'änkj Sadoc, Sadoc myä'änkj Aquim, Aquim myä'änkj Eliud. ¹⁵ Eliud myä'änkj Eleazar, Eleazar myä'änkj Matán, Matán myä'änkj Jacob. ¹⁶ Jacob yäpj José María nyiyayija kexm maam jots Jesus Kyëxwinääky, ma'aty xe'emoytye Cristo. ¹⁷ Tukeyē naskaxee ma'am Abraham jats David we tukēyē mä'äkj ma'aksts jumē'ētj ma'ams David jats ma'am israelitas ye'eknaxkexē'ekyextē israelitas Babilonia jats Cristo myin ja maakj ma'aksts naskaxee. ¹⁸ Ku Jesucristo kyex nats ē jots tyünye. Tyakj María wē ja jity myētkäpxyipy José jats me'et ama'aksketj, ke'enem jats tsye'enmyuktetj, jots una'antj pa'aty Dios wyä'atspo'okēxm. ¹⁹ Ja nyiyay José tey patümpē ja yitye, kä ja jots tsöky tsotyumpē ye'ekj tänēt ja'ay wyinku'ukj natsē jots niwinmayē amääks nikēktj. ²⁰ Ku ja yity tniwinmayē jats näyā'atēēts, tu'uk wiintsēn tyumpē (Angel) jots yaku'mayo'opy kyëxjēky nyēmokxē "José, David jü'ükjn, käm tsēketj jats xme'etamääkskētkj Maria, tikex ku tē una'ankj pa'atyē wētsē Dios wya'ats po'o tē tyänäxkitäkyē. ²¹ Tu'ukjē una'ankj pa'atj jats mits xkuxē'ēwatj Jesús jētsē yēēkmäätkjwēmpyē kyapj täko'ony jópy. ²² Tukēyē jats na tyünyē jatsē kyuytyunēētkj wintsēn yā'awayu'ukj yákäpxpē kexm, ku wyan'oky. ²³ Axtu'ukjtē, ju'y tooxtyekj nikexmē wya'an jats tye'ekj käxwa'an tu'ukj mi'ixy, jats xē'ēwmowäntē Emmanuel, ma'aty winpitsempy, Dios xmääkityem'. ²⁴ José nyimiy jats nä tüüny tsom wintsēn tyumpē (Angel) jo pyawa'anye jats jots nä nkuenta pe'ekj tso'om tyo'oxtyekj. ²⁵ Naynya; jē kä jots me'etma'ay ku'nääm ja yu'unkj kyëx jats jots xē'ēwmoy Jesús.

Chapter 2

¹ Ku Jesús kiex Jëm Belen de Judea je xëew ma Herodes niwintsën tiuny, nits yaitiëjkjaaytë mati wíytë ots jia'të Jerusalen mati tsonhtëp maam xëew pitsëm nits wiant. ² ¿ma jë yity Judios nyiwintsën mati tē kiex? tē ääts n'ixt jë miatsa Jem maam xëew pitsëm jëts ääts nimimpy nits nwintsëkj wiany. ³ kots jë niwintsën Herodes, tmatooy yaat, nits ots winmay kieky mëëtj tukëyë Jerusalen. ⁴ Nits Herodes twamukëx tukëyë teety nyiwintsën mëëtj jaywtëëk mati jëm kaapjotm nits t'yixtëy "¿mait jë Cristo Kiëxjék wany?" ⁵ nits jë iatsootë jem Belen de Judea jë ku ná akapxp ots jaywiety, ⁶ jets mits Belen mati Juda yitjootm ke mits mnimutsk maam Juda wiintuwëk'eew yakujky, jets ma mits jëmsts pitsmt tuuk nitenewy mati t'ixitpj ëts njay mati jëm Israel. ⁷ Nits Herodes otsj twatsoy jë yaaytyëjk jaay mati wíytë amëëtskj nits tyikte'ey yik xon junë tē jë matsá kiëxjëëky. ⁸ Jets ots tpakex Belen Jëts tnémjaay. Nèkxt nits yikxonëm x'ixtatë jë unaak. kots xpa'atët nits xnikapxt nits äts nèkxt jets nikx nwintskë. ⁹ Nits ko tnijaweety ko niwintsën ots nyiëmxitë nits jiaktuyooytë jëts matsá mati wë wiënë tē t'ixt mǎ jem xëew pitsëm. Jets yitj wintuwëk atëp jets jem wiaktany maam jen yikj jë unaak. ¹⁰ Kots jë ots t'ixt jë matsá nits ots mǎ ka jë ots xontaakjtë. ¹¹ Nits nyëkxt jem tēkën'tum, nits t'ixt jë unaakj mëëtj tiaakj Maria jets twinkuxtenetyë nits wintsekëny tmoytë, jets tik awatst lakon mati tsowatjp, nits kemoytë tsow pux mati meen oyieepj (oro), poom (inciensio), on mati paak xukpj (mirra). ¹² Nits Dios wianx kumayiotyp Jëts kë iukj winpitnëtët ma jem Herodes je kexts ots niëkxnëtë kiapjot nyiaxjotm ayam tuu. ¹³ Nits jety ku je nyëkxnëtë, nits ots José kumay iojp miukëpx wintsën tiumpj (angel) jets nyëmx "tenkiukë pakonyë unaak jets meet tyaak xpawajët nits xmetkektsookt jem Egipto. Jëmsts mtant koomëm äts nikapxt, jë ku Herodes ixtawempy jë unaakj nits tyiki ookwany." ¹⁴ je koots José tienkiuk'aty jets t'pakoon unaak mëtëjë tiaakj nits nyikx Egipto. ¹⁵ Nits jëm txënaay konem ots ioknë Herodes jets ots kiuytyunye ntsom wiënë akapxp kiëxm tē Dios yǎny Egipto ats n'uunk ots nwatsoy." ¹⁶ jets ko Herodes ots kuentë tuny ku te wiyy jaaytë nihotë tiaxiky nits ots mǎknex iampeky nits tyiknikutuukj aty jets nikx tik ooktaay tukëyë mix iuunk mitiw mëtsk jumëts okj mati namiax mati jem Belen mets tukeye jë itjotm, na tsom ots wiyy jiaaytë tianijawëty jatiëy jë jumetj. ¹⁷ Ixëts ots kiuytiuny tukëyë ntson akapxp Jeremias ots t'a këpx, ¹⁸ ots yikmatoy tuuk ayuuk, jem Ramá, jëyën yaxën më ka jë, ku Raquel iunkj teekj tniyaxnëx nits kë ots tkupeky kapxjotmë any ku ity jë nipën kiaopën itnëtë. ¹⁹ Ku Herodes ots ioknë, nits wintsën tiumpë (angel) ots kiëxjëëky José kiumayjiotyp jem Egipto jets nyëmx, ²⁰ tenkiukj pakonyë unaak mëëtyë tyaakj jets nëkx Israel itjootm jë ku tē iokëxnëtë mati yitj unaak jiuukyāt iit tixtayjiëtyëpj. ²¹ Nits José tienkiuk'aty nits tpakoony unaak mëëtj jë tiaak nits minkomë Israel yit jootm. ²² Jets ku tnijaw aty ku Arquelao tam jem yik kutukomëp jem Judea mam yity tyëety Herodes nits ots txëk jets kë nyëkxwany, nits ku Dios ots kumay jiotyp wianxë, nits nyikx Galilea iit jootm ²³ nits nyikx jets txënaay jem kaapjootm mati txëew Nazaret. Jets kiuytiunë tsom akapxptëk te iitj t'akapxtë jets ku je yiktijt Nazareno.

Chapter 3

¹ Jam tu'ukxë'ëwën Juan el bautista myiin a'wayu'ukj náskäpxë Judea tyetsitj jotm ye'ni. ² Winmayëmpijitë, tikex ku të wyinkony oyätän ma'aty tsa'apjotm. ³ Tikex kuja kexm jots nikäpx ja aka'apxpë Isaias, ku wyanye "a'wayu'ukj ma'aty wa'atsoopj teets it jotm, ye'ekjniyötë wintsen nyë tyü,yekj tewte mnëm, tu'u. ⁴ Juan ity twitë jätsu'u ak, jats po'o tinsum natya tinwinnyë we ja jity je'ekpx mu'u me'et jömti pya'akj. ⁵ Nits Jerusalén, tukëyë Judea jats tukëyë kääpkj ma'aty në Jordan nyiwitity jity yawitsëjättyëtë. ⁶ Ja jity nyëpëttë ma'am Jordán nye'e,ku ity tyako'ony tka'apxna'axta. ⁷ Kuts ja jots tiix nima'aynyex jixpe'ekytye'ekj (fariseos) me'et kate'eyäwëwyë (saduceos) nyi atya jats tyëknë'ëpätj, nits jots ja ye'ekj nëmëtë mitstë tsu'utspë tsa'any nyaskëxe'etë, ¿peen mits temnëmxëtë jats skukëktët ja jotja'an ma'aty minwampj? ⁸ Ye'ektemëtë te'em ma'aty joy winmayempitëm. ⁹ Jats kë xwinmastät nawyanëtat tu'ukj anitu'ukj "ëtst me'et Abraham tsó'om ëtsen te'ety. Ixa'am mits ne'emë ku Dios tyu'mpë janá jats Abraham junkj tyekj putëkj ma'am ixä'a tsa'a. ¹⁰ Te'ena ja po'otpë pu'ux ye'ekpëm ma'am epj xo'o a'ats. Na'atsë tukëyë xo'o ma'aty of katëm ëpy ye'ekj po'otjëkpë jats ye'ekj jë'ëen. yu'upe pe'ty. ¹¹ Èts miits ixä'am nyeknepe'etpye nëe kexm jats mits winmayë'ëmpity pëns ëts xпамimpë ixokj, me'ekj më awxëëwje niké ets jats niké ets xpa'at etya jats kye'ekj pakone'et je nikx nyekne'epetytyete Dios wyats po'onjen kexm jats me'et jë'ën. ¹² Ja ya'akaptwats ja'm ja tkejëm'ë jats winka'apkext pux ma'am të na'axyëkjyuum pity jats naynya ko'onjekj mo'okj ma'am kyo'onjëkjtakj ja'ts tyëkjtoyty penx kiepy jëen jopy ma'aty nijuna kaokpë. ¹³ Nits Jesus myiny Galilea jats nyikx ma'am ne'e Jordán jats jam Juan ye'ek nepääte'etj. ¹⁴ Jats Juan ity tyayeti atu'ukj oky, jats ya'ani "Èts xäpatyëpy mits yexa xe'ekne'epety" jats ¿ëts mits xniminy? ¹⁵ Jesus yatsoë jats nyemxë kupëëkjna, tikex ku oyna jats ën kuytyunën tukëyë tyeyjatpë. Nits Juan tye'ek jatsna. ¹⁶ Kuts jots nyëpëëtty jättyë Jesus pyintsemy ne'e jotm, jats jots tsa'apwiin yawa'atx, jats tix Dios wya'atspo'o kyita'aky na tso'om tu'ukj pakj jats tyanaxkitaka. ¹⁷ Nits jots ma'atoy tu'uk ayu'ukj jam tsa'apjootm jats yeani "ixaätjë ëts kunu'uky junkj, taotkutjtakepxpye jëts txëë.

Chapter 4

¹ Jatyë Jesus, Dios wyä'äts poj yëkwinmäjyë jats nyëkxt näxwin'wä'ats'ätum, nits jam wyinmä'any y'ixët mëjku'ujy.

² Ku ijty y'äyujëkyextë wixtekjyëw, wixtekxtsxuj nits yujpyäjtë. ³ Nits winmäny ixpë nyimijnë jats nëëmxë pën Dios'uunk mits,päwänyëtsäj jats tsäpka'aky wympit. ⁴ Jesus y'atsojëmpijtë nits nyëmxë: Jäy wyat jap ity kujäätyëjkjääy ka'atsäpka'aky täjukyët jayë ja'a ja'yë mati äyuujk Dios y'äwäk'äm pitsëm. ⁵ Nits mëjku'ujy pyäwäjë wäätskäjpjotm nits myëtpäjtë tsaptëkjup ämnaxy. ⁶ Nits nyëmxë, pën mDios unkëmtämits, kuputnäxjyä, jäywyet jap y'ity pyäkaxpë ja tyumpë (Angeles) Jats m'ixitët jats kati mteky tsatsxë kutsäkëxmjy'ät. ⁷ Jesus nyëmxë, jaywyët näjnyäj y'ity Katie wintsën Dios xwinmä'äny icy. ⁸ Jats jatukyäjë mëkujy pyäwäk ojmyë kopkunukukm nits tuky ixë tukëyë näxwiiny mäwä'äjt myëj äjtën nitänë. ⁹ Nits nyëmxë tukëyë ëts mitsxä'ätkëm oykyëxt pënxwinkux tana'apy ëts mits pën xwëntsëjk'eepyëj ëts näynyäj. ¹⁰ Nits Jesus nëmxë,jnëkx jäkam witiity mits mëjku'ujy tikëx kujäywyët ja'pity, jawintsën Dios jamëts wintsëjkënmo'op, jaats mits jäyëmtujnëp. ¹¹ Najts ojts mëjku'ujy nyikeekyë nits nyimijnëtë tumpëtëjk (angeles) nits ojts tyunxëtë. ¹² Ku Jesus tmäto'ojy jats të Juan yëkmätsnë nits jam wyimpity Galilea. ¹³ Tsxo'ony Nazaret nits nyikxy tsënowyë Capernaum, mati myu'awinkon eepy Galilea myä'äxnyëj, Zabulón mëët Neftalí yitjotm. ¹⁴ Jäkëxnäyjajty jats näj tyuñet tso'om matyäkpë Isaias ojts ya'any. ¹⁵ Zabulón y'itjo;ojty më'ët Neftalí y'itjo'ojty, mati tu'u nëkxp mä'äxynyëjotm, mäjmenëj Jordan jam jäkam Galilea nyäxwinëjtjä'äy. ¹⁶ Jä'ay matii y'ijty tsëna'apy äkotsxëtujy tëtäsa'at'ixtë mëj äjäjk. Matits ojts tsxënë okpëj yä'a apitjotm janikëxmtstëj äj'äj kpyuutë'ëky. ¹⁷ Ja jumëjt ojts Jesus kyä'ämäy äxäy, nits wyan äxäy winmäyëmpitë, winkonëpja Dios kyutujk. ¹⁸ Ku'y'ijty jam tyu'yo'oy Galilea myä'äx nyë wä'äm, nits ojts yëk'ixpä'ätë tukjä'äyja'ijytë, Simón matixë ëw Pedro më'ët y'utsx Andres, ku jam'ijty xu'umytniyupatëtëj mä'äxynyëjotm, äkx mätstëp ja'a y'ijty. ¹⁹ Jesus nyëmxë, nämintë, pätsö' ontëk 'ëts, nits ëts miits ntukjät tsojä'äy xwä'ämukte. ²⁰ Nits ojts jatyë kyäyxyumy jäkam t'okyuupekëxnë nits tpänëkxtë. ²¹ Tso'omnëm y'ijty Jesus nits ojts t'ixpä'äty nimatsk matitu'ukjä'äytyë Jacobo myäjnk Zebedeo, mëët y'utxy Juan. Jam y'ijty barca jotm mëtë tye'ety Zebedeo: kyäyxyumy jamy'ijty yëk'ä'oyëy'ooktëp, nits yëkwätsotë. ²² Nits jatyë txe'ety t'oktamunikajk'eenyë barca nits tpänëkxtë. ²³ Nits Jesus ojts Galilea wyiti'ity nits ojts jam yëk'ixpeky mäyo'oymyuktäjk, oymyääky tkapxtmätyä'äkj, mati mimp mäj kutujk täj nits ojts jääy aku'ukm tukëyë pä'ämjä'äy tyëktsokëxy tukëyë jä'äy mati y'ijts änëmpëjkënmyëët. ²⁴ Jats tukëyë ayuujk ojts wyäktäkëxy jam Siria tsojätyumy nits jä'äy tyäänëkx'äjtë tukëyë mäti ijty änëmpëjkën myë'ëtë mati, myëktäknäxnëtë, mati kyä'oywyë tä'ijtëtëp mati wyinmä'äny jotypy, pä'äm myë'ët, më'ët xuxjä'äytye. Ja'ats Jesus ojts tyëktsokëxy. ²⁵ Kawinëmpyë jä'äy pyäwitiityë mati pätsö'ojnë jap galilea, Decapolis, Jerusalen, Judea, mëëtimatí Jordán myujäkam'eepy.

Chapter 5

¹ Ku Jesús t'ix je mayjaay, nits piety copkëxm nits jem ots txënë ixtaaky nits twmoëtëjk ots nyiminëtë. ² Jets klapxtsontaky nits yik ixpëjkjy jets wiany. ³ kunuukxnyëx mati yix ayoowë jiawën je ku yë jië mä atën mati tsapjotm. ⁴ kunuukxnyëx jëtë mati yaxtëp, ku je nikx jotkuk atën tpatë. ⁵ kunuukxnyëx je mati oyjiaynyëxt je ku jë kuentë pökjwantëp je naax. ⁶ Kunuukxnyëx jëtë mati t'yu ëtyëp ok tets etyep jë tey atën je ku yë nikx jiotkituktë. ⁷ kunuukxnyëx mati pa'ayoop jë ku je nikx tpaaty paayoon. ⁸ Kunuukxnyëx mati wats iaaw jioot jë ku jë nikx Dios t'ix. ⁹ Kunuukxnyëx mati nay ioykiapxën tik jë etëp jë ku jëtë wiënë txëew ëtyëp Dios iunkj tëëkj. ¹⁰ Kunuukxnyëx jëtë mati yikta wëntuntëp ku tyey atën tunt, je ku je tjëjë wiantëp mäaten mati. ¹¹ Kunuukxnyëx miitstë ku jaay mkataoy myukepxtë ok mtawentuntë ok nixo mtaniwampetyte tukey kaoyiatën öts këxm. ¹² Xantaktj jotkukta'aktë mek empy, je ku mänex jem juuny jëm tsapjotm, je ku na ots jaay tawëntuntë je akapxp mati ots jiukëtë tuwekj ma mits. ¹³ Ka'an mi'its ya naxkëëk, jeets ku ye ka'an jiawën tiakoynyë. ¿Ntso yixë jatukyaje jiaak tamtstë? Nits jaay t'naxtënkëxnë. ¹⁴ Aja'akj mi'its ya naxwiny, ku tuukj jëm kapj kopkëxm kësje ioyë ntso yixë nyutsën. ¹⁵ ¹⁶ Nikë jaay jiënë tnooky nits tnijupy këpjtyu patkepy, jem je yikpem ma jëntoytiakj, jemts tukëyë tkunooky pën jrty je tükëntuuy. No mi'its m'ajaky nykëxjëkt jaay winkuky ku t'ixtët mi'its mtunkj mati oy jets taxontaktët je niteety mati jëm tsapjotm. ¹⁷ Ke mwinitaytët jets je äts të niminy nits hyikutakoyany yë kutuukj mëët yë akapxp. Ke ats je niminy nits nyikutakoyti, je äts të niminy jets nkuytiuntj. ¹⁸ Tiëy iatpj äts mi'its nëm jë ku ye tsapwin mätj yë naxwin kexp naxp yë, jëts yaat kutuukj nituuk aaw nituk ayuuk kianaxt, konëm tukëyë kiuytiunkëxët. ¹⁹ Nayinyamj pön pön kiakuytiumpy yut pawaan miti wënë jets na ta'awaany miukuktëëky, mutsk tsje nikx yiktiy ma jem maatën mati tsapjotm. Jets pön pän tpëjëkp je pawaan jets na t'aawany nimä tse maam mä'atë mati tsapjotm. ²⁰ Äts mi'ts nëmjëëpy punkë mi'its m'oymiutun xtokwinëx je jaywiëtëëk (Escribas) mëët ixpekytyëkj (Fariseos) këmmts mnaxtët majëm mä'atën mati tsapjotm. ²¹ Te miits xmatawte ku yiknëm jëtyë jekynë ewyë kati mik ooky jets pön pën yik ookp tëytiunëntsë jiupxy. ²² Äts miits nëmjëëpy tukëyë pön miukukj miuampëkypy tëy tiunën tsë jiup xy, jets pän pön miukukj nyëm jëpy jëts niti kiawany, n'i kapx müjkät tse jiup xpi pöntso iukjnikutukë, jëts pön pön miukukj niëm jëpy niti xkajëty ayoon jëen jötyptsë tiantj. ²³ Na mä ku wiënë meeny xyoxwany meeny yoxtakjam nits xjamiëtst ku jem tam mkana miuoy ëtyë mëëtj mukuky, ²⁴ nikelj jëm meeny mati myoxwëmpy meeny yoxtakjam jëts nëkx xkëyakt jë meeny. ²⁵ Ate etsna tä xtameetkapxoya mu'ampëkjpe ku ixa'am xme'et tuyooynyäm jats ja'ataty ma'an teytyu'un, ok wään mniwanpetpë yëkj kutukpë këmoye, jats yëkj kutukpë këmōjët ixitpë, jats mits wyänë yëkj kuyüwa puxtitpyë. ²⁶ Teyätäm miits nëmmë, ni una jäpj ka pitsemt kunaam xkuwe'etj kext mëëny ma'aty mtamuyo'o. ²⁷ Te mits ja xmatowta ku jots yekjkapx: ka'aty nya'aj tye'ekj nto'oxtye'ekj kamiixte jats wyinpë xëkj mējëtj. ²⁸ ëts ë nëm jääpy nitukëyë pënpën yaxtukpyë tu'ukj to'oxtyëkj jats tsokyë tennë ja tako'onny mutekjnyë yaanjyotm. ²⁹ Pëen yaka'ang wyin jayawyë myëkytawwanäpy, nu'ukj pitsëm jats jakäm xkëxt tikey ku oyja ku wa'anë nikex wyintakoyt, jats ku nikx tukëyë nikex ja'aty jëëjotpyë. ³⁰ Den aka'any kye ë yawe nyekjkitawwanëpj, wipo'otj jats jaka'am kext, tikex ku ayë jats kë tukj ta'antj, jatsë tukëyë ne'ekex je'en jopyë ya'at. ³¹ Naynyame jots yëkj opyënë pënpën jakäm tyoxyëkj pyakexpy, yëëtj jat jats ja kemo'otj tu'ukj nöökj ma'am nyawyakxe. ³² Mits ixa'am nem jäpy pënpën tyoxyëkj myetnawyatxa'apj, wë këxm ku wink ya'aytyakj te'et mätmay. ye'ekj tcoxstse, jats opyënë pënpën myetama'aksëpy ku të nyawyakxa'a, takoy tsë. ³³ Atu'ukjyaa, te ja xmato'owta ku xiim ewya jots nyekj nemäta: katy xtuntakj ëny kyapx, kuytyunë kapxtakj ja witsen. ³⁴ Mits ixa'am nëme, niti xtatawinkapxa'at, nitsapwin këxm, tikex ku jam Dios tsyënë tyakj; ³⁵ ni naxwiin, tikex ku ja tyekj pyokxta'akj, ni Jerusalen këxm tikëx kuja myekapj nimë wintsën. ³⁶ Nimkapx xkapëmtj kuwakj këxm, tikex ku kë way xe'ekja'at po'opj jats yëkj. ³⁷ yekja'atj kum kapx nyajat, na, natse ok kë, ketsë. Tukëyë ma'aty ka na tsom ya'at kyaowywa ye'ekj mimpy. ³⁸ Teë maxtoy wya'antëi wiin jats wiin, tëëts jats tëëts. ³⁹ Mits nëmë, katy xmuwinpita ma'aty kaoy, naynya, opyënë pënpën aka'any ate'ets këx koxeejp, moots atu'umany. ⁴⁰ Ku opyënë ye'ekj kutukpëkyepj metawanyyë jats tsamdan pekjxë'e, mo'o jats ë ja'ay nayna pakont nixo'ox. ⁴¹ Pënpën taacuwanatap yo'oyty tu'ukj ximën nekx määks ximën. ⁴² Moë tukëyë ma'aty amatoxe'ep, katy mjëxtj xmoy ma'aty ti anukxe'epy. ⁴³ Tëë xmatowte kujots yekjkapx: tsokj ja mukukj jats kaoy ix ja mu'ampëkjpe. ⁴⁴ Ixa'am miits nëmë, tso'okte mu'ampëkjpe jats nikunukxtakta pënpën mits pawitittëpj, ⁴⁵ jats miits tu'uteëtj mte'ety yu'un kj tëkj ma'aty jam tsapjotm. Titëx kujä tyümp jats xëen pyitsëmt määm kaoyjä'äy mëët määm oyjääy, jats pakëx tu'u ma'am wa'ats tumpë jats kawats tumpë. ⁴⁶ Kux tso'ktat ma'ty tsokëpj, ¿ti juny pa'atapj? ¿këmtsë naynya yatë'ëtstë ma'aty tukeye njipëkjtepj? ⁴⁷ jats jayë myukukj kapxpokxëen mo'ote ¿tije tyutaktäpj jats ma'aty wyinkpe? ¿kë'ems na ya'atetseteme ma'aty na'axwina'atjääy? ⁴⁸ Tikex jääyëtäna nity takony xkame'etatat, na tson te'ety ma'aty tsapjotm nity tako'onys kame'ete.

Chapter 6

¹ Nyäy'ixitë; kati mtëytyu'un xyëtnikajxë'ëktë jä'äywyinkujky jats yëk'ixt kunäj m'ätë'ëtst kääts mojëť ju'uny mteëty'äjtën mati tsäpjomt. ² Ku mits muku'ujk meeny xmo'ot kati xuujxyëkä'äxy tso'om atë'ëtstë mati'i matskjä'äy'ajt myë'ët, mäj yo'oymkuktäjk, tu'uapy, jats tkuentëpëjkët jä'äy xyontäjk tyëy'ajtp ëts mits nëjmë jatë tēja'a tkuentëpëknëtë y'uuny. ³ Kumits jä'äy xmeenymyo'ot katij mänäy kyë'ë xtuknijäwë tijm akankyëë tyumpy, ⁴ ku mits jääy xmeenymyo'ot amaatsksaxtu'unt näjts kumtëëty äjtën m'ixë jats ama'atskjaxtuny nojëptsä'a ju'uny. ⁵ Kumits mnukxtä'äktë, katits näjm'atë'ëtsx tso'om mati i matskjä'äy'ajtm'yë'ët. Ja'atsatsxtsoktëp nyukxtä'äktët tana'apy tu'apy jats yo'oymyutäjk jotypy (sinagoga) jats näj jääy y'ixët. Tyëy'ajt ëts mits nëjmë ku tēj jayu'uny tkuentëpëknë. ⁶ Kumits mnukxtä'äkt mtikypy mits mnëkxt japs mnyäkni'ätukpätë, näjts äma'atsk mte'ety xmunukxtä'äkt kumteety tēm'ixë ayuutsx mojëtsä'a m'ju'uny. ⁷ Kumits mnukxtä'äkt katix'awimpijtë'y'tēj tsoom ätetstë jä'äj, matii ka'a judios, näj'a wyinmaytyë kujt'awinpitëy'it nitsë yëkmätojët nyukxtäjk. ⁸ Katij mits näjnyäj m'atë'ëtsx tēja'a mteety tnijäw'eenyë tijmiits mkäti itsxëp näjyjam miits xkäyëktëwtë. ⁹ Näj miits mnukxtä'äktët: Ets ën teety mati jam tsäpjomt wanxyë'ëw twä'ätsjaty, wanyäj mkutujk tminy. ¹⁰ Wayäj näxkëjxy näjmtsojkën tunyë tso'om jam tsäpjomt. ¹¹ Moyky ëts mits tsäpka'aky mati tukxëëw atukxë'ëw. ¹² Makxtujkjaaky ëtsën yoj tso'om ëëtstëj nmakxytytë nmuyo. ¹³ Kati ëts mits jamxyëk'ajty majam winmany'ixpë tukniwatsk ëts kyä'oywyë. ¹⁴ Pën mits makxtujkjaapy jä'äy wyinkapxnajx mteety'ajt mati tsapjomt makxtukëptsä'a näynijä. ¹⁵ Kuxkamakxtujkët wyinkä pxnäjx ka'ats mits mteety makxtukët. ¹⁶ Näjnyäj kujm'ayujët, ka'ayëk'ayow wiin ääw xtun këxtët tso'om atëtstë matimatskjäy juky etyëp, akëx yëk'ayow wyiin y'ääw tunkëxtë jats jä'äy y'ixët kujy'äyujët. Tēj ajt ëts mits nëjmë kutë ja tkuentëpëkne yju'uny. ¹⁷ Kumits m'ayujët pujtēj wiin'määw näwyokëxëtë, ¹⁸ najts ka jä'äy xtuknijäwët kumits m'ayujë ja jäyë mteety mtuk ixypy natywuk ämatsk, ku mteety m'ixëtëj ayuujtsx mojëptsemju'uny. ¹⁹ Kati miits xkonjëëktë yäj näxkëjxy mati tsowätp mäjkäywyë mëëtë umytëkutäkojty maj matspnyäxtë jats tkonka'akt. ²⁰ Mati miits mtu'ump tsapjomt xyëkmäyët mati tsowätp mäj käywyë; umytkäyëkutäko'oyty, mäj matspë kyänäxtë jats tkonka'akt. ²¹ Maj mitsë xyëk'itë matii tsowätp jamts miits xyëk'it m'ämjo'ojt. ²² Wiin yë'ëja tukeyë kyunokypy nëkëjk pën aj mitsë wiin jamtsä'a äjä'äjk y'ity mnikëxm. ²³ Pënka'ats winn y'oyë akotsxëtuyj tsa'y'ity tukëyë mnikëjx, aja'ajk y'änätyijë jats jām ako otsx'ajt çnixënmyjë yë'akotsxëtuyj?. ²⁴ Nipën tkatujnët nimatskwintsën, tsx okpja tu'uk jats atu'uk tkä'oy'ixt, näjnyäjmë tyunëpja tēj tukwintsën jats jatuuk ka'aj tmëjpëktä'äkt. Kamitsaxtunjë Dios jats mëkjä'äy'ajt. ²⁵ Xyäm ëts mits nëjmë kati xkuentëtuny mjuky'ajt tijmkä'äpyy tij m'uukp näynyäj mnikëjx, jats tijmnätyäxoxëp. ¿Tikëx ku'käyën ujken ka'a tnäspätë juky'ajt jats näynyämë wit jats nikëjx?. ²⁶ Ixtë mitsë jo'on mati pojyo'opy. Nitij tkäniiptë tkäkojnjëktë nitëmt tkäkonmuktë jamteety tsäpjomt jatsä'a moyëp tijy'ëkxp. ¿Ka'amts miits mtsoowätnäxtë qe yëtë?. ²⁷ ¿Pënja'a mamiits jats tjatsoknaxy jatukënuux juky'ajt y'exë wimpety?. ²⁸ ¿Tikëx kuj xpäwinmätyyë mwitmxox? Winmätyyë tsoj kämjotm pëjy yo'ony, nikyä tuntë nikyäwitsxytyë. ²⁹ Näjnyäj ëts miits nëjmë ni Salomón ojts wyitnäjtkäpëmy oy'käwinëmpyë mēj 'ajt (gloria) tjamëët'ëëyën katsë näywyitnäj tpëmy tsoom pëjy. ³⁰ Pën Dios tējkopk täxoxy më'ëy (cesped) mati ixyam ja eepy, jats kyumjäwomëp yëknoknë ¿Ka'ats xtýy miits näy nyäj myëkxoxët mits yinëm jatsxjāw'ewyë?. ³¹ Kätits miits xpäwinmäy'o'oktë jats wantët ¿ti ëëts nkä'äpyy jats tij ëëts n'uukp? ¿tijnätyäxoxëm?. ³² Yë'ëja ixtäytyëp mati ka'a Judios jats mits jamte'ety mati tsapjomt nyijāw'eepy tijkyāti'ijtxëp. ³³ Ixtä'ä jawyiin kyutujk mëët tyëtyu'un nits mits myëkmo'ot tukëyë. ³⁴ Näynyäj katixpāwinmäy'o'oktë mati jāwom, mati jāwom jamtsä'a näynyäj mati yekpāwinmä'äty, tukxë'ëw atuk xë'ëw kawinëmpyë tsip tmëtë.

Chapter 7

¹ Katim mtëytiuntë nits ke wiënë miktëytruntët. ² Je ku sê teytiunën mati wiënë tē xtateytiuntë naijie wiene mik tatëytiuntëp nits mati mtakioxtëp nayjiets myiktakipxtëp. ³ ¿Ti ku x'axtuktë puux unjk mati jëp mukuukj winjootyp, nits nixka'ix jë máts mati jëp këm mwinjootyp. ⁴ Ntso ixë mits mukuukj xnëmëtj: wën äts puux tjuuty mati jëpj mwinjootyp; nits nayjlep mits mwinjootyp máts. ⁵ ¡Mets jaay jiukyewië! jawiin xikpitsëmtët je máts mati jëp mwinjootyp nits x'axtuukët je puux mati jëp mukuuk winjootyp. ⁶ Kati ukj xmatë mati wats nëx nixkakëxt kutx wintuuy miti miits mëët mati tsownëx tsomku jë tawakpet'ookt nits tyik pukëxt. ⁷ Amatow nits mikmotët, ixtatë nits xpatët, winkoxtë nits atsumk lawatst. ⁸ Tukëyë mati t'amatoop kuentëpëkyptsjë, jets mati ixtëëpy piëtyty tse, mati tækj winkoxp awats'xptsë. ⁹ Pön na yaitiëkeepy ma mits, ku iunkj iamatooyë wënë tsapkëëky, nits tmo'tj tsa? ¹⁰ ¿Okj ku t'amatooy akx nits tmo'tj jëyë tuukj tsaany? ¹¹ Na nixkëm miits mjakaoy jiaay mnijaweepty miits nits og xmotët m'uunkjtëëk ¿ntsots atëm nteety mati tsapjootm xkamoyën tumoy mati n'amatooyëm? ¹² Ntso miits xtsokt nits winkypë mtunxëtët nats miits jawiin xtunëtët; tækëx kuna yaat kiutwkë mëëtye akapxpteekj ¹³ Tëkëtë mayë mutskj tækjatsumkj; Je ku mä'wiinëx jë atsumkj jets mä'wiin je tuu mati yiknëxkp ma tutakoyën jets nimaynyëx tsjem nyekxt. ¹⁴ Je ku mutsk jë tæk atsumkj, nits mutsk je tuu mati nëxkp ma jukyatën, nits ni ey mati tpatëp. ¹⁵ Nayixitëtë mayë jë winämp akapxpë ku wit tmumint na nixkëm nipëtx (oveja) jëts ku tiëywië uts ukj je mati tsutspë. ¹⁶ Jets tiëm këxmtsje yik'ixëtët ¿yiktukp uvas kup këxm ok tsapxits yotsp këxm? ¹⁷ Naynam tukeyë mati oy iuts tum oytsjë txiëëmë jets tuuk mati kaoy iuts tum kaoy tsjë tiëmä. ¹⁸ Tuuk oy iuts kë tsë kaoy tiëmë, ni tuuk kaoyuts tiëmët tum oy. ¹⁹ Tukëyë uts mati oy katëmëëpy yikpotjeknëptsjë nits yik jëën yuupëtnë. ²⁰ Nats tiëmkëxm je yik'ixët. ²¹ Ke tiukëyë mati wantëp wintsën wintsën nits je nyaxtët ma jëm tsapwin miäatën jë jëyëtë mati niteety txokën tun'jëëpy mati jëm tsapjootm. ²² Nimaynyëx jë xëëw äts wiënë xnëmëte wintsën wintsën ¿Kemts mits mxëëw ääts te n'akäpxt nits mits mxëëw këxm ääts tē mākuuy nkëxpitsëm jets mits mxëëw këxm ääts te ixpëët ntuny. ²³ Nits äts nikx ¡nëmë! Nijunë äts miits nka'ix'aty winwakwatskj äts miits ka oy tiump tēëjk. ²⁴ Nanyamë mati t'jamatop äts n'aaw n'ayuukj nits t'mumatoy natsje nixkëm yaytyejk miti wiyy miti tsak'ex tyejk to oy eepy. ²⁵ Ots tu miny mä nëë ots kiompety po'ots miny mäkñex mam je tēëjk, jets je tēëjk ke kitaay, tikëx ko tsakëx jä ity kioyë. ²⁶ Jets tukëyë mati miatoopy äts n'aaw n'ayuukj nits ke tuny, natsje nixkën yaytiejk mati ka wiyy mati ots punax jooty tiëkj tik oyë. ²⁷ Kots ots tu miny ots mänë kiompëty ots pó miny jets tyik wintakoyt je tēëjk jëts ots tējk kitanë jets mä kaje kiutakoynyë. ²⁸ Yaats ots tiunyë ku Jesús tkapxkex yat aaw ayuuk, jets may jaat atëy ajat tatant je ixpëkën. ²⁹ Je ku je na ity yik'ixpeky na nixkëm pën tmëtë kutuki, ke nyajë nixkëm jaywtëëjk (Escribas)

Chapter 8

¹ Ku Jesús jots wyinpity ko'opkkëxm, nimayniex já'äy pyanëkxë'ë. ² Jats tu'ukj já'äy ma'aty pä'am pu'uts myëtj jots wyinkunëkxatyë; nyayakuxë wyinkuky, wyan'oky: "wintsën, pën mits tsokpyë, mits ëts xë'ëkwatspë." ³ Jesús xa'atey jats tyonë, wyan'oky: "tsokypyë ëts wä'ätsajt jatyenëxë jots nyiwatsë pu'uts pa'am. ⁴ Jesús nyemxë: Axtu'ukj jats mits nipën tsoxkanëmëtj ya'aytyekjä'äy. Paneekx mtu'u, jats nyaknyikäxjējāt te'ety wyintsën wyinkukpyë (sacerdote), jats xmoot wintsekën (ofrenda) tso'om Moises jots pawa'any, notsë niawatat matyeakj. ⁵ Ku Jesús ity të ty'eka ma'am Capernaúm, tu'ukj niwintsën (centurion) wyinkuminatë jats yamatoya, ⁶ wyanoky: wintsën, jëtsen tumpë pyo'oky tējķentum, te xu'uxnë jats mēknäxy pyëkyä. ⁷ Jesús nyëmxë: nēkxpë ëts jats nyektso'okj." ⁸ Niwintsën (centurion) yatsoëmpity jats nyemxa: witsen, kē ëts wa'atsa jats mits ëts tikpye tējķetj: kapx mits jāyë, tso'okjpë ëtsen tumpë. ⁹ Èts naynya yäytyë'ējķa'ay ma'aty kutu'ukj me'et jats jam kējemë tsiptumpë tē'ējķ, ëtsë nēmë 'nēkx' jats ja nyikx; jats atu'ukj nēmë, min jats ja myin, ëtsen tumpë tu'unyätj jats na tunnyë. ¹⁰ Ku Jesús na tmato'oy, ate'ey aja'ata jots tya'any jats ne'emjay maty yity patuyo'oyanaxapë: tēyatam ëts miits ne'eme, nima ëts na kapa'ty ëts na y'anxyawa'an ya Israel. ¹¹ Miits nēmë, nimaynyëx myintät ma'am xe'ew pyitsem jats ma'am xë'ëw kyita'aky, jats nikx me'etsenë kaywyët'äy Abraham, Isaac me'et Jacob, ma'am oyatan jam tsa'apotm. ¹² Jats yekjkutu'ukpë yu'unĳ tē'ējķ nike ja yekjkuyupënyëtë ako'otx atupyë, ma'an nikx yaje jēyen yaxën jats natyëtsëyë. ¹³ Jesús nēmjäy niwintsën (centurion): ¡Tuyo'oy! Na tsom tē xteyawa, natsë tyunët mits këxm. Jats tyumpë jots tso'okj jättyë. ¹⁴ Ku Jesús yja'aty Pedro tye'ekjkentu'um, jots tixa Pedro myetjta'akj mya'ay yē'ënoky. ¹⁵ Jesús to'onjay kyë, jats jetyä jēmpa'am mya'astu'utë. Nits jots pyutëkj jats kyä'äky tyo'okx myoyë. ¹⁶ Ku ity yu'uxëy, Jesús ja'ay tya'aneaxatëtë nimaynyëx ma'aty yity kyä'oywyë wentunëp. Jots kaopyyö tyekpitsëm tu'ukj ayu'ukj kexm, jats nitukëyë tyekjtsokjkëx ma'aty pëķëpj. ¹⁷ Nats ë ixa jots kyuytyünyë tsom yite tē yean Isaias, ja aka'apxpë, wyan'oky: "ja ke'em jenen pa'am tet pako'onýë jats patsëmtë ënen ato'onën." ¹⁸ Ku Jesús tix kawinëmpye já'äy nyiwititye jats pawa'an jats nyekxtet Galilea mya'axnyëwa'am. ¹⁹ Nits tu'ukj a'aywya (escriba) nyiata jats nyemxë. "yekjixpëkpë, pa nēkxpë ëts mits pën ma mits nykx. ²⁰ Jesús yatso'ompitë: yë waxtë myet yetë tsyënë tya'akj, jats jo'on maty tsa'apwinyee jamyë pyëan, jats yaytyekj junky kē tyt mētä ma kyuwakj pë'ëmt. ²¹ Atu'ukj tyumpë nyemyë: "wintsën, nikx ëts awin nte'ety nitäjä. ²² Jesús jots nyëmxë; "patso'onĳj ëts, jats mastutj wan ye'e okjpëtekj kēm nitajate jyokpë. ²³ Ku Jesús jots tyekë barco jotm, tyumpë tekj jots pyatekjayete jam. ²⁴ Jats jots pyutekj tu'uk; mē'ënäx po'ome'et tuu ma'axn'ējotm jats ity barco jotm ne'e te yayoyekyexnë. Jatsë Jesús ma'apë ja yity. ²⁵ Tyumpë tekj yanekxtëtë jats yekjniwiatë, nyemokxë: yëkmëtakj ëts, wintsën, ¡okj kexwanëpj ets! ²⁶ Jesús nyëxëtë: ¿Tikex mits tsekëtë, mitste amu'uks aawan? Nits jatya pyutëkj jats twinkapxpety po'o me'et ma'axnye'e. Nits ots yateyë tukeyë. ²⁷ Ya'aytye'ekj já'äy ate'ey ajata tya'anta jats nawyanate: ¿Pën yaytyekj já'äy yati, ku po'ojme'et maxnyë'ë myumatoya?. ²⁸ Ku Jesús te yity ya'atj atu'ukj pa'am jats Gadarenos kyapjoty yity, nimä'äks yaytyekjä'äy ma'aty yity wentu'unëp kyäoywyë jots me'etnawyatyatë. Jam jayity pyitsemëtë kawisanta jats kaoyja'aynyëxja yity, nats ja yity nipën tuyoywya jam kyanaxt. ²⁹ Nits yaxkëktë jats wyanta: ¿Ti ëts mits ta muyoĳ, Dios unĳ? ¿Jatex niminy jats ets xmutsipëtj këna'am jana tapa'aty? ³⁰ Nits yity nimaynyex kutx yëkxanaxtë jakämjawa. ³¹ Ja kya oywya yity Jesús mukaxatëtstë ne'emoke: "Pen mits ëts jakam xpëktakpë, pakex ets ma'am ixim nimay kutx. ³² Jesús nyemxëtë: ¡Nekxtë! jats kyäoywyë pyitsemëtë jats tatekjetye kutx. Nits jots, nitukeye kutx, nyë'ëputpetkëxtë jats nitukeye nye'eokpatkëxtë ma'axnye'eotm. ³³ Ja ya'aytyekj atye maáty tse'em ye'ekjekxoktë kutx kyektakoykjëxtë. Kots jots kyaptekjketë, tukeye jots matyaktë, tso'om te yÄtyëte yaytyekjatyë ma'aty tsemyë wantunëpj kyäoywyë. ³⁴ Nits jots tukeye käpj wyincuminatyë Jesús. Ku jots ixte, jots munukxtakta jats nikäktj kapj.

Chapter 9

¹ Jesus tyëjk eëy barco jotm, ätum äjny nyäijxy nits y'äjtj kiyäjpjotm. ² Nits yëktä'änëkx'eëy, nits Jesus ojts tnëjmë xuxyä'äytyëjk: u'unk kati tij xkunmäy, tējmtäko'ony yëkmakxtukëxnë. ³ Nits ojts jäywyëtëjk (escribas) nyäyanyéyë yë'ëyä'äytyëjk jä'äy käpxtäkoywyë. ⁴ Jesús ojts y'ixyë wyinmä'äny nits nyëmxë ¿Tikëx kuka'oy m'amjotm winmäytyë? ⁵ ¿Käja'a tsxyxë nëmjäyën tējmtä'äkoony yëkmakxtukexy kunäynyäjä në jmjäyën tenkyukë jats myooty. ⁶ Jats miits x'ixëtët kuyä'äytyëjk uunk jam kutujk tmëtë yäjnäxtëjxy jats takoony tmaxxtukt nits tnëjmjä'äy xuxjä'äy, tenkyukë konjeek mäwajt nëkxnë mtëkentum. ⁷ Yä'äy tyëjk tyenkyuk'eëy nits nyëkxnë tyëkentum. ⁸ Ku ojts kawinëmpyë jääy näj t'ixy ätëy äjät ojts tyänkëxtë nits ojts täxontä'äktë Dios kunäjä te jä'äy tkutujk mo'oy. ⁹ Ku Jesús y'ijty jam nyäxy, nits ojts t'ixy tuuk yä'äytyëjk Mateo jam y'ijty xyënë maj nipëktäjk, nits tnëjmjääy: päts'o'ontk äts. Nits tyenkyuk'eëy jats tpänikxy. ¹⁰ Ku Jesús tēkentum kyäy'ixtääky nits jam yjatë nipëkptëjk takoywyëtëjk nits tmët'aux'etyë Jesús më ët tyumpëtëjk. ¹¹ Ku ojts ixpëkytyëjk (fariseos) naj t'ixy nits yëknëjmjääy tyumpëtëjk (discipulos), ¿tikëx kumyëk'ixpëkpë tmët'a'uxë nipëkpë tējk mëët takoywyëjä'äy? ¹² Ku Jesús näj tmäto'oy nits näj wyä'äny: jä'äy mati mëk mäjäwnyikëx itp katsa a tso'y'ewyë tsooktë mati pä'am jääy jatsaa tuuk tsyokypy. ¹³ Miits yä'ät jyexë mnijäw'etyëp tsoyë t'ayujkë: pä'ayowë äts jayë ntsokypy ka'a wintsëjkën. Äts katë niminy tētytumpë nwäts'o'ot jats twinmäyëmpit takoywyë jä'äytyë äts tējniminy. ¹⁴ Nits Juan tyumpëtëjk y'änëkx'äjtëtë nits nyëmxëtë ¿tikëx ku eëts n'äyujë y'itë näynayäjmë ixpëkytyëjktë jats mits mtumpëtëjk ka (discipulos) y'äyujëtë? ¹⁵ Jesús nyëmxë: ¿Päjt äjtëpjanäjä mati yëkwätsoytë ämatsk ewyëntuuy jats tikumyäjtjyët tyäjt kunäjä jam amatsk ewyë tmëtë nikx xë'ewtpääty mäyä'äytyëjk mati ämatsk eepy wyanë kyäokpën itnët nits nikx y'ëyujëtë. ¹⁶ Nipën jääy nämwit äka'apk tkätämuxuyët wittuk kunäjä t'jatu'unt nikx ja nämwit tyëkëtsätëtsx wittuk. ¹⁷ Näynäjäjmë jä'äy ka'atsa t'ätämët nämpä'äknëj pojtsjotyp mati tyuknë kunäjä t'jatu'unt nikxja po'oj kēëtsx nämpä'äknëj pojtsjotyp mati tyuknë kunäjä t'jatu'unt nikxja po'oj kēëtsx nikxja'a pä'äknëj tyamwäxxtiëjky najts nikx pojtuujts wyintäkoy. Ku mitsa x'ätämët näm pä'äknëj näm pä'äknëj näm po'oj tutsjotyp itpëtsajeky. ¹⁸ Näyjam Jesus y'ijty näj tnëjmë nits käjp wintuwëjk'ewyë myiiny nits winkuxtan'äjtë nyëmxë, oknëm ätsë nëëx min mits kënixäjä nitsxë'ëjukyët. ¹⁹ Nits Jesús tyenkyuk'eëy nits pyänëkxë më'ët tyumpëtëjk (discipulos). ²⁰ Jets tuukj toxtjyë mat, makëtskj jumëtj ity taxnëxë miëtj, jets tpamiiny ix okj Jesús nits kiukwopj paa ton ja'ayi. ²¹ Je kuna wiënë tē winmay këm: ku jakj jëyë ats witj ntonmatsët, tsookpj äts. ²² Jesús wiakëmpity jëts iaxtu'ukj nits nyëmx, nëëx ket, x'ukumaynyët, "të mjëntxawën mikj tsokyë" jets toxtiëjk jëtyi txooky. ²³ Ke Jesús jiaty Judios wintuweekj eewyë tyëkëtum nits t'ix mati w'ity tsapkëpy xuxtëp jets may jäy mati ity nëmtpë. ²⁴ Jëts jë t'nëmjaay "nëkxnëtë ke ye kiix ioky maapyë jëyë nits jëyë ots nyixiky taxiyëtë. ²⁵ Kots mayjiay ots xikëxpitsëmkex tēkwintpy nits tiëkj aty tikypy jëts tmatx kye kex nits kiix piutëkyj. ²⁶ Jets yaatj matyaky ots yiknijawëtiay tukëyë jem itjotm. ²⁷ Ku yty Jesús jem nyex, jets nimets yaaytiëkj mati winmatj pianëkxtë ix okj nits kiapxkëkjotj nits wiantë "iDavid iunky paayookj ääts! ²⁸ Ku Jesús ots jiaty tēkëntuuy nits winmat jaay ots nyiminyëtë Jesús tnëmjay "¿mtëy jäaw eepy miits jets ntumpj äts yaatj? nits iatsoompitjët "ntëyjiawëepj ääts wintsën." ²⁹ Nits Jesús taxapëtjaay jë wiin nits tnëmjaay "wën na tuny ma miits ntsom miits mjëntxawën, ³⁰ nits ots jëty winixwëkx, nits Jesús mäk ëmpy tpawany ixtë nits nipän t'kanijawët yaat. ³¹ Jets ku jë yaaytiëkjaay nyëkxnëtë nits tukeye tmatyakmakxkëx jem itjotm. ³² Kots je nimëtsk yaytiëkjaay jem ity txonëtë, nits tanimintë Jesús tiik yaytiëkj mati uumj mati jem mäkuuy tatsënayëp. ³³ Ku je makuuy yik kexpitsëemyje nikexm nits uum jaay ots kiapxpeky. Nits may jaay atëy ajatj ots tatant nits wiant: "nijunë yat jëknyë na kiayik ix ya Israel." ³⁴ Nits ixpeky tiekj (fariseo) wiantë"mäkuuy wintsenkexm yë mäkuuy tkëxpitsëm. ³⁵ Nits Jesús ots táyoy tukeye makapj mëëtj tukeye mutsk kapj, nits yik ixpakatëttx majëm yoymiuktajk, t'nikëpx t'nimatiaky oymiatyaky mati mä'ätën jets tyiktsoktay tukeye anën päkën pön winaakj pëtj jë pamj. ³⁶ Ko je tix may jäy nits ots t'ayowe ix, ku ity winmayiokt, ke jiotkukëtë najë ity ntsom nipëttx (oveja) iixpë kiapenity. ³⁷ Nits tnëmjaay tiumpëtëjk: tiey atp ku maynyëx jë tēm jiti yik päkjmwkwampj, nits tiumpëtëkj niwënë. ³⁸ Jekexts txëky nits xmunukxtaakt jë wintsën miti tiemj yikpökmukwamp, nits wën t'jak pakëx tiumpë tēkj maam je tēëm mati yikpökmukwamp.

Chapter 10

¹ Jesús watso'oy jats tyëjkmuky nimääkmääkmääks tyumpëtëjk jats ots kututj mo'oy jats kaoy pyo'o tyëjkipitsemët, jats naynya tyejktso'okj omatipamy'a jats omati pe'eka'an. ² Ya'at ja yity xëewetyepyë nimääkma'aks tyumpëtëjk: mutu'ukj, Simón (ma'ati naynya ye'ekuxë'ëwepyë Pedro) jats yuty Andrés, Santiago, Zebedeo mya'ankj, jats yutx Juan; ³ Felipe jats Bartolomé, Tomás jats Mateo ma'aty, yity tukëyë nyipëkpyë, Santiago Alfeo mya'ankj jats Tadeo, ⁴ Simón ma'aty Zelote me'et Judas Iscariote, ma'aty yity këya'akwanëp. ⁵ Na nimä'äkma'aks Jesús pakex. Ta'awa'any jats ne'en jäy: katy omyajä mnekxtë ma'am ka Judios yukyetë (Gentiles) jats katy omyajä käpjtëjkete ma'am ye'ete Samaritanos. ⁶ Ma'am mitstë, anëksjätë ma'am nipä'atx (Borrego) të tyakoynate ja Israel tyëjke'entum; ⁷ ku miits wyänë nëxtë, naxkapxa'atë jats wantat: ja oyatan ma'aty tsapjotm te wyinhonyë. ⁸ Yëëkj tso'oktë pa'amjäy, yëëkj jukypyekte okpë, ye'ëkj wa'atste ma'aty pa'am pu'uts myäät, jats ka'aps pitsemët kyäoywyë. Nayä'ä miitstë xkuentapëktë, nayää tse xmotta'at. ⁹ Katy xkupëëktë tso'on pu'ux ma'aty me'eny yoyepy (oro), jats ja'am të'ëxpë pu'ux (plata) niomyatypu'ux jats me'eny yako'on atjotpye xpe'emtät. ¹⁰ Katy xu'um xpatssë'emtë kum nëhxwa'ante jakäm, nim tsawix tsjama'an nim këëkj, nim tääkji tikex ku kamtumpë pa'atatap ja ka'ayän jekxën. ¹¹ Jam omyajë me'ekapjotm ok mukskapjotm ma'am te'eketätj, ixtate jam ma'atywa'atja yakyëptëp, jats ta'an tatjam kunem nëxkëxnatät. ¹² Ku miits wyänë tëjkoyktänem tikpjë, haxpokxtë. ¹³ Pën pa'atatäp ja të'ëjk, ma'ajtu'utj jats mits okjhukatj tyanaxkitaaketat ja; pën kä ja tëëjk pya'atatyë ye'ekjata jats mits okuatj awinpitatatate. ^{14 15} ëtë ma'aty miits kakuentapekjëktap ok kamato'ot ma'aw ayu'ukj, ku jam tsonatat ja te'ejkentu'uy ok ja käpj, wixittë na'axjokj ma'aty te'ekykyexm. Tikex tëyatam ëts miits nëmë ku xëën pa'aty ma'am teytyu'un ja tsyätxayo'on wanë yayo'on nyä'ax ye'e Sodoma me'et Gomorra jats me'et ma'aty më käpj. ¹⁶ Axtu'ujktë, nä ëts miits pakëx tso'om nipëtx (Ovejas) tsu'utspë uk yakuukjpyë, nats a'ixite ts'om tsä'änte jats tu'uta'akj tso'on pakj. ¹⁷ Nixitatë me'et jä'äy! Tikex ku jäywjinkukpyë nikx ye'ekjkeyaktat, jats yoymyuktakjotpyë nyëkjwoptat. ¹⁸ Yee'ekj ta anëxa'atët kutu'ukjpë tëëjk jats wintsentëjk ëts kexm, tso'om matyë'akj jats ë kemta jats ma'aty kä Judios.(Gentiles) ¹⁹ Kum yë'ëkjëyaktat, ka'aty wixma'ayoktë tsowa'antat miits ka'px, tiket tsoom mits wa'antj ja'atya ja yëëkjtanixë'etat. ²⁰ Tikex ku ke ja mitstë ma'aty ka'apx nantäp, waje te'ety wyatspo'o ma'aty kapx mits kexm. ²¹ Tu'ukj jä'äy myukukj këyakt ojkenäm, jats nite'ety ja ju'unkj, jats ju'untëjktë niwutektetj tyë'ety jatsä tyëkoktat. ²² Tukëyë miits mkäyëktä oyixtët ëts nxëëkëxm pëmpënts nikx tëy tpänikx ojkenäm jaats nikx myätä'äky. ²³ Kuyäjkäjpjo'ojty myëkmutsipët kaktsooktets mati käjp mijäwinkoneepy: tyëyäjät ëts miits nëjmë kanëm wyänë yäajtyëjk uunk hixkätänäxkextët mëjkäjp Israel. ²⁴ Tuukë tumpë (discipulo) kaja'a nyimëjë mati yëk'ixpëjkëp, muuntssë ka'aja'a twinaxy wyintsën. ²⁵ Wänë tumpë tjamjäwë kunaj y'äyët tso'om yëk'ixpëkpë, jats muuntssë näj tso'om wyintsën pën yë tëj tkuxëtëwë mëjkuujy nyiwintsën mati kutëjk eepy tsonaj tkänëjmët mati kutej'etyëp. ²⁶ Kati mitsa'a xtsëkëtë nitij ja kyäti ity mati ayutsx itp jats nijunë kyänikajxëëkt, mati ayuutsy itp jats nijunë kyäyëk ixt. ²⁷ Ts ëts nwäant äk otsxëtuujy kapxnäxtë tsä'ä xë'äjäk'ätuujy mati ijkyën matoop mtätsk äjy nikäpxnimätyä'äk 'tsa'a teknikexpy. ²⁸ Katij mitsa'a xtsëkëtë mati yëk 'okypy nikëjx, jats ka'atsa'a tyëk ooky jäwën ja miits mtsëkëp mati yëkutäko'opy jäwën më'ët nikëjx jap ayotäjk jotypy. ²⁹ Kamtsa yëkto'oky mukxku'uk jakwanë meenkyëxm, oyëmja y'anäjë, nitukën kyänä xkitä'äky näxkëjxy jats ku tyeety kyäniyāw'atyë. ³⁰ Näy nyäj miitsë wä'äy mati mkuwäkepxy itp matsxoy tsay'ity. ³¹ Katij m'ätsëëk'atyëtë, kumiits mtsowätnäxp kë nimäy nimäynyaxä, mukxku'uk. ³² Akëx, pëmpëts ëts xnikäpxp yäaytyëjk jäy wyinkujy nikapxts ëtsanäjnyäj nte'ety wyinkukm mati jam tsäpjtötm. ³³ Pëm pënts ëts xku'ëëmp yäay tyëjk jäy wyinkujy nikxts ëtsë näynjäy nku'ëëny nte ety wyinkukm mati jam tsäpjtötm. ³⁴ Katij winmäytyë jats jotkujk'äjt ëts tëj nmumin yäj näxkëjxy, ka'a ëts tëj miny jats jotkuj äjt nyëkjajët. Jats ëts tëj nyëkminy tsuujk mati ätsow ëjp'eepy. ³⁵ Yäay tyëjk jä'äy tmänätsxiptunët tyeety, nitä'äk nyëëx tsxiptunët jats xakxyunk tmëtnä tsxiptunët xyakxtyä'äk. ³⁶ Jats yäaytyëjk jä'äy myitkutëjk eepy jam tsa tmë it myutsip. ³⁷ Pën jam nitukën mati tye'ety tsxek ypy jats ka'a ëts katsaa pyä'ät atyë mati ëts këxm. ³⁸ Pëm pënts tsxokypy nyë'ëx mët myäjk jats ka'a ëts katsa'a pyä'ät atyë mati ëts këxm. ³⁹ Pëm pën cruz kyäpäkëypy jats ëts jexyë xpäminy katsa'a pyä'ät atyë mati ëts këxm. Pëm pën yäjuky'äjt pyatypy; täkoypy tsa'a pëm pënts ëts këxm jyuk äjt täkoypy, pyätpsa'a. ⁴⁰ Pëm pënts miits mkuentëpëj këtëp ëts tsa'a xkuentëpëkp pëm pënts ëts xkuentëpëkp jats wyänë kyentëpekyypy mati ëts tëj xpäkëxy. ⁴¹ Pëm pënts äkäpxpëj kyuentëpekyypy ku ja'a y'äkäpxpë, äkäpxpë juuny tsänikxy tkentëpeky, pëmpënts, wä'äts tumpë yä'ätyëjk kuentëpekyypy näyja'a tëy tyunk nikx tkuentëpety. ⁴² Pëm pënts myoypy ëtsën n'unäjk uunk jäk tuktsim xuxynyëj jats t'uukt, kuëts ja ntumpë. tyëy'äjt ëts miits nëjmë nipën kyätä'änt jämyujy.

Chapter 11

¹ Ku Jesús ity të ta'awankex jë nimalm"tsk tiumpëtëjk, nits txony jem jets nyikx yik ixpëkjpe kapxp matyakp jem mä kapjotm. ² Nits jëty ku Juan tmatoy jëpj puxtikypj ntsoom Cristo tyuny, nits tiumpëtëjk tapakëx këx. ³ Jets tnëmjaay "¿mits je mate min wampj ok n'aixpj ääts jatuuk jaay?" ⁴ Jesús iatsooy nits nyëmxëtë: "Nekxt nits xwanëtët jë Juan mati m'ixtep jëts mati matotëpj. ⁵ Ku yë miti kaixtep jets win'ixpëkj, jets ku miti pakmatj yoypyëkt, nits miti pauts Paam miëtj jets txookt, jëts miti nati miatopëkj, jets okjp jiukypiekt, jets ayoow jaay tkuënt pëkt je Dios ioy miatiakj. ⁶ Nits kunukx mati tkapatp kitajën äts këxm. ⁷ Kots yaat jaay niëkxnëtë tiuyoynyëtë, nits Jesús tniatiakj axay je Juan mam may jiaj: "¿Ti ots x'ixt jem nax wimpatëts atum-tuuk kepy miti pøjem pitjp po atëpj?" ⁸ Jäts ¿ti ku ots x'ixtë tuukj yaytiejkj mati amaay itj wiits? Tyëy atpj, ku jëtë miti wiit amaaytë niwintsën tyëkëntum tsjë txiänë. ⁹ Jäts ¿ti ots xniwitsëmt jats x'ixt tuukj akapxp? na äts nwany nits nimänëx ni kënëm akapxp. ¹⁰ Yatsje miti ots yik jaayë: Ixtë äts mpakexpy je kukexieepy mits mwinkuky, miti tiknioyëpj nëë tuu ma miitst. ¹¹ Teyiatp äts nwany miti të totiëjkj këxm kiëxjëky nipën kiaity nimä ma yë Juan el Bautista. Jets nainamë je jaay mit kë nënj yiktunkj jem mam tsapwinj mië atën mimä tsje jem, nikë Juan. ¹² Jëts jë xëëw ma Juan Bautista nits ixam mä atën mititsapjotm t'ayoy jë tsiptunën jëts tsiptumpëtëkj tpëktë akuwanë. ¹³ Kuyë akapxp tëëkj matyë kutuukj jëyë t'akapxity jets jiaty ma Juan. ¹⁴ Kots miits xkuntëpëkwany yatj je Elias mati ity minwamj. ¹⁵ Mati jem tiamatöjen jëts tamatotj wents tmatoy. ¹⁶ ¿Ntso äts ntamu aixmukëtj yaat naskëexiepy tëëkj? na yë nixkëm wnakj tëëkj kiuyetë mayjotypj jëts txënëttë jëts nyawiatsoyëtë tuuk ja tuukj. ¹⁷ Nits wiantë ääts miits nja tsapkëpxuuxtë, nikë miits m'ëtst nits ku ääts yik ayoom nja atëtst nimkayaxtëts miits. ¹⁸ Tikëx ku Juan kë miiny jëts tkayty tspkeeky jets t'uuktë paak nëë jëts jë wiant mäkuuy ye miëtj. ¹⁹ Jëts jaytiëkj uunk miiny jets kiay jëts iuuky nits jë wiant: ¡Axtukt ye tuukj yaytiejk miti akaxnëx jets muukp jaay je miënamiajëp miti nipëkptëëkj mëëtj pokytiumpë tëëkj, jets wiijiatën tiëytiunyë tiunkj këxm. ²⁰ Nits Jesús twmkapxtët axay jë mä kapj mait te makajë te wiënë tyiknikëx jëëky mia atën, tikëx ku kë iity winmayenpity ²¹ ¡Ayoow mits corazin! ¡Ayoow mits Betsaida! tikëx ku ye tankj miti manëx mati te tiuny ma miits,jiëxë tiunjë maam Tiro mëëtj Sidon të yë jiexe winmayëmpity jëkny eewië jam jotypy. Jets jëkj wit jotypy. ²² Jëts yikmatëpj tutakyat ma Tiro meet Sidon je xëëw ma tieytiunën nits ke ma miits. ²³ Mits Capernaum ¿mteyjiaweepy jets miknäpekaakjp tsapwinm? Kë, mits munekxt patkeepy okpë yayoon atupyi ku jiëxë Sodoma ity tiunë mä ka jë mati tunë je ma mits na jie je jiexë ixam. ²⁴ Na äts miits nëmë nits kë wiënë txuxë jë tiëxyunën ma Sodoma ke ma mits. ²⁵ Nits jë jumët Jesús wiany : "äts mits nmäpäktekypy teety miti tsapwin mëët naxwin tniwintsën eepy, tikëx ku mits ots xyutx yat tukëy pön tijety ma yë wiytyë mëëtyë winjaw eepyë jëts të xtanijawë jëtë mitiwë të kia yik taawaritë, nixkëm unank unktë. ²⁶ Na teety, je ku na mits ots oy x'ix x'axtuky. ²⁷ Tukëyë pön tijety te ats niteety xta këtëtë tiay, niapen tkaixë jë lunk niteety jëyë nipënts niteety tkaixë iunki jëyë jets pön pön iunk tianiixëwiëmpy. ²⁸ Nimintëkj äts tukeye miti tuntëpj ok miti ti tpatsëmtëp, nits äts pokxën nmotj. ²⁹ Pakëyjëky äts nkukë, nits ni ixpëkj eeky äts tikëx kum yuy nyex äts nits oy jiaay nyiex äts n'aaw njootj, nits miits mjawën pokxën tpatëtë. ³⁰ Ku ats nkukë ke txuxë nits axon miti äts nak piatsëmëpj.

Chapter 12

¹ Ja tu'ujtxeën Jesús ity nyeéx naám nookj yekjnipyë ja maám ity poókxe'ensexéew. Tyumpëtejk yu'uoktëp ja yity nits ots twinukäxata pe'nx kyëxn mo'okj jats jtëkxtë. ² Ku ixpä'äkytyëjk (fariseos) na ots ixtë, otsnëmjatë Jesús: "ixpyë, mits mtumpë tëjk ja tyuntäpy ma'aty ka pa'ata'atp ku'utukj kexm jats tu'untatj ma'am pokxe'en xë'ën". ³ Jesús ots nyemxe'e: "¿kåma'am tse no'oky ixte ty ots tunta'aky David, ku yu'u pya'atë me'et ya'aytyejkja'äytyë ma'aty ity myetj? ⁴ ¿Tsots ots jë tye'ekë Dios yënjokpyë tyëkjotypyë jats kä'äy kunu'ukx tsya'apikä'äky, ma'aty ity ajapatatap jë yats naynya niyajapatatyemë jayity ma'aty mye'et, jats we ju yity jayë japatatatap mu'aty të'ëty nyiwintsentë (sacerdotes)? ⁵ ¿Kamams jä pj nook ixte kutu'ukjotypyë, kuma'am pokxe'en xë'ën ja tëëty nyiwintsentë (sacerdotes) tsa'aptikpye kaoytyite po'okxe'en xë'ën (sábado) jats kë tsë yëëkpo'okyx? ⁶ Èts miits nëmjäpyë ké jājā tu'ukj ma'aty nimë kema'aty ma'am ya'a tsa'aptë'ëjk. ⁷ Ku miits yëxa xniawatë tso yatj wyinpitsem: "ëts atso'okpyë pa'ayo'on jats kä wintsekënjkets ju yëxa xniwa'anpä'ate ma'aty nity po'oky kyamää. ⁸ Jats yäytyëjkunkj yëë wintsen ma'am pöökxe'ensexéew. ⁹ Nits Jesús ja ots tsyo'onyë nits jots mëët tëkjë ma'am ja yo'oymyktë (sinagoga). ¹⁰ Ja yity tu'ukj yä'äytyëjkjä'äy ma'aty te'etskyë. Ja lxpä'äkytyëktë (fariseos) ots tyëktëwtë Jesús, wya'anoky: "Oyjāna jats nyëktso'kën jā'äy ma'am pokxë'ën xë'ën? Jats yëxa na taniwanpäte takonyë. ¹¹ Jesús nyëm xëtë: "¿pën yä'äytyëjkjä'äytyë ja yëxa ma'am mitstë, ku ja yëxa tu'ukj me'ete nipa'atx (oveja) jats ja yëxa nipa'atx (oveja) kyuna'ax ma'am k'ë'eknä'äx jutë ma po'okxë'ën xë'ën, ka'ma'ams ja yëxa määtx jats jäpj tju'utj? ¹² Nixë'ën tsa ma'ate tsyo'owatj yä'äytyëjkjä'äy jats tu'ujk nipä'ätx? Natsë jats pa'atatap ja jats tuna'an oy ma'a pokxë'ën xë'ëw. ¹³ Nits Jesús nemja'ay yä'äytyë'ejkjä'äy: "xa'atë'ëw". Jats xa'ate'ey nits pa'aty tso'oken, naynya tso'om atu'umanyë kyë. ¹⁴ Jats ixpä'ä kjty ëjk (fariseos) pyitsentë jats kaoy nikapxmuktë. Ja yity ixtatyëp tyëjkatat jats tyëjkoktat. ¹⁵ Ku Jesús na ots jtawä, oks yayam këkyë. Maynyäx ity jā'äy pyianyxxaa jats ja yity nitukëyë tyëktso'oky. ¹⁶ Jesús jats pa'wa'anyë jats ke opyenë tokj tujk niaw enyetäte. ¹⁷ Jatsë yëxa tye'eyatpā ya'atyë tso'om ots ye'ekjnikapx aka'apë (profeta) Isaías kexm, wyan'oke: ¹⁸ Axtuktë, ëtsën tumpë ma'aty ëts ten winko'onyë, ma'aty ëts atso'okpyë, ma'aty na'awan tyao'kutaknxëpyë. Jam ëts wats po'o pëëkta'akdë ja kexm, jats ja nyikapxep nyimyatyakäpy teytyun ma'aty kä judíos (gentiles). ¹⁹ Ja kä ja tsyiptunt ni kya käpxkäkt; nixka matojëtät yayu'ukj tu'apye. ²⁰ Kesa tatëjët ma'am te këpy tyëawenyë; nikutën ja ka yeëkpitstë ma'aty jam eyä ja jokmy kuna'an ja tyëkjpitstë teytyunën na'am määtake'an. ²¹ Jats ma'aty kä judíos (gentiles) nitxë nä'të tēyawan xëëwkëxm. ²² Nits tu'ukj ma'aty u'um jats winma'at, ma'aty yity taitäp kyäoywyë, yë'ëkj taniminyë Jesús. Ots tyëëktso'oky jats ja ya'aytyëjkjä'äy tyëjka'apxpëky jats tyëjkwinxwäx. ²³ Tukeyë ja'atyë atë'ëy a jata ja yityë jats wyant: ¿We win yatj yä'äytyëjkja'äy David junkj? ²⁴ Kuts na ots ixpä'äkytyëjk (fariseos) natowta tso të tyunë ma'aty atä'äy ajata (milagro), wyante; ya'at yä'äytyëjkjä'äy kaxpiysenyë kyäoy wye mëkuy wyintsënkëxm. ²⁵ Jats Jesús nyawepyë jayity tso wyin manytyë nits nëmjay: " Tukeyë n'ätj ma'aty kewäx kukëxepyëtsë jats tukeyë käpj ok të'ëjk ma'aty kewäx këts ju tyënätj. ²⁶ ²⁷ Pën mëj kuujy yëkpitsempy mëjkuujy, kewakxy tsa ity këm, ¿tso ixë myëjätën y'ittë? Ku ëts kaowyë nkaxpitsemy mëjkuukx xyëëwkëxm, (Belcebú) ¿pënkëxm miits mpäyo yhyjëtëjk tkaxpitsemtë? jakëx ja'a wyanë miits mtëy tyumpë eepy (Jueces) . ²⁸ kuëts nkäxpitsemy kyäoywyë Dios pioj këxm, têts Dios myëjätj y'ääjty ma miits. ²⁹ ¿Tso ixë tuuk jääy ntëkët maati mëknaxy (Fuerte) jats tmats këjxët mati jyjakyepy kujyawyin tkätsu'umte yääjtyëjk jääy mati mëknaxy? Nits tmaatskëjxët tukëyë mati tyëkjotypy. ³⁰ Matiwë ëts xkamët itp nmutsip ëtsja'a. Mätiits ëts xkätä mëtkonmukp yëkwëjwä kxkexpytsa'a. ³¹ Atëx ëts miits nëjmë, tukëyë poky mëëtë käpxtäkoyën yëktimaktukpts'a yäytyëjkjä'äy, jats matii tmukäpxtäkoypy wäätspooj nijunë kyaok yëmáxtuknë. ³² Tukëyë pën tmukä pxtäkoypy yä'äytyëjk uunk yëkmakxtutkpts'a jats pëm pën myukäpxtäkoypy wääts poj katsa'a yëkmakxtuut net ni yanäxwiiny nits näj nyäj mati mimp kitäkp. ³³ Pen jam tukë ujts mati oy jats oy tyënët, pën jam tukë ujts mati kaaj jats kaoy tyëmët ju ku tyëmet këxm yek ixë ja ujts. ³⁴ Miitstë tsä'äny nyäskaxë kum käoyjyäyëtë ¿tso ixë mitsë xkäpxtët mati oy? mati miits mäm jotmmkojnjekypy jääts miits m'äwä'äm mkäpxypy. ³⁵ Yä'äy tyejk mati oyjyä'äy ma'oy y'am jotm yëkitypy jats jyutypy mati oy jats yäy tyëjk mati käoy'ajy mati kaoy yäm jotm yëkitypy jatsa'a y'utypy mati käoy. ³⁶ Xyäm ëts miits nëjme kunixy xëëw tpääty jats yëktëtyuunt nitnëmmts nikxy jā'äy tkëya'kj tsatëj nikej ayuujk kyäpxwintëwtë. ³⁷ Tso miitstëj mkäpxtë m'äyujkëxm nikx tsa'a m'äyuj këxm wääts jätë, näy ja'a miits m'ayuujk këxm nikx mjääty äyo'onjotypy. ³⁸ Nits nitukën jaywyë tëjk mëëtixpeky tyëjk t'ätsotëj, Jesús jats tnëjmjatyë: yëk ixpëkpë ixpajt ëëts n'xaampy mati mits kéxm. ³⁹ Nits Jesús y'ätsojempijtë nyëm'okxëtë. Miits kaoyjyä'äy nyäska'axë ka'otyumpë yë'ëtsa'a ixtatyëp ixpajt.nitij ixpajt kyayëkmotët matii jayë yëkmotep ixpajt tsaj ixpajt kyayëk motët jayë yëkmotep ixpajt tsoj Jonas mati äkäpxpë y'ijty tump. ⁴⁰ Näj tso'om ojts Jonas tuwëëk xëëw atuwëëk tsuj y'ijty mëj äkx teety mya'ts jotm. Näy nyäjsa'a yäytyëjk u'unk y'ittëj tuwëëk xëëw jätu wëëk tsu'uj naxkëjxy y'am jotm. ⁴¹ kunikx tētytuun tpääty Ninive nikx yäytyëjk jääy pyutëëktë jats jääy mati nyaskaxë yätë ëtsxy tëj nikx tsokätunk yëk ixtë. Tikë kujwyinmäyëmpitjaa ku Jonas ojts kyä'ämäy ixtë jayäj nituken nimëj nikaa Jonas.Ixtë Jonas kaja'a tnäspätë mati

yäj ixyam.⁴² Kunikx tēy tyunn tyunyē nixx ja'a toxtyējk nywintāj mēēt yāāy tyējk jāāy nyāskaxē pyutēēktē nits nixxmtēy tyunyē nits oken ammyēk'atyē.⁴³ Kutuuk yāāytyējk jāāy nyikēxm pitsēmy tu'uk ka'oy pyoj jats umyājē tēēts nāxkējxy wyitity jats tixtā'āy māpyuokxt jats nikatsa tpā'āty.⁴⁴ Nits ya'any wimpitp ēts jyāwē jatukyājē ntēkēntum ma ēts tēj mpitsemy. Kutēj wyanē wyimpity jats tpāātyē tējk tējyēkpeety jats tej tukēyē yēkxon yēk'oyēkyexy.⁴⁵ Nits pyitsemy jats t'is ixtā'āy janiwixtyk kaoy pioj mati axēēkpnaxy jāāy etyēp najts jam nyēkxkēxtē tsēnawyē. Nits yāāytyējk juki ajt kyukēx eenye āxēēkpnaxy.⁴⁶ Nāy nyajmē jukyēwyē tējktēj mati kaoy. Nāyjyam y'ijty Jesus tmētnākyapxyē nimāyjxāāy jats tyāāk mēēt y'utsx tyējk jap y'ijty tēkwimpy ixtāyētē jats myukāpxwānyē.⁴⁷ Jam nitukēn nyēmxe ix, mits mtāāk mēēt m'utsxtyējk jap xip tēkwimpy ixtayētē jats mukāpxwānyē.⁴⁸ Nits Jesus t'atsoēmpijty mati nāj nēmxe ¿Pen ēts ntā'āk eepy? ¿pēn ēts n'utsx eepy?⁴⁹ Nits ojts xyātēy jats nito'on ēēy tyumpētējk nits wyā'āny: ¿ixtē xyajētsēntāāk mēēt ētsēn n'utsxy.!⁵⁰ Pēm pēn ētsēnteety mati tsap jotm tsojkēn tyuujn ja'apy jats ēts n'utsxy'eepyē ntsēieepy jats ntaak eepyēj.

Chapter 13

¹ Ja xë'ëw Jesús ots tējkwinkpepy pyitsemýë jats määxnye'e wa'ay tsýëna'ay. ² Kawinempýe já'äy tyamukëtë nyíwitivity, nats ots tyëkjê barco jotm jats jam tsýëna'ay. Tuyëyë hawinempýë já'äy tyënëtye puna'axkex. ³ Nits ots Jesús kawirempýe tamukapx matya kjyexm (parábola) ot nemë: Naja tu'ukj ka'amtumpe tso'on nýpe. ⁴ Kuity jam nyipýe, jam te'emtë ma'aty jut tuwa'am

⁵ Jats winky te'emtë nyaxkitaky tsa'okm, ma'am ku ty ity may nya'ax. Jatyé ots nyu'ux ku ity teya kékë na'ax. ⁶ Kuts xë'ëw pyitsemýë, ots nyikx te ku nity ity ya'ats, jats tyetskextë. ⁷ Jáms tē'ëm ma'aty kupj aku'ukpyë jat. Kuts hupj yo'onte jots nyionxepkëxyetë. ⁸ Jáms te'emty ma'aty naxkitakj ok nyaxy kex jats ots tyemë, jan ma'aty tu'ukipx, jam, ma'aty iipxma'akja. ⁹ Opyenë pën pën jam tyamato'an, mastutjtë wan ja matowta. ¹⁰ Tyumpëtë'ëjk myintë jats nëmjatyë Jesús : "¿Tikex na xmuka'apx ma'ay ja'ay tum matyeakj (parábolos) kexn?" ¹¹ Jesús yatsoëmpitë jats etë nemjáy: "mitste teja yë'ëkj tamutso'oktë jats nu xwinawatat amä'äx me'eatan ma'aty jam tsapjotm, jats ye'ete ke tsýë yekjmotë. ¹² Tikex ku poyenë ma'aty nye'et, ye'ëkjnoyatetspëtsë, jats ë me'etät ma'aty tsow kexam. Jats opyene ma'aty kyame'et, ye'ekj pekep jats ma'aty yame'et. ¹³ Nats ë ots mukkapx etë tum matye'akj (parábolos) kexm, oyëm yë ta'axtukte, ye'ete teyatam ká tsýë yixtë. Oyam tsýë yamutowta, teyatam kësë myatowta, jats nikë twinawamë. ¹⁴ Ku yetë tso te takápx Isaías tenë ja kyuytyunyë, tsam yä'änye: ku wyenë matoy, matopstsë, jats mits nikems tsë xwinanat; ku ja artuky, mixpá tsë. jats niune ja xkaawa'at. ¹⁵ Tikex ku ya'at ka'apj ya'awyot na ye'e te wyinpitnë na'at, jats tyamatojân jemtxa'a ta'amatot, jats yefë teyë wyinpitsnëtë, natsë ka wyintokjtaixnate, jats naynya ty'a'aks ta'amatot, okj winawatj yum yotj kexam, natsë yexa atu'ukya ë èts xniwinpity, jats èts yexa nyekjts'o'oky. ¹⁶ Jats kunu'ukxtsë wyintë, tikex ku yixtë, jats ty'a'atks, ku myatowta. ¹⁷ Teyatam èts miits nemë ku nima'ay aka'apxpë jats watjtumpë yä'ätyë'ëjk ots ja tso'okte taixwa'anta ma'aty mits mixp ketsë ots ixtë. Ots jatso'okte tamatowantä ma'aty mits ixa'am ma'atopyë, jats ke ots matowta. ¹⁸ Matowtä tsýët ja kamtumpë myatya'akj (parábola). ¹⁹ Ku opyenë ma'atoy awáyu'ukj ma'aty mëat (reino) jats ká winawa nits kyäoywyë jats pëky ma'aty te yayekjnipy yamyotm. Yatsë tënt ma'aty ots ye'ekjnipyë tu wa'ay. ²⁰ Jats ma'aty ots yekjnipyë tsa'a otyë jatsë ma'aty myatopyë awayu'ukj jats kuentapëky jatye xo'ontakp. ²¹ Ma'aty ke'em ya'ats yakame'et jats yaixyity wänë. Ku pyutekyë ayo'ony jats ye'ekjatsiptu'uny awayu'ukj, jatya tsë kukämkehyë ²² Jats ma'aty jots nyeknipy kupj aku'ukpyë, yatsë ma'aty mya'atopyë awayu'ukj, jats ma'aty ya ixitan nuxwinkex jats tukeyë ma'aty yëkjkuayoëpyë ma'akjatan kexam ye'etsa a'aw ayu'ukj yekj okpyë, jats ka ti tiemtökmë'ëtjényë. ²³ Jats ma'aty oy nyaxkex ots yekjnipyë, jatsë ma'aty myatopyë awayu'ukj jats twinawë. Yatsë ma'aty teyatam temepýë jats tniptë; jam ma'aty tu'ukjmuko'opx ya'a tso'om yexa maynyex, jáms ma'aty tu'ukjkipx, jats ma'aty iipxma'ankj. ²⁴ Jesús ots wyaanxata atu'ukj matye'akj (parabola). ots nyemxetë: ja meekj atj ma'aty tsapjotm naja tsom tu'ukj yä'ätyë'ëjkjá'äy ma'aty tetnipyë oy tyëmt kya'amjotm. ²⁵ ku ity japy já'äy myätë, myuampëkpë myi'in jats naynya ots nipyë kaoy uts mo'ok aku'ukjm, nits ots nyikx.

²⁶ Ku ja te'ent myux jats tye'emje'y ma'aty te yëkj nipyë, nits kaoy uts ots naynya kyäxjêkj. ²⁷ Ja kukam myunsë ots nyiminyë jats nyemxëtë; wintsen çkämä'ams mits tex nipyë oy tyëmt mkamjotm? ¿tso yixa jam mätë kaoy yuts? ²⁸ Ja ots nyemxetë: tu'ukj mu'ampëkjpe te na yate'etx. Jats myunsë nyemxetë: Nats; ¿tso'okpye jats èts nëkxtë jats èts nwiixt? ²⁹ Kukam yatso'oy: 'Ká ku awyanë xawixjêkj kaoy yuts tso'ts ku mo'okj me'et xwixjêkt. ³⁰ Mastuut wen kipx t'yony koonëm miajaatj. Kots je jumätj ma wiënë jiky konmukwanë ats nëmëpj je konmukpëtëëkj: Jawiineë xikpitsëmkëxtët kaoywë uts nits x'atsumtakëxt tuuk atsumejiëty jats na tyoyty, konjektëts je trigo mam kionjêk taaky.'" ³¹ Nits Jesús tanijawaty jatuuk ixpëëtj: Nits wiany yë määten mati tsapjotm na yë nixkëm nanx tëntj ki tuukj yaatyëkj jaay ots tpakony nits tniipy kiamjotm. ³² Yaat tëntj yë tniplikëkiëxp ma tukëyë yë tëntj. Jats ko yööny jëëts jëny yompj maam je uts miti yiknipj jardiñ. Jats mã uts jiatnë jats joon mintë jats nyapiënnyë jëm iakëxkëxm. ³³ Nits Jesús wianxëtë jatuukj ixpëëtj. Je määten mati tsapjotm na je nixkëm levadura miti toxtiëkj ots tpakony. Nits tamuwook aty tüweekj kipx jë jetx koonëmj yeeky. ³⁴ Tukëyë yaatj Jesús ixpëtëntkëxm twaanjaay jë mayjiay ku niti ixpëtj nitso je tkanëmjaay. ³⁵ Yaat tsë iity mitiw ots yik kep x akapxp kiëxm jats wiany "Jats ats n'aaw n'ayuukj nkapxt ixpë ténkëxm. Nits äts nikaxt tukeye mi yutx itp ku ye naxwinët txontaky. ³⁶ Nits Jesús tnikeky je may jiay nits tiëkj aty tikpy. Nits tiumpëtëky nyminë jats nyëmx: "Kapxtëjëëky ääts je ixpëëtj mmiti kam meet kaoy iuts." ³⁷ Jesús iatsooy nits wiany: "Mati nyipyp oy tyëmth yaitiejk unkj tsje. ³⁸ Je kam naxwinët tsjë. Jëts oy tyemtj Dios je iunkj tēëjk. Jats kaoy iuts kiaoywië tsjë iunk tēëjk. ³⁹ Yë kiaoywie miti tē tniipy makuuy jë jats ma yikonmuknët jëtsjë maam naxwinëtj jiupkënëtj, jats tēëm konmukpë tēëjk jëëts Dios tiumpëtëëjk (ángeles). ⁴⁰ Nainmä ku kaoy iuts wiënë yik konmuknë nits tyoonyë jëën jotyp, nats tiunët ma jupkëxnët yat naxwinj. ⁴¹ Yaytiejkj unkj tpakëxt je tiumpëtëëjk (ángeles) jats twimpiikëxt jem ma miäatën tukëyë miti tik je eepy poky, nits mëëtj miti tetuntakt kaoy iatën. ⁴² Nits jëtë yik kuyuupë tiatët horno jotyp maam jepj jëën jepts yaxtët nits niatëts

jëyët. ⁴³ Nits jaay miti të wiats tunt iajataakjt nixkëm xëew ma jem Nitëëty miatën. Pön pön jem tiamatojen mastuut wen tmatoy. ⁴⁴ Jets y mä atën miti tsapjotm na je nixkëm tuuk meeny yutx kam jotyp. Jets tuuk yaytiëjk jaay tpaaty jets tyutskom. Jets jotkukj nyikx nits tokex tukëyë miti miëtj, nits je kam tjoy. ⁴⁵ Jatuuk yajë je mä atën mati tsapjotm naje nixkëm tuukj jaay miti atookp, nits t'ixtay tékxp pux miti tsownëx. ⁴⁶ Kots je tpaaty tuukj tekx pux mi tsownëx jets nyikx nits t'as tooktaay tukëyë miti jete miët, nits tjuy. ⁴⁷ Jatukj yajë je tsapwîn miatën najë nixkëm kaay xiumy miti yik ta akx matsp yik nëë yupëty, nits jepj tieke oypïënë pön jety jepj nëë jotyp. ⁴⁸ Ko je iutx nits akxmataspj twitspitsëm nëë waam jets jem tmutsënë ixtaaktë nits twinkont miti tum oy, jets t'akonëtë iakonëny jotyp jets tukëyë miti katsowatp jets iixuptëp. ⁴⁹ Nats wiënë ku naxwmet wien jiupkëx. Nits tiumpëtëkj (angeles) mint nits twawakxt kaoytumpëtëëjk ma je wats tumpëtëëjk. ⁵⁰ Jëëts nikx yikuyupëkiex horno jotypy ma jepj jëën tiy majep jieyt jaxtët jets niatxets jëëyët. ⁵¹ ¿Te xwinjawekiëxtë yaatj tukëyë? Nits tiumpëtëjk iatsoy të. ⁵² Nits Jesús nywmxëtë naje tukeye jaywetejk (escribas) miti te wimpitne tumpëtëjk ma maatën mititsapjotm naje nixkem jaay miti kutëëkj tjekony mi tuk maje nyampë mam je puëktakyi. ⁵³ Jets tiunë ko Jesús tmatiakëx yaat xpëtj nits ots txonë jem. ⁵⁴ Nits Jesús tiekj aty këm iitjotm nits tyik xpëky jaay ma jëm yoymiuktakj na ots jiety je ku je atëy ajat ots tiant nits wiant: "¿Ma ye jaat yaytiejk tjuty wiiy iaten nits miti kamayem (milagro)? ⁵⁵ ¿Kemts yatj yaytiejk xëewë t'mankë? ¿Kemts María taakj? ¿Nits iutxtiekj je Santiago, Jose, Simón, metj Judas? ⁵⁶ ¿Jets iutx kiix kemts je ya atem nme atyën na tsje? ¿Ma txë jaaytiëkj ixë tjuuty tukëyë yaat?" ⁵⁷ Nats je ity tka oy jiawëtë nits Jesús nyemxete: "Tuukj akapxp ke wintseäny tkamëtë, jëm këm kiapj këxm jets këm miukukj akukm. ⁵⁸ Nits niti jëm tka yiknikëxjëëky miti kamayëm (milagro) jë këx ku kiatëy kiawëtë.

Chapter 14

¹ Jä'ajty tuk tiempë ku Herodes el Tetrarca tnijaw ëëy ku Jesus jam ijty wyitity nits tnëjm jaay tyumpëtëjk. ² Nits tnëjm jaay tyumpëtëjk Juan el Bautista yä'ät yëtëj jukypeky okpëj äkukm akëxtsëj myëk'ajt tyëknikajxjëky. ³ Herodes tēj ja'a ijty tmatx Juan el Bautista, pujxtepx tatsu'umy jats puxtikypy tyëknikx, Herodias këxm, y'äjts Felipe tyoxtyëjk. ⁴ Herodes näj ijtytëj Juan el Bautista nyemyë, jats ka'a näj pyät'atyë jats Herodias tmëtsënëkyöjmet. ⁵ Herodes tij ja ijty ya'any jats tyëk'ookt kyäjpts ojts tsëjkëkyo'jmë näm ijty jä'äy wyä'antëj jats matyäkpë (profeta) ja'a. ⁶ Kut tpäjty xëëw mäj Herodes y'jumë'jt txëtu'unt nits Herodias nyë'ex nyäxj it kukm jamts ojts y'etsx nits ojts Herodes täjotkujt'äky. ⁷ Nits täwinwän ëëy mëknëjmiäy, jats myo'op ja'a tukëyë pëntij amatojëp. ⁸ Ku ijty tēj tyäak pyäwänyë nits ki ixy wyä'äny yäj xyäkt tēxjio'jty Juan el Bautista kuwäjk. ⁹ Ka'a ojts niwintsën tja'ok'oyjyāw'enyë ku ja'a yëk'ämäto'oy ku têts ijty näj tnëjmjanyë jats ja këxm näjnyäjme pën jaty ijty myët'aux'eepy akëxts näj tñipāwāny. ¹⁰ Ja tyumpë tpäkejxy nits Juan el Bautista puxtikypy ojts yëkyukpo'oty. ¹¹ Nits Juan el Bautista kyuwäjk yëkmumejtsx tēxyjyotm, tiixtojxy yëkëmo'oy nits tyä'äk tä'änëkx 'ëëy. ¹² Nits tyumpëtëjk y'ätëj tyëkputëjkjatyë nyikëjx nits tñitäjëjatyë ku näj tunkëxtëj nits nyëkxtëj nits twäjnjatyë Jesús. ¹³ Ku Jesús yä'ät tmäto'oy nits jākam nikxy äpāk itjotm ku nimäy y'jääy yä'ät tmätooy nits käjpjo'ty pyätsojnë näjts teky jëm pyanëkxëtë. ¹⁴ Ku Jesús jäty mä'am jatëj jats nimäy nyaxy jääy yëk'ixpajty nits ojts yëk'ayow t'ixy nits pä'am jääy tyëktsojky. ¹⁵ Ku ijty it kyotsëwyänë nits Jesús tyumpëtëjk y'änëkx'äjtë nits nyëmxë, winwääts it yäj jats tēj xëëw nyaxy päk axkëxnë nimäyjaäy jats nyëkxtmutsk käjp jotm jāmts tjujtyët tij kyäytyëp. ¹⁶ Nits Jesús nyëmxë, kayë kyati'ityxyë nits nyëkxnëtët motë mitsë yëë tikyäytyëp. ¹⁷ Nits y'ätsojëtëj muwoxk ëëts jayë nmëtë tsäpka'aky jats jamätsk akx. ¹⁸ Nits Jesús nyëmxë nëkx'iskontëj nits yäj xyäktët. ¹⁹ Ojts Jesús pabaïn jääy niist mëjiött shenedt ats tkon muboshk shapkä j matshk aksh. Pi'at ish shapjöm ojts kunosh shap këk nits tätükëy tiumpëtëktmōy nits tiūmtk taniibadë jääy.

²⁰ Yënidukëyë ojts kiäydë küsh tēkōn mükt mädibë nī tain käyjtūjk māk mähk kāk käytūiuk. ²¹ Jä kiäydë nash muboshk mil yäjtiëk abëk töshtiëk mëtj ünäkj. ²² Adëstnë jä tūn nits tiūmpëtëk tiekj kiesht barco jōtm tūbëtk nīeksh pä m jiaäy tä päkash kësh pä äm. ²³ Päkash kësh nūmayjääy nits piët köpkëshp nūxtäjp kötz näxshīt nātūiuk.

²⁴ Barco it mäh nūtkūm äshpnäh nēj mët pōj pītëj. ²⁵ Mūmak täshkpät jät tsuishīt Jesús anekshëy yōb mäh nībën këshm. ²⁶ Ku tiūmpëtëk ispät yōiy maish nībīn këshm jädë shekōkëst biānt paājääy kiapsh kāk shëkëp. ²⁷ Nits Jesús tmukäpsh jätie ets jää kädī mshek. ²⁸ Ots Pedro tatsōy bīnshën mīts jä päbāng etsh yīt jäts ëts nēksht ma mits nēj bīn këshm. ²⁹ Jesús niembsh nāmintshīt nits Pedro pishēm barco jotm nits tănëkshëy yōb nēj bīn këshm nits jīak māk Jesús. ³⁰ Ots Pedro tish pōj ats shëgë nits iokkīn nits kiāsh pāt ots yīān: bīnshen pūtëk ëk ets. ³¹ Jesús jätie shiätëy nits öts tmash Pedro bānë jäshiabën çtikū ök kīn? ³² Nitxs Jesús mët Pedro jätīy piāt barco jōt jätīt pīoj mojt k. ³³ Nits tiūmpëtëk mëjpek tākië tiey akp mits Dios ün k. ³⁴ Kü nēbashtë nits jīat mā kääp tshëbë Genesaret. ³⁵ Kü yäytīäyjaäy tīshkapt jä Jesús ayūiuk kasx bāksxtë nitsx tekjät tūkeyë mätive pējädëp. ³⁶ Nitsx jädë tmūnūxtäktë jats tek jat k jākjāyë biyt tōnmashedë, shoktsja.

Chapter 15

¹ Nits nituken Ixpekytyëjktëj (Fariseos) mëet jäwyëtyëj (Escribas) t'anëkx'etyë Jesús jam Jerusalén nits tnëjm jatyëj, ² ¿Tikëx mtumtëjk ka'a näj tpantuntëj tsojm mäjätytyëjk mkostumbrë tyëktuyo'oytyëj? jats yëtë ka'a kyëpujtë kuj y'äkäwyantë. ³ Jesús y'atsojë nits nyëmxë ¿Tikëx miits mkostumbrë këxm xyëkutäkojëtej Dios pyäwä'an? ⁴ Tikëx ku Dios wyä'any wintsëkëtëj mteety mtä'äk pëmpën tyëety tyä'äk kyaotyitëp tyëy äjtëm ookp ja'a. ⁵ Näj miits wä'antëj pëmpën tyëety tyä'äk nyëjmja'apy mati putëjk'ëny ëts miits jyexyë nmoxytëp Dios ëtsatëj ntamuyoxnëj nika'a yä'ät jääy tye'etye tyä'äk t'okwintsëjk'enyë. ⁶ Miits mkostumbrë këxm Dios y'äw'äyuyk ka'a x'okyëktujn janyëjtëj. ⁷ Miits katsotyumpë tëy äjtëm wyä'any Isafas kuj t'äkapxy tso'om miits m'jäyëtëj. ⁸ Yä'ät jä'ätyë y'äw'akam ëtsëj jayë wintsëjkën xmo'oy jats jäkam tsë y'äw'otëj. ⁹ Yëë nikoj y'jäyomyuktëj (nyukxtäktëj y'ëwtëj) kunäj tjä'awätëj xpejken, yääy tyëjk jääy pyäwäan. ¹⁰ Nits twätso'oy nimäyjaäy nits tnëjm ääy ämätowtëj nits xwin'äwët. ¹¹ Kaja' jääy yëkwintakoyët mati y'äwäk'am tëjk eepy mati y'äwäk'am pitsëmp ayuuyk jatsëj jääy yëkwintakojëp. ¹² Nits Jesús tyumpëtëjk y'anëkx'äjtë jats nyëmxë ¿Tëj x'ixy ku y'ämpëktë të ixpeky tyëjktëj (Fariseos) ku yäät ayuuyk tëj tmätowtëj. ¹³ Jesús y'atsojëtej nyëmxë oyëm ëts nteety mati tsäpjotm t'äkänipytëj tukëyë ujts wyixjëkpts. ¹⁴ Mujäkamka'aktëj yëj, wimpits jääy y'ëj wyintuwëjk etyëp kutum wimpiitsëj nyawyintuwëk atët nimatsk tsa nixx jut jotypy kuktsëtë. ¹⁵ Pedro t'atso'ëmpijty Jesús wäjnaky ëëts yëkxon myätyaky tij janäj y'äyujk'eepy. ¹⁶ Jesús nyëmxëj ¿näyjaäm miits näj m'itëj xkawinjäwënëmëtëj? ¹⁷ Kamts miits x'ixtëj kutij m'äwäk'am tyëkëtëj mjotm nyäxtëj jats letrina x'iskäxtëj. ¹⁸ Mati äwäk'am yëkäpxp amjotm tsa tsoony ja'atsëj jääy yëkwintakojëp. ¹⁹ Am jotm tsoony mati kaoy yëk 'äyokën ku amatsk jatyë näj yäätytyëjk näj toxytyëjktëj näj toxytyëjk tuuk atu'uk tmëtëtittëj kaniyä'yetyëp kyä'amëj'etyëp (adulterio). Mati kä'amatsk ëtyëp yëkuktukpë wyinkukm nits näjyë jayë tsëeny myuktëj (inmoralidad sexual, fornicación) majtsën y'ujtsën, niwämpatp winkäpxjäx. ²⁰ Yetsa'a jääy yëkwintakojëp, ka'aj'a yëkwintakoyë ku jakyëpuj kyätytë. ²¹ Kü Jesús tkujakamkegmä jäötë jam nyikx makäp shëwë Tiro, Sidón. ²² Jats tük toshtyëk Cananea ots pishën nits ots kishp këyk nits yäan päayöök ets mits binshën David iünk ëts nexsh wyantünë kiaöyp. ²³ Jats Jesús kä tats'oy niitukäw jats tyumpëtëjk niminëwë jats münüsh tajk nëwmë wën tnüsh nigö ish ök tshnämoik. ²⁴ Jats Jesús ots iatsöy ëts kää ets pën nëjk tänikësh jää (ovejás) nüpäch mäwivë tiaköy kiësh Israel tiëk këntüm. ²⁵ Nits jä winküminät winkushtänät jäätiekyëm nyts wyänokvinshën pütëk ëhkëts. ²⁶ Ots tyätsöy nits yäin känätpäty ünk unäk käyk mëpëkjääyën jäts ükünk nyüpjäyën. ²⁷ Nits jäiatsöy winshën tējyjemjä jats jää ükünk tkaymük shäpkäyk äpüshk mädybë winshën kyäybyäk këshm künäshw. ²⁸ Nits ots Jesús yätsöy öts yäin töyshtyëk mënash mjänchiäwën tünëpjänä tsowinmäy otsh nieshx chiök jää hora. ²⁹ Jesús tnükëj iit nits nish winkön mäk mäsh niëjk Galilea nits piët mushk köpkësh jäms chiënëist täyk. ³⁰ Myuaby kön tēkakt nimäy jääy tēkmint mawyë kaöyyiöw, mäwiwe käishp mäwiwe kiëk kätyiw, mawiwëkayöywew nimäy mäwywe pëjēwep täänëshwe Jesús tiëk kiëm nits tēkshök. ³¹ Naitt tiünë küyt mimäy niashë jääy ätëy ajätk tyändë kütish ümkiashp pëk mäwy'wëpäkmat schiökt jäts mawywe käyöb yïökjëkt jats win pish jääy winishwäshët nits jäwë tmëpëktäktë Israel Dios. ³² ³⁴ Jesús tmükäsh tyumpëtëjk jäts tnëmjäy ëtsyë nayöwishp nimäy jääy tēchë túbëk shëw xshëmët shënë kää tiyishëwe tii kyäwep kääch mpäkäsh wän ayüüg küch nämjäpäkäst täämch nish müyjiäw. ³³ Jäts tyumpëtëjk niëmshë mampätn tshäpkäak jäts jää kiäydët nümäy jääy naxbynbatshatün iik tshöiyätt. Jesús ots yäyn ¿winäk tshpkäak mits shëmëwe? Jäöwë yätshöwë vishtük tshäpkäak jats mäyjiäwë äkshünk. ³⁵ Nyts Jesús ots tpäwänyn nimäy jyjäy jäts schyënédët nashkësh. ³⁶ Ots tkönshöy vishtük tshäpkäk jäts jäbänë äksh ots yosküjüüp ots tmöy nits öts tükbäsh nits tmöyy tyumpëtëjk nits jääwë täanibät ëy nymäy jääy. ³⁷ Nits tükëy ots jääy käywe nits ots jyöwkywaktt nits jawe tkon müktë jää käytiük mäwywenitän nits vishtük kääk tēkütsh. ³⁸ Jats mawywe käyt nymaktashk mit ytt yätyëk niky jakmachyoy töshitiëk mëwe unäk. ³⁹ Nits Jesús tmänäwiakx jää nymäy jaay nits nyikx wote jötp Magdala iitt jööttn.

Chapter 16

¹ Ixpe'ekytyektë (fariseos) me'et Saduceos jots yunekxatyetë nits yity ixwa'anta amoto'okta tu'ukj ixpët ma'aty tsa'apjotm. ² Jats ë jots tatso'ompity jats në'emja'ay: "Ku it yu'uxenyë, na mits wa'anta: po'ojekyyitwa'an tikex ku tsa'aps tsa'apwiin. ³ Jats jokye mits wa'anta: kaoy xë'ëw xa'am yit wa'any, tikex ku tsa'apwi'in tsa'aps jë jats wintu'ukjnyëx mniawetyep mi'its tso yixa ixtät tsa'apwin, jats kets mits xwinmaypyitsemte tiempo yixpe'ety. ⁴ Ye kaoy naxkiëxete jats kamato'owata yets yixtëtyep tu'uk ixpe'et, nitu'ukj txë ixpe'et kya yekjmo'ot, ye jeyä Jonás yixpe'et. Nits jots Jesús nikëky jats nyikx. ⁵ Tyumpëtëkj jots myinte atu'ukjpa'am, jots tja'aytyakoytya pako'ontat tsaapka'aky. ⁶ Jesús nyëmxatë: mato'okukëte jats nayixitatë tso Ixpe'ekytye'kj (Fariseos) me'et Saduceos kyaoyixpe'eke'en (levadura). ⁷ Nits tyumpëtëkj wyinmayetittë jats nyawyanata; tikëx ku tsa'apka'aky ka pako'onyantë. ⁸ Aixyity ity Jesús yity nits wya'anyëi mi'its amutsk aja'awa'an, ¿Tiko mits xwinmayte tu'uk anitu'ukj ja'ats mnaye'enyëte tikex ku tsa'apka'aty te kapako'onyen? ⁹ ¿Kena'am mits xwinawate okj kë xokamyetsnatë ja muwo'oxk tsa'apka'aty jats ni mu'uwo'oxk mil ja jä'äy, jats winakj kakj ots xkonmu'uktë? ¹⁰ Jats wixtu'ukj tsapjkaaky jats nima'aktaxk mil jä'äy, jats winu'akkakj ots konmukjkomatë? ¹¹ ¿Tso yixa mits xkawinawata jats kë ëts tsapjka'aky tiy? mato'o kukëtë jats naixyitetë tso Ixpe'ekytyëkj (Fariseos) me'et Saduceos kyaoyixpeke'en (levadura). ¹² Nits jots winawatë jats ke ja yity tiy jë ma'aty tsa'apka'aty yekjpe'emjapyë ja ity tiypye tso yixa nyaixitatat ja met Ixpe'ekytyëkj (Fariseos) me'et Saduceos kyaoyixpeke'en (levadura). ¹³ Ku jots Jesús myin ma'am jam Cesarea de Filipo, jots tyumpëtëkj tyëkjtey, nemjäy: ¿Tso jä'äy ye'anye pën ya'aytye'ekjunkj yat? ¹⁴ Nits jots wyante, "Nitu'uken wyant jats Juan el Bautista, jams wyantämë Elías, jats wyinkpë wyantämë Jeremías, ok nitu'uken ma'aty aka'apxtapj (profetas); ja ots nyemxetë. ¹⁵ Tso ¿mits wante pën ets? ¹⁶ Yatso'onpity, Simón Pedro wyanyë: mits ja Cristo, ja Dios unkj ma'aty jukyëpyë. ¹⁷ Jesús yatso'ompity jats nyemxë: "kunu'uky mits, Simón Jonás junkj, tikex kuke nikex ni nepyë te mkatani'ixatyë ye'e te tani'ixatyë nte'ety ma'aty tsa'apjotm. ¹⁸ Naynya ets mits xa'am nëmë mits Pedro, jats yat tsa'akex ëts tsa'aptëkj (Iglesia) nyekoyetj; ja oken (Hades) tyekatsumkj kë ja myumetakät. ¹⁹ Ets mits nmo'opy ta'awa'ats ma'aty oyatän tsa'apjotm. Omyatiwa ma'aty ya naxwinkex mëwenpetypyë yëkj mëwen petpëtsë tsapjotm, jats omyatiwa ma'aty mukejapj naxwinkex naynya tse yekmukëjat tsa'apjotm. ²⁰ Nits Jesús pawa'anyë tyumpëtëkj jats kë pë'ëntwa'natat jats ja Cristo. ²¹ Nits ja tyempo jots Jesús nëm axaja tyumpëtëkj jats jam pyatatyë nyëkxtë Jerusalén, kawinempyë ayo'on tanaxt mejäytyekj kexm (ancianos) me'et e'etynyiwintsen kye'exm jats a'awyatyëkj kexm (escribas), jats yo'oktë, nits atu'ukyaja yu'ukpyëkj kyutuwe'ekjxëw. ²² Nits Pedro jots ma'atx tu'um anyë jats mukapx, nëmjokë: yat wan yë jakam tity, wintsën, jats ka juna namjatj. ²³ Jesús wyinpity jats Pedro nemjäy: "iMujakamkakj ëts, kyaoywija! We mits tu'ukj tsa'a ma'aty ëts taawoppupyë, tikex kukë xixyity Dios tyunkj, ja mits mixpye ja'ay tyunkj. ²⁴ Nits Jesús nemja'ay tyumpëtëkj: "Pën jam nituken ets xpatuyoywyanyë, këm ja nyakyuënëtj, pake'et Cruz jats ets xpatuyoytë. ²⁵ Tikex ku pën kem jukyatan tayekjmëtakwant, takoyptsë, pën, pën yukyatän takoypye ets këxm, pyatpëtsë: ²⁶ Tikex, ¿ti tyëkwant ja'ay oyëm tukeyë naxwin ta mumëtakj jats yukjya'atan tyakoytyë? ¿Ti ja tuukj jä'äy yukjyatj tyawinkupekjte. ²⁷ Tikex ku ya'ay tyejk unkj nikx myin tyet yoyatän kexm me'et tyumpëtëkj (ángeles). Nits janikx ja'ay junyë mo'oy tso tu'ukj atu'ukj te tyuntë. ²⁸ Teyatam miits nemë, jammiits nitukën ma'aty ya tänatyëpy, nijuna nikx okan ka ix kunam tixtät ya'aytyëkjunkj myint yoyatamjotm.

Chapter 17

¹ Kiututukj xëw je ity nits Jesús tpawaay je Pedro, Jacobo (Santiago) mëetj iutx Juan nits jëyëtë je piët't ma tuuk kexm kopk. ² Nits jem nyaktykats je winkukm nits wiin iaaw ots tiëkx peky ntsoom xëw nits witj ots wimpity tēkzpnëx. ³ Nits jëtyë kiexjëktë Moisés meetj Elías jem tmānakiapx ookyë. ⁴ Pedro t'atsooy nits tñemjaay Jesús "wintsën oy ku ääts nyajë. Ku xtsëky nyik oyëp äts tuwëëkj ayutstaakj tuukj mits mje tuuk Moisés jië nits jatuukj Elías jie. ⁵ Ko ity naijëm kiapxooky nits jëtyë tuukj yoots tēkxpnëx ots yutxë mits yoots jotypy aaw ayuuk pitsëem jets wianooky "yaatj äts n'uunk eepy mati äts n'atsökypy mati w äts xon ntajotkujktëkypy amatonaxtë. ⁶ Kots tiumpëtëëkj tmatotë, nits kuxtanëëpy niakxkitakëxtë jëts wiin iaaw tyik naxkitaktë nits maknex txëkënyaxt. ⁷ Nits Jesús nyiminë nits tionmatsëtë jets nyëmx tenkiukëtë kati mtsëkëtë. ⁸ Nits jëtë ixjëktë jets nipën tkaokj ixpathnëtë jëyë Jesús. ⁹ Kots jem ity kitaknëtë kopkëxm nits Jesús piawanëtë jets nyiëmxëtë "nipön niti xkawanët yaat mati te x'ixtë konëm Dios uunkj wiënë te piutëëky ookpj akukypy. ¹⁰ Nits tiumpëtëëkj yiktëjëtë jets nyëmxëtë ¿Tikëxts jaywëtëëkj wiantë jëts Elías minwamp tuwëkp? ¹¹ Jesús iatsooy nits wiany: Elías mimpëm je jawin nits tiknioykiëxt tukëyë pön tijët. ¹² Jets ats nwany, Elías tē je jiaminy, kës tē t'ixkaptë jëyë tē tuntë ntso tē tsoktë nainamäts Dios iunkj layoompaatët je kiëjëmtë. ¹³ Nits tiumpëtëëkj twinjaweety ku Juan el Bautista tam je typy. ¹⁴ Kots jiatë ma jëm nimaynyex jaay tuuk yaaytiëkj jaay nyiminë jets winkuxtënyä jëts nyëmxë. ¹⁵ Wintsën paayojëëky äts n'uunkj, monookjpj jëts muukyats ookpj jëts (maknëx) (severamente) iayooy oy junë jëty jiānkitaawëtj ok nyëkitawety. ¹⁶ Të ätxyë njata anëkxë mits mtumpëtëëkj, kës te tjat't nits tyiktsooktë. ¹⁷ Jesús iatsoompity nits wany kateyjiaweepy kaoytiumpë naskëxë ¿Jun ats miits ya njakmeet tsënë iatëtstët? ¿Ja nixën ats miits njak mutënët iatëtstët? tanimintë äts ya. ¹⁸ Jesús twinkapxpety nits kiaoywyë pitsëëmy je nyikëxm jëts mix jëtyë txooky je orë. ¹⁹ Nits tiumpëtëëkj yiktëjëtë aweky jets nyëmxë ¿tikëxts ääts tē xkamay nits nkëxpitsëmt. ²⁰ Jesús nyemxtë, jekex ku miits wënë njëntxjawën jeku tieywë miits nëmë ku jiëxë xmëtët jëntxawën wënë ntsoom nanx paakj, miits jiexë mnëmjëëpy xiitj kopk: këëkj ya nëkx xim: nëkxptsjë nitits jiexë miits tsuux mkatanxëtë. ²¹ Jets yaat kia oywië kē yē kieky nayë nukxtakën kexm jets ayu'atën kexm ye kiëëkt. ²² Kots naijëm tiantë Galilea, Jesús tñemjaay tiumpëtëëkj "yaat Dios iuunkj yikëyakwanëp yë jaay kiëjëm. ²³ Jets jë yikookëtët nits kiutuwëëk xëw je piutëkomëtj". Nits tiumpëtëëkj tsa xwinmaypy tiānkëxt. ²⁴ Kots jiatë Capernaüm jëts Pedro jaay nyiminëtë mati tsapteekj tñipëktëpj nits nyëmxë, ¿Kë miits myikixpëkp tkukowety tsaptëëkj? ²⁵ Jets t'atsooy kiowety. Jets ko Pedro tiëkj aty tikyp, nits tuwekp Jesús miukapx jets nyemxë, ¿Ntso mits mwang Simón? Niwintsëntëek miti ya naxkëx ¿pön yë nyipëkjëtyëp kukowëtën? ¿iuunkj tēëktë ok mimp jaay? ²⁶ Ko Pedro iatsooy mimp jaay Jesús wiang jets iuunkj tēëk kësytë piatyëtë nits tkujyuty. ²⁷ Nits kati nipëkpëtëëkj nyik pokytiunyën nëkx maaxnye waam nits xnëyupët't ajokj pux jats ku mutuuk akx xjuut't nits ku iaaw xnakwiakxët jëpts xpaat't meeny miti maktaxk xëw nimutuny tsowatp jëëts mpakomp nits xkëmootj jë miti tñipëktëp je kukoweten mits kexm jets äts kexm.

Chapter 18

¹ Tu'ukj tiempo jots Jesús tyumpëteky yanekxatyë jats wyantë: ¿Pën ja nime'e ma'am jam oyatan tsa'apjotm? ² Jesús twatso'oy tu'ukj mixyunkj jats yanekxatatj jats jots kex aku'ukyë. ³ Jats wyanyë: Teyatam miits nëmmë, pën ke miits winmaya'ampity jats na mnakyatyë tso'om tu'ukj una'ankj unky ni junats mkat'ejketj ma'am jam oyatan tsapjotm. ⁴ Opyenë pën pen nyaknyaxkexatapj tso'm tu'ukj una'ankj, ja ja'ay tse mas nimë ma'am jam oyatan tsapjotm. ⁵ Jats opyëne pën pen ya'at una'ankj unky kyuenta pekpë tso'om ixa'atj ets xe'ewkexm, èts ja xkuenta pëkpë. ⁶ Jats opyënë pën pën yat una'ankj unky ye'ekjtakoypyë ku èts xjateyawë, mas oyja jëxa yekjtayukjwe'enyë tu'ukj më tsa'a ma'aty molino yä'ä, jats jëxa yekjnëeyupëty ma'axnyeokapyë. ⁷ ¡Ay ya'at naxwinatj jä'äy ku tiempo myin ma'am atukën! Tikex ku patatapë jänä jats na tiempo myint. Jats ¡Ay ja ja'aytyë ma'aty na tiempo nimi'nnatäp!. ⁸ Pënëm kë ok mte'eky ja nmyëkjawopjputepj, wipo'otj jats ixuupë jakam ma mits. Mas oyja ku jukyatan jotm tejketj ketukj ok paktukj, ku jëxa yekj kuyuwa je'en jotpye we'eme kunax jats xme'etat mä'äks tekj ok ma'aks mkë. ⁹ Pën win ja yawa myekawopä pu'utap, winu'ukj jats jakam xixuuptj. Mas oyja wintu'ukj mtejket jukyatan jotm, jats kë yekjkuyuwet jë'enjotpyë mä'äks wiin xmeta'at. ¹⁰ Axtuktë jats katy xkaoyixte nitukën ma'aty ixa myuksatpyë. Ixa'am ets wa'anyë ky jam tsap'otm tyumpëteky (ángeles) xe'emë ja taxtukatë wyin ya'aw ja tyeëty ma'aty tsa'apjotm. ¹¹ Tikex ku ja te ya'aytyëkj unky të niminyë ma'aty te tyakoynyë. ¹² ¿Ti mits winmaypë? Ku opyenë jä'äy mëetat tu'ukj mu'ukopx nipätx (ovejas), jats nituken tyakoyt, ¿Kets ja nikäkt ma'akjtaxk ipx ma'akjtaxtukj? nipätx (ovejas) ma'am jap nyiwettetityë jats nikx tixtay atu'ukj ma'aty te tyakoy? ¹³ Ku jatpa'at, te'eyatam ets wa'anyë tyaxo'ontakpë maj, ke ma'aty ma'akjtaxkipx ma'akjtaxtukj te kyatakoytyë. ¹⁴ Naynyats jëma, kë ja mte'etyat ma'aty tsapjotm tso'oken jats tyakoytyën nikuken ya'at myutskatpyë. ¹⁵ Pën mits muku'ukj mutako'oyap, nëkx jats tani ixa ma'ate tyakoy me'et mits, anatyu'ukjtë: pën mato'opjaptsë tetsë xmunëtakj mukukj. ¹⁶ Pën kësë ma'atoyë, pawaw atu'ukj okj ama'aks muukukj inatsë ma'aty ja nima'aks okj janituwe'ekj niawewye yayu'ukj kexm tu'uk atu'uk aw ayu'ukj yekj tey tyontj. ¹⁷ Pën kätjë mato'owanyatë, wa'ana ja ma'am yo'oymyuktë. Pën kätse mato'wanymä ma'am yo'oymyuktë, mastutë wen janatity tso'om tu'ukj po'okytyumpë jä'äy jats nipëkpë jä'äy. ¹⁸ Tëyatam ets wanyë, tukeye ma'aty me'ewenpatp ya naxwinkex, yekjmëwenpetptsë tsapjotm. Jats tukeye ma'aty naxwinkex mukejapj, yekjmuka'ajapsëmë tsa'apjotm. ¹⁹ Nats äts njakwang, ku miits nimëtsk tixkëpxët ya naxkëx pon ti m'amatowantëp tiump jë äts nteety mati jem tsapjotm. ²⁰ Pon jem miits nimëtsk ok nituwëëk të mtuukj muktë ats nxëëw këxm jats ats akuky mëëtj jë. ²¹ Nits jëtyë miny Pedro jëts tnemjaay je Jesús, "Wintsën ¿Winaakj yajë äts mukuukj nmëkxtukt ma äts xmutakoypy? ¿Wixtukj yajë? ²² Jesús nyëmx ke ats mits nëmë wixtukj yajë ats wamp tukipxmiank yajë wixtukj. ²³ Nainya tsje tsapwin miëatën na nixkëm tuuk niwintsën tyo payoy tiumpëtëëkj. ²⁴ Kots tpayoy txontaky jats ots yiktaniminy tuuk tumpë mati ity tamuyo atep maakj mil pux meeny. ²⁵ Jats ku je ke ity tmëëtë ti tyakowëtp jats wintsën tyiknikutuukäy jats yiktokëxtët meet tioxtiëkj mëëtj iuunk tëëkj jats tukeye pän tijëty miëët, jëts na jiëxë tkowëty. ²⁶ Nits jë tumpë nyaxkitaky kuxtënëëpy je winkuky jats nyëmxë, yikixpëkp meete tutakyat ma äts mu kowetj këxp ats mits. ²⁷ Nits je tumpë wintsën piaayojë jats miajtut nits miekxtukx je yoj. ²⁸ Nits jë tumpë nyikx jats tpaty tuukj miet tumpë mati ity tuuk mukëpx meeny tiamuyo ëëpy. Jats je tumpë tmatx yuktupy je miet tumpë jats tnëëmjaay mujuynyek äts miti jem myo ëëpy. ²⁹ Jats miukuk kitaay jats munukxtak jats nyëmx mëtë tutakyat ma äts jats äts nkowetkext tukëyë. ³⁰ Jats je tumpë ke na tuung jëyë ots tpuxtëkpemy koonem miet tumpë mukowëtkëx nixen ity muyoëty. ³¹ Kots miet tumpëtëëkj tnijawetyë ku na te wien iatëtx nits ots winmayp tiantë jats mintë jats twankexjety tukey wintsën tijety wien te tyunyë. ³² Nits je tumpë wintsën wiatsojë nits nyëmx kaoy tiumpë te ats nmekxtuky myo ku ats mits të xmunukxtaaky. ³³ ¿Kets mpatjety jats jiëxë met tumpë xpaayoy naina nixkëm ats mits të mpaayoy? ³⁴ Nits wintsën iampëky jats tiakëtëkatë wentumpe teeks konem tkowetkext mati ity yoeepy. ³⁵ Nainatsm äts nteety mati tsapjotm mtunëtët miits pän ke tuuk aaw tuuk jotj xmëkxtuktë tuuk jatuuuk mukuktëëkj.

Chapter 19

¹ Ku Jesús tinikapxkējxy äw'äyuujk its tso'ony Galilea, nits äjty Judea tsäwän'ay äkamnaxy ja mamějnej Jordán. ² Nimäynyaxy ijty jāy pyäwitivityēj nits ijty jam ja'a tyēkts'o'oky. ³ Ixpēkytyējk y'änēkx'äjtēj nits nyēmxe jats jayē wyinmäny ixwanyētēj. ⁴ Yēkupēkjanāj jats yä'äytyējk jā'ay tmētnāwyakxēt y'amēj kutij tuntäakt? ⁵ Jesús y'atso ēmpitēj nits nyēmxe. ⁶ Kamiits japjunē xkapxtēj tsoj Dios tkojy yä'äytyējk mē'ēt toxytējk ku it tsontājky? ⁷ Kuj näynnyāj ojts ya'any akēxmts'a yäytyēj tyeety tyä'äk tmatstu'ut jats tmētuukmukt tyoxytēj nits tuknikējx wimpijtnēt? ⁸ Katsa'a y'oknimatsk'enyē tuknikējxnē ja'a pēmpētstē Dios tyēk'amatskēj katij xkupēktē jats nitukēn yäytyējk mnyakāwāxēt. ⁹ Nits tnējmjatyē. ¹⁰ Tikēx ku Moisés nāj tniwawany kuēēts n'amēj nmēt nyāwāxwānēt neky ēēts tuuk nyēk'oyēt nits ēēts nkēmoot nājts ēēts jakam mpākaxtēt ntoxytējk? ¹¹ Nits ja nyēmxe kumēknaxy m'āwjojēt akēxtsēj nāj tniwawany nits m'amēj xmētnawyakxētēt ku it tso'ontājky ka ijty nyājē. ¹² Miits nējmjatyēp pēmpēn y'amēj myētnyawakxēp jats winktoxytējk tmēt amtskēkyojmē jatsēj xyēw (adulterio). Jats näynnyājmē pēn ja toxytējk myēt'amatskēkyojmēp mati tēj nyiyāy tjamētnyawakxē näyatsaxyēēw (adulterio). ¹³ Nits Jesús tyumpētējk nyemxētēj: pēn nāj tamējyātē yä'äytyējk kutjāmēt'amatskēj toxytējk kay'oyēt kujn'amatsk'eyēn. ¹⁴ Nits Jesús ojts nyemxētēj ka'atsa nitukeyē yaat ixpējkēn tkuentēpēktē ja jayē mati yēkupēktēp. ¹⁵ Jam yatytyējk mati tēj nyēwiy'enyē nāmēmts'a tyä'äknikēxm ye'ek jats kyēxy, jam tsaj näy nyājmē ku yaatytyējk jāykyēxm nyēwiyētēj. Jamtsa'a yä'äytyējk mati nyäknwyēy'ajtēp Dios y'oyajtēn kēxm mati tsāpjotm pēmpēnts yä'ät ixpējkēn kyuentēpēkwantēp wantsa tkuentēpēktēj. ¹⁶ Nits yēktä'änēkx ēēy unanjtējk jatsa'a ijty tsoktēp jats yēkēnixājtēt nits yēknikunukxtāktēt katij tyumpētējk tkupēktēj. ¹⁷ Jesús nyēmxejē yēknāxtēj mitsēj unānktējk jats ya myintēj ma ētsyām katij xyēk'ātuktēj yējyēj jya'etyēp oy'ajt mati tsāpjotm. ¹⁸ Nits ojts unānktējk yēkēnixājtēj yēkunukxtāktē. Nits ojts jam tso'onkojmē. ¹⁹ Ots āpēt mīsh nīymiñē Jesús nits niēmshē winshēn. ²⁰ Tii ēts öy nītūmp jāth jūkyatt mpāttj shēme kūnāsh? ²¹ Jesús tnēmjäy. ²² Tiykü ets shēktēy mawiwē öoyj tüük jāā mawiwē ööy pān mits mātsoj jukytt jats mtēkwian māk jājūkyatt kōnjējk pyāwān. ²³ Jāts āpēt mīsh niēmshē. ²⁴ Mawiwē pāwān? Jesús yīān kääwy mkjāyōk kāwyk tōshyēk xmētslēnē māwīwē mkātōshkyēwpj nytiishēkāmāshht kääty nigō shikāpxt māwīwē kää niājē. ²⁵ Winchējē mtēytt mtāyk āttshōk mūjūk tsom kēm mnāā schiōkey. ²⁶ Jāā āpēt mīsh yātsōy tēchē mumawōkeshnē. ²⁷ Tix ēts xjāāk kātyit jāāpj? ²⁸ Jesús tnējāy pān mits mshōpj tēy mtūntt nēex nits shxtōk kēx tūkyē mā wiwēmēt nēx xmōykiēx ayōwējāy nits xmet mēk āājtēn jāām shapjōtm nītū mīt nitss ēts xpānēkxt. ²⁹ Kūū āpēt mīsh tmāwōy kūūj Jesús yīān chāxshwinmāw niēkxnē kijēx kūtīmaynīxsh mēkatt tkējēmē. ³⁰ Jesús nēmjäy tyumpētējk tyēyātp ēts nūān ātshīpnāxj mēk yīāy tiēkjāytiēkt mää ööyāttn jāām tsāpjōtm. ³¹ Jātūūkiak tnēmjäy kää txūūx kūtūūk Camello niāx mää pitj jyēkjeepy xshūnjōpj jāā mekjaay mää Dios yiōyātt. ³² Kū tyumpētējk ōts tmāwōwē ātēyājātt ōts tyānkēxt ōts wiāntt. ³³ Pēnn matākpj nīxyān? ³⁴ Jesús tāāxstūk nits tnēmjäy māwīwē txip ttshux jāā jyāwāēpj jāā Dios kää tshipj tsūx ttjāwē. ³⁵ Ōts Pedro ttātsōy nits ttnēmjäy ttē ēts nikākēx jāts mits mpānīx. ³⁶ Tīts ētx mpātpj? ³⁷ Jesús ttnēmjäy tiēywē ēts mits nmē kū ēts mits ttē xpātuiōiy nāām kaxēn jāā yiatiek uunk nīkx txēnēixtāāk sxhepiatkex māk mikātt mits nāynākj mshēnīx tāktēt mak makmatxk ttxene wiātt xtēytyūntt māk mātsk Israel kāāp. ³⁸ Nytukēyē mātiwē tē tnykākēxt yāchtetēk, ttchētēēk, tyēt, tyāk, yūnktēk, niāxsh, kyām ēts nxshēwkēshm ttkuēnwēpēktēt tūk mūkōpxkyāk jāā jūkyatt māwīwē xēmē kūnāxs. ³⁹ Jāāts nymāy jāā mātiwē tuwēktēpj ixām ixok jāāts nymāy jāā mātiwē ixsh ōk ixshām tūwēktpts jāā.

Chapter 20

¹ Tikex ku oyatan ma'aty tsa'apjotm naja tsom tu'ukj na'ax niwintsën ku jokya pyitsem jats nikx mu'untse tixtay jats tyuntat kyam otm. ² Ku tame'etkapx oyat mu'untse kut mu'uywyanyë tu'ukj muko'opx (un denario) tu'uks xë'ëw, nits pakex tumpë. ³ Atu'ukjaya jots pyitsemkomë kyutuwe'ekj hora nits tix jots yewya muntse'e niko japp yo'oytite ma'ayjotp. ⁴ Nits jots nemëme: Nèkx mits mtuntëmë ets kamjotm mujuypë èts mits tso pyatatyë. Natsë jots nyekxtä tumpë. ⁵ Atu'ukyaya jots pyitsemkomë kyu tu'utukj hora, jats naynya pyitsemy kyu taaxtu'ukj hora, jats naynya jots yatetx. ⁶ Atu'ukjokj pyitsemkomë ku ity patwanyë ma'akjtu'ukjyaxp jats jots paty wyikpë nitit katuntë, jats nemjäy: ¿Tikex mits ixa'a, nuxtsenatë tu'ukj xë'ëw? ⁷ Ja jots yatso'ompityete: Tikex ku nipën eëts tu'unkj xkawanë. Ja jots nemë: neky mitsmë èts kamjotm tumtamë. ⁸ Ku it kyots jëy, jaa ka'am nyiwintsën nemja'ay ma'aty jap kyuenta epy tumpë: watso'owkex muuntse'e jats mo'o yu'unyë, xpatsonetakj ma'aty ixokj te tyuntekja jats xpajatj jam ma'aty te awin tyunteketë. ⁹ Ku jots myinte mu'ontsee tejk ma'aty kyu ma'akjtu'ukj hora yity te yëkjmuutse'e wa'ay jots ja kuenta pëktë tu'ukj muko'opx (un denario). ¹⁰ Kuts jots mu'untsë ya'ata ma'aty awin atuntekjetë, wyinmaytye jats mas tsow tiy yunepyektët, jats jate jots naynya tu'ukj mu'ukopx (un denario) ya'atj yunepyektemë. ¹¹ Kuts jots yu'uny kuenta pëktë, jots mu'uwakjtsowte ja kam niwiintsën. ¹² Wyanta: Ya'at ix okj tu'umpëtejk tu'ukj hora jayë te tyuntë, naynye textunye tso'om èts, te èts tu'ukj xë'ën ja mutëne ku èts jemx ja patsemyë jats naynya xë'an ku mäkj tsya'ay. ¹³ Jats kukäm yatso'ompitye, tne'emjäy nitu'uken: Mukukj kë èts mits kaoy tintu'unë. ¿Ke'ems të tu'ukj mu'uko'opx (un denario) kapx oyjeyën? ¹⁴ Kuenta pëkj ma'aty mpa'atataj jats pa'anekx mtu'u, nä èts ta otku'kja'akyë ixoktumpë te'ekj naynya mu'ujuyt tso'om mits. ¹⁵ ¿Kejems jana yo'oye tin nyekwant ma'aty ets këm një? ¿Kaoy mits wiin ku èts tuta'aky? ¹⁶ Natsë ma'aty ixokj tu'wekjtepsë jats ma'aty ja tuwekjtepsë ixokjtsë. ¹⁷ Ku Jesús yity xyikk Jerusalén, aweky jots pawa'ay ja nima'akj maaks, jats tu'u'ay temja'ay: ¹⁸ Ixtë pëtwanyëm atëm Jerusalén nits yaatj yaaytiekj uunkj yiktakëtëkët teety nyiwintsën mëëtj jaywëtëëkj jësttë okën tanipatët. ¹⁹ Nits takëtëkëtët poky tiumpëtëëkj jëts kiaoytyijëtët wiop ookëtët jets yik kruspëtëtët. Jets kiutuweëk xëw piutëkomët. ²⁰ Nits nyimintë Jesús Zebedeo iunkj teekj mëët tiaakj nits nyakuxentyaky winkuky mits iamatojë nits miajët miti txëkypy. ²¹ Jesús nyemx ¿ti mtsëkpy? nits jë nyemx "yiknikutukj jëts ats yaat n'uunk nimetsk txënët tuukj m'akany piaay nits jatuuk m'anay piaay jem mits mkutuktaak'am. ²² Nits Jesús iatsojë jets nyëmx "miits kë xnijawëtë miti m'amatotëp ¿mumatakjtep miits nits xtauukët jë uukj äny miti äts ntauukë wiëmpj? Jëts iatsootë mataakp ääts. ²³ Jëts jë nyëmx mtauukëpëm äts n'uukj äny. Jets ku mtsënëtët ats n'akany kië paay ok anay kië paay kë äts njejë nits nyakt. Jë jiëtë mati äts nteety të jie tikniy iatë. ²⁴ Kots ja nimaank tiumpëtëëkj yaatj tmatootë ots tmujotmatj jë nimëtsk miukukj. ²⁵ Jesús wiatsojë wintëkëtsjë jats je miti jiaay eepy jëëts kutuukj mëët. ²⁶ Kets nyainyajët ma ya miits jë oyëpj ku pön nimä nyatsëky ma miits tumpë tsë yit't. ²⁷ Pön pön natxokëp tyuwëkt ma miits tumpë tsë naina yit't. ²⁸ Na nixken yës uunkj ke miny jëts yiktunët tumpë yë jëts jiukyut tkëyakt jëts nimaynyex tyikmutaakt. ²⁹ Kots ity jëm pitsëmtë jëm Jericó jëts nimaynyëx ots jaay piatsoony. ³⁰ Jats t'ixtë ko nimëtsk wimpiits jaay jëm ity txëënëte tu waam. Kots tmaatootë ku Jesús jëm ity nyëx nits kiapxkëkt na wianookt wintsën David iuunk paayook ääts. ³¹ Nits may jaay winkapxpëëtët jats nyiëmxte jats iamontet. Jats jëtë kapxkëk atëtst mëknëx jats wiante ¿Wintsën David iuunk paayook ööts! ³² Nits Jesús wiak oy aty jëts twatsooy nits tnëmjaay ¿ti mtsekpy miits ntunët? ³³ Jëtë nyemxëtë "wintsën, jëts ääts nwin jiexë niawiëkxë" ³⁴ Nits Jesús ots tpaayoy jëts wiin tonmats jaay nits jetyë ots winixwakxte jëts piatsonëtë.

Chapter 21

¹ Ots Jesús métt tyumpetějk jyyatt jaa yawin konytt Jerusalén jats minttnää Betfage kööp matiwe txëew Olivo jaats Jesús ttpakex nimääks tyumpetějk. ² Jawe tněokjääy nextě mayxaye kaap unk mits muawinkönte ätëtsnëe jáam xpät tüük küüwënëe burro tääk meëtt yüünk mükäëtt nits xëkmitt. ³ Küüpëen tktett yäätt naat xätsótt wintsën ttëktümnäm nits jáa jáay jätty mtääpākaxtt. ⁴ Yxām ttē myn jats küytyunëtt tso ots akapspj (profeta) yian. ⁵ Neëmē Sion nyëxtēk jats taxtutk wintsën myin yüüj nyāx burro ūnk kēxm chyēnē. ⁶ Ōts tyumpetějk nyëxtēe jats tūntt tsō Jesús pyāwānē. ⁷ Tēkmyntt tüük burro ūk meēt tyāk nits ots tjē wānt nits Jesús tāpēt. ⁸ Jáa nymay jiāay tyiaptāktē jáa wiitt tüü āayj wykpj uts āayj tētt jāats ttyāp tēēwē tüüāj. ⁹ Jāats nymāy jāay matiwe ytt tüwēktēp awēk matywe payōöp kyapx kākkt wyan otk taaxontakja David yüünk künūx űiax jáa matywe mypj wyntsën xiēpkēxm tää xōntāk mm Dios matywe jāam tsāpjōtm matywe jāwānē kēxm. ¹⁰ Küü Jesús tyekēy Jerusalén tükēye winmāytt ¿pēnē yxātnāytt? ¹¹ Jats nymāayjyāy ōts yātsōy nits wyantt yaatt jáa Jesús ākāpxp (profeta) Nazaret Galilea. ¹² Ots Jesús tyēkē mää Dios tchiāptēk ōts tjuttēk tükēyē matywe ytt juyttēp matywe tyōktēp jáa Dios chiaptēkm jāts nāynāa tytsāpēxkēx kyāywiāt maa myēnn twinkukontt métt jáa tchēnēwiātt matywe pāāk tōōttpj. ¹³ Ttēm jāay jāywiēttjāytt ēts nntēkjāāxiēw nnūxtāk tēek nāa mits ttēe xyikwimpitnē tsōm mātsp chyēnētyāk. ¹⁴ Ots myntt matywe kää ixtep matywe kää yióttpj mää tsāptēk nits ots jáa tyektso. ¹⁵ Küōts tēttynywintsën jāts jāpyētēk ots tyx määtywē ny jūnēe kää tūnēēp määtywē ots tyūng nits tmatote küü unāk kyāxkāt jāap tsāptykpy jats wiānōktt tāxōntāk David yūnk nits ōts tāmūāmpēkt. ¹⁶ Nits tnējātyk mātōōpj tsō yāājtjāy wiānōkt? Jesús ōts āttsōy nyjūnēe xkāyxtt küü unāk matywe nā chitsp jāam ttēe ēy jypemēe yāwākāām. ¹⁷ Ots Jesús ttynykēj nits nyix mää mēkāāpj txēwē Betania jāmts myaktany. ¹⁸ Jokye kuytt wympytt me kāāp jōttni nits ōts yūūpyātt. ¹⁹ Jaam ytt nyp tsāpxytskēēp tüūām niyts tñēkxēy kātyy ttēpātyjaay tyēem yāay jāam ytt nits ots nnēmēe nyjūnēe mkuk tēem ēñytt jāttyēe ōts tyēich tsāpxyts kēēp. ²⁰ Küü tyumpetějk ots tyx ateyajatt ots tyāntē nits ots wyāntt ¿tsoyxēe küü tsāpxyts kēēp ots jātye tyēx? ²¹ Jesús otx ttaxoy nits ttēnējāy tēynāx ēts mits nēmē, pāān jāam jānchyāwēn jats wymayn xekj määks kātē, kää jāāyē xtūntt txōm ets ttēe ntūny meēt tsāpxyts kēēp nāmē mits yāātt kōōpj xēmētt kāk tēkē maynyējotm tūnēp tsānā. ²² Tükēyē pānty māmāt ōpj nūxtāk n kēxm mtēyjām kēx mtsē xēküēnttpēkt. ²³ Küü Jesús ots nixk tsāptipp tēētt nywyntsën métt mājāaytyēk matywe jāam kapjott ots jānimitt kūjāytt tēāwāyn nyts wyāntēj. ¿Tykūtükēn kēxm mits yxānāxtūny jats pēn yātt kutukj temoyē? ²⁴ Jesús iatsoompity jets nyēmx āts naina miits nyēktēwant kots xnikapxtēt, nits miits n'uatēt miti kutuukj kēxm āts yaatj tukeyē ntūny. ²⁵ Je Juan nyēpētēn ¿ma jē ity txony tsapjotm okj jaay akuky? Nits ots nyakiēpxēte tum kēmyē jets wiante ku nja nemjaayēn āātem tsajotm jē nēmte wiante ¿Tits ku xkatey jawēty? ²⁶ Kots njanēmjayēn yaaytiēēk jē x'atseekatyēm may jaay kom na txye t'ixte Juan nixkēm Dios akapxp. ²⁷ Nits t'atsoompityt Jesús nits tnēmjēty ke āāts nijawē, nits jē naina iatsojētē jets nyēmx naina āts ke nikapxt miti kutuukj kēxm āts yaatj tukēyē ntūny. ²⁸ Jets ¿ntso winmaytē? Tuuk yaytiēēk jaay jem ity nimētskj iuunk. Jets muttuk tnēmjaay ūūnkj nēkx ixām mtūny jem uva kam jotm. ²⁹ Jets iunkj iatsoy kē āts nēkxwāny, nits ots winmayēmpity nits nyikx. ³⁰ Jētsjē jaay t'anēkx aty jatuu kj iuunkj nits nainya t'nēmjaay. Jets je iunkj iatsoy nits wiany oy wintsën oy ats nēkxt, nits ke nyikx. ³¹ ¿Matiw unaakj ots tūny tiēty txōkēn? Jets jētē iatsootē mati mutuukj, Jesús nyēmxētē tēynyēx āts nwāny ku nipēkpētēēkj jets natiokēpj toxtiēēk tēkētēp tuwēkp ma Dios miē atēn nīke miits. ³² Ku Juan miiny ma nē tuu maxi tiēywiē jets miits ke xtēyjiawēēty; jets nipekpētēēkj meetj natiokēpj toxtiēēkj jēēts tēyjawēēty nits miits ko na x'ixt nīke mwinmayēmpit't ix ookj jets xtēyjiawēt't. ³³ Matow jatuu kj ixpēētj: Je ity tuukj yaaytiēkj tuukj jaay miti māwinēx ity kiam jēēts tniipj uva jēts tnikēmwitity. Jets tay tuukj juutj ma jēpj uva piaatst nits tikniōyiaty tuukj tēēkj ma jēpj ix'itptēēkj txēnēt, nits taanukx mati t'ixitp jē uva. Nits nyikx ja tuukj kaapj. ³⁴ Kots tpaaty jē tiēmp mam uva yikkonmuky nits nitukēn tiumpē tanikēx je uva ix itpj. ³⁵ Jets je uva ix itpj tmatstē je tumpētēēkj jēts tuukjēty tkoxooktē, jēmts miti yikookte nits jēmtsēmā mati nyaskatst. ³⁶ Nits jattukj yajē je wintsën tja pakēxkomē iēwē tiumpē jāwēēnē may nīkē miti tuwēkpj jets uva ix itpj naina ots tunkomētē. ³⁷ Kots na, nits jē wintsën ots kēm iuunkj tanikēx jets wiany: yētē xwintsēkētēpyē āts n'uunkj. ³⁸ Jets ku uva ix itpj tixtē je wintsën iuunkj jets nyawianētē, yaatj kam tmutanwamp minte wēn tik ookyēn nits nmutanjayēn kiam. ³⁹ Nats twitspitsēmt jakēm ma uva kam jēmts tyik ooktj. ⁴⁰ Nits ti tiumpj jē uva kam niwintsën ku mintj ¿ntso je tūnt je kamtumpētēēkj? ⁴¹ Nits jaay nyēmxē je yik wintakopyy je kaoy jaay yik xon twentukitakt jets je uva kam tuānukxt winkpē kam yuūwē je yaytiēkj jaay miti tkujuytēpj je uva ku wiēnē tē tkonmuktē. ⁴² Nits Jesús nyēmxētē "ke miits jūnē xkapxte ja jaywiēt: Jē TSA MATI POTSPTĚĚKJ KIATSOKTJ JĚTS IXAM WIMPITY TSA MATI POTX TPAT'TENEOPY YAAT WINTSEN JIE, AJAW ATSEK YE ĀTĚM NWINKUKY? ⁴³ Jekex ats miits nemē, jets yik pēkētj Dios mieātēn jets yik motet nax kapj miti tixitp je tēēmj. ⁴⁴ Pon pon takitawētp yaat tsa tapujēkiēxp tsjē jets pon pon yaat tsa tanuxkiatkēpj yik nak ateptsjē. ⁴⁵ Kots jē teety nyiwintsën teekj meētj ixpeky tiēkj tmatootj yatj ixpeetj jē t'ixte ku

je ity yiktitëp. ⁴⁶ Jets pän junë jë ity tja matswäntë je nyikëxm. Jëtë atsëk atëp ity may jaay jekeex ku ity jaay tixtë tsoom tuuk akapxp.

Chapter 22

¹ Jesús jots matye'akj (parábolos) kexm atu'ukj okj myukapxatä, wya'an oky: ² Ja oyatan ma'aty tsa'apjotm naja tso'om tuúkj niwintsën ma'aty jots xe'ewtuunyë ku mya'ankj yama'akj jaty. ³ Pakex jakam tyumpëtëjk jats nikx twatsoy ma'aty yity të watsojën pya'atye jats myintan ma'am ama'aksewye, jats jade katy jots myinwantë. ⁴ Atu'ukj yaja niwintsën jots tapakäxkome yewye tyumpëtëjk, nëmjokë; Neme ma'aty të watsojën pyatyë; te ëts na'ux nyëkjnioya, ëts kä me'et apety kya ma'aty yekye tëja tyëkjokta, jats tukeye tijatyë aixyityenyeja. Mintë ma ya ama'akskanjat xëw tyunwanyë. ⁵ Jats jate jääy kë jots tunketë wyatsojën. Nitukën jots nyekxtë tyekëntumtë, jats wyinpë wyinpitë ma'am jam tyo'ktaktë. ⁶ Ëms ma'aty jots niwintsën tyumpëtëjk matsatë, kutsoynyex tuntë jats jots tyëkjoktë. ⁷ Ja niwintsën ampëkj a yity. Ja jots tpakex tsiyptumpë, o tyëkjokte ja yekja'ayokptëjk, jats kya'pj tyëjktoyatyë. ⁸ Nits jots ja jetnema'ay tyumpëtëjk: Ja ama'akseye'ën aixyity ja yity, jats ye'ete ma'aty watsojën ya'a yekjmo'ote ke tam ye'e pyaatatyë. ⁹ Tikexem nëkxtë ma'am tu'u nya wyakxë. Jats mo'ote watsojën ma'am ya'a ama'aksatän xëw tyunwanyë kawinëmpyë jääy pën nixa'an mits xokjpatye. ¹⁰ Tumpëtëjk jots nyiekxtë tu'ukj tu'aw jats tyëkjmu'ukjtë pën nixa'an ja'ay pa'ata, opyenë kaoya'aytye jats oyatyë. Natse jap të'ekj ma'am ama'aksatën tyunwanyë utsnëxjayity. ¹¹ Ku niwintsën myin jats tixt ma'aty te watsojën yekmo'oy, tixpatye jam tu'ukj ya'ay yekja'ay ma'aty ke yity tët pëm ama'aks atan witj. ¹² Niwintsën jots nyemxë: Mukukji ¿Tso yixa ya'a tem tēka ku kä wity tyity ma'aty mamuama'akskwyempy? Jats ya'aytyëkja'ay amonyë tyany nikja ok kapsnä. ¹³ Nits jots niwintsën nemë tyumpëtëjk: awenmukëte yat ya'aytyëkja'ay kyë meet tyëkj, jats yu'upta'akte jap ako'otxetupy tekjwinpyë, mä'am jap ye'at je'yen yaxa'an jats te'ets eye'e. ¹⁴ Tikex ku nima'ay ja ja'ay ma'aty ya yëkjwatsopë jats niwënë ja ma'aty të yekjwinkonyë. ¹⁵ Nits ixpääkytyëjk nyekxtë jats tyëkjnioyetye tso yixa tmatstät Jesús kem yawya'ayu'ukj kexm. ¹⁶ Nits jots tyumpëtëjk tanikaxtë Jesús, tujie me'et Herodianos. Jate tnemja'atye Jesús: Yekjixpääkpë, niawepyë e'ets kumits tyeyatpë jats Dios nyëtyu xawa'any tēnyëx. Jats kä jax tunka tso pën yawanyë, jats kä xekjnikaxjeky ya mayja'ay akukj kumits tu'ukj xekjmejë. ¹⁷ Nikapx tsyet, ¿ti winmayp? ¿Oy ja na nipeeken kujuyayen Cesar ok kë? ¹⁸ Nits Jesús twinawayay kyaoyat jats newjä'äy, ¿Tikex ets miits xwinmany'ix, katso tyumpëtëjk? ¹⁹ Tu'ukjixk ëts tawinkujuyën më'ëny. Nits jots taniminte tu'ukj mu'ukopx (un denario). ²⁰ Jesús nima'aytye jatë: Pën yat xë'ëw jats wyinya'aw? ²¹ Ja'ate yatso'ompitëtë: César yë. Nits jots Jesús nemjë: Jats mo'ote César ma'aty César ye'epyë jats mo'ote ja Dios ma'aty Dios yeapyë. ²² Ku jots matowta, atey ajata tyanta. Nits jots nikakjtë jats jakam nyekxtë. ²³ Nay ja xë'ëw jats nitu'uken Saduceos nyiminatë, jate ma'aty wantap jats kä ty jukypyëken. Je jots yekjtyetë. ²⁴ Wyanoktä: Yëkjixpkpë: Moisés wyany: Pën tu'ukj ya'aytyëkja'ay yo'oky, jats nipën unanky kamëtë, ja yu'utx yatsë myëtama'atskyomapy tyo'xtyëkj, jats una'ankj me'etati ja yatxkyexm. ²⁵ Jam ijty niwixtujk yä'äjtýëjk tukjätyë mutuuk y'ämatsk ëëy nits ojts y'ooky nipën ijty y'unck jats toxytyëjk y'uttsa'ojts t'oktämunikajk'enyëj. ²⁶ Jats myumatsk utsy tmët'ämatskëkyojmë ja toxytyëjk näj nyaj ojts y'okojmë, myutuwwëk'utsy näynyä jats nitukëyë jats nitukëyë niwixtujk yä'äjtýëj mati tukjä'äjtýëj y'okëxtëj. ²⁷ Ku tëj ijty ja'okëxtëj nits ix'ojk toxytyëj okyëj. ²⁸ Kunikxy jukypyëktëj ätukyäjë ¿pëntsa'a nikxy toxytyëjkëj ja toxytyëjk kutëy niwixtujk tukjä'äy yä'äjtýëjk tmëtsënëj? Kuja nitukëyë tsatëj tmëtsënëkyëxy. ²⁹ Nits Jesús y'atso'ompijtëj nyëmxë akëx miits xkänijawëtëj kukanëm x'ixtëj jäywyätkëxpy tsoj ja Dios myëk'ajt. ³⁰ Kunikx jokypyëktëj ätukyäjë katsa nikx y'ämatskëtëj. Ok atukyäjë y'ämatskëkyomë tikëx ku angeles ja wyanëj tëj wyimpitnëtëj. ³¹ Kunikxy y'aje okpëtëjk juky'ajt. ¿Kanëm miits xkäpxtëj tsoj Dios mnëkäpxëtëj kunä jwan'ojky. ³² Èts ja Abraham Dios, èts ja Isaac Dios, èts ja Jacob Dios, ja Dios èts mati jukyëepy ka mati okpëj. ³³ Ku tmätotëj ya'at mäyja'äy atëy tätänkëxtë. ³⁴ Ku ixpëkytyëjk tmätotëj jats tëj Jesús tyëk'ämony Saduceos nits nyawyamujkëtëj. ³⁵ Nits mati tyëk'ayujk wimpitsëmp kutujk nyimijnë jats wyinmany ixwänyëj. ³⁶ Yëk'ixpëkpëj, ¿typäwänja mëj kutujkën eepy? ³⁷ Nyëmxë Jesús wintsën mtsok'p mati Dios eepy tukëyë m'awjojt këxm, tukëyë m'äwënkëxm, tukëyë m'äwënkëxm, tukëyë wyinmankyëxm. ³⁸ Yëtsa mëjnaxy päwän eepy mutuk päwä'an. ³⁹ Näynyä tsa mumatsk päwän tsojktë muku'uk mati mtëkpä'äy tsënatyëp tsom miits këm mnätsokyë. ⁴⁰ Xyät päwään najtsë tyuny tsomëkutuj jats tsoj akäpxp yä'an. ⁴¹ Kunäyjam ijty ixpekytyëjk nyawintanë y'änaxyëj, nits Jesús ojts tyëktëj. ⁴² Nits ja nyëmxë ¿tsoj miits winmānymnëmxëtëj pënja Cristo? ¿Pën ja y'unck? Nits atsojëmpitëtëj David yë y'unck. ⁴³ Jesús tnëjmjay: ¿Tsotsja ixëj ku David tnëm'ok'äy y'äwënkëxm wintsën? ⁴⁴ Ja wintsën tnëjm'äy èts nwintsën: tsënë yä jats n'äk'ankyepä'äy konëm mutsip mpëmkëxt mteky pyätkepy. ⁴⁵ Pën David tyijpy wintsën ja Cristo. ¿Tsojtsa ixëj David y'unck? ⁴⁶ Nipën nitukën ojts ayujk kyäatso'ëmpijtsëj, jats jaxëw nipën ojts kyä'okyëktejënnyëj.

Chapter 23

¹ Nits Jesús t'mukëpx jë may jeay meet je tiums tëëkj. ² Nits tnëmjaay "ye jaywieteekj meet ye ixpekytiekj jem yë txëënëte Moisés txeenpietsjkexm. ³ Jë kexmts pön ti yë mtapawanëtëp miits jets x'tunt't tuntëts jë nits axtukt. Nikets x'atunaxtët n'tsom iatëtst, je ku yëtë kiapxtëp pönti, nits ke na tuntj. ⁴ Ku yëtë t'awënt tersy jemtxnyex mati tsux nëx mpakeyem, nits yëtë taje keywiet't je jaay. Nits je kem ni jaktuuk kië uunk t'ka tapakëwant. ⁵ Tuyekë tiunk tunkë jëts yixëtët je jaay. Jets yëtë wit tamuxuyëtë mäwin poo ma Dios iayuk tkëjjaytë jets naina wit paa tik mäjëtë. ⁶ Yëtë iatsiktëp ma oy its mam xëew tiunyë jets oy tsënëpiëtj ma yoymmiuktajkj, ⁷ jets oy yës jik motët jep maayjiotypj nits jaay tyijëtët (Rabí) (YIK Ixpëkpj). ⁸ Jets miits ke mpat ëtyi nits miktitët (Rabí) (YIK Ixpëkpj), jëkëx ku tukëm xmëtët (YIK Ixpëkpj)(maestro) jets miits nitukeye tum mukuktë. ⁹ Nipën yayt'ekjaay ya xka'titet teety ya naxkëx je ku miits tukëm xmëtët teety mati jëm Tsapjotm. ¹⁰ Nanyam nipën kiayiktitët (yikixpëkpj)(maestro) jë ku miistst tuukëm xmëtët (YIK Ixpëkpj)(maestro) jë Cristo. ¹¹ Jets pön pön ya nimö ma miits tumpj tsje yit't. ¹² Pön pön namiëpëktakëp këm amutskëp jë jëts pön pön nak ianmuts atëp mä pek taaky jë yit't. ¹³ Ayowë miis't (jayw téeëtj)(escribas) (Ixpekytiëkj) (fariseos) ku wimpity mwinmanyt miits myik atukëp jaay iakuky tsapwin mië atën. Jets ni mka tëkët miits këm, mits nixkakupëkt mati jemja tëkëwiamp. ¹⁴ Ayowë miis't (jaywtëëkj)(escribas) meet (Ixpekytiëkj)(fariseos) ku wimpity mwinmanyt miits mpökëxjëtj ku okyj tioxtiëkj piëktaaky (jets nixo mtaywiate natyiy maynyëx mnuktaktj jëkëxts mö ayoon mik takëëtëk wiontë). ¹⁵ Yikayowë miits joywtëëkj mëet Ipekytiëkj ku wimpity mwinmanyt miits mpanëkxtëp tuk maxnyë joty ok tuk nextëx jets xyik winmayëmpit't jak tuukeën. kots të wiënë winmayëmpity, nits miits xyit jat't mëtsk pët jënjotyptët uunk naina nixkën miis't. ¹⁶ Ayowë miis't, mits wimpiits kutuëwyi, ku miits mwantë pön pön ti twantukp mayë tsaptëëkj kiëxm këwjëti jëts pön pön wantukp jëts tkapxpaty je oro mati jëts tsaptikypy yojotmtsje ity. ¹⁷ Miits kawiny jaaytë wimpiits ¿Matiw nimä je oro ok je tsaptëëjt mati tyik watsjatp jë oro. ¹⁸ Jets pön pön tkapxpatp jë yoxtakj kë jë ti jëts pön pön tkapxpatp je jiox mati jem yöxtaakj kexm të tna tya tsumiä je waintaky. ¹⁹ Miits wimpiits jaayty mati jawënë mä jëyöx ok yokstakj mati tyik wats jatp jë yiöx. ²⁰ Nats jë pön twantakp je yoxtakj wiantëkpy tsë pön ti jëty jem yöxtaakj këxm. ²¹ Jets pön twantakp jë tsapteekj kiëxm wiantëkpytj je jet mööts mati jëp tsënëpyj, ²² jets pön wantakp jets tkapxpaty jë tsapwiin Dios je txënëpiëtj kiapx patjëëpy jets mëëtj mati jem te tsën nëëpy. ²³ Ayowë miits jaawteekj meetj ixpekytiëkj ku wimpity mwinmanty ku miits yinë wëënë xyikmint je uts aay mëëtj uts paok jets miits të xmastutëtë mati w mäx kutukj e'epy je tëtwnën, paagoon nits jentxawen, yat jiëxë të xtunt. Ke jiëxë xkatuntë. ²⁴ ¿Miits wimpiits kutu'ewyë, ku miits xwintëkxt paakj uux nits xku'uknaxt camello! ²⁵ Ayowë miits, jaywëtëëkj mëet ixpeky tiëkj ku wimpity mwmmanty ku miits nikëx jëyë xputë mtsim mëëtj mtex, nits jepj jotyp uts jepj metsën mëëtj katey tiunën. ²⁶ Miits ixpekytiëkj wimpiits tapujt jawiin mtsim mëëtj mtex, nits mëet nikëx wiatst. ²⁷ Ayowë miits, jaywëtëëkj mëet ixpeky tiëkj ku wimpity mwmmanty, ku miits na nixtëm ookp niptsën, poop yik uky, ku nixën yikeepj jiakëx, nits jotyp tum ookjp paakj mëeti tukëy axëkiat. ²⁸ Nainam miits nikën waats mjukëxt ja'ay wmkuky jeets ku mjotyp uts jëp mkaoy miutuunj mëet mkaoy iatën. ²⁹ Ayowë miistst, jaywëtëëkj meetj ixpeky tieky, ku miits x'yik oyëtë kiawisantj, mati akapxp nits nypots mati wats tumpetë yik eepj xukëtë. ³⁰ Jets miits mwuantë, ku jiëj atëm njukyiatyën je tyempj ma atëm nteety, ke jiëxë na nmetj atëtëxën ku nyëpy mati akapxtep jixë joywëkyx. ³¹ Nats miits këm mnanykëpx ku m'uunkj eetyte mati tyik ootë je akapxtëëkj. ³² Nanya miits myeety kipx äny miits myik utxp ntsom je tiakonyën. ³³ Tsany, miist tsany nyaskexëtë ¿ntso ixë mkëëkj want ayoon jën jotyp? ³⁴ Je kexts ixtë ku ats mpakex ma miistst akapxp wiy jaayty nits jaywëtëëkit. Jem pon pon miits mik ooktep ok jem miti mik krus pettep. ok jem mati mwoptëp jep myoymuktak ëëpy ok mati mpanaxtep mpateketep tuk kaps ja tuk kaps. ³⁵ Jets mint miits mnikexm tukeyë wats jaay nyëpy mati te yoywiekx ya naxkëx ma yë Abel nyepy ots txontaaky mati ity wats jaay ieepty jats jiaty ma Zacarías nyepy je Berequías mankj mati mik ootk jep tsatikpy attar kexpy. ³⁶ Tyey iatp ats miits nëmëtë ku tukëyë tia minyëtë yat naskëx ewiëtëëkj. ³⁷ Jerusalén, Jerusalén, miistst mik ooktep okapxtëëkj nits xnaskatst mati mjayiktanikëxtëp winak yasë östë nja tseky nits nyik tuuk mukt m'uunk tëëkj nixkem tsptaak ivnk tyik muky kiekj pat këpy nits kë të xkupeky. ³⁸ Axtukjt ku miits mtëkj, tianë apak, ³⁹ Jekëxts äts miits nëmëtë jets ixamyë kë äts x'uk ixnetët konëm wiënë wantë "kunukx nyëx mati wintsën xyëw këxm mimp"

Chapter 24

¹ Jesús pitsëmy tsaptikypy jets jem ity tiuyoy nits tumpëtëëkj nyiminë winkon nits tiok ixë ntso tsapteekj piotx. ² Jets je iatsooy nits tnemjaay jëtë: "¿Miits ke x'ixtë tukëyë yaat? Tieywie ats miits nëmëtë nituuk tsa kiatant' nikëywiëty mati ka kitapj. ³ Kots jem txënaay kopkëxm miti txëëw Olivos jets tiumpëtëëkj nyiminetë aweky jets nyemxë nikapx ¿Junë na tiunëtj? ¿Ti ixpëëtj jëjëpj ku minkomëtj o ku naxwinët jiupkëxt? ⁴ Jesús ots iatsoyë nits nyëmxtë nay'ixitëtë jets nipen mkawin äänëtët. ⁵ Jeku nimanyëx mintët ats nxëëw këxm jets wiantet ats je Cristo jets nimanyëx twintuweket win äämën këxm. ⁶ Miits matotëp tsip nits tsip ayuuk, ixtë katim x'ayoj je ku patatëp jets yat tiunët kënëmst wienë jiupkex. ⁷ Ku kaapj tniwutekp atuuk kaapj, nits niwintsën ja tuukj niwintsën, jets jïjëjt yu jëts jïjëjt ux oymiaie. ⁸ Jets tukeye yaat tsontakpnëm wiënë ntsom anën peken ku uunks unankj mniwatswanyë. ⁹ Jets miits mikëëyak jets m'ayompaatët jets jaay myikpaokët jets tukeye naax kaapj mkaoy ixët't ats nxeew kexm.

¹⁰ Nimay nikx yoymintë yoyxëpt nits nyakieyakëtet tuukj ja tuuk jets kianay ioy ixët tuukja tuukj. ¹¹ Mimaynyëx niko akapxpëtëëkj tienkiukëtët jets nimaynyëx twintuwëkët win änën këxm. ¹² Ku je kaoy iaten miayënyaxt jets nimayt nikx txokën xuxtë. ¹³ Jets mati tmumatakëxp jets jiatet xim jupämnëx jeets matakp tampj. ¹⁴ Nits yaat oymiatiaiky miti mëatën eepy yik nikapxt yik nimatiaaktj tukëyë naxwiin ntso tnijawëtët tukeye naax kaapj nits mint je jupkëxën. ¹⁵ Jets ku x'ixtet miits jë axëkyatën miti tyikutakoykiëxwamp tukëyë mati ots tkëpx je akapxp Daniel, ku jem wiene tyene ma jem it wantsnëx (pön t'kapxp jets twinjawep), ¹⁶ jëts mati jem Judea jëëts këknëkxtëp kopkëxm. ¹⁷ Jets mati jeepj tiekj nikexp wiënë të piëty kets winäkt je nits t'as ixtaatj pön ti jepj tyikyp. ¹⁸ Jets mati jem wiene kiamjotm këëts winpitjt nits t'as ixtuatj tsawix txamaanj. ¹⁹ Yikayoowenexs nikx j'at't mati wiënë unaakj tmet ëëtyëpy määat mati wiene unaakj yik tsisttëpj je xëëw. ²⁰ Nukxtaakjt jets kati xuuxpj it mkëëkt ok pookxen xëëw. ²¹ Kom jëjëpj manëx ayoon mati nijune të kia tuny ko ots naxwinet txoontaaky jets mam ixam nits nikë iuktunenyët jatuuk yajë. ²² Ku je xëëw jiexe kia'awën nipen jiexe kiamataky jets je ioy iaten mati winkony itp jekex je xëëw iawenewiany. ²³ Nits ko pon mnëmxëtët miits ixt ixa je Cristo ke xtëyjiawetet. ²⁴ Je ku minte niko akapxp meetj niko Cristo nits tyik nikexjekt ixpeet meet mati kamayan jets twinänt pön pat'atëp mëëtj ma ti te jia yik winkontj. ²⁵ Ixtë të ats miits nuan tsoky. ²⁶ Tikexëm, kum nyekjneme'etet, axtukj, jam Cristo naxwinpatëtjatam, ka'aty jam nikx naxwinpatëttsatam. Ok Axtukj, japë xip tikpyë, katix texawa. ²⁷ Tikex ku tso'om tu'ukj tyekx ma'am xë'ëw pyitsemj jats kunoky ma'am xë'ëw kyitaky, natsë tyu'unet ku ya'aytyekjunkj myint. ²⁸ Omyaja pën ma tu'ukj tanekj naxokje, jamtse xiiky nyamyukjetë. ²⁹ Jats jatyë ku nikx tyunë tsyatsayo'ony ja xë'ëw tsa nikx xë'ëw kyo'otsë, jats po'o kë niks yok a'anä, jats matsa'a nikx k yatë tsapjotm, jats tukeye tsa'apwin myekjatan nyawyixitaj. ³⁰ Nits ja nikx ya'aytyejk unkj yixp'äty kyexjëky tsapjotm, jats tukey naxwin kyapj nikx nyakyakäpëkxe'e. Ja'ate nikx tixte ku ya'aytyëkj unkj myint yo'otsjotm jam tsa'apjotm mekutukj me'et jats me'e oyatan me'et. ³¹ Ja nikx pakex tyumpëtëkj (ángeles) ku nikx pux'xu'ux tyekjyax, nits tyekjtu'ukjmukjkexst tukye ma'aty wyanë tetwinkonye ma'akjtaxkpo'o tu'ukjtsaapjakitaky. ³² Jat tu'ukj ixp'ä'äkën tsa'aps xits kepy kyexm. Ku yakex ya'unkjjetkë jatye tse yayuntj pyitse'emy niawetyeptsë ku ja wyinkonyë xë'eja'an. ³³ Naynyatsemë, kuxixt na tukeyë tyunet, niawetyep mits ja yexa ku winkonë ja, tējaka wyinkon. ³⁴ Teynyex ëts mits nëmë, kë ya'at naska'axe nyaxt, kunnëm ja tukeyë na tyunnët. ³⁵ Ja tsa'apwiin meet naxwin naxtsë, jats ëts awayu'ukj ni junë kyanaxt. ³⁶ Jats naynyama ja xë'ëw jats hora nipën kaniawë, ni jate tyumpëtëkj (ángeles) ma'aty tsa'apjotm, ni Dios unkj, natyukj ja ni te'ety. ³⁷ Tso'om jots tyunë ja xë'ëw ma'an Noé, nats jä nitx tyunë ku Dios unkj wyinpity. ³⁸ Tikex ku na tso'om jots tyunë ku ity kyatu'uynyem ja tiempo ma'am Noé jate kaytyep uktapj ja yity, yama'atskayokta jats ya'akjama'akjka wyante kunu'um jots ja xë'ëw pa'atyma'am Noe jots tyëka arca jotype. ³⁹ Nity jots kaniawatë kunu'um ja tu'u myin, jats pyawitstsete jaka'am nex natsë nikx tyune ku Dios unkj wyinpity. ⁴⁰ Jam ja wyanë nima'aks ya'aytyekj ja'ay kyamjotm, tu'ukj ja nikx ye'ekjpawa'ay atu'ukj jats nikx yekjkex ix okj. ⁴¹ Ni ma'aks ja wyanë to'oxtyekj jap myolino twittoky, tu'ukj ja nikx yekjpawa'ay, atu'ukj tsë yekj nikakt. ⁴² Tikexëm itë aixyitpë, tikex ku kë mits xniawa ti xë'ëw nikx wintsën wyinpity. ⁴³ Niawatets ya'at, ku tu'ukj kute'ejk niawatj ty hora ja mätspë myinwany, ya ixyipye tse yexa jats käts ja jexa kupëky jats tyikpy nyaxt. ⁴⁴ Tikexëm mitstë naynya itama aixitim, tikex ku Dios unkj nikx wyinpity ja hora ma'am mits xka upixte. ⁴⁵ Nats je, ¿Pën ja tēy, wiy tyumpë, pën te wintsën te tējky tyamunikaketye, jats ja mo'ot kyeky tyo'okx ma pyat a tye? ⁴⁶ Kunuukx nyex ja tumpë, ku ja wyintsën ya'at naja wyënë tun oky. ⁴⁷ Teyatam mits nëmë ku ja wintsën pyekjtaket jats tixyity tykeye ma'aty myet. ⁴⁸ Pën tu'ukj kaoytyumpë ya'amyotm yeany: te 'etsën wintsën tyanenyë; ⁴⁹ jats koxaxat myetj tyumpëtëkj jats me'et kayt meet ukj mu'ukpë tējky. ⁵⁰ Ja tumpë wyintsën yatte ja xë'ëw ma'a wyenë tumpë ka upix, jats ja hora ma'at kaniawa. ⁵¹ Wyintsën këkukj tyapotatat jats naynya jap yekjkax ma'am jap katsoyumpë tekj (hipócritas) ma'am jap yäat eyën yaxën jats natyetsjeyë.

Chapter 25

¹ Nits Dios meätēn mititsapjōttm näjaa tsōm nymaak kishtōx tkōntt j̄yēnn jāāts űyēxtt jāts tmēñawyātt jāā wātyēk. ² Nymūūsk jāā matywe kää kāwyj jāā nyuūsk tsa matywe wyj. ³ Kuts jāā kawyj kistox tkōntt jāā j̄yēnn nits katyj tkōnt ōn matywe tyoktatōytēpj j̄yēn. ⁴ Jaats wyj toxtyek tkōntt j̄yēn meet ōn ⁵ Nyts jāā wāj̄jtyēkj tānnēpj ōts myinn nyts jāāwe ōts tsūūpyātt nyts myātākōy kyēt. ⁶ Tsūūm ōts ayūūy yikmātōyj āxtūkt waytyek pytsēmtē nyts xēmēnābyātt ⁷ Nits kistōx pytēktēē nits j̄yēn tēk ōōyēēt. ⁸ Nits mātywē kāwyjt tnēmjāy mātywē wyj mooyk ets wānē ōō ōkōōpj ēts njēēn. ⁹ Nyts wyj kistōx yātsōyj nyts wyāntt kā ēts xtytchē mett mits nexte mātyōkyj nits xejuytt nittsxtat. ¹⁰ Nits nyēxtt j̄ūūpj nyts ōts wāj̄jtyēk myn nits matywe tūpīxtēpj nits ttmē ēetty mää āmātxātn xēēw nits ōts tēēkākāj yātukj. ¹¹ Nits ōts nymūūks kystōx j̄ukjātnēē nits j̄ūūk wānōknē yik yspepj yik, yspēpj yik, awats jāā tekakj. ¹² Nits jāā ōts yātsōy nits wyān tyēwāttpj ets mits nēmēēē kää ets miits nyxēē. ¹³ űyākūwyātt mits kää xnyjāwē j̄ūūnēē jāā xēē jāā hora. ¹⁴ Nāā jāā tsōm tuuk yāātyēk jāāy mātywēity nexweinepj jāā tūūk kapj nits ōts tyūmpjtēk ttēwāysōy nits tkēmōyj mēkjāāyāttm. ¹⁵ Tuk ōts tkēmōyj mūūwosk mil mennyj jāātūk ōts tkēmōyj māātsk mil mēnn nits jāātūk ōts tkēmōyj tūūk mil mennyj kejāā ōts tkūēntēpēktēē tkēmōyj mēynn tso tūūk jāā tūūk tāājātj tekyj. ¹⁶ Awets pekyj mātywe ōts tkūēntēpēyj mūwōxk mil nits ōts ttanuks myoj nits ōts tek wynpetj jāā mūūwōskmil mēyinn ¹⁷ Nāyhāk matywe ōts tkūēntēpēkj māātskj mil ōts ttānūks myōyj nits ōts tēkwynpētj jāā māātsk mil mēyin. ¹⁸ Jāāts jāā tūk tyūmpēēj mātywē ōts tkūēntēpēyj tūūk mil meyns űytx nytaēy nits tttyūtxāyj wyntsēn myēnn ¹⁹ Yxām kütte niāx itt jāā tūmpjtēkj wyntsēnn ōts wympyttj nits tamett kāāpxōytt jāāts tmūkūwātt. ²⁰ Jāā tūmpj mātywē ōts tkūēntēpēyj mūwōsk mil mynn nits ōts ttkeyakj jāā mūūwōsk mil nits ōts yīān wyntsēnn mits ōts xēkēmōyj mūūwōsk mil mēyn āxtūk ttēē ēts nēkwymptj jāā mūūwōsk mil. ²¹ Nits ōts wyntsēnn yīān ōōyj tyumpjn ōōyjyāy mūtūp mits tēē mits JYKXON mtyūnn ōōyj wānē ēts mits tākētēpj nits mits xeniwynxent yēē māyniāxē pēktākū tēkē mää wintsēn xiōntākēn ²² Jaa ttuk tūmpj mātywē ttēkūētēpj maatsk mil mēyñ mynn nits yīān wyntsēn mits ōōts xēkēmōyj māātsk mil mēynn āxtūūk tēē ēts neek wympēttj jāā matsk mil mēynn. ²³ Jāāts wyntsēn ōts yāxōyj ōōyj tyumps ōōyjyāāy mūtūmpj mits tēē jyxnōn mtyūnn ōōyj wānē ēts mits tākētē nits mits xēniwynxent yēē māyniāxē pēktākū ttēkē mā wyntsēn xiōntākēn ²⁴ Nits tuuk tyumpē maty kyuentēpējk tuk mil nyimijñē jats nyēmxiēj, wintsēn nijāw eep ēts kunāj myaytyējk tukēyē xni toāyaykyezxy, mconjekypy mitsa max'ajniptytēj jats xkonmuky matēj x'ākāwēwākxy. ²⁵ Jats ojts tsēkēj, nits nikx n'isnitājpety meeny nāxjatypy, ix ku ēts'xyām mits kmooy matij mja'eepy'. ²⁶ Nits wyintsēn y'ātoēmpijtēj nyēmxiē, mits kāoyjyājy nuuxtumpēj, wāāts mits ja xniāwē ku ēts jām nkonmuky ma ēts tēj nkāwējwakxyjexy. ²⁷ Matij mits jexyēj tējxtuny banco mits jexyē meeny x'isxexy, junets ēts jyexēj nwimpity jakmeeny y'unx mēēt ēts jyexēj banco nits kony. ²⁸ Pējkētēj ixaj myeeny jats xmotēt yxātumpē mati mājnē mil myeeny. ²⁹ Pēmēn jam iyakējēmkxyexy, nikxja jyakyēmoyātēkj jyewēj kāwinēmpy. Jats jatēj mati nitijyākākējēm etyēp mētiits nitij jyākājējm 'etyēp yēkpējkēpta'a. ³⁰ Tumpē matiniti kyātumpy tyātumpy tēkwimpytsānikxy yēkyuptākū ākotsētupy japs nikxy nikxy jyēy yāāxy nyāy tēts ētyēj. ³¹ Kunikxy Dios y'unx tmētminy tyumpētējk (angeles) y'oy'yajtēntēxm nitnēmts tsēnē īxtaaky tsēnēwyajtkēxm matij oynyaxy. ³² Nits jawyinkukm nitukēyē nikxy nāxkājp yoymyuktāāty nits nikx yēkwāwākxt jāāy awekyjaty toom tuk nipatsx'ixpēj twdwakxy nyipatsxy mētē cabra. ³³ Jats nitxy tkexy ākankyēpāāy nyipatsxy jets ānājkyēpāāy cabra. ³⁴ Nits nikxy niwintsēn tnējmē mati wyenēj jam ākankyēpāām. Mintē miits pēnjaty ēts teety tē kunukxēn myoyētē nits xkuentēpēktēt mēajtēn matitē nyi'oyē nit'ewyē ku it tsoontājky. ³⁵ Miits gts ka'aky xmo'oy ku ēts ijty nyu'oky, ku ēts ijt, tēēts'ooky miits ēts xyēk'uuky, ku ēts miits ijty x'ākā'xe jats ēts ojts xyēkmāāktany. ³⁶ Ku ētsityniwāāts nwitity nits ēts ojtsxmotēj wit kuēts ijty poxtikypy nits miits ojts x'isixtej ³⁷ Nits nikx yātsoēmpjtē mati nāj wyenēj tēj tuntēj jats nējmēt ĳjunē ijty jam yam yūky jats ojts mits nyēkāy junē jam ijty mtēēts ooky jats ojts nēj nmits nmooy. ³⁸ ĳJats junē ijty jam my'oyētity jat ojts ojts nyēkmāāktany junē ity niwāāts mwitity nits ēēts mits ojts wit nmooy?. ³⁹ June ijty mits nājñxpēkēp ok puxtikypy nits ēēts mits ojts nixixy. ⁴⁰ Nits nikxy niwintsēn y atsayēj, tyēyājtēm ēts miits nējmē knmiits tnējnax'tujhētēj ma mutskjatytej ēts miits ojts nāj xtujnētēj. ⁴¹ Nits nikxy tnējmē matij jam wyenēj yānājkyēpāāy mujākamakēts miits kaayjatyē āyotājk jotypy mati jēēn xēmekunaxy japtējnyaienyē määm mējku'uy mēēt tyumpētējk. ⁴² Ku ēts ijty yujnjāoky kaets miits ojts xyēkāy ku ēts ijty tēētsēj njāōoky kaets miits ojts nēxmōtēj. ⁴³ Ku ēts miits ijt xkāixētēj nājts ka ēts miits ojt mtēkēntum xjēkmāāktānēj kuēts jam niwāāts nwitity ka miits ojts witxmotēj ku ēts ijty njāpēkyēj kuēts ijty nājñnyājñmē jap puxtikypy ka ēts miits xkuentaāwetyēj ⁴⁴ Nits nikxy jatēj yātsojēmpitej wintsēn junē ēts ojts nājkaixy ku ijty jam yūoky, mtēētsēj ooky nka ixēj niwāātssj pējkēp puxtikypy jats kaa ēēts mits ojts ntunēj? ⁴⁵ Nits nikxy ja yātsoēmpityēj nits nyēmxiē tyēyātēm ēts nwāāny kumiits nājtēj xkātunētēj myutskjatyty ēts miitsējnāj xkatunētēj. ⁴⁶ Yāāts nēkxtēp āyonjetypy mati xēmekunaxy jats mati tēy tyuntēj yēēts jukyātjotm matij xēmēkēxm.

Chapter 26

¹ Jets tiune ku Jesús ity te tkapxkëx yaat aaw ayuuk nits tnëmjaay tiumpëëkj. ² Mits mnijaweepy ku ja mëtsk xëew tpaatwany jë amaay, xëew nits jë yaytyëk wnk yëkj këyaakt jëts kuuspët't ³ Nits jë teety niwntsén mëëtj majaay tiëkj mëëtj tukëyë jaay jëm ity tē yoymiuk jem teety nyiwintsén kiumuunj mati txëew Caifas. ⁴ Jëtës tukmuëtë tkapxmuktë ntso ixë tmetsët Jesús amëtsknëx nits tyik ooktët. ⁵ Ku jë ity wiantë kē xëew it ntunëm jëts kati jaay xi ya nya ni mëtx ⁶ Jëts ku nayjëm ity Jesús Betania Símon tiëkëntum mati ity puuts pam miëtj jëm ity kaywiëtj këxm nya kiëx mutx. ⁷ Nits nyiminë tuuk toztiëkj mati ity piakompy tuuk tsatuts uunk paakj xukp mati tsownëx jëts jë ots tyakutëmjeki kuwakëëx. ⁸ Kats jë tiumpeteekj tixtë jëts iampëktë jëts wiantë çtixtë ku yaat niko miko wintakoy? ⁹ Te yë jiëxë tsownëx yiktook jëts ayoowe jany te jiëxe yikmoy. ¹⁰ kats Jesús tnijawaty yaatj nits nyëmxë çtirëx xmutsipëtë yaatj toxtiëkj? oynyex ats ye nait tē xtunë. ¹¹ Itpj miits ye ayoone jaay xmëtët jëts äts kets miits itpj ats xmëëtët. ¹² Ku yë äts nikëxm xtanitëmy paaky xukpj jekex ye te ku äts nyiknitajëwianë. ¹³ Tieyw miits nëmë oymiaayë pön ma yaatj oymiatiaiky yik matiaky tuuk naxwiin, yik jamietsp txë yaats toxtiëkj ku yikapxt miti te ixam tuny. ¹⁴ Jets nitukën mati njmakmëtsk mitiy txëew Judas Iscariote nykx ma jem teety niwintsén. ¹⁵ Nits tnëmjaay çte miakwantep ko ats nkeyakt? nits yik tējaj ipxmunkj meeny tum tēëxp pux. ¹⁶ Nits jëryë t'ixtay axay ntso ixë tkëyakt. ¹⁷ Jets ku mutuuk xëew tsapkëëky yik kay miti tka meet mati tē (wintakoynyë) (levadura) jëts tiumpëtëëkj nyiminete Jesús nits tnëmjëty çmait xtsëky nits ääts nyik nioyët amayxiëw aux? ¹⁸ Jë nyemxete "nekxtë mä kapjotm jëts xpatët tuuk yaytiëkj nits xnëmëtët nëm yikixpëkjpe yëëny teäts n'oxë winkonë je ats ntunwany amaayxëew aux meet ats ntumpëtëëkj. ¹⁹ Nits tumpeteekj tunte ntso ity te Jesús nyemx nits tyik oy eety je amaay xëew aux. ²⁰ Kots kioots'eeny nits ots tmëtkay ixtaaky tiumpëtëëkj. ²¹ kots ity kiaytë nits tnëmjaau,tiëwyië äts miits nëmëtë ku nitukën miits äts xkëyakwamp. ²² Nits jëtë winmaytiek eety mäknëx nits tuukja tuukj tyiktë axatë "kë jë yiit iätsj çwintsën?" ²³ Nits wintsën iatsooy pön mati ? äts ntexjotypy kië nta mëëtj pëmpy jëts äts xkëyakamp. ²⁴ Je yaaytiëkj uunj na jiat't ntso jëpj jaywiëty ity jëts yik ayoowënëx jë yaytiëkjaay mati tkëyak wamp je yaytiëk uunkj oy jë jiëxe ku je yaytiëkj jaay kē tē jiëxë kiëxjëky. ²⁵ Judas matiwe ity këyakwanëpj wiany çäts je yik ixpëkpë? (Rabí) jëts jë nyëmxë, te mits këm mwany ²⁶ kots ity kiayty nits Jesús tkoony jë tsapkëëky, nits tkunukx nits tatuukjäay nits tmooy tiumpëëkj jëts tnëmjaay kontsowt nits kaytë äts yë nikëx. ²⁷ Nits tkonkom je ookjäny nits yës kojuyën tmooy jëts tiumpë tmooy jëts wiany uukt miits nitukëy". ²⁸ Jeku yaat ots yë nēëpy mati kipxkiëpxën eepj mati yoywiokxp maya nimaytë nits tpatet poky nyimëëkxën. ²⁹ Nats ats miits nëmë, ke äts ye n'uk uknet yë uva téëmj nyëë je xeew nëmj ku miits wiënë ntametj ukomëtë maam äts nteety miäätën. ³⁰ Kats te wiënë t'äwtë je äy nits nyëkxtë olivos kopk këxm. ³¹ Nits Jesús nyëmxëtë "tukeye miits mjakemkëkëxt äts këxm yaatj koots jëkëx ku na jiajwiëtyë nwopjp ats nipët xipë nits tukeye nipët x yoywiakxtaat. ³² Kots tē wienë tiekiukë kiomë nits miits mwintuwëk atëtët jëm Galilea. ³³ Nits Pedro t'atsooy "oyëm nitukeye mja nikëkëxë äts nijunë nkajakëmkëëkt". ³⁴ Jesús nyemxe tyëwyië äts mits nëmä yaat koots kukëEnëm wiënë tsapniaw iayah, tē mits wiënë xkuääny tuwëëkj yaajë. ³⁵ Pedro t'atsooy "oyëm ats jiëxë mits njamëtj ookj wany nikë ats mits nkuääty nits nitukëyë tiumpëtëëkj tumna wiantë. ³⁶ Nits Jesús tmëëtj ääy maam jëm tuukj it miti txëew eepy Getsemaní nits tnëmjaay tiumpëtëëkj tsënëtë ya ats tnixx xim tnukxtaaky. ³⁷ Nits tpawaay jë Pedro mëëtj nimëtjki Zebedeo mianj nits ots winmay axaay yik ayoowenex ots nyayjawëëty. ³⁸ Nits tnëmjaay "ats njawën maknex jiotmäynyëx koomen n'ookty ja m'aixtët jëts äts xmët aixitj. ³⁹ Nits jats awanë jakamawe nykx jats kyuxtentyokjy. nits wynpokj nukexm tyekjatyë nits nyutxtake yeanyi nits te'ety tsa'apjotm ku yerana tyune kuya'at utjeye ka yexa xpa'aty naynuama, kä ma'aty ets tsokpyë , ja ma'aty tso'onkän epye. ⁴⁰ Niminy tyumpe tëkj jats pa'aty te nyaokexnatë jats niemjay Pedro çkemma'ams éts miits tex me'etixyity ni tu'utj hora? ⁴¹ Ixite jats nukxtakja jats ka tekjkatet ma'am kaoywinmanje ja ajawan ja tunwampja, ye nikextsë amu'uks ⁴² Mu ma'aks yate jots jakamkeye jats nyukyaky teety ku yaxa ya'at ke ns tyunë jats éts nukt wan na tunye tso'on tsoken. ⁴³ Jatukyaja jots yawinpitkome jats jots pa'aty ma'ap tikex ku ja wyiin jutpy uts japtsu. ⁴⁴ Nits nyiky jats atu'ukyaje nukekye kyutuwekjyaje jots nyukxtaky jats nayja awayu'u kj jots kapx. ⁴⁵ Nits Jesús jots niminye tyumpe tëkj jats nemjäay çjam miits ma'atëstë jats potxtatetste? axtukje pyetpy yam hora jats ya'aytyekj yëkjkeyaky ma'am takoywya jääy kyejem. ⁴⁶ Putekjte jats tamyantë ixtë ma'aty éts xkäyatpy winkon ja. ⁴⁷ Jam ja yity kyapx atetxnyëm Judas yaty nituken ma'aty nimakmatsk tumpe. Kawinempye te'ety nyiwintsëntë mëët mäja'ay tyekj ma'aty kapjotm jots meet minye. myinte tsu'ux këjë jëts kepy kiapëj. ⁴⁸ Jats ya'aytyekj ma'aty yity keyakjwanapj Jesús tē ja yity mo'oy tu'ukj ixpa'at, nemjoka, ma'aty éts tsuukxp ja matstapj ⁴⁹ jatyenyexe Jesús niminy jats wyany Kapxpokxa'an yekjixpääkpe jats jots tsu'ukx. ⁵⁰ Jesús nyemye "mukukj tun ma'aty tex niminy jats xtunt. Nits jots nymienyete kyenixatë jats matsta ⁵¹ ixte, nituken ma'aty yity Jesús myetipye jots xa'atey tjuts tsux jats tamo'oy te'ety tyumpë jats tyat'sk twitsukjay. ⁵² Nits Jesús nyemxe ko'ojëkj tsu'ux tyetj otpy, tikex ku tukeye ma'aty tsy'u yekjtuntapy okjaps ja tsu'ux kexm. ⁵³ kama'am éts yaxa nte'ety mukapx jats ja éts yexa xtanikex ma'akmatsk

pe'ekya'aty angeles? ⁵⁴ Jats ħtsots yixe jaywyaty kkyuytiunet, ku ħts niawa jats na ja tyunĕt? ⁵⁵ Nits nayeya Jesŭs nĕmjay ja mayjĕĕy ħTso jixa ħts texniwitsemy tsu'ux meet jats kepy mye'et jats ħts xma'ats tso'om tu'ukj mĕĕtspa? Jawom jawon ħts jots jatsenĕ tsaptipy ja tanawanokya jats ka ħts mits jots xma'atsta. ⁵⁶ Tukeye na kyuy tynĕ jats akapspĕ yaytyen kyuytyenet jatye jots tympe tejk nyikejyete jats kyakkexte. ⁵⁷ Maaty jots Jesŭs ma'atsta wa jots taanekxete caifas teety nyiwitsen, ma'am jaywyatejk (escribas) meet meayktetyejk (ancianos) yiyte yoymyukjte. ⁵⁸ Jats Pedro jots pyanikxe tukjximaam maam jam te'ety nyiwintsen tyaykjukj. Tyekjey jats ixitpe tejk me'et tsenay jats tix tso yekj tunwanye. ⁵⁹ Natsĕ te'ety nima'atekjte me'et nitukeye jĕĕtyte yiyt tixtate ĕny ayu'ukj Jesŭs kexm, jats yexa okĕn am tyĕkjata. ⁶⁰ Jate ni tu'ukj ka patta, oyam jots kawinempye niwonpetpĕ ya mintĕ nits, jots mmynte nima'ats. ⁶¹ Jats wyanta, yat yaytyekja'ay wyany yekj kotakoypy ħts yĕ Dios tsyaptĕjk jats nykjoya tyikats kyutuwe'ekjĕ'ĕw. ⁶² Ja te'ety nyiwintsen teyenkyukjey jats nyemxe ħnituken xkamete atsosenpitan? ħtiye ma'aty kyapsap kaoy mits kexm? ⁶³ Jesŭs amonye yity ja te'ety nyiwintsen nyemyei mits pawa'anpy Dios jukyewye kexm wanjaky ĕĕts pĕn mits ja Cristo, Dios yunkj. ⁶⁴ Jesŭs tatsompity mits kem tena wany; ixa'am ets mits ne'emĕ ku ixa'a jats ku yatnekx nikx ix ku ya'ay tyejkunkj tye'ety pyaay tsyenet, jats myinkomet tsapjotm yo'ots jotm. ⁶⁵ Nits jots te'ety nyiwintsen wyit ke'etx jats wyanyi, te ye kaoy kyapx ħtiko naktsokjĕn ma'aty te'etix? ixte ,te ja xmatowta kooykyapx. ⁶⁶ Ti winmaytyep? "jate yatsompite jats wyantai" Patatpyee jats yo'okt" ⁶⁷ Nits jate twinkutsew etye jats twoptĕ, jats koxte, ⁶⁸ jats wyanta "nikapx mits Cristo ħPen tem tam koxe? ⁶⁹ Jats Pedro jap ja yity tsyene tekjwinkepy jap taykyukpy jats tu'ukj tumpe nyimine jats nyemxe mitse'naynya ma'aty yity myetipy Jesŭs de Galilea. ⁷⁰ Jats ja jots kuĕnj wintuky ma'am yiytĕ nimay, wyan oky "kĕ ets niawa puty ets mits xtamukapxp" ⁷¹ Ku je tejkatsumkjam pyitsemy, jots atu'ukjumpe yixa jats nemja'ay ma'aty yity jamta "ixa'at yaylyekja'ay jam meete yity Jesŭs de Nazatet. ⁷² Atu'ukjyaja jots kuĕny mekj wya'any" ke ets yenixa yaytyekjĕĕy" ⁷³ Nits kyawenity nyimnĕ ma'aty yity ja winkon tanetyep jats Pedro yekjn'emjĕĕyi Teyatam mitsĕ yawa nituken ma'aty yetĕ, tso'om kapx ye'e, tso'om kapx ye'e yekjnikĕxjekĕpj. ⁷⁴ Nits ja jots kaoytyiaxay jats kyaoytyapxaxay ke ħts xyĕ yaytyekja'ay ixte nats jatye tsa'apniaw yayax. ⁷⁵ Pedro toymyetx Jesŭs yaw'yayu'ukj tso yity te nyemxe "ku kanem nyene tsapniaw yayax te ħts wyanĕ xkueny tuwe'ekj yase Nits pyitsemy jats yetjayownex yaxna'ax.

Chapter 27

¹ Ixäm küüjapjyät iit tükëyé tēytt nywynxën métt mājātytëk mātywë jam kápjoótm tnykápoxöyitë jáa Jesús játs tēkōkwāntë. ² Jáawë öts txumetë nits tēmēētyj jáäts tēkēmōytë jáa (Pilato) Jykkütüpnjwinxën ³ Jáäts küü Judas mātywë öts tkēmōy ots tix küü jáa Jesús jyk wāntünn nits tjük küēntētüne nits öts tēk wympytnēē ypxmāāk pūx mēyn matyweatexp teytt niwynxën métt jáa mājātytëk. ⁴ Nits yiann tēē ēts ntakōy tēē ēts nkēyākij nēpyj mātywe kápōk miēt nits wyāntë ¿tüyë ixātt nāitt métt ēts? michë kēm māyūk. ⁵ Nits öts jáa tyxüp put mēyn tēkxp tsātīkp nits pyxem tēm̄k wimp nits öts nīyāyūktēyë. ⁶ Nits tēytt niwynxēnt ots tkōn mūktēē jáa pūk mēyn nits wyāntë kää yōyë nits mpēmēn y xātt jáäts nkōjēkēn tykēy nēp xiōw yēē. ⁷ Nits jāwë tkāpx öyētyk jáa ayūūk nytükēyë nīts jáa mēyn tājūtt nāwë kyām mää mynpj jāāyij jyknytājētt. ⁸ Jáa kēxm jáa kāām jykkāpj tsōm nēpyj kyām yxāmpātt. ⁹ tsōōts yiānn akapx (profeta) Jeremías öts kyūtyyūy nits wyān jāwēj tkōn jēktēj ipxmāānk pux mēyn mātywë tēkxp jáa xiōw mātywë jiktākūp israelita. ¹⁰ Nits tkēyāktēj nāwēē kyām tsōm ēts tēē wynxën xpāwayn. ¹¹ Ixām tēē Jesús tyēnykōkēj wynkūm jáa jyk kütūpj niwynxën nits jyk kütūpj niwynxēm öts jyktyēē ¿mits jáa mniwynxēnēpyj jáa judios? Jesús öts täyōy mits nāāj wānpj. ¹² kūjāā öts tnywānpētyj jáa tēytt niwynxën métt mājātytëk kāāj öts axōy. ¹³ Öts (Pilato) yīān ¿Kāāj xmātāy tükēyë mātywë miits mjēktāny wāmpātpj? ¹⁴ Nits jáa ny tük awj tkāāxōy nits jáa jykkütūkpj nywynxën mēkkājāāk ātēyājātt östtyāntt. ¹⁵ Nāytt tēk tūyōy jykkütūpjküü küü xēwtyūny nits mastut puxtēkjāāj mātywë māyjiyāy wynkōntēpj. ¹⁶ Jáa xēew itt jáa tte tmētēwēj jáa kük pūxtē jāy mātywe tyewj (Barrabas) ¹⁷ nāāk küü jāwēj yīōymiūktēj (Pilato) tēnēmjāāj ¿Pēn myōktēpj nits ēts nmāstütt? ¿Jāa Barrabas ök Jesús matywe txew cristo? ¹⁸ Nits jáa nyjāuēpj jáa kūjātēxm yikkēyīāk kā öyīynkēxm. ¹⁹ Nāyjiyām itt chyēnēwyātkēsm mājāā jāy tētyuñ nits tyoxtyek tkex ayūūk wyānōky kāmptātyk jāts mits jāām jēk ixt māyēē wāts tūpj tēē ēts ixām nāyāj kūmāyjiōttpj yēkēxm ²⁰ Ixām teitt niwynxën métt mājātytëk tōk tēyjiūētykij jáa nymayj jyāy nits tokāmātōyij jáa (Barrabas) nits tek öktēt jáa Jesus. ²¹ Nits jyk kütūkpj nywynxën öts tēktēj, ¿pēn ixātt nymāātsk myōktēpj jáäts nmātstütt? Nits jātēk wyāntēkj jáa (Barrabas). ²² (Pilato) Tnējāyī, ¿ty ēts ntūpkij métt Jesus mātywë txēwk (Cristo)? Nits nytükēyë öts yīātxōtēkj yikj krus pātj. ²³ Nits öts yīān, ¿ty pōkyj tēē tmütēkyj? Nyts jātēkj kyāpxkāktēkj jāwānē mēk yikj krūspātj. ²⁴ Nākj küükj (Pilato) öts tiix nits nytyk jāātūk tkātūntt nits öts mās mēkj kyāpxkāktēkj nits öts nēē tnāk kyēyēk nits öts kyek tpōyj jāāj wynkūm nits öts yīān wāts ēts nyēp kyēxm yātt wāts jāāj mits ixtēkj. ²⁵ Tükēyë jāy wyāntēkj ēts yē nyēpyj xpātpj métt ēts nūnktēkj. ²⁶ Nits öts tmāts tütt jáa (Barrabás) jākēxm nits twōp öōkyj nits kēyākij nits kriuspātj. ²⁷ Nits jáa jykkütūkpj tsiptūmpy pāwātēkj jáa Jesus mājāā jāāj jyktyētyūnn nits öts twāmūkyj tükēyë myētj tsiptūmptēk. ²⁸ Nits jātē tnytsikēxtēē nits txaps wyt tōkpēntj. ²⁹ Nits yōtspj kūjānē tyk öyēty nits pēmjiātyj kyuwāk kēxm nits yjān kēē kēx tākē kápjeetyj tyākij nits wykūxtānātyj wynkūm nits tāxik āxātēj nits wyāntēkj jūkyēēp (judios) niwynxën. ³⁰ Nits nytsüētyj nits tyak tkātsōō jātyk tyākij nits jāyē tākūwōpjktēē kūwāk kēx. ³¹ Kūtx tēwyānē taxikōktēē nits xāps wyt tpējātyk nits kēm wyt tōk pēmtēē nits tyknēxtē jāts tek krūs pātt. ³² Kūts jātē pyxēmtē nits tpātēkjāā yīātytēk jāy mātywë (Cirene) tsōmpj Simon jáa xiēw jāts tyākūwān etyk nits tmēwēt nits krus tpākētt. ³³ Nits jāteē jyātt mājāām tük itt xēwē (Golgota) matywe ayūūk wimpxēm ökpj kyuwāk pakj ittjōtm. ³⁴ Nits jatmoytyēj tuk uukwāntēj pāāk nēj (vino) maty t'amuktētēj mēēt tāmnej (hiel) jāyēj tjākyājpy jats ka'a t'ujky. ³⁵ Ku yty tējtyēkruspatēj, wyityēkwāx'atyēj takuy'etxēj nixyēn pyātyēj tu'uk jāty (echando suerte). ³⁶ Jats tsēnēixtāktēj nits ixyityēj. ³⁷ Jats kuwākēxm yēkpējmjāy niwāmpajt mati yēktāmuāmpēkp nāj ijty yēkax yā'āt Jesús, judios nyiwintsēn. ³⁸ Ja mēēt janimatsk matspēj ojts yēkmēwopatēj kruskēxm tuuk ākāmpyāāj atuuk ānājpāāj. ³⁹ Pēnjaty ijty nāxtēp nits twinkāpxnāxtej kyuwājk tjupyootyēj. ⁴⁰ Nits wyān'ooktēj ku mits yty xyēkutākoywyāāny tsāptēkj jats kyutuwēkxēw xyek'pyētyikātsts. Nyājkmātākē xētkēm pēnāmtām m Dios unkēj wināk jam cruz kēxm. ⁴¹ Nāy nyāj y'atētstēj jāywyētēkj (escribas) wyā'āntēj. ⁴² Wyinkpēyējāyēj yēkmātākypy jats ka'a tjaty tsokēmnyākymātākēt, Israel nyiwintsēn, matsu'utēj wanjam yeetwinaky cruz kēxm nitsyē ntēyjāw'ēyēn. ⁴³ Dios yēy tyējaw'eepyēj wantsējtputēk'atyēj pēntsekypy nāyē wyā'āny jats Dios unkyēj. ⁴⁴ Jats matspētējktēj matij jamēēt ojts yēkmēwopetycruz kēxm nāynyāj ojts wyinkāpxnaxyē. ⁴⁵ Tutujk yāxp'ijty hora kú it kyo'ots ēyē tuknāxwiiny jats yjaaty tāxtujk yāxp horē. ⁴⁶ Ku ijty tpātānēj taxtujkyāxp hora nits Jesus kyāpxkejky mēknāx wyā'any Eli Eli, ¿lama sabactani? Matij ayujk wimpitsēm ētsēn Dios ētsēn Dios, ¿tiku ētst:ej xmujakamke'eky? ⁴⁷ Matij jam ijty tanatyēp ja'wyantēj Elías wyaatsoopy. ⁴⁸ Nits jatēj nitukēn jātyēj pyutso'ony maty tynjēkp (esponja) nits tyēkxōoky tā'āmpā'āknēj jātypy nits mats jup'ām tpē'ēmy nājts tuk'ujky. ⁴⁹ Nits matij ijty jam'etyēp janiwanē wyāntēj kāxtēj mitsēj nātyūuk pēnāām tam Elías miny jats yēkmātākēt. ⁵⁰ Nits Jesus akypxkejky mēknaxy jatukyājē nits jyawēn tkēyājkj. ⁵¹ Nits kējkūujk tyākējts 'ēyē atētyyuk mati ijty jap tsāptikypy kuwakm juptājky ok'āykyetājky ku it y'ux'ēy nits tsāj tyapyjkyējxy. ⁵² Nits kawisantē y'āwātsj mati watstēj ijty tēj myātākoykyēxtēj nits pyutēk tēj. ⁵³ Ku ijty tēj jukypyēktēj nits pitsemte kawisantēj nits tyējk'etxēj māj wāātskājp jamts ojts nimāy kyājx'jēktēj. ⁵⁴ Ku Centurión mēēt matij ijty Jesús ixyitēp t'ixtēj ku ujx mēknaxy nyājxy ku ijtytēj

näj tyunyěj xontsějkěnyäxtěj nits wyäntěj i tyëy'äjtem tām Dios unkēm tam těj ijty.⁵⁵ Kawiněmpyë toxytyějk mati ijty kěj tpänäxxtē Jesus jam Galilea jats t'ixitēt jakam ijty t'äxtuktěj.⁵⁶ Jayē ijty jam María Magdalena, María Jacobo mēēt José tyä'äk, Zebedeo y'unktěj tyä'äk.⁵⁷ Ko'ots epynēm ijty it ku tu'uk mējāy jyājty Arimatea ijty tsoony wa ijty xyëw José Jesús ja ijty näjnyāj tyumpěj.⁵⁸ Nits ja Pilato t'änēkx 'ëy nits tyëktējä'äy Jesus nyikejx. Nits Pilato tniwāwāany jats ja nikēyx yëkēmo'ot.⁵⁹ Nits José twijtsjēky nikējx nits tawimpijty wāats witjotm mati tsownaxy.⁶⁰ Nits mati ijty těj José jiut tyëkni'oyěj japs ojts tmätä':aky yëk'oy'epnyēm ja ijty tyäpuwatsnēmja ijty tsä, nits t'ispätiimy tsāj näjts tä'äkētyujky nits tso'ojny.⁶¹ María Magdalena mēēt jatuuk María kawisantěj wyinkujky ijty tsënë.⁶² Kju jawomēp ma ijty těj näj tyëkni'oyëkyëxtěj nits teety niwinstēn mēēt ixpekytyëjktē tmētyoymyuktěj Pilato.⁶³ Nits ja wyantē wintsēn njaymyetp ētsja tsoja win'ēmpěj ijty ya'amj kunäyjaaj ijty y'ukyēj ja wya'any kutuwëëkxëw ēts nikx njukypyky jatukyājē.⁶⁴ Tniwāwā'āny jats tuwëëkxëw kawisantē yëk'ixy'it kunilxy tyumpētēj japnikxy nyikējx t'isjutētēt nits jāy tnēmkojmyēt, těj ja'a jukýpeky ojkēn'akukm oktēy wyin'ēnēn tsājat ojkēm kujätsontakyē ka ijty nēnja win'ējnē.⁶⁵ Nits Pilato nyēmxej: päwāwtěj tuuk ixypēj jats yëkxon 'ix'ijtē pēn mawāāt xjatē ixytik.⁶⁶ Nats ojts nyëkxtē: jats yëkxon ojts t'ixitěj kawisantěj tsajtyëkätukējxy nits tu'uk ixypēj tkejxy.

Chapter 28

¹ Ku të wiënë nyëx jë pokxën xëew jëts ku ity xënytiaknë jë mutuuk xëew jë samanë María Magdalena mëëtj ja tuuk María mintë ixpë ma ookjp jut jëm. ² Nits mëknëx uxj miiny jëkëx ku wintsën ity iangel kitakpj tsapjotm jëts ko jiaty nits jëty tjëkëy jë tsa jëts jëm ots txënë ixtaaky. ³ Jëts na ity kiëx ntsom witsukën jëts witj poopnex tsom tsap'oopykyën. ⁴ Jëts ix itpëtëekj tsëkë yikwipipnëxëtë nits tiankëxtë ntsom jaay io kiën. ⁵ Nits ángel twinkunëkx aty jë toxtiëkj nits tnëmjaay kati mtsëkëtj nijawëep äts ku miits x'ixtay jë Jesús mati ots kriuspety. ⁶ Kets ya pën të jë jiuky pieky na nixkëm je wiany. Mintë nits x'ixtët mait tiity jë wintsën miay. ⁷ Nekxtë atëtsnë nits xnëmëtj tiumpëtëekj, të jë jiuky pieky ookjp akukypj. Ixtë, ku miits mwintuwëk'ëty Galilea. Jëmmts miits x'ixtët. Ixtë, të äts miits nwanëtë. ⁸ Atëtspëky je toxyëk tnëkëtj je ookpj jut tsëkëetyp jëtë nits jotkuktaktëp jë nainya nits putjpnëx txontj t'aswanwanëtë jë tiumpëtëekj. ⁹ Atsuukj ots Jesús tmánawiatytë nits "yës mioyëtë" jëts toxtiëkj twinkumin ety nits tiekyëx tmokxtë jëts tmäpëktaktë. ¹⁰ Nits Jesús nyëmxëtë "kati mtsëkëtë nëkxtë nits xwanëtët äts nmukukjtëekj jëts wën tnëkxtë Galilea jëmmts äts x'ixtët". ¹¹ Kots ity toxtiëkj te nyäkxtë, jëts jëty nituukën ixitptëekj nyëkxtë jëm mä kapjootm nits ots teety nyiwintsën twankëxëtë tukëyë matijet wiene te tyiunyë. ¹² Kots je teety yoymiukëxtë mëëtë majaaytiëkj nits tkëpx iëty tijety wiënë te tiunyë, nits tmoyte maynyëx meen jë ix'itpëtëekj. ¹³ Nits yiknëmjëty na mwuantët, koots ko ääts ity nmatë nits Jesús tiumpëtëekj mintë nits ots tmëëtstë jë nyikëx. ¹⁴ Kots yatj tjanijawëtj jë yikutukpj ääts jë maknëx nëmëpj jëts naamjë nats miits matakët. ¹⁵ Nits je ix'itpëtëekj tmatstë jë meeny jëts na tuntë ntsoom yikpawantë. Nats yaat aaw ayuuk ots wiakxkex jem judíos akukm. Nats nyëkxity iexam paatj. ¹⁶ Jëts nimaktuuk tiumpëtëekj nyëkxtë Galilea, jëm kopj këxm mati wiënë të Jesús wianxëtë. ¹⁷ Kots jëte tixtë jëts tmapëktaktë, jemts nitukën mati w'katëyiaweety. ¹⁸ Jesús nyiminëtë nits nyëmxëtë të äts tukëyë kutuukj myikj moytiënyë mati tsapjotypj määj mati naxkëx. ¹⁹ Jëkëxts mnëkxtët, nits xyik jattët tiumpëtëekj tukëyë naax kaapj. Xyik nëepët'tët niteety xëew këxm je iunkj nits je Dios wiats jawën këxm. ²⁰ Xtaawantët jëts tmmatotët tukëyë mati miits të ntapawantë, nits x'ixtët, ko itpj äts miits nmëtë (jawom jawom) "konëm yats naxwinetj jiup këxtj" (naam jë) (AMÉN)

Mark

Chapter 1

¹ Naj tsontëy Jesus yo'osu'unk Jesucristo joykyapx. ² Tsoom Isaías jay pyatë ojts tyëk tany mät'i profeta ojts tyü'üny: "IXTË, KU ÊTS XA'AM MPAKËJXY MATI'I WÄANTSEPY MI'ITS WINKUKP MÄTII YËKNY OY'ATËPTY TU'U MÄTII MPANEKXP. ³ MATI'I KAPXPMATYÄKP JÄMTËS NAXKËP: 'YËK NYOYE NYË'Ë TYUU MATI'I TEETY ATËËN TYU'EEPY JATS, TU'UN MATI'I TË ËY'". ⁴ ku ojts ja'atyë Juan, nits ojts jää'y tyëk nipety jame' nikapx nimatyä'äky, kutukwin'männy nyëpatët najts pokyëj nimekxy tyäntët. ⁵ Ni tu këjë kajp mati'i Judea, nay najmë jaay mati'i tsoojmp Jerusalen ojts naynyaj nyëkxtë kumanjë Jordan tyakojny tkapxwatskëxtë nits ojts nyëpatë. ⁶ Juan wa ijts wit'eepy, tänë'ëk äk, jomty pyaëk mëtë mu'uj jã'ätsijty jekxpy. ⁷ Kapxmyatyäk nits ya'any, ja'ja'a mätiwë äts ix ojk xpmamp, mati'i nimëj naxy, ninka jatët tso'ixë nyëkxt jats n'äkajët kyë'ëk. ⁸ Xyaam nëë jotm mii'tsëj nyëk nipatë'të, jats atu'ujk niikxy nipatë'të Espiritu Santo këëxm. ⁹ Atsuuky ojts jaty ku Jesus jam jatye jam Nazaret Galilea, nits Juan yëknëpajte jam mëjnëjotp mati'i xë'ë Jordan. ¹⁰ Ku Jesus pytsë'ëmy jam nëjotp, jats t'ixjxy tso'ojts tsapwi'in awa'ajtsx, nits ojts tyanäx kytakyë ja Espiritu Santo naj tsoom tu'uky pak. ¹¹ Nits ojts yëkmatoy tsapwin ja ayuujk mits äts n'u'unkee'py, mati'i äts tjajotkujk takpy. ¹² Nits Espiritu Santo yëkwinmäjye' jats nyëkxt nääjxe winwä'ä tsatum. ¹³ Jamtsë nä'äj tu'uk wixtekxy xë'ëw, maj kya'oywyë ja amutsk'ixwanyë. tsuutspëtänëk äkukp tsënëäy, angeles tu këyë moykyëxë. ¹⁴ Jatyë ampy ku Juan ojts yëkmatsxy, nits nikxy Jesus jam Galilea, nits ojts tiskapxy t'ismatyia'aky, ja Dios joykyapxy, ¹⁵ nitsya'any: të tiempi tpä'ätyë, Dios joyjatën xäjä winko'ojn. Winmayëmptytë, tëy jawëtë Dios o'oy kya'apxy. ¹⁶ ku najxë Jesus jam määxnyëwääm jam Galilea jats ojts t'ixpäätyë simon më'ët andres, simon utsëj, tëj i'ijty nëyupety ja xu'umy akx juutëpë a ijty. ¹⁷ jats Jesus nyëmxëtë: " pamintëk äts jats t'awantët tso nimäy jää'y xyëjätët". ¹⁸ jatyë tmatstutë tyunky nits ojts tpanëktë. ¹⁹ Ku Jesus jam a jakamyoyëtity, jats ojts t'ixpääty ja Jacobo (Santiago), Zebedeo, myajnk më'ët u'utsy Juan, ja'ap i'jty bote ojtyëpy xü'ümy tyëk'aj'oyëtë. ²⁰ Nits yëkmukapxtë, jats yëkwajë'ëk'të, nits tye'ety Zebedeo jam to'okaxnë më'ëtyumpëtëkj nits ojts tpanëkxtë. ²¹ Pokxën xë'ëw ijty ku ojts kyaptëkj etyë jam Capernaum, nits ojtes yëk ixpeky jam ma'am yo'omektë. ²² A tëy a jät tyantë ku tykatsx kapx tsom ku'tujk jexë mëtë, kanaj kyapx tsom escribas kyapxtë. ²³ Jam majy'yo'oymyuktë, jam ijtyt ya'ay tyë'ëkj jã'äy mati'i kya'owwyë tä'ijtëp. Mëky kapxke'eky: ²⁴ "çtikëx äts mits xniminy

mits Jesus de Nazaret? ¿A tēj xniminy, jats èts xyèk kutakoytyë ni jaw'eeppy èts mpënmits? ¡Mits ja Dios ma tiw wä'äts na'axy! ²⁵ Jesus winkapxpējty, jats nyë'ëmxë: '¡Ämon mits pitsëm jam yë nyikëxp. ²⁶ Ku yëk kitajë a kya'owyë, ojts nyiwajtsë tso mawä'ät kyapxke'eky ²⁷ Nits ojts jä'äy atējy ä'jätë, jats nyaktyë'okexëtë. ¿ty të tyunyë? ¡Y'e ewyë ixpëjkën, ma ti mëky'kutujkë myë'ët! kut'pawajny kya'owyë jawën, mumatojép tsxë. ²⁸ tu'uk ti'in ojts ayuujk wäxkëjxy, tukëyë kajp mäti'i wink'on Galilea. ²⁹ Nits ojts jatyë tsontë ma'am ijty yo'jmyuk të, (Simón y Andres tyëkëntum nëktxë) Jacobo (Santiago) më'ët Juan. ³⁰ Jam Simón më'ëtä'äk, ijty myä'äy jëmpä'amy'ijty myë'ët, jatyë Jesus twäjatye. ³¹ Nits t'änëkx'ë'ëy, kyëj tmo'oy jats twijts jë'ëky: jats t'ixy ti kati'itp. ³² Të ijty it kyo'ots'enyë, nits nymaynyajxj jä'äy tyä'änëkx'ajtë pä'am, jä'äy, naj nyajmë mäti'i kya'owyë tä'itëp. ³³ Tü'uk käjpën jä'äy myuktë; ³⁴ mäyneax jä'äy tyëk tsojky, nay nyajmë nimay tanikapxwajts mäti'i kya'owyë tä'ijtëp itkayëkapx'ijty kya'owyë; ni'aw jatë'pë ijty. ³⁵ Nits ojts nyamuë'ëny pyutë'ëkojmë jats nikx äpäkj a tum, jam ojts nyukxtä'äky. ³⁶ Simón, më'ët myukujtëjk ojts t'ixtätë Jesus. ³⁷ Kuts päte Jesus, nits tnë jatyë:" nitukëyë ja'ay mi'ix tä äyë." ³⁸ Nits atso'ompijty, wan Ja tukajp tjamyëm jats jam kapxt nmatyakt näy nyäj më, yë ja mäti'i èts të niminy. ³⁹ Ojts wyitity tu kajpojtyë jam Galilea ojts k'amäy jam maj yo'oy mjuktäjkën mëtë, jats tyanikapxwatsë ja mäti'i kya'owyë tä'ijtëp. ⁴⁰ Nits ojts jääy anëkxjaty, mäti'i puuts pä'am myë'ët jats winkux tanäj yë nits may ajt y'amtoyë pën mits mtse'ekpy, mits yëk wä'äjtsp. ⁴¹ Nits tpa ajo'ojy, nits ojts Jesus kë'ë nyxä'äyë yam nëjmë, ntunampyë èts. "wats, mits mtä'änt". ⁴² Tu'uk ti'inë puts pam niwajtsë najts ojts wäjts. ⁴³ Nits Jesus mëk në'ëmxë, jats jatyë nyë kxnët. ⁴⁴ Nyëj'mxë:" nypën xkäwajnët, maty mtu'ump, nëkx te; ety wintsëjkën xmo'oy tsom Moisés pwä'änë ya'any, najts nijawët tsoj mits të wä'äts mta'any." ⁴⁵ Kuts jam pitse'ëmy, ni tukëyë jä'äy tuk ny jäwë kyëjx. jats Jesus ka tukti'in ojts ok wititnë Kaj'pjooty; jam ojts tya'any naxwinwä'äts a tum, jams opyënë jaay anëkx atyë.

Chapter 2

¹ tej mäy xëew ijtëj naaxnë ku Jesus wiimpijty Capernaum, jaatyë ojtsë jää'y matöw ku wiinpitëej jem tējk k'ëem tum. ² Nii may ojtsë jää'y muuk'tëej, ka itēj niwaatëej ni tejk, nii atsuumky ääj. Jesus jiik ixpëekpye ijtëy. ³ Tu'u kye matsky miintëej ma Jesus ojtsë xu'ux jää'y tiky miintëe. Nii māk tāxk jää'y päkëetë. ⁴ Ka ojtsë wiinkonëy jyä'ätë, may jää'y jik atii kyetëej tējk niikeexpy ojtsë pajtptëej, tejk ni woo waats tēj ma' iitëj tēnë (Jesus). Ku tiik awaatstë waanëj, niitse kukeey naaxytëej määwajt kēxy ma iitëj poo'ekxy xu'ux jää'y. ⁵ Ijxs tso ajāwatēen mēētēetë, Jesus nēēmë xuux jää'y: uun'kēj tēej tā koonyēj jiik maa'kx tuukex. ⁶ Jem iitëej escribas (jaypy tējky) tsē'ēnë tēy, ji'ootmē wiin may jeem piit'tēe. ⁷ ¿Pēēny jää'y yēē ku na' wa'any? ¿Kaa oy kyapxpy yēē! ¿Pēēn tya koonë maa'kx tu'ukypyē ka Dios teety ja'a? ⁸ Jetiēj Jesus ja'awaatyē tso wiin maytyē a'am jootmē nitsē nēēm jāēy: ¿ti keexj na' wiin maaytyēē a'mē jootmēej? ⁹ ¿tii mas ogy ku xuux jää'y nēēm jaayēn: tēē miik mēēkxē tiikye tā koonyē o pyutē'ēky koonj jēēky, määwatjt, yo'oyj? ¹⁰ Jats mii'tsē nijaawetēē ku yaa'y tyējk u'unkē je mēētēj ku tuujkye naaxj wiinkēxy taa'koonyē mē'ēkx tuuk'tej. Niitsē nēēmë xuux jää'y ¹¹ "Ēēts waampēj putē'ēkē, koonj jēēky määwajt nēēkxnēē tējk jēēn tu'um." ¹² Ni maay jää'y wiin kuuj'kyē jeätyēj pyutē'ēky määwajt koonj ējky pitseem tejkye wiimpyē. Atēy ajaatēē taan'kextēē Dios teety mēē peek taak tē, na waantēē: "ni junēē ēētsē na ka ixeej." ¹³ Ojtse pitsēem koo mēēj nē'ē wa'am (Galilea) ni mayj jää'y anēēk'xj aatēej, jeem ityēej jiik ixpēek komēj. ¹⁴ Ku nāaxj ojts, ixēej Leví (Mateo) (Alfeo) my'aajkye tsēēnēē ma meeny jik koon myēēkye niittse nēēmë pa tuyo'oj ētsēē jaatiē pyu teekye niitsē pyanēkxē. ¹⁵ Jesus iitēj kääy Leví tejkjēentuum, mu tuu'nēej meeny koon muukj pye takooj wē jāā'y mēētj kāy tyēej meetj tuumpye teejky, meetye mi pawiiti tēētēpy. ¹⁶ Ku jaay wyēētejk (escribas) matii tē (Fariseseos) ojtse Jesus ixteej ku taakooy wyēē jāā'y mēētēj meeny koon muukj pe mēēt kääy, jēētyē nēēmjētyēē tuumpye tēējky: "¿ti jēxj xiitēj taa kooywē jāā'y mēētē meeny koon muukpyē jāā'y mēēt kāy? ¹⁷ Ku Jesus ojts mātooy niitsē nēēmë: "mi jāā'y mēēkyē ka'a ja tsook tēē tsooy ewēy, mi pa'am jāā'y jē tsooktēpye tuu'ke. Ka'a ēēts niimyyēē mi oy pat'tun'tēpy mi etsēē nimimpye taakoowyē jāā'y." ¹⁸ Juan tuumpēj tējky mēēte fariseos a yuujēētpy iityēē ojtse miintēej niitsē nēēmë: ¿ti jēēxj Juan tiuumpēē tējky mēētj fariseos ti uumpēy tējky a yuujētē ? ¹⁹ Jesus atsooy: "¿pyaatyēējpy na mi jooy muukj tēē tēē ku na jēē mētēēk mi ameexk kye jeettsēē ayuujētēy? Pēm na jēēm ja mēēte ka oyēēj ayuujetē." ²⁰ Jaatpēējpē xēēw ku waay tyeejkye jiik pēēkēēte ja kēēm nēēk tyē. Ja xēēw niiks ayuujetē. ²¹ Nii pēēn jāāy ka xuy nā'ām wiitēj meetēy paky wiitēej, ku a xuy muuktē t mas mēēy paky wiitēej taakye tsēēt. ²² Ni pēēm jāāy ka peem naamēj vino (muukep nēē) ma paak'kye tu'ujts, ku tuuntye na', tu'ujts tā pujēēpy meetey niiks vino wiintaakoy, na nya tsa tu'ujts na jē jiik tu'untye. peemtē naam vino ma naamēj tu'ujts." ²³ Ku wiixj tuujkye xēēw Jesus meetēj tuumpye tejkye naaxtēej ma ijtseē tēē'mj ma tiy xēē'w espigas (trigo) niitsē ojtsē koom muk axaatēj niitsē jēēkxtēē. ²⁴ Fariseo waantēej: "ixtēej ¿tikēēys na' tuujkye mi kappa ātēpyen na jik tuuntēē ku wiix tuujkye xēēw?" ²⁵ Nits āatsojētē: ¿miittsē tēē ka'a ixtēej jāywetye ma David yu' ookjtēj ni tii ka tiixēētētē mēētēy muujuuk tyējk mi mēējtē' wiitiitpyē? ²⁶ ojtsē tyēēkē Dios (teety) tiikpyē ku iijtyēēj mēē niwiintsēēnj Abiatar, David ojtsē tsaap kēēkye kay tejt wiinkj ukmej wyāānē jaatē ojtsē mōōey mi mēētj miimpye iitēy ku ka'a iijtyē na' ooyēj?" ²⁷ Jesus waanē: "wiixj tuukye xēēw ojtse oyēē jāā'y kēēxm ka'a jāā'y wiixj tuukye xēēw kēēxm. ²⁸ Naatsē yāāytyēējke uunkye jē niwiintsēm ēēpye wiixj tuukye xēēw."

Chapter 3

¹ Ja tuukj ojkyë Jesus tyëejkaatyëej tiilpye jëeptu kye yjā'ay tēkyë mee tēetsē kē'ē. ² Muuntuunēj jāā'y a'ixtēj pēenj jik tsēēpkye pookxēen xēw pā'ām jaa'y. Jēē ixij tēw ti ka'a oy tuumpye nii ts niwaanpetēēt. ³ Jesus nēeme ja yāāytējkye mi teetsē kyē'ē. teenkyu kēē, taanē yā it'ku'kyā. ⁴ Niits tsēē jāā'y nēēmēj: ʒooy jē ku pooxēen xēw, niik tsee tsaajtēen oniik tsoo kēen o niik ooken? ni pēenj ojtsē ka atsooj. ⁵ Xoonē axjiiky'e aampēek pyē, iixj ku jāā'y mēēkye naaxj aam jiotmēej jiik ayoow ojtsē nyajeawa'atyēej niitsē, yaay- tēēkye nēēmēj: "xaa' tēw" niitsēē tiik tēē Jesus tiik aoyāajtēej yāay tēēkye kyē'ē. ⁶ Jaatyēē fariseos pitsēēmtyē wāā muuk tēē Herodianos niitsēē nikaapxtajētē tiik oojk tēē (Jesus). ⁷ Jesús tsoon koomēj mēēty tuumpyē tēējkyē.nyāāxj Galilea nyēj joot mē niikxēē. Ni māāy jāāy paniikxēē mi tsoompēē Galilea mēētēj Judea. ⁸ Mēētej Jerusalem, Idumea, mi mas jaa'keem Jordan, niwiitiitē Tiro mēētēj Sidón. Ku mātootēej ti ja iityēej Jesus tyiēēmpyē, jaatēj anēēxj ēētēj. ⁹ Jesús nēeme tuumpēje tējkyē jēē jiik axiixjtēj bote. Tsaats niima'ay iityēj jāāy ku jeem atiimuukēē'tj. ¹⁰ Ni māāy ootsē jāāy tiik tsookyē, mēētēj mi jiik āyoow jaat tēēpj anēēkxaatyēj iijtyēj. Ja iityēj tsooktēēpy maa'tsētēt. ¹¹ Ku ka'oojwēē espíritu ixēē jaatyēē yāāxj keekyē niitsēē wyaantēej "mitsēē Dios unkyē." ¹² Jesús ojtsē kaa amaay mēēkye ku ka'a jiik nika xēē jētj. ¹³ Ojtsē koopykyē kēēxm pyēētyēēj niitsēē waatsooēy pēen tseekpyē niitsēē jiik anēēx aatyēj. ¹⁴ Ni maaky'meetskyē ojtsē ta kaapxē peety. (Matiw xēem mooyēj apóstoles). Jēēy mēē itēētēpj meetēej paakēēxtēj kā'āmāy pyē (nii kaapxtēē maatyakyē). ¹⁵ Na nā ku'tuu'kye mēētēj ka'aoywē Jāā'y ta ni kāāpxē waastsētēj. ¹⁶ Jesús taa' kaapxe peetēj ni maak'meetskyē: "Simón jiik xēw pēēty Pedro." ¹⁷ Jacobo (Santiago), Zebedeo miajkyē, Juan, Jacobo (Santiago) üüjtsē (mi ojtsē ku xēw aneew unkye tēēj); ¹⁸ Andrés, Felipe, Bartolomé, Mateo, Tomás, Jacobo (Santiago) Alfeo, mj'ē'akj, Tadeo, Simon el Zelote, ¹⁹ mé'ēt Judas Iscariote ma'atiē iity kēyāk wa'anē'ēpy. ²⁰ Jats tē'ējkē'en tu'um nyē'ēkxtē. Jats atu'ukya'ē kawinē'em pyē jāāy yo'oymyukomēt'ē ny kā'a tiempē myo'ojētē'ē nits kyaytē'ēty.

²¹ Ku ojts myukujtē'ējk nia'awa'atete nits ojts nyē'ēkxēē myukujtē'ējk nits nyē'ēmxe". tē mü'uky jeatnēē. ²² Nits jaywyētējk ayjaate'ejk (escribas) ma'aty kiita'aktē Jerusalén wya'antē: jam yē tyatsēēnāānyē kya'oy wyē (Belzebú), kya'oywyē wyintsēnkēxm yē kā'āxpytsem kya'oywyē. ²³ Jesús ojts wa'atso'oy wjinku'uky nits matyakj kē'ēxm nēēmē: ʒtsoj ixē kya'oywyē kēxm ēts je'ekj pitsēm kya'oywyē? ²⁴ Pēen tu'uk ku'utuukj ē nyanyiwu'utē'ēkjiyēē ni ka yēj ku'utuukj iity. ²⁵ Ku tu'ukj tēējk we'ekxy kēē tyanēt. ²⁶ Pē'en kya'oywyē tē nyanyiwutēkyētē jats wa'akx ka'ats ē mēkj tyan'ēēntj, kukexē'ēpy ējate. ²⁷ Niipē'ēnj ē k yatē'ēkē mā'āj yaatytejk jāāyēn tu'upy pē'en kē ē jawiin mēj wēmpē'etyē. Niitnē'ēms ni'ikxy māētsē tuk'yē pyektā'āky ma'aty myē'ēt.. ²⁸ Tyēy'atē'ēmj ēts wāāny, tukēēyēē na'ax wiinēt jāā'y tyako'onny yēēkmā'ākxtukyē na nyāāmā kya'oykyāpxtē mā'ām tka'oytyijētē. ²⁹ Pēēnsē myukapxtā'ākojppj ē Dios Espíritu Santo ni'iunēkyā yēk mā'ākx tu'uky ē jāā'y niita'anēēp ē tya'a ko'onny xē'ēmē kē'ēxm. ³⁰ Jesús naj ojts yā'an kū ē iity wyā'antē, ē yē'ē myē'ēt kya'oywyē. ³¹ Tyā'ākj mē'ētj myuku'ukjtē'ējk myintā jats tē'ējkwijmpy a'iixtē. Nits ojts yē'ēkwa'ay. ³² Niimā'ay nyāx ē jā'āy nyi tsē'ēny wyitijtē nits nyē'ēmxe'tē: tā'ākj mē'ēt mu'uku'ukjtē'ējk ixi'ip tē'ējk wiimpy, jats nijāwēwyāntē mā'ām ity. ³³ Jesús ātso'oy:ʒpē'en jatē ma'atii ēts tā'ākj eepy ēts mu'u kukeepy? ³⁴ Nits ots ixē'ē tity jats axtu'ukj ma'atii ity nyitsē'ēn'awitijtē ojts wya'any: ʒaxtu'uktē'ēpj, ix'aa jatē ētsēen ta'akj, mē'ēt mu'uku'ukjtē'ējk! ³⁵ Jats opyēnē'ē ma'aty Dios tyu'un'k tyu'unjāāpye jā'āy ēts a'atxy e'epy uts'eepy jats tā'ākē.

Chapter 4

¹ Atu'uky yaa ot's taawankoma'a nējwa'ayj. Ēēts nimay jāā'y o'ots nyiawi'itityēē, nits Jesus pyejty barco kēxm etjs nastiāāty nējwin kēxm, je'em ots tsē'ēna. Nimaay jāāy itynējwa'ay. ² Ē ity ta'awa'any mu'ntu'uny āāw-ayu'ujk, kuts ity ta'awa'any nits nēmē'ē. ³ Amato'otaa, tu'ujk kām̄tumpē ots tni'ipty ne'ekxj. ⁴ Ku je'em ity twē'ēwekxj, je'em tē'ēmt ma'aty na'axkita'ak tu'ay, etjs jo'on myiny nits pikē'ēxy. ⁵ Ē'ēmts tē'ēmt ma'aty naxkita'akj tsa'otmj, ma'am niti ma'ay na'axy ki'a ity, e'ety ots myuxy ku na'axy kā kē'ēkyeej. ⁶ Ku xē'ēw pyitsē'ēm, ē'ēts nyiaanē'ē etyēē ots tyētxy. ⁷ E'em te'em̄tj ma'aty na'axkita'akj ku'upotmy ku'ē kupj yo'ony etjs nyiyonxe'epkyxēē kēty ots tyē'ēmē. ⁸ Ēēts tē'ēmtkj ma'aty na'axkitakj oynya'axkēxm ots tyēm'e kujē myuxj nits yo'one'ye'ē ē ma'aty te'em ēy iipxy-mājk, ēm ma'aty tuki'pxy mē'ētj tu'ukmuki'ipxy ma'aty ots ye'ekj twēwēkxj. ⁹ Jesus wyancomē: Pē'ēn pen ēmakukiwyeemp wen mato'o kukj. ¹⁰ Kū'ē Jesus natyu'ukj tyēa'a'n mē'ēty nyma'akmē'ets tyumpy ye'ektēēmpitē mateakj. ¹¹ Jesus nyemx'e: mi'itsy tē yekmotē'ē Dios, wi'inawantēn ets wināwātj, mateakj kēxm ē yēēkjwaanēt ma'aty tē'ējk wimpy. ¹² Kū'yee axtuktēkj, axtukteptxē'ē, kē'ēts xpa'atē'ēj, kūts ēamatoota'atj, āmatotā'āptsē'ē, ke'ets twin'awatē'ēti, tyē'ēawa'ate'eptj ē'ētsDios mē'ēkxtu'ukējtj. ¹³ Jesus wjankanko'ome. ĳkē mi'its xwi'inawa'ate'e ya'aty māteakj? ĳtsoiixaa xwi'inawa'ateet, ma'aty mateakj keetyitneemj.? ¹⁴ Kamtu'umpy yēē āāwayu'ujk te'ety tweewekxj. ¹⁵ Ma'atytu'ay ka'apj etsē ma'atyā'āwayuujk yēēkwanēē kuut's mato'owt'jietya kya'oywyā mi'iny ētjs yē'ēty pē'ēkē'ēti ā'āwayu'ujk ma'aty taniawatāā. ¹⁶ ya'ats'e ma'aty tsaotmj naxkita'akpj ku'yē'ēk wēwēāxk yee'e ku matootāā ētyā ots otku'ukj nya'awetyātēē. ¹⁷ Yēētē'ē kē'ēm̄mē'ēm̄y oytyu'utekjketē'ēn ētjsyēēkta tsiptu'un ēāāw-ayu'ujk etjā ētakita'awtē. ¹⁸ Ēē'uye ma'aty ots kyay ku'upj otp, ya'atse tē mato'owtē ā'āw-ayu'ujk. ¹⁹ Ma'aty's yā naāxwinkexj, tukē'ēye oya'anteen, txontaankj, etjs ma'aty oōyxteptj yā na'axwinkexj yēē yē'ēkj ku'uta'akoymp mateaky ets k'e okj mateakjwa'atxnā'ātēē. ²⁰ Maātyts oy na'axkexy āpj, yeetse ē āāwayu'ujk amato'otapi, etjs tē'ēy awate'e, nits neakn imayetyē, yē'ēts iipxy-mājk, mē'ētj tuki'pxy, mē'ētj tu'ukmuki'ipxy ma'ady yējkj motē'ē. ²¹ Jesus ots neemkomyē'ē: ĳixē'ē mi'itste kux yē'ēkj minte'e tu'ukj jē'ēn tē'ekjentu'uy ep mi'its pē'ēm̄tee mawe'etj patke'epy? kumits xyē'ekj mi'intēj ē mi'its pē'ēm̄tēē ma'm kuno'okē'ētē'ētj. ²² Niity ē kyēti'ity ma'aty ayuutxy kāipty ets niikē yē'ēkiniawātj. ²³ Pēn pē'ēn ma'atookukjwē'ēmp ween maatookukj. ²⁴ Jesus wyancomē amato'onaytēē: tsom mits ixā'ām yē'ēkjneematē'ē ets nax tu'untetj, nayneats yē'ēkjmotē'ē okj ke'exa'am. ²⁵ Ma'aty mē'ēty yē'ēkj mooy atēētsyējē ma'aty kēmē'ētj, yē'ēkj pējkēēpjē ma'aty ēmē'ētj. ²⁶ Jesus wyankomēē: Dios ooyeatjtē'ēm nayē'ē tsom tū'ujk ya'ayjtyē'ējk jāāy kiam'optm tēnyipty. ²⁷ Ma'apj ē etjs pyutekj, kuxē'ēny ets kyo'ots, ma'aty'ts tē nipy muxpjē ets yo'ompē, kē ē niawie tsoixēē. ²⁸ Naax'kē'ēm tyētk muxj, awi'iny ē ā'āy nits kyo'okj, nits tyē'ēmē. (espiga). ²⁹ Ku tē myaayj ētye'e ē jāāy nyikx etsē konmukj. ³⁰ Jesus wyanko'omy: ĳma'aty tamukipix'eepy Dios oyeatjtē'en etjs tii mateakj nxē'ēkj tu'unemy etjs wiinawatēēn?. ³¹ Nāyētsomytu'ukj nans pājk, ku'ē ye'ekj nipy mu'utsk ē pyajk, ma'aty mē'ty ēyetekjni'ipyēē. ³² Kuē yeekjniipy, etjs ye'eky mē nex ē yo'ony kema'aty ēmj myu'uts. Ma'ay nyeeex ājeexē nits jo'on myin etje jē'ēm nyapyenyē. ³³ Maay nyex matēakj tso'om eatj'nā ity āāw ayu'ujk tamukē'ēpx, nimay tsokjtēē etjs mato'otē'ētj. ³⁴ Kē'ē ē ity mukēpx jāāy etjs keatiitj mateakj. Ayu'utxj ē tyumpē tē'ējkwa'anā ti ē ayu'ujkpitsemp ma'aty mēatēākpy. ³⁵ Ku otsj uxēnye Jesus ot's neēme tyumpē tē'ēkj tā'amēāny atu'ukjnēewaam. ³⁶ Na'ats otjs nikeekj ē jāāy. Etjs tyumpē tē'ēik ots mēētēē mē'ētj myukukjtē'ēkj, Jesus bote kē'ēxm ē ityē'ē. ³⁷ Emy ots tsonta'ajk meknēx ē po'o mē'ēty tu'u yē'ēk tē wem̄py ē ity bote mamtyuyootyēē etjs atu'utswanē. ³⁸ Jesus ēpty ēity tēē myataa koy. Etjs ots yē'ēkj niwitē'ē etjs nēēmē. "ĳWiintsē'en kē yēēx tunka ēkomera n'okēēxwany?". ³⁹ Kunyiwiwy etjs whinka'apxpety ē po'o ets nēēm̄jay mā'āxynyē naaxkēē, tu'ukjwinta'an ēts po'onxyaxj, mē'ētj mā'āxynyē nyaxkē'ēy. ⁴⁰ Jesus ots nyemxē'ē: ĳtikēx tsē'ējetā'a? ĳkē mits ti'mjēnxa'awān? ⁴¹ Ets tyumpē'ē tē'ējktēē tsēē etēāptj nitsnyayēnēātē'ē: ĳPē'ēn jā'āyyēē ixa'atj kuyēē po'o mē'ētj mā'āxynyē myumato'oyē?

Chapter 5

¹ Nits nyëkx, kojmetë a'tuuk mejy pya'am, maj Gadarenos 'itë. ² Jatyë ampy ku Jesús winäjky botë, kujam tuukyä'äy-tyëjk jä'äy maty tä'jtëp kyä 'oywyë pytsë'ejmy kawisantë nits winkumijnäjtë. ³ Yä'äy'tyëjk'jääy tsxënë ijty kääwisantë: nypënka yëk ijty matäa'KY ni puxtä kuwënët. ⁴ Kawina'äk yajë pujx ja, yëk tamëjwëmpety ja-tyeky këxm. Tukëyë pujx tepxy tanu'ujkë kye'exy ny pën ijty nën majäw tkämë'ëtë, jats mumatääkët. ⁵ Ja xëjny ja ko'ots jap kawisantë mëet kopk këxp, yaxkeeky, jats jëëp tsaj nyatyasukyë. ⁶ Kuj Jesús ojts yëk xipä'aty jä kam; putëp t'anëkx'ë'ëy, nits twinkuxtanä'ay. ⁷ Niits mëk tmukapxke' eky, z'tij ëts mits tamüjakëpy Jesús, Dios u'unk mati w këxmnaxy tsënaapy? Nay nya Dios kë'jxm ëts mits nmunukxtääky, katij ëts tsokatunk 'ijxy. ⁸ Naj Jesús ijty nyëmxë: "pitsëm jam yä'äy tyëjk nëkëxm mits kya'owyë" ⁹ Nits (Jesús) yektëjë: z'tym mxë'ëw? Jats ojts ya'any: "ja ëts nxë'ëw tsiüptu'umpë". ¹⁰ Kawinä'äky yajë ots myunukuu'kx, taky jats ka'a ayam tyëk nëkxtë. ¹¹ Jatyë ampy, kutsxy nitu'uknuu'k i'ity jëkx'anäxtë jam kopk akukm. ¹² Jats myunukxë tajketë, nits nyëmxëtë: "päkaxk'ë'ëjts kutsx akukmë, jats ëëts kutsxy tätëkët." ¹³ Jats ojts naj tyëkjaty. Kya'oywyë jawën pytsë'ëmy jats kutsx tätëjk ety, nits ojts aputwäkkëxte jats mëjy nyëjotm ojts nikatspatkëxtë. Ny matsk mil-ij y'jyty kutsxy, najts mëjy nyëjotm nyëjpxkëxtë. ¹⁴ Jats yä'äy tyëjk jä'äy, ma ti kutsxy ijxtëp ijty kyakëxtë jats kajp, jotm ojts myatyäktë, tsoj kam jotm ojts jaty; nimäy ojts jä'äy piitsëmte jats t'is'ijxtë, jaaty. ¹⁵ Nits Jesús t'anëkx'etyë, ku ixtë yä'äy tyëjk jä'äy jats jam tsëne ma ti kya'oywyë kayëk' jotkujk atëp, tējë wyit pemy jats tēj tso'oky ma ti ijty kawinëmpy' kyaj'oywyë tä ijtëp-jats jä'äy tsxëjk'eetyë. ¹⁶ Ma ti ojts t'ixtë tsoj ätyë ya'ajtyëjk jaty ma ti kyäoywyë tä ijtëp, jats yëkwa'anjatyë ma ti jäk ajtë ix'ojk, nay nyajmë ojts twanëtë tsokutsxy jä'äy. ¹⁷ Ma ti jä'äy ojts jäk, jätë jä'äy Jesus tmunukxtaktë jats wan a tam tnixxy. ¹⁸ Jä'äy tyëjk jä'äy ma ti l'ity ta ijtëp kyaoywyë jam tpäja'ajtäë ma Jesús ijty botë jotyp tyëjkenyë merë y'ijty tsonëtë. Nits ojts ojts yäät'jëjk tyëktëy myëtët ja. ¹⁹ Ka Jesús ojts tkupeky jats myëtätët jats nemjä'äy nëkxne mtëkëntum, mëtë mjä'äy, jatsxwajnet tsoj teety jajtën putëk'atyëtej, tso päjajo'an moyëtë. ²⁰ Jats yä'äy tyëjk jä'äy nyikx Decápolis jam ojts nikapxy tsoj Jesús pyutëk'atyë tēj jats nitukëyë ojts jotkujt'ä'äy. ²¹ Ku Jesús ojts nyaxkojmë botë jotyëp ajam ojts nyëkx kojme, kawinë'empy jä'äy tyamujkë jams ijty tyanë në nejnyëwä'am. ²² Tuu'kye ni wiintsëen ma'yooy muuk tēë yä'äy tējkyë xyëëw Jairo, ku ixj Ku Jesús miinëej ta kaaxtse pëety teky kyëëx. ²³ Niitsë mäay o'okyë muu'nuxtakyë nëëmëj: ëëtsë mutok nëëx mërëj ja okjnëë. tuunëë maay aatëej ta' nii koonëë kē'ë niitsë tso'oktë niittse juhyëëT. ²⁴ Jesús mēëa'tëej, ni may jaa'y paanëë kxëë, jaa'y nä tiijo kēëxëj. ²⁵ Jaa iitëj tuukye tooxj tyëejkyë ni maa'jkyë meetskë juumëetyë paamëj nëëj'pye jik ayoo yë. ²⁶ Jiik aayoow iityëej jeatyëej, tēej ni maay tsoo ëëwëjyëixëej. Tuukyëjë meeny tsoojy taa uuj keex, ni juunëej iitëej ka tsookyë mëekye taakye atë'ëtspë iityëë. ²⁷ Tēë ja iitëë mato'oy tso Jesus tYunëj: Jaa jëxsj ixoo'ky paa niikxëë, kuu ityëej Jesus yo'ojy ni maay jaa'y ittëj kuu kye, toonëë jaay ojtsë wiitëej. ²⁸ Naa tooxjtëëykyë waanëj: "Ku ëëtsë jayë toon'tëj, tsookpyë ëtsëë." ²⁹ Ku toon jaa'ëy wiitëë pää'am nëëpy ä'tuujkyë, tooxy tyë'ëjk jaawaatëejty, ku niikëëxj tēej tsookyë. ³⁰ Jesús jaatyëë jaaw'äätyëë ku mëekye jääwëen pitseemteëy niikëëx'mëë. Niitsë ixëejpitëej ma ni maay jaa'y niitsë tiik tē'ëyë: z'pëenj eetsë tē wii t'ë stoonë? ³¹ Tuumpyë tē'ëjk atsoojëtë: ixpy ku ni may nëëxj jaa'y tii okyexëen niitsë miitsë jik tēëjyë z'pëen tsëë tē toonYëej? ³² Jesús ixjwiitiitëj pëen tē tyoonëej. ³³ Nii jaawëë'py tooxytëëky ti tē tuunye: oojtsë wiin kyu nëëkxë tsëë ke'epy, jeepiitpyë kya'st kitääy Jesús wiinkuujkyë. Niitsëë tuukye jëë waan kye xaajëë (të nëjpyë atëyë). ³⁴ Jesús neemxë: "unkye miitsë ajaawaatëen miik tsoo jëë'tëy. Nëëkx'në jootkuky, tēm tsookye tēej pä'am ni waatsëë." ³⁵ Jesús najë më na keep xëë tooxj tēëky, ku jaa'y mintëëy ma'jooy muuk tēëy wiin'tsën niitsë jiik nëëmëj: tēë nëëxj okj'nëë z'ti jëëxj ja atsuuxj jiik ixpeekpye? ³⁶ Ku Jesús matooj tso waantë: Jesús neew jaayë tejky jooy muukpy niwiintsën: "ka'a tsëëjeek jëëy tēëy jawëëtj." ³⁷ Ni pëen ojtsë ka ku peekye Jesús meetyetj jëëy Pedro, Jacobo (Santiago) meetëj Juan Jacobo utsëj. ³⁸ Yë ojtsë jë aatëj Jairo tuumy (mi niwintëen ëëpy ma yooy muktëj Jesús ixj ku nimaay jaa'y tsats wiin maaytëë tijëëxs jääxj tēej. Jë kiixj jë oknëëmj, maa'pye jëëjy. ³⁹ Ku ojtsë tiikpyë tēëkyë niitsë nëëmëj: z'tijëëxj tsaax wiin maaytëëy tijëëxs jaaxj tēej? Jë kiixj ka jë oknëëmj, maa'pyë jëëjy. ⁴⁰ Ojtsë jaa'y niixiikyej Jesús kyexj pitsëen keexj jaa'y. Jeeyë ojtsë tiik taanëej kiixj teety mëëty tääk, meetëj maatii mëëtëej. Niitsë kiixj tiik'pyeni naaxtëë. ⁴¹ Jesús koonëej jääëy kiixj kē'ë niitsë nëëmë: "Talita cumi" mi ayuu'k pitsëëmpey "kiixs uunkye miitsë në'em jaapyë puutëkyë" ⁴² Jaatyë kiix puutëëkyë, jaatë jo'oyë (maak'ma'atsk kiix jumëëtë iitëej) ni tuu'kyëjë aatëej ajaatëj jaa'y tyan kēëxy. ⁴³ Jesús mëëk'kyë nëëmë ni pëen jaa'y kawëet. Niitse jiik nëëw jaatyëej mo'otë kiixj ka'akye.

Chapter 6

¹ Jesus jem pyitsemý jats kya'apyjotm wximp'tj äts tyumpë'e të'ëjk pyanä'äxxë. ² Ku ä jä'aty po'otxë'en xë'ëw jë jots ta'awa'any ma'am yo'omyuktak. Ne'ema'ay ma'aty jity ma'ato'otepy kë oyja'awë'ëtë'e, jëts wyantë'e: ¿mä yë nä ixpë'ëknkëen tso'ony? ¿yë'ë wi'inawa'a të Dios myoyä'ä? ¿Ty jeeknike'exe'ekpy ku kyë na ta tu'uny? ³ ¿Kä ä yäätëë xä'awëë, Maria myankj, Jacobo (ma'atii ye'ekjtijp Santiago) äätsyëj, jose, Judas më'ët Simon? ¿Kä iixaaj jä u'utsyëj, te'etyej ma'atii mëët ëyëen?. ⁴ Jesus nyë'ëmxë'ëtë'e: ni pä'an kyäpä'anjity profeta (matëakpë'e) ma'aty kiapjkeex wintseëkity myuku'ukj aku'ukj mä'ätj tyëkä'äntu'uy. ⁵ E kä'aty ots tyë'ëkj nikéxawaan kyu'utuk, jä'ey ots kyö jä'ay ta'anyko'ony ets yë'ëkjtsokj pa'am ja'ay. ⁶ Atë'ëy yë'ëkj ta'anätë'e ku këtë'ëyawaatëë, ots ki'apyioty wyitity yë'ëk ixpeky. ⁷ Jëts jots wa'atso'oy njma'akjmä'äks nits pa'akä'äx, nima'aks jety; jots mo'oy kutu'ukj jëts kya'oywyë ye'ekj pytsë'ëmtj. ⁸ Jëts pa'awa'any nëty kaa pa'ako'onta'atk ku' tyu'uyo'ota'akj jeye tya'akj, kä ä pa'ako'ontë'ët tsa'apkë'ëkj, ny Xü'ümy, nymë'ëny, ⁹ pyëemte'epy ä kye'ekj, ats ka' wyity nipä'ämpë'ëttë'ëtj. ¹⁰ jëts nyemxë'e; ku'um të'ëkjeete'etj ti'ipk, ta'antä ä jëpy ku'unä'äm nyëkynä'ätä'ätj. ¹¹ Pën jëëm kä yë'ëkjkuenta pë'ëkjte'e ok kä ma'atö'öwtëë, kuts jem pytsëmtë'ëtj, wyxiittë'e na'ax ma'aty te'ekj pya'atke'epy të tyen, nä matyaakj tya'ank tso yëë tka'oyä'awätë'e. ¹² Jats pyitsëmtä'ä jats jä'ay wä'änä'ätëë kë'ë wä'än tya'akö'öny ma'stu'utyë. ¹³ Ots kyë'ëkipytsemtä mu'untu'uny kya'oywyë, aceite taku'axtë'e jats nyma'ay jä'ay tyë'ektso'oktë'e. ¹⁴ E wyntsen Herodes ots ya'atj mato'oy, ke Jesús xë'ëw të' yeejk niawe'enye, jëëm ma'aty ity wa'antä'äpy: Juan el Bautista yë të'e ju'ukype'ek okaankëxm, ets tike'ex, ixa'atj mä'änex otyë'e tyunë'e. ¹⁵ Atu'ukj wyankomëë: Elías yë'e. Ets awe'eky ots wya'anta'amë'e wayëë mateakpee maaty jë'ëtnyë'ëwyä. ¹⁶ Etj Herodes ots ma'ato'oy jäts wya'an: Juan ma'aty ots yëkjyukpo'oty, yë të u'ukpä'äkj. ¹⁷ E kä'am Herodes ots pakeex jats ma'atstëëtj Juan jats pu'uxte'ejkpä'äte'etj, Herodias kë'ëxm, pylipy tyo'oxte'ëjk, Herodes ä iity të pë'ëkko'omë. ¹⁸ Juan ots në'ëmä'ä Herodes: Kë na pya'aetya ets xmë'ëtë'ëty mu'utxj tyo'oxtyë'ëkj. ¹⁹ Herodias ots mu'ampe'ekj Juan jats tyë'ëko'okwa'any, kë'ë ä ity pa'aty tso ixää tye'ekj ookt, ²⁰ tyke'ex ku Herodes tsyëkepy ä ity Juan, nyiëwë'epty ä ity ke yëë ya'aytyëëkj tëëy jats wa'ats tyu'uny, naatsë ots Herodes ä nitä'äna'a jëts ke' tso yë'ëkj tuntj ku ots mato'oy Juan kya'ama'ay, kë toya'awaatëë ayu'uk, ënaynya otku'uk ä ity nyajawëtyä. ²¹ Jä'ätä ä xë'ëw ma'am Herodias tu'unt: ma'am Herodes ity ju'umä'ätj, iapë'ëkj, ots niwa'atsowë'e tu'ukj a'ux ma'at tyumpë të'ëjk, comandante, mä'ät ma'aty nyma'atu'untëpj Galilea. ²² Herodias nyë'ëx omyiny äts jë'ëttxë, äts t'oya'awä'äj Herodes mä'ät mä'äty myet'au'uxe'epy, äts wintsë'en nëmay ä ki'ixy: amato'ow ma'aty tso'kopy mo'opj äts miits. ²³ Ots nëmä'ä: omyatiiwa ma'aty amato'op mo'opy äts mits, ya'at ku'ukwä'äxx ma'aty äts ä eepy. ²⁴ Ki'ixy ots tya'akj anë'ëkxy äts në'ëmë: ¿ti ätsxëë'amato'opj? nyë'ëmxä: Juan Bautista kyuwa'akj. ²⁵ Äts ëtye wyimpiity äts anë'ëkxä a wintsëny nits tamato'oy: äts tsö'öky jats ëtya ä'ts mo'otj, të'ëxy jö; otjm Juan Bautista kyu'wa'akj. ²⁶ Äts wintsëny wiinma'aypy nyapyë'ëmä, ku të'ëts na në'ëmnyë, äts myukute'ëjkëxm, katy kaoy tyanwa'any äts mo'oy ma'aty të yë'ëkjamato'oy. ²⁷ Natsë'e wiintsën pakëëx tyumpä, äts pawa'any äts Juan Kyuwa'akj yë'ëkj miinä'ätj ä tu'umpy niikx äts yu'ukpo'otj ma'am epj pju'uxtikpj. ²⁸ Ots kyu'wa'akj tyë'ëkj me'etx të'ëxjo'otj, nits mo'oy kyome ä kiixy, äts ki'ixy tya'akj tmo'oy. ²⁹ Kutmatowtë, Juan tyumpëtejktë, nits nyëkxtë jats t'ispakëtytë (Juan) nikxj kawisantë t'ispëmtë. ³⁰ Jesús tyumpëtejtk nyiwitijtë jats wyänxë, tytëj t'istuntë ti'të tuk ixpëktë. ³¹ Nits Jesus nyëmxë: nëkxtë natyu'uk äpäk it jotm, jam nikxy m'ispokxtë. Nimäy jä'ay mati jatëp tsontëp ni tiempë tkamëtë jats pokxtët, kyaytët. ³² Jats këm ojts nyëkxtë botë jotp jam äpäk it jotëp. ³³ Perë nymay jä'ay ojts y'ixkapyëtë, jääy teky jëm ätëtsnë, kajp tänaxtë, mas awyiin ojts jatë najj jam ijty kyäjäätë. ³⁴ Ku Jesús jajty nëwä'am, jats ojts t'ixpääty kawinëmpyë ijty jääy yo'omyuktë. Jats ojts tpä'ayoy, naj jä ijty kyeexy tso'om nipën borrego ixpë kyapën'ity. nits, kawinëmpyë ojts ixpëjkën tmo'oy. ³⁵ Ku ojts it tsxu'e'enyë, nits tyumpëtejtk yjanëkxjatë, jäts nyëmxë: äpäk itjotyä, jats tëj it yux'äny. ³⁶ Pakäxkëxnëtë ma winkojn'kajp jats tu'jtyët ma tii kyaytëp. ³⁷ Nits (Jesús) ats o'omp'ijty: motë mi'its ti kyaytëëp. Nits ojts wya'antë: ¿jë'ëts nëkxteë, jats n'isjuty matsk mukopxy (denario) (me'eny mati'it yektuntëmp Romanos tjätjä) tsa'pkä'äky, nits äts nmo'ot jats kyatyët? ³⁸ Jats Jesus nyemxëtë: "¿Winä'äk tsapkä'äky xmëtëtë?, nëkx'ixtö, kutj'nijawetyë, nits twajnjatië: muwoxk tsapkä'äky, jamatsk äkx. ³⁹ Nits ojts jääy nëjmë jats mëyjoty tsyën'oye tuknujk jatyë. ⁴⁰ Jats ojts na, tsën'oyë tuk'nu'uk jaty, Jam mati tukmukopxy, mëtët wixtekxmyajkë. ⁴¹ Jats (Jesús) tkontsoy muwoxk tsapkä'äky, më'ët jämätsk äkx tsapwi'inm ojts tsapwinmë pyatjix, nits ojts tkunukxtä'äty nits tsäpkä'äky tatu'ukjëëy, nits tyumpë tëjk tmo'oy, jats jääy taniwatët, mati jäms tsënë y'änäxtëp ets akx ma'aty jameekx ots taniwatë ni tukëyee. ⁴² Nitukëye ojts kujxë kyätytë. ⁴³ Tyumpë tëjk tkonmuktë tsäpkä'äky kay tyuk, ujts mäkmätsk kä'äk, më'te akxy. ⁴⁴ Wäi'itë nimuwoxk mil maty ojts tsa'pka'ajky tkaytyë ⁴⁵ Jätyë ojts tyumpëtëk tyëktëjkyëxy botë jotp, jats äyäm tyëk nikxy, maj kapj txëwë Betsaida, yam Jesus, jääy tpaköxkëxnë. ⁴⁶ Kuijty nyëkxkëxne tëj, nits pyejty kopk'ëjxp nukxtakpë. ⁴⁷ Jats ojts it kyo'ots'e'enyë'; jatsë botë mejy it kukp ja ij ty, jats (Jesús) tëttnaxkëxp yijty. ⁴⁸ Jats ojts t'ijxy, tsojmyäjäw, tyëktu'untë, ku kepy tyëk'yotyë jats pö'oj junäxwinkumin' ätyëtë. Kumaktaxk vigilia Jesús nëjy jot yo'opy tyumpë, t'anëkx, ë'ëy, jats jakam ijty naxwa'äny. ⁴⁹ Kuts ixpäjëtëtë, jäts jam mejotm yo'ypy myetsxy, nits

wyinmaytyë, jäts pä'jä'äy jä, nits yäxkaktë,⁵⁰ nytukëyë ixpäjte, nits ojts tsëjkëkyëxtë, jats jätyë tmukapxëtë nits tnëjmjä'äy: "imëk nyapyëmëtë'jëts yäm! ka ti mtsëkëte!"⁵¹ nits botë jëtyp tmëtpejty, nits, poj'atëy ë'ëy; a tëy a jat ojts tätánkëxtë.⁵² Nitkäwi'jawë ja ijty tso tsapkaky ojts myayë, tutaky nyaxy i'jty win'jaw'atën tmëtë.⁵³ ku ijty jam nëkxte, jats jatë mait txëwë Genesaret, ojts t'yëkwaktäntë bote.⁵⁴ Kuts pitsëmtë botë jëtyp, jätyë jääy ojts Jesus ixkäjpë.⁵⁵ Jats jääy atëtsnë putëjtyty tu'uk kajpjo'otyö, nits jätyë jääy tyä'änëkx'ajte, pam jääy mati'i mäwäjkëxp, pën mat nijawe ku Jesús miny.⁵⁶ Oymyajë nykxy, mëjkajp, mutskajp, kamjotp, jam pä'at tkä'äxtë pamjääy mato'ok täjk, jats munukxtäktë oj wyit jayë yëkmäjsët, kuts naj mätstë, tsoktëptjä'ä.

Chapter 7

¹ Fariseos meetej nya waatēj Jesus, meetej escribas (jaa waa teejky), mati'i miintējpy Jerusalén. ² Ojtsē iixtēj ku Jesús tuumpy teejky jēē ka'a puutēēj ku kaatēj tsaap kēkye. ³ Ku fariseos mēētē judíos ka'a je ja'kuupuyēē kyaajte, kuu'nēēm waatsēē ku'u puutēēt na nā tuuntye tsoom maajā'āy tyēēky. ⁴ Ku fariseos nēēm tēēj ma took'pye taakye ka'a kiaytē niit nēēw ku kē'ē puutēēy. Ja kuu'tuujkye mi pyaa'neekxtēpy tsoom puu tēēt teexj, tsii ēēm oojyē, mēētēy taa kaay wēētēj. ⁵ Fariseos, escribas (jaa' weeteējky) tiik tēētej Jesús ¿tii jēēxs tuumpēē teejky ja'ku puūē tsaapkye ky kaaytēj ka'a na paanēēktēj tsoom mēējāāy tēējkye tuuntēēj? ⁶ Jiik atsootēj: profeta Isaías na' ojts waanēs miitse ka'a tsoo tuumpyē. Na Jaayweetēēj waanēē: miitsē āāw kēxmēē ēētsē wiintse ke tēē jaakēēm miitsēē aam jootēēj. ⁷ Taa waatsē miitse paatuunyēy jā'āy tē paatwntēēy ja'ay tējky paawaanē miitsē awaantēēpy. ⁸ Jēē miitsē maas mēēkye patuuntēpy jāāy teejky paa waanēj. Niitsē maas tuuntēēy Dios paa waanēē. ⁹ Jesús waanē: kēēmē tseekye Dios paawaanē maastuute nii tsē jiik iitēēj maatie tuuntēēpy. ¹⁰ Naa' Moisés waanēē: wiin tseekye teety, tāāky peen ka'ooy tipēē tēēty, tāāky tē'ēy ookype jēē. ¹¹ Miitsē waantēpye: 'peen jāāy tejky teety tāāky nēēw jēpy 'utiiēy puutējkye mi tēy kuentēē pēēk ētsee keem yē Corbán' (naa'ayuukeye "Dios jiik ta muu joxpye") ¹² Miitsē ka'a unkyēuk tuuk mu tuuntēē teety tāāky. ¹³ Miitsē Dios paa waanē jiik taakooytē ku miitsē ta awaanēj. Kuu'tuuky jeatsē nya na maytuuntēy tsoomēy jaatēj. ¹⁴ Jesús waatsoo joomē ma'y jāāy niitsēē nēēmēj: amaa towtēj niituukyeyē wiinjaa weetēē. ¹⁵ Ni tiij ka' tii ijtēy teejky wiinpye ku jāāy jootmēē teejket, jiik wiintaakoy'ēēt mi piitsēēm am joot mēē yēē jiik taako yēpy. ¹⁶ Pēēn maatooy kuukye jēēmpy wēēn maatookukye. (mi jeeknēē ka' jaawetēēy keexs taanēē). ¹⁷ Ku Jesús nii'keky jāāy, niitsē tiikpye tejky atēēy tuumpye teejky jiik tēēj maatiakye. ¹⁸ Jesús waanēē: ¿Kaa nēēw wiin jaa weetēj? Ka' ixtēy ni tiij kya tii iijtēēj maatii jāāy tējky, ka'kaa oy tuunēēt, ku joot mēē tēēkye. ¹⁹ Ku ka' je amēē jootmēē tēēky jayē jootmēē jaatēēj niitsē wiitittaakapye niikxe? ²⁰ Ets wya'any: yee jā'āy je'ek wintakoye'epj ma'aty ā'ām pitsempy. ²¹ Jā'āy amjootmē tso'on kaoywinma'ny, mā'ātseen, ye'e ja'ayoken. ²² Kaoytyie'en, winānā'ān, ka oytuunē, mū'ūmpā'ākeen, niiwa'anpeta'an kexata'am, mu'ukya'anteen. ²³ Tuke'eye ka'aoy amjotm tsoony, yetse jā'āy ye'ē wintakonyēpy. ²⁴ Jem ots tso'on nitse nē'ēkx ma'am kapj xeewe Tiro mēēty Sidón. Ku ots tye'ekē tiikpy kea ity tsēky Jeets pē'ēn nyaawata'atj ku jem wyitē'ēty. Ka'a ots ayu'utsē iity. ²⁵ Jeetyē tu'ukj tooxtyekj mēēts nyex kaoy wyē taitēpy ku ojts mato'oy ku Jesús jem wyite'ety, jētyē ots nye'ekx niits ots etye winkuxteena'atj. ²⁶ Je to'oxtyekj itiiij Griega sirofenicia jāāy. To'oxtyekj ots munukxta'aky jets kyaowye nye'ex yektaninkapxwats. ²⁷ Jē ots nyemxa'a: mastuutj we'en awiin unkj una'ank kaytēē. Ke e nātpa'aty jets unkj una'ank xkoonēētj tsapkeeky ets ukxmo'otj. ²⁸ Ots atsoemptyee: na'a wintsen, ets uk kyaymyukpyjēma'a patkeepy ma'aty unkj una'ank nyax kay ēpy. ²⁹ Ē atsoy: ku na tēmwa'any, neekxna'a mits jotku'uk. Te ē ne'ex kyaoywye nyiwatsye. ³⁰ Ku to'ox tyekj wympeety tye'ejk kēēntum jēm ots nye'ex paāty mawa'at kexm myay taē ity kyaoywye nyiwatsye. ³¹ Atu'ukj okye Jesus ots pytisem Tiro kyapke'exm, ets Sidón kyapj nya'ax ets nyikx Galilea myaxne'ewa'am. ³² Ets ots yeek taa mēēkyee tu'uk yaaytyek nat ets ma'a ets munukxta'atjtee ets wān kē nixa'anj. ³³ Ets ayuutx me'etāy ep ots Jesús kukonee kee jā'āy tya'atsutj opy, ets tsukoma'a nits tomaay tso'ots. ³⁴ Tsapwin tsaja'p iximya'txey ets wya'any: ¡Effatá! ma'aty ayu'ukwimpitsemi awa'ats! ³⁵ Jesús tu'uny ets tya'ats myatootj ets naynya ma'aty its ity tso'ots ye'ek atu'uke'ep ots nyiwatxee ets ots kyapxpā'āky. ³⁶ Ets yeekj neemetye nipā'ān kē wanēte'etj. Mas ē ity kaxwakxate'etstee kut ity anyekneematee ets ke myata'aktee. ³⁷ Ateey ā atta e ity tyantaiē nyayā'annyatee: Tukeyee oy tu'uny. Tyumpee yee ets nat ma'ato'ote'etj jats ma'at um jā'āy kyapxta'atj.

Chapter 8

¹ Ku ojts at'yukyajë yojoy myuk'ojme të jä'äy , jats nitytkämëtë ti kyä'äjtjyëp, nits ojts Jesús tyumpë tēj k twä'atso'ny jats tnějmyä äyë. ² Mpä ayo'opy ètsxë ja'ay kuëts xä'am tuwë'ëk xë'ew xmët, ijty jats nitj tkämëtë ti kya'jtjöp. ³ Ku èts njäpākaxënë tyëkëntum, nikxy tu äjy myukyjeety ma ti äkäm të myintë" ⁴ Nits tyumpëtēj yëktjēj çmäj'ampäjtën may tsäpkaakyë maj yaj winwäjtsatu'jy, jats jääy jotkitä'äkëtë? ⁵ Nits ojts tyëk tëy: çwinäk tsäpkä'äky xmëtëtë? Jats wyäantë: wixtu'ujk. ⁶ Nits jä'äy tnějmyä'äy, wan tsënëtët naxkējxy, nits tkon tso'oy, wixtujkë tsäpkä'äky yo'sku'jujpy tmo'oy, nits tsap ka'aky tatujk ëjy tmo'oy tyumpëtēj nits jä'äy täniwätët. ⁷ Jäm i'jty wäjnjäty akx u'unk tmëtë nits ojts tkunukxtääky jats tnejm jääy tyumpë tēj jats mëtë tyëniwä'ätët. ⁸ Jats nitukëyë ojts kuxë kyätytë. Awixtujkäk ojts tkëy myuktë, kaytyök. ⁹ Nits Jesús ojts tpäkäxkëxnë, nimäktäxk mil y'ijty jääy. ¹⁰ Jäts botë jotyp jatyë ojts nyëkxt të Jesús mët tyumpë tēj, jats nëkxtë ma it txë'ewë Dalmanuta. ¹¹ Jats fariseos pyëtsëmtë nits y'ojaxätë ja ojts twintsowtë. ¹² Jats ojts myëkxjēj jawën jotyëp jats wyä'ojny. çtyku xyam jääy tixtatë ixpeets? Xäm èts miits tyëywe mëmëtë, niti ixpeets ets mi'its nkamowantë. ¹³ Nits ojts botë, jetyëp tyëjkë kyomë nits atu'uk mexnyëam nyikxy. ¹⁴ Jäts tyumpë tēj jatyakoytyë tsäpka'akyë katitpakontët, niti i'jty tsa pka'aky kyati'ity botë jotyp. ¹⁵ Jats mək ojts nējme: "Na mnyapyëktakë tsom ix'ijtjöp nyay ixx'itëtë kati'im xkuentë pëjketë fariseos, Herodes ixxpëjkën." ¹⁷ Jats tyumpë tēj winmaytyë, "Akëx'ëën xä'am tsäpkaakjy nkamët'ëyën." ¹⁶ Nyi'ajwëmppy ijty Jesús nits tnějme: çTyku mits yë kyojyë xpawinmaytyë ku tsapka'aky kyati'ijty? çKanëm xcuëntëtuntë? çMiits ka xwinjawëtë? çTj m'jojtë pts'në? ¹⁸ Jam miits win xmëtë, çjats xnixkaj'ixpä'äjtë? Oyëm jam tatsk çkaj matowtë? çka jä'äy myätstë? ¹⁹ Ku èts muwoxk tsäp kya'ak tatujk'ëëy, jats muwoxk mil èts ojts täniwätë çwinä'ak kă'ak ojts tsäpka'aky x'këmyuktë? Nits jatsötë: "Mäk mätsk". ²⁰ "Ku ets ots tatu'ukëë wiixtu'ukj tsapkeky èts nimaktaxakj mil, çwina'akj ka'akj ots koonmu'uktä'ä?" Wyanta: "wistu'ukj". ²¹ Jesús wyany: çKä'änääm mits winawätä'ä? ²² Je'em ots yaa tä'ä Betsaida, ets jä'äy tyanimiinä tu'ukj winpyts jä'äy ets munukxta'ak a'a Jesús wän to'onny. ²³ Jesús ka'apj pa'ay witspy tsë'emy ë winpyts jä'äy. Ku ots winkutsuë ets këë tanikony, tyë'ekjte'ey: çtimixpy? ²⁴ E ots pyatyix ië wyany: "Nats yëë kyëx tsom xo'o yoyanä'äx." ²⁵ Atu'uky yaa Jesús kye'e pä'am koma wyinkëxm, nits ya'aytyëkj winixwäx, ots wyin tso'okj wats nä'äx ë tukä'änye ix. ²⁶ Jesús pakäxnëë tyekentuum etsnëëmay: "Ka'aty ka'apteekyee." ²⁷ Jesús mëptyssem kome tympë'ë tëtj amye'ekxte Cesarea de Filipo kyapkëxm. Ja'am tyuyotyë ets tympëëte'ekj tyë'ekj te'ey: "çTso jä'äy yä'än pë'ën ets?" ²⁸ Ätsoompytëë ets nëëmetya: "Juan el Bautista, jam ma'aty wantapj Elías, ets wyinpë'ë wyantamä mits mateakpë." ²⁹ Jesús ye'ekteey: "çTso mits wanta pën ets?" Pedro atso'äpitee: "Mits Cristo". ³⁰ Jesús nyeme'e ets nipä'än kawa'anata'at. ³¹ Atu'ukj ya'a ots taawanaxakomë ke ya'aytyë'ënkj muntuny ayo'on tanaxt, mayaaytyeeks ekj, kayaoyixëët, më'ët wintsëntë'ëkj, äwyätë'ëkj (escribas) nikx yooky ets kyutu'wëëkj xë'ew pyutë'ëkj. ³² Tëëy nyäx na ots yän. Pedro ots aya'am pyawayë jems ots wyinkapxpëëtayäë. ³³ Jesús wyinpëët nits axtu'uky tyumpeetë'ëkj ets Pedro winkapxpeety: "çKyaoywyem nëkx mits exkepy! Mits ke ixity Dios yä'ä, yee mits ixity jä'äy yee. ³⁴ Nits watsoy kawineempyë jä'äy me'et tyumpe tēj jats nëmäy: "Pë'ën ets patuyoywyampy, këm ë nyakyuënät cruz pakë'ët jats panë'ëkx. ³⁵ Pë'ën kë'em yukatä'än jäyë'ë kmata'akjwemp, këtse myata'akj, pëën pën yuukata'any takoyy ets kexm mëat äwayu'ukj kexm, mata'akp tse tyanty. ³⁶ çTy pyätpë tu'ukj jääy, ku tukëya naxwin ä mumä'äta'akj nits yo'okt? ³⁷ çTy ë jä'äy tyawinkupëëkj yukyatä'än? ³⁸ Opyena'a pë'ën pen ets kutsoyepy më'ët äwayu'ukj ma'an ixa kamato'owa jä'äy më'ët takoywya jä'äy, naynyats ä yaytye'ekj unkj nikx kutsoyetyëtë'ë ku myint tyë'ety oyatäm kexm me'et ángeles."

Chapter 9

¹ Jesus nyëjmxë: "Tyëjyätëm èts miits nëjmë, Ja ixäm nytukën, ma tii nikxy ojkën tkaëjixy ku Dios kutujk nikx miiny mek najxy. ² Ku tujk xë'ew, Jesus tpäwä'ajy Pedro, Santiago, Juan jats tmëtpejty kopkëxp nits ojts nyaktykatsë jām. ³ Nits ojts wyit mäy wä'at ja tekx tajky' nimatikanaspatë ma ti ya naxkejxy wats'yëk ta'jmp. ⁴ Elías mët Moises, jām winkup kä'äxëjktë jam ijty Jesús tmëtnyakäpx'o'okyë. ⁵ Pedro tyëktë'ëy nits tnëmjäy Jesús: Rabí, oiy nyäxë ku ixajnxä'ëyën. Wäjexë nyëk ojëyën tuwëk wiin tëjk, tuckyëk oj'ekyë èts tu'ukmja, a tu'uk Moises jya'a'mët Elías jä ⁶ (ni Pedro tka'okny'aw'enyë tsoj wya'ant. tëj ijty ni tukëyë tyumpëtëjk tsëjke kyëxtë. ⁷ Yo'ots myiiny, najts ojts tyakojkyëxtë, nits yo'ots ajtyp yëkmatow ya'ajny, yä'at èts n'unk'e'epy mati èts ntsekypy. Xmätawtë. ⁸ Ku ojts atsujky y'ixityëj, nipën i'jty kya ok pën'itnë Jesús ayë i'jty natyu'k tănä'äpyëj. ⁹ Ku ijty kopkëxp kyitaknë, nits ojts tnejmë, jats nypën tkawäjnet ma tii tëj t'ijxtë, astë nitnëm kuj ya'äy tyëjk u'unk nikx pyutëky, okpë akujky. ¹⁰ Kä ojts pën tjawa'në, perë këëm nyäkyëyëtë tsojä ayu'ujk winpitsemy, "Ku okp akukp nikxy pyutë'ëky." ¹¹ Jats yëktëjëtë ¿Tëkëx jaywyëtëjk wyä'antë jats Elías jawyiin mi'imp? ¹² ¿Jats ojts tnëjmë? Elías jawyinemë myint, jats tyë kni'oyëkyëxt tukëyë, ¿tikëx japnäj jaywyat yijty, kujyä'ajy tyëjk u'unt nikxë ayo'ojy, jats jaay nikxy kya'oj'ixë? ¹³ Nits ojts tnëjmë, tëj Elías myinë, ojtsënaj tumtë pën tsoj tsoktë, tsoom jap jäywyät yä'äny. ¹⁴ Ku ojts jam wyimpitë mä'am tyumpë tëjk y'ijty jä'ä ixtë, jats ojts t'ixpäjtë kawinëmpyë jam ijty jä'äy, jats jaywyë këjk jam ijty tmëtna'oj' okyë. ¹⁵ Ku ojts t'ixpätë Jesús, atëy a jät ojts jä'äy tyäkëxtë, jats putëpë ojts t'änëxtëtë nits ojts kapxtsojën motë. ¹⁶ Nits ojts Jesús tyumpëtëjk tyëktëjy ¿ti yënätyäojëtëp? ¹⁷ Tu'uk ojts jä'äy yjä tsoy: yëk ixpëkpë, xä'am n'uukj nmëtminy të. Jam tu'uk kä'ay espíritu ma ti'i yëk atujkëp, jats ka oy yëkapxë, ¹⁸ yewyipipëtytyë, jäts yëkitäyë, kawinnëmpyë opyëk äwäkjampitsemy, jats tyëjts t'äkätsmuky. Mtumpë tëjk èts tëj njänëjmë, katëj tjätë tyëkpitsëmtët. ¹⁹ Nist ojts tyumpë tëjk tyëktëjy: miits kätëjy jaw'epyë ¿Jawinä'aky yäjä èts miits yaj jakmët it? ¿Jawinä'äk yäjä èts miits njakmutänët? Yëk min yä. ²⁰ Jats ojts mi'ix yëktä änëkxë. ku ojts kya ojm espíritu Jesús twinku ix'ë'ëjy, jatyë ojts yëkwip pëtityë. Jats ojts mi'ixy jä'ätyëj näxkëxp, kawinëmpyë o'opyëkë pyitsëm y'awäkäm. ²¹ Jesús ojts ni te'ety tyëktëy: "¿Winä'äk tiempë nyikxy mänäj jyatyëj?" namyutsk ewyë naj yjat'äxijäy. ²² A tsujkyatyë tyëkukätsë jën jotypë, nëjotyp naj tjäyëkutäkoowyanyë. Pënmjatypë ti mtu'ump, pä'äyo'ok è'ets putëjk e'ekyë èts. ²³ Jesús tnëjm jä'äy: ¿tsojäixö pën jatypyë èts? Pëmpën tyëjä'aw e'epyë tunëptsä'ä. ²⁴ Jatyë ojts mixë tyeety kapxjë'ëky, jats tnëjm jääy: ¡Tëjy jä'aw e epyëj èts! ¡Putëjkë èts nkatëy jäw'äen! ²⁵ Ku Jesús ojts t'ijxyë tujam jä'äy änëkx atyë nits ojts kä oy espíritu twinkukäpxë: mits u'um espíritu, kamato'o'p, xa'm èts mits nëjmë, tapitsëm yëj ni junë jam mka'okwimpitnët. ²⁶ Espíritu yaaxs kekye niitse miixy'uu'nk wipij axaay, nits ka'oy espíritu pitsëëm. Miixy'uu'nk na kyexy tëë o'knëë, niitsë jaa'y nya waanëëj "tëëj miixy o'okye". ²⁷ Jesús miixy kë'ë maatsaay niitsë miixy'uu'nk tyenkuke'ëëy. ²⁸ Ku Jesús tiikpye tëëkyë oatëëj, niitë tyumpë tejkye jiik tëëjëë: "¿tikëëxj èëts ka kaap piitsëëm? ²⁹ Niitse jak atsootëj: yëë ka'oywe jikapxe piitsëëm, nuuxj taakëën këxmeey. ³⁰ Ojtse putsëëm koomëëtëj, niitsëë nyaxteej Galilea, Jesús ka'a tsëëkye jiik niijaaweetëj ma wiitiitëj, ³¹ tuumpe teejkye iitëë ta awaan ëëkpye niitse nëëmëj: jaay teekye unkëyë jiik kyeejaak jaayteejky kë'e wiinkuutmä, jeetse niikxëë jak coketey. Ku jiik ookyetet ku tu'weekye xëëw niikxe juuk pietëëy. ³² Peerë tuumpë teejkye ka'aiijtëj wiin jaawetëj, tsee'kye tëëpy tiik tëë jeen piit teety. ³³ ku wiinpiittëë Caperna'um. Ku Jesus iteej je'em teejëën tuum niitsë tiik tëëyë tuumpë teejkye. ¿ti iitëëj nya ta oo'okeep tuuk'ye tu awee?. ³⁴ Amuüëny ojts taantëëj matii nya ta ookyexpye tuuk tu äwuay pëën iitej nimeej. ³⁵ Jesus tsëënë ixtaaykye niit tsë waa tsooyëëy ni maak' meeky tuumpe teejky. "Pëëny jaawiinëë yaampë, jëë ixookyëëpy niitse muu tuuntë niituukyeje." ³⁶ Jesus tmoatsëë tu' kye mixy'uu'uk niitsë peemëëj iitkyuky niitse tseënj jeekje mixy'uu'uk niitse nëëjaëy. ³⁷ "Pu peënj ku'enteepeekpye mixy'uu'uk tsoom jaatëëj ëëtsë ja ku enteepeekpye, pu peënj eetsëë." Kuenteepëekpye, ka'a etsëë niituukye kuu entëë peekye, meetëëj mi ojtsëë èëtsë paakexj. ³⁸ Juan nëë jaayë: "Jiik ixpeekpëë tëë eetsëë ixj tuu kye jaa'y toa ni kaapj waatsëë ka' ojwee miitse xëew kexmëë niitsë èëtsë niik atuuk tëj ku ka'a èëteem paa niik xeen." ³⁹ Jesus atsooj: Ka' jiik attuk tëëj ni peënj na naaj mëëky ka'a tuuntëëj eetsë xëew kexmëj ku ja waanë èëtsë ka' oj tiikoomëëj. ⁴⁰ Pu peënj eetëëmj ka'a muutsii pee yeen eetëmj meetëëj ujttëëm. ⁴¹ Pu peënj miitsëë moöjeepye jak tuuk tsiim nëë miitse cristo meete iitpye tëëj etsëë waanëëj ka ja juunëë taakooy tëëj. ⁴² Pu peënk jiik kaatsee'piitinëëy mii teejjaweepey muuxkye jaatëy teej èëtse jaweepey, maas ooy ja ku paanëëj tsaa ta yi yuuk tsumteej niitsëë jiik niyuupy paattëy. ⁴³ Pëëny miitsë këë miik taakoo jeepye, pootëëj, mas ooy je ku këë tuukye tëë'kët jiukye ateen jeetpye, ku miitse meek'tsëë kë'ë ayootaankye jeekpy mu nëëtëëj, ma niijunnëë jëëka piitsë. ⁴⁴ Ma nijuune tsatsy ka' ookye, ni juune jeen ka' piitsee. ⁴⁵ Pëëny miitsë teekye mikye taakojeep pootëëj mas ooyjë ku poaky ttukye teekët jiukye ateen jeetpye, ku meek'tskyë tieky mu nëëktëëj ayootaankye jeekpy. ⁴⁶ Ma nujuunë tsatsy ka' ookye, ni jëën ka' piitsë. ⁴⁷ Peëny miitsë wiin miik taakojeepye joutëëy mas ooy jëë winn tuu"kye teekyet Dios mees wiinkuutmä, ku miitsee mëëts'kye wiinëy mu nëëktey ayootaankye jeep, ⁴⁸ ma nijuunë tsatsy ka' ookye, ni jëën ka' piitsë. ⁴⁹ Nituukyetëëj niikxe it jëën jiik taakaneëte. ⁵⁰ Kanëë oy je', ku kaanëë tsekëny. ¿Tsii ixj

jee ja tuuk ojkye juk taam tseetěj atuuk ookye? meetěěj miitsěě kaaněě, nanya muujoot kuukyetey mitse tuu'kye ja nitukye.

Chapter 10

¹ Jesús Kyehx nixk aduk it, Judea Mas aqüm yoyp, në Jordan, nits may jay, ots nyminë jaduckiaj'jxë jxit aabäny xadukyaj txo ëyt kyustupr. ² Nits Fariseos, nyminë txyxwan të nyxts ytyktëy: "¿Patatepanë äx tuk niyay nminawyaxp, yamëj?". ³ Nits yatxoy: "¿txo nipawany, Moises?". ⁴ Jë oyxs wyant: "Moises, na otx kupeky yaytëkj tjayt tuk nëkj miniwyäxt nitx yxupt." ⁵ "Akxm kumixj, mjot juni ajüx tajy yat kutukji" nits yën Jesus. ⁶ "Ku otx txontaky nioyë, 'Dios tkoyj yaytëkj mët, toxjtëkj. ⁷ Ajëxs tkexsyi yaytëk mastuyj tyety mët tyak nypyëkt mëtj yamë, ⁸ nitxs nimëxsk mintet, jyatnötj tuuk nikäxj.' natxs kã uykj mëstk enyt nitx tuuk nikäxsj. ⁹ Èts miti Dios tyekktuk mük niyu yaytëyjxay miyi nakywixajt." ¹⁰ Kutx yë jãm it tyëknlum, nitx tyumpték yëktëyë yat atuukyaajk. ¹¹ Nitx nyëmë: "Opiëny pën miniwixajp tyoxjtëkj nitx tminepiek atük toxjtëkj takony mutyejeep jëekëxm. ¹² Natx yë miniwixajp niyay nitx mynipekj xätuk yaytyëkj yë muutë ep takony. ¹³ "Tänimintë pikj unkj nitx kënixjat nits tyumpëtek twinkukapxëy. ¹⁴ Kuts Jesus na tïxs nits ots muampeky nits nyëmë kupëty nits pik unk èts xnimintj kë xyëk atuktët tijëxj kuna naxkën yëen patatp Dios mëat. ¹⁵ Tyëyatp mits nëmë punëpën ka kuentepëp Dios mëat naxk tuuk unak tuk okyj kënyaxtjëm. ¹⁶ Nits ots stxëntxoy unak nits tkunuxj ku èmit taxapety. ¹⁷ Ku otx, tyuyoyxjont, tuk yaytiëk nypuyt nits winkuxtanayë nits tyëtëy, oyj yëk ixpëkpëj, ¿ti etxntump nits nkuentë pëkt jüky atj mi xyëmë cunëyj. ¹⁸ Jesus, yëëny ¿ti ku ets xtiy oy? nipën ya oytukëm jxa Dios. ¹⁹ Mits mix yë pawÄny kë xjikokt kë xmutëket, takony, kë mëxt, këxkapt ayuuk mitik tÿy kë myutst, wintxëjë mteyt mët mtaak. ²⁰ Yaytyek yëny "yekexpëk tukeye yat ets mumatöp nit ewy ku ets it n'unakj." ²¹ Jesus ots ix, otx atxoky nitx nëmë xyetuk mikë tump, mtokexp xyexe mi mëët nitx tmot mij yek ayop nitx mits xmët mëkjyaat stapjöpy nits mint nitx xpanëxt etx." ²² Nits ots yamutsk ajexs ku ots yekwany ots yoixony winmay okp maynyexs it mätë mekjay at. ²³ Jesus tjixs niwitivity nits nëmë tyumpëtek txip nëxs mekjaytëk gëts naxt kuntepep Dios mëat". ²⁴ Tumpetek jxëm it ateye ajxate kuna ets abayuk kyepx, nits Jesus nëmë aduk kyajë: "Unktëkj jxipnëxj nits ntekëyën ma Dios mëat! ²⁵ Nike, xjuxe tuuk, camello niaxt xuu'ny ut öytpy nit tuk mekay tiëkët Dios mëat". ²⁶ Xyeyt ateye ajatë nits ots nyeyeny "¿pën nixy tiëny matäjkj. ²⁷ Jesus otsj axtu'uky nitzj wianyj: "Mä'atya'aytëkj jë cama'yim, èts mët Dios kã. Tu këëyj puntijäty ni ti kia tsipj ma Dios". ²⁸ Pedro ots tnëm axajy: "oy, ä'atsj ti nikëktajy tu kã'jy jë èts tÿj mits mpa nixx." ²⁹ Jesus wianyj: "tyëywj mits nëmëj kã'a pön tu-uk mitiw të nikeky ty"kj, iatxy, txë, tyak, tietyj, iunkj, ok niaxj, èts köxm, mët yä patunön ³⁰ mitiw tka ku entj pëkp mukeepx ya'j, jets ixamj yäj naxwinë, tiëkj, iatxj, txëë, tyä'ak, iunkj, ni'axj, mä,ät jatj kiobëtj nkäxm, ya' naxwinyj miti mimp, ju uky'iatj miti xömëkunëx. ³¹ Jets ni mayt mitiw tuwëktj nits ix'ookj të nits miti ix ook tiuwëkt." ³² Jëëm ity jëë tiu'yoyt tuk tuu mati pë ètp jeem Jerusalen, nits Jesus itjy juupamj ma jë èt. Nits tiumpj tÿkj iityj atëyj aja'tj, nits mati ix'okj panöxkëpj tsëky etysp iytyj, nits Jesus ots pemy aweek jëë ni mukmëtsk a tu'uk yaa j nits në èmpeaxajy mitiw tun wanöp tzo'kj. ³³ Ixt, ätëm mpëty wanöny Jerusalen, je ets ya'atyekj u'unk nixx yik këëyëky ma tetyj ni wintsën j môt Escribas (Ja awy tÿek) je ti nixx ta nipaty jëë ookën jee ets kë è yaktj may ja'ay kiëjëm. ³⁴ Tja mutsk ixtët, nitsujëtët nits tikj o oktët, nits kiutuwë èk xë ëw nixx jiuky pieky. ³⁵ Jacobo më ètj Juan, iu'unk Zebedeo, nyiminö tj nits nyömxt "ä ätsyik ixpëkpi, ntsëkp nits xtunt ä äts këxm pön mati njamatopj". ³⁶ Jë è ots nöömj: "¿ti mtsktj ntunt miitsj këxm? ³⁷ Jë è ots wiant: "xkupëkpi èëtsj nits ntsëënöt ma mits määtya, tu'uk akany kiëë pa'äy nits atu uk anay kë è pa ayj. ³⁸ Jë èts Jesus ots yatsoy: miits kë è xniyaw mi ti mjamato tÿpj. ¿Wë è miits mataaktëpj jiawj nits xjukt mi tiw èts njuukwëëm, o'k motë nöp jëë nëpëtikj mi ti ets yiktokn"pëtwamp. ³⁹ Jë è nömjëtyj: "Matakpa" Jesus niëmxëtj: "Jë miti èts nta uk wiëmp miits jëë mta uukjp. Nits n"pëtik mati ets yiktoknëpetwamp, mutënëp mits jëë. ⁴⁰ Pën pën jëë tsënënjp èts akanyj piaajy ok èts amajy piaajy kää èts nyëj niaakt jë të miti jië nioyij." ⁴¹ Ko ja ni maank tiumpëtekj mato otj ya atj, tmatowt ots tmu ampëk axaatj mëk jëë Jacobo mëët Juan. ⁴² Jesus twatsoo'y winku ukyj nits në èmjajy "Miits mnijäweep ku pën nayjiaw atip yik kutukpi mayjaäy akucky piawant nits jïay miti winkony jëts mët äty? kutuuk. ⁴³ Këëts nyajt ma'ya' mïits, pön natxokëp ni mä ma miite tu umptsë iit't, ⁴⁴ nits pön po'n natxokëp tuwëkp ma miits wëë tse tu'ump tsé iit't. ⁴⁵ Ko jëë yaytyëëk üünk këë miiny nits yiktunët, tumpë yë è miiny, jë èts tyakt jyujyat nixkëen putëkj önyj ⁴⁶ Jë èts jyatj Jerico, nits ko jëë ijt pitsëmnö jëm Jerico mëët tiu ump tÿkj mëët tuuk më may jääyj timeo yuunk, Bartimeo tuuk yiik ayowë jaay winpiits jëëm iyty txöönë tuu waa'mj. ⁴⁷ Ko ots tmatoy ku Jesus tam miti nazareno, jëë ots kiapxkëiaxajy nits wiany: "jJesus David yuunk pa ayookj äts". ⁴⁸ Nimayj ots winkukapxtë jë winpiits tnööm nits iamont nits mëkj nëëx ots kiapx kekj atëttx, David yuunk pa ayookj äts" ⁴⁹ Jesus ots wiaktëny nits nipawany jëëts twatsötët nits twatsot jëë winpiits jeets tnöm "kämstëkt jtenkiukj! mwatsoyij. ⁵⁰ Nits tjixuupy kiukwopj tienkjuk atyj nits nimiiny Jesus. ⁵¹ Jesus iatsoy nits nëmxj "¿timtsekpy èts mits ntuunët? nits wian winpi'its jaay: yik ixpëkpi (Rabi) äts tsekp kuent pówany äts wiim. ⁵² Jesus ots nëmj: nöxk tj mjentxawjn tj myiktsoky nits atëtspekij ots ixën kuentj pekj nits ots tpanikx tuktuu.

Chapter 11

¹ Ko ojts mintëe Jerusalem, wiinconë miintëej ma Betfag'e meetye Betania, ma kookpye xëew olivos, Jesus ni meek'kye tuompye tejky pakexj. ² Neewjaaë: "nëektee ma wiinkon kaajpy, na' wimpitye ma eetëem ixaam. Ku jateet jeety ixstjeet tuukye burro mëej weenpeetej, mi nijunëë kyajiik taapeetej. Muka'jetey niits jiik miintey maëëtse. ³ Pen jiik teejetew: "¿tijeet na atteystëe? miitse na atsooteet ni wiintseem tseepy, jaate tiik wiinpiik koome teety." ⁴ Niitse ojtse nëëktëej, jeatë ojtse paatëej tuukye burro ku weenëë teejky akaayee ma tuu'u ntaxs niitse muukee eeteey. ⁵ Ni maay nteej jee jaay niitse jiik jiikteejeetëet. ¿Ti miitse tuumteepy tiguës mu kaa jeetey burro? ⁶ Niitse atsoow teej tsoomëy Jesus nëëxeteej niitse jaa'y jiik nëëkxeetey ma tuu'u. ⁷ Mi nimeex'kye tuumpeej ojts burro ta anëëkxetej Jesus niitse taajeëweente kyeekwoope niitse Jesus tapeektye. ⁸ Muuntuonëy ojts jaa'y peentaatëej kyeek wope tuu'ääy, jatuuikyee pëekye taaktëe u'ujtse ääy matiwi iijtej pooteetey kaam jootme. ⁹ Ni maay ojts wiin tuweekyatëe, mëetey maatiw yaaxs keekteepy: "¡Hosanna! oy nyaaxs matiwi tõe miinnye wiintseen xeeew keexme. ¹⁰ Ooy nyexs ja oyaateen matias miinpye ma David teety; ¡Hosanna! matiwi këëxsme. ¹¹ Niitse Jesus teejkye aateey Jerusalem niitse niikxe tsaptiikpye niitse ääxstuukye teej tsuu enye, niitsee niikxee Betania meetëey ja maak meex'kye. (tuumpe tejky). ¹² Kyujaawon ku uinpiittëe Betania, Jesus yu'ookpye. ¹³ Ojts higuera xo'o ixst jaakeem xu' muunokpye iiteej, niitsee ojts aneekxee peen jeen tiëëmëy. Ku ojts jeatëj ma xo'o niitej iitej tëëmëy tuum ääye jëye iitej, ka iiteej tiempo, ma higos mëëteet. ¹⁴ Niitse xo'o muukaapxe: "nipeen niikxe tëëmëy ka jeexe. "tuumpye teekye matoow tsoo waane Jesus. ¹⁵ Ojts jeatëe Jerusalem, niitse teekye aatë tsapwiiin, niitse tukyeyee ka'axs piitsem keexjs too'pye teejkye, juujweë teejkye. Tuukyeje koonpeetej naastijee këëxs, jaaey matiwi mi meeny koon muuk teepy meety tseene peetye matiwi tookyetep paky. ¹⁶ Jesus Ka'a naa kupëekye jaa'y paatseemteey tsapwiiin too'kye maatiwi tookoomeeteepy. ¹⁷ Ojts awaane niitse kyapxe "¿Ka'a na kyexs jaaye: "eetsë teejkye na jee ji kuxeewet nuuktaakyeen teejkye paiëj niitukyeje kaajpy"? miitsee tõeji jiik wiinpiitneetey meetsepy teejkye. ¹⁸ Te'ety nyiwintsentë me'et aywyate'ekte (escribas) ku ot mato'ota tso te yä'an, ets ity ixta'atee tso ixa nyekoktaa'at tsye'eketye'ep ä ity ku ä kawinëmpya jä'äy ateeyee tata'an tsowatawa'any. ¹⁹ Ux ux Jesus me'et tyumpe t'ëëkj nika'akte käpj ²⁰ Ku jam ity jo'okye yo'oyeetitë, ots ixte higuera xo'o te nikxnëë hasta yäts kexpj. ²¹ Pedro jaymye'ets ets wyan: Rabi, axtukj, higuera yo'o ma'aty ots kaoytyi te nyikxnëë. ²² Jesus jatsompitë: Ma'atetee äawan Dios kexm. ²³ Teyata'am ets wany, opyenë pë'en pen yat kopj nyemäp: putekj jats nëëx maxnyëopm, pën pën winmans kyajeek atu'ukj ets teyawa ets na tyunat tso te yeeny kyumpëe Dios. ²⁴ Tikex ets wany; tukëyee ma'aty nokxtataap jats amatotee teyawatee ke tõe ëxcuenta pëëkta keemtse xëatat. ²⁵ Kom putekteet jats nuxtaakta'at, ma'akx tu ukteepë mits mukutëtj jats naynya te'ety ma'aty tsapwiiin ma'akxtuketmä takony. ²⁶ Pën mits ke ma'äkxtu'ukta, naynya te'etyatan ma'aty tsapwiiin ke takony ma'akxtu'ukyatat. ²⁷ Atuukyaa ots nyeksta Jerusaleen. Jäm ity Jesus joyeetity tsaptiikpye, nits jots janekxetyatee teety nyiwintsen, me'et aywyate'ekj (escribas) me'et mëjaytye'ekjtë. ²⁸ Jats nyemxaatee: ¿Tu kutu'uken me'et iixanaxtu'unj? ¿pënxë na kutukj tõe moyee jats maxtuntj? ²⁹ Jesus nyemxate: miits ixa'am nyektewa'amp. Nikapxta nits mits wana'at ty kutukën me'et ets ixaana tu'un. ³⁰ Ku ity Juan ye'ek ne pëety, ¿we ä ity tsapwiiin ye'e ok ya'aytye'ek jä'äy yee? atsoompitee. ³¹ Ots nyakëpxaatee tu'ukj anitu'ukj, nyayojatee jats wyanta: ku ën awanëet ma'aty tsapwiiin namwyantye: ¿Tikex jots kateeyawatee? ³² ¿Kuts awana'an, ya'ay teekjä'äy yëë...? yeet tsekëptyeep ë ity jä'äy, tikäax' ku ity wyantë ku Juan ë ity mateakpë (profeta). ³³ Nitneem ots Jesus atsowta jats nematye: kõe ets niawa. Jesus jots nyemxatee: ets naynya kä nikapxt puty kutukeen me'et ets ixaana tu'uny.

Chapter 12

¹ Nits Jesus ojts mätyä'äky tuk ixpëktso'ontä'äky. Ojts ya'any: l'tu'uk yä'ajy tyëjk jä'äy tniham'ë'ëy ojts tyëk 'ijty uva yëtxon tnkamë'tity, jats ut ojts täjy (lagar) maj uva pä 'atsxy, nay nyajmë tëjk mëjnaxy tyëk'oyë maj Jam 'ixy'itëp. Nits ojts t'anukxy tumpë tëjk majam uva ijty. Nits ojts tso 'ony. ² Ku o'jts tiempë tpä'aty, nits ojts tu'uk tyumpë tpakexy jats tcuentë pëkt uva të'em. ³ Kuts ojts Jam ta'aty, nits ojts yëk matsxy nits yëkox'oky, jats jäynäjäyë ojts tyëkwimpity. ⁴ Ja tukyäjë ojts ewyë tyumpë tpäkaxkojmë ojts kyuwäjk tyëktsajtsë äjtë, jats ojts kutso'oy tuntë. ⁵ Nits ojts y'ewyë t'äpäkaxkojmë, ja'atsë ojts tyëk'o'oktë, kawinëmpye ojts naj tjaktuntë Jam mati'i kyoxhtëp Jam mati'i yëk'oktëp. ⁶ Jatu'uk y'ijty jä'äy jayëtmetë mati'i pyäkaxp, tu'ukëmë myajk mati'i tsxekypyë, jats ojts ix'ojk tanikejxy. Jats ojts atu'uk tanikexy: "jats ojts ya'any wintsëkëp ëts n'u'unk! ⁷ Nits ojts kam'anukxpë nyä'jyajnyëtë: "jTu'uk a Jät nikxy kam tmutany. Mintë, wan tyëk'okyën, nits ë'en käm nmutänën!" ⁸ Nits ojts tmätstë, tyëk'oktë nits ojts äyäm tyuptä'äktë, maj it ijty uva ijtyëj. ⁹ jTi tyumpë, kukäm ma ti'i uva yët ijtyëp? Kunikxy wyinpity jats nikxy tyëk okëxy ma ti tēj uva tyëk'ijtëp jats nikxy winkjä'äy tmoykëxnë uva kam. ¹⁰ jKanëp xkapxtë Jayweat? "X'ix'at tsaj mä ti'i ojts tumpëtëjk tkäyëktuntë ja'ats xyäm jawyë'en nëkxkojmëp. ¹¹ SEÑOR DIOS winkukp ya'at myiny, o'oy ëtsë n'ijxy." ¹² Nits yijty tmatswäntë Jesus, kuts y'ijty jä'äy nimäynyaxy akëx ojts tsxëkëtë, ojts wä'äts twinjäwëtë jats a'jënäy yëknëjmjatyëp ku ojts naj Jesus myätyäky. Nats ojts tmatstu'utë jats ojts nyëkxnëtë. ¹³ Nits ojts tänikaxtë fariseos më'ët herodianos, jats t'ixwäntë tsoj kyapxy. ¹⁴ Kujätë nits nyëmjatyë: "Yëk ixpëkpë, ni'äw eepy ëts kaj mits xmëjpëktä'äky tsoj jäwäntë, jats mits tyëywe DIOS nyëj tyu'u xnikäpxë. jPaj'täjtëp jats Cesar yëkujuyët impuestos okaj? ¹⁵ Jesus nyijaw'e'epyë ja ijty kukaj tyëywe tkäpxtë (ëntëp): "jTiku ëts xwinmanyijxy? yëkmin tuk me'eny jats ëts n'ixtë." ¹⁶ Nits ojts tmo'oy me'eny ja Jesus. Nits nyëjmxë: "jPën yäm kajx'jëkp?" Tnëjmjatyë: "Cesar." ¹⁷ Jesus ojts ya'any: "Mö'ojtë César ma ti'i Cesar ja'eepyëj, mati DIOS ja'eepy DIOS ja mo'op." A tēj a jait ojts tyänkëxtë. ¹⁸ Nits ojts saduceos, anëkxëkyomëtë mati'i wäntëp kaj jääy y'ok'jukypyëknë. Nits ojts yëktëy'ëtë: ¹⁹ "Yëk'ixpëkpë, Moises ojts tjä'äy: 'Pën ya'ajy tyëjk jä'äy y'ajtsxë okëpë jats nipën u'unk kyapën'ity natyu'uk tyoxtyëjk tyanyë päjt'ätëptsaj ja ya'ajtyëjk tmët' amatskët y'ajtsxë tyoxtyëjk jats unäjkëj tpä'atë najts y'ajtsxë tkutanët.' ²⁰ Jam ijty niwixtujk yä'äjtëjk tuk'ätyë, mutu'ukë ojts y'amatskë, nits ojts okënë nipën ijtyu'unk. ²¹ Nits mumatsk yäjä tyëjk ja toxytëjk tja pëkojmë, jats nyaj ojts y'okojmë nypën ijty yu'unk. Mutuwë'ëk nay nyajmë ojts jiaty. ²² Najts niwixtujk yä'ajtyëjk jääy nipën ojts u'unkxäpën' ityë. Nits ojts ix'ojkëj toxytëjk naynyaj oknëj. ²³ ma'am atu'ukya juukpyektat, jPen nikx tu'ox tyeke?" Nitukeyee niwiixtu'ukj itu'ukayeete te to'oxtyekj ameeetee. ²⁴ Jesus ny mxe: "jKe ä yatta ma'am mits te takoynyete, nikex kux kani'awataa aywyety me'et DIOS myeta kan? ²⁵ Ku yee oke'enam pyutëktetj, nikya amakskataateet na ewyenate somo angeles ma'aty tsapwim. ²⁶ Etsnayhya okpeteejt ma'aty ukpyektep: "jKemits Moises yaywyat, ma'am epj kupj ë? Tso ots DIOS mukepx ets neemay:jEtse DIOS de Abraham ime'et isaac ets DIOS de Jacob? ²⁷ DIOS kee okpëëtetj tejë, yee e malaty uk eeteep. Takoynyaxtap mits." ²⁸ Nitu'utee aywyatek (escribas) myiny ets ots ma'atoy tso ity nyakepxaatee; ots ix ke Jesus oy atsompyty. Tyekteey: "jTukeyee pawan ma'aty ë mas tump?" ²⁹ Jesus atsoë: "Ma'aty mas tumpy: Matowta mits Israel kapj. Je wintseny ën DIOS, yeewinseny tu'ukj yee. ³⁰ Na'a extsotaat wintseny mits DIOS tuk äw, tuuk otj, tu'ukwimmany, tuky mëaw. ³¹ Mu ma'aks pawa'an yatse: na extsotet muku'ukj tsom mits natsokye. Nity atukj pawcian kyatiyty mas më ke ya'atj." ³² Ets aywya (escriba) wyan: "jTey ë yeekixpeepë! Tey a teem tem wany oke DIOS tu'ukj yee, ets nipen atu'ukj na kya penity tso yee. ³³ Tso' ken tu'ukj oty tu'ukj winma'an, ets tukeyee winawatkexm, waawkexm, ets ,mukukt tso'oken tsom kem natsoken, yee ë maj mëe tump ake tukeyee wintse'ekeyeen." ³⁴ Ko Jesus ojts ixj ko ooy atsooy neejaëy: "Ka'a miitse Jakeemë DIOS ooyaatëen wiint'uuno." Ku naa neaxjs ni peen niitiij ku uky jiik teejeenë. ³⁵ Jesus atsooj ku iitëj jiik iixpeekye tsaap tiikpye niitse waane: "jTsii ixëë ku jaye weeteekye waantëë CRISTO je'e David uunkye? ³⁶ David këëmy ku Espiritu Santo meetey waanëj: Etse wiintscen neeme eetse wiintseen: "tseenëë eetse agaaneë ke'e paaye, kuu neem eetse peemkeexty miitse, teetye paatee kyepye mi muutsiipacitee." ³⁷ David këëm xeeweem moojpye Cristo: "Wiintsen naatse." jTsee ixëë David un'kye? Ni maayo jaa'y joot kyuky amaatoojë. ³⁸ Ku awaanëë Jesus Kyuapxë: "Nya ixiiteetey meety jaayëweeteetje (escribas) peen tsoot teepy mu yooyteetj yeen wiiteej niitse jiik wintsejeet ma jaa'y tookye teej. ³⁹ Peen maj ooye tseeneetakye tseepy ma yooyë muuk tocikye, metej ooyë tseenetiaky e ma niwiintseen teekye xeetuuntëj. ⁴⁰ Maatitëj tooxj teesky kyu oo jeem tuum. Is kujeexëë keextees, jeek neexe nuuk toak tee niitse jaa'y ixetëj. Mas meekye ka niikxeajuowteej. ⁴¹ Jesus tseene ixtaakey tsaap tiikkye ma jiik peemëy wiintsee eenyeen. Jesus atuukye ku kukooneteen meeny ma jiik peemëj. Ni maay je jaa'y mi kuumeeny kukooneteet keexaam meeny. ⁴² Tuu'kye ku ookye tooxj teejky jaatee meexk'kye meeny unkye ku ko neeteey, tuuk centauro iitej keepxe. ⁴³ Jesus waatsooy tuumpe teekye niitse neejaey: "Teej auteeny eetsee waanej, yee ku ookjee tooxje teekye maj maay'ee jee peenteey

maatii jaawine ja akooneetol wiintseekye eeny. ⁴⁴ Niituukye jee jeetye peentee mi wintoaneepyejee ku ookye toox teejkye ma jiik ayoojee tuukyejee meeny peen mi tseemytaa jiikyëëpye.

Chapter 13

¹ Ku Jesus jit yoy mujäkëkey tsaptëk tuk jë tyump, nëmxi "iyëk ixpëkp, axtuk xit tük oynyx mët tsa! ² Jxë nëmjäy. "¿Myxp sxit mënëx aj tük? nituk sta kya tant minike kawintakoyip." ³ Ku ejm yt txyënë kopk, miti olivos staptek winkuky Pedro, Santiago, Juan mët Andrés tyktëtë aweky. ⁴ "Wanjëky ets ¿June natyunët? ¿Mitiwwiën ixpë epy pun unë winköny yat, ixat?" ⁵ Jesus, nëmaxajäy. "Niixjitë nits nipën mkawinënët. ⁶ Nimay mintt etsnxëkëxm nits wiant ëts jë ni may nikx watakoy. ⁷ Kuxmatötj, tsipayuk tsip këxtunkt yënixs nä tyuny kënm wienë jyat nitsjupkëxt. ⁸ Nits nynywutëkp tuk kap. atuk kao, nits yekutup yekutp jëëp mëkuxj omiäy, yuu tsontakp wiëny pëkj anën. ⁹ Nikyuwijatët nits myëkmët ma yekkutukp nits mxekwopt majëm yoymuktakj, nits etskëx ninywutëk yekütüptek met winxëntek yets miatyakyp. ¹⁰ Nits nix yeknimayakëx tukeye it naxwin, yat oyayuuk. ¹¹ Kuts yekpawits nits yëkëyakt kexkvent puntxo wiene mwuany, kujëhorë myikmotët miti mkaxtëpj këj mitsmkaxtp Espiritu Santo jëkapxp. ¹² Mukutët këyakt mukuk ma okën nits nitejty yunk, jëts unaktek tyext niwutëkt nits këyäktj maokjën ¹³ Miits yikkaoyixt't ë tsnxëwkëxm nits opyenë mi mumatäkp ets yupkext jë jay jets mätäkp. ¹⁴ Kuts tiixyt axëkynëx niti jkayëk tant nits jyatt majyëxë kiyajyt (miti kaxp winjawepy) pënjëmt Judea kopkexm mkëknëxtt. ¹⁵ Tunte mitijem teknikëxm nits kë winatj tikpy nits xyëkpitsemt puntijëp. ¹⁶ Nits xtuntët mitijëm camjotm ni kë mwimpit. nits xyxtat kyujwop. ¹⁷ ¡Yekayop, jet miti unak nikëxmëp mi wiënë yeksitp jë xsëw! ¹⁸ Nuxtakt nits këna kuytyunet ma wiëne it xyuxs. ¹⁹ Nikx jyejit mö'kajë ayoon, njixkm ni junë na' kia tunyj ku ots tsontaky, ku Dios ots tpep tko oyt itnaxwinë istë ixjam kë kënajuk jätnët ja tuuk yaj. ²⁰ Ku yjexy wintsën kë tyik awënë jë xjëw ni tuukn nikäxs matakj tkapaattj, jeets jee këxm mati winkony mati w jë ots winkony, je tyikawënëjt jë xëëw miatx"jin. ²¹ Na' ku oypënö mnëmxtj, ¡Ixtj, yxa je Cristo uk Ixtj ixj jë kë xtëyjawët. ²² Jeku kexjëkp niko Cristo mëtj niko akäpxp mati wj tyikëxjëkp ixpetj miti oynëxs jëts twin öntj pën patjëp, mati jawinkony. ²³ Wiy key mjitët tj äts nikapxkex tukëyj tuwëkp ²⁴ Jets ku niaxt yaat atsiip'n atsix'n mati je xëëw, NITS XEËW NIKX KIOTS ENYË, NITS PO'O KE TJU UK YAKNËTJ YAJAKJ. ²⁵ Nits matsa' kiaköxnët tsapwinmj nits tsapwiinj mäkatj, yikwixitkëxt. ²⁶ Nits xjixtët yaytëjk uunk ku mint jëm yoots jotm möj majaw mëjt miëatën. ²⁷ Nits jëtpakëxt yangis nit tyiktuukmukt miti tē winkony je maktaxk pöö, ma naax kiexs jets ma tsäpwinë kiexs. ²⁸ Ni ixpëkj yj higuera tsok ku yakëxs nits iayj muxtikëttxs, miits nijaw'ëëpj jeets xë än minkomp. ²⁹ Na' mëëtj ku' mi'its x'ixtjt ya'atj na' tiunye, mnijaw'tëp kujë winkompj, yik'atuukt tët. ³⁰ Tiëy atjm, miits nöm, yaats ja'aytë kee niaxtj ku kënom wienë kiuytiünkexs. ³¹ Tsapjwiinj jeets naxwinët këxpj naxpj, jets äts n'aaw n'aayuuk këë niaxtj. ³² Jë ëts jëë xëëw ukj jee horä, nipën tkanijaw, ni angis miti tsapj'otm, ni iuu'nkj tu'uk ni teetjy. ³³ ¡Nikiuwiyatëy! Ixsit't, ku miits kë xnijawj jëë hora. ³⁴ Yaats jëë na nixkëm tu'uk jääy nj'ikx wititpj: jëëts tnikeky tyëkj nits tiump'tëkj ta munikëëk tuuk atuuk tiunk. Nits tpawany ixsit'p niwi'jy itkunaxt. ³⁵ Jeköx ix'it, kö kë xnijawj juun kutëkj winpitjt, ku kiootst, ko txum'etj, ku tsapni'awj iayaxtj ok jookjy. ³⁶ Pön jaapj atskj, kë xkupökt't nits mpat't maapj. ³⁷ Ntsö äts miits nöömj nitukeyi äts na nëëmj jisxiti!

Chapter 14

¹ Meexk'kye xëw iiteej ka'a paateej ma amaay xew jiik xew tuuny ma tsaap keekye kaayteej matiiw ka' meeteej matii jiik taatwkyepy. Mëëyë kutuun tējteej meeteej jaaywee teejkye (escribas) na jaa iiteej ni wiinmajetej maastëety Jesús niitse tiik ookyeteet. ² Niitse iiteej nyawaany: "Ka'a xew kyeexs tuunëen niits ka'a jaa'y nya nuuteekyexeety." ³ Na'jeey iiteej Jesús Betania Simón teejeentuum mi puu'tse paamëej meetëey ëëpy iiteej. Nya keexj muutsee keexjëë ka'aye weetej kë ëxs tuu'kye tooxj teejkye miinëey paakoonëë tuu'kye alabastro (poopeey tsaakyupëë tuujtse unkye) mi tsoow nyaxs, miiteej nardo waaxtse naaxs. Ojts taapuuye tuutse unkye niitse ta kuteemëej Jesús. ⁴ Jeem peen iiteek ampeekmee jeem iiteej nyaajeenyteey: "¿Tiijeexsj niigoo tiik wiintaa kooy?" ⁵ Yaatëy paakye xuupyë tē jē jēexë jiik tooky tuu'weky muukyepxëe denario (meenyo Romano miiteej tuuk'kye xew kiapxë) niitse jēxë jiik mooëy ayoowee teejky. Niitse iitej wiinkaapxë peetye. ⁹ Niitse Jesús nëëwxeteey: "Maastuuteej yë. ¿Tiijeex muuwaan tsuuteej? Jee tooxjteejky oonyeexj ëtse tee tuunye. ⁷ Miitse iitmëë xeemeetej ayoowëë jaa'y, juune miitse tsooteekye niitse miitsee puuteekyeteet Jaats miitse ka'a eetse xëemë meeteet. ⁸ Jee tooxjteejky naatej tuunye tsoom miataakye teej ëtse taanijax ku eetse niik ni taajëë. ⁶ Tëyëë eetsee waanye pu ma'a wenye ooy maatiakye jiik kaapxë tuuk'ky naaxs wiinee, jiik maatiapye niikxëe ti tooxjteejky tē tuunye, niitse jiik jameexteej." ¹⁰ Niitse Judas Iscariote, tuu'ky mi maak meexkye tuumpetejky niikxëe ma teety niwiintseen teejtee. Niitse ixaanye tso Jesús kye jaaktej. ¹¹ Ku maatootej teetey niwiintseen teejteej niitse jootkuutaatëy, niitse nëjatej meeny mooteepy. Niitse ixtaayaxaay juunye kyemootej wiintseen tejky Jesús. ¹² Mëëtuykye xew ma xew tuunye, ma tsaap kyeky ka meety mi jiik taa tuukyepy, ku borrego ta wiintsejetë: "Aamaaye xew tuumpye tejkye waante, ¿maa tseekye ëtsee niikxë niik nii ojyë auuxëx niitse kyaate amaaye xew?" ¹³ Ojts paakeexs nimeex'ky tuumpye niitse nëjajëë: "Nëëktej kaajpy jootme, tuu'kje jaaytejky mi tsiiëye patseempyë je paateetyë paanëëxtëy. ¹⁴ Ma tejkye jeaty, naaxtëy tiikpye, niitse nëëwteey tejkye wiintseen, "Nëëm jiik ixspëekpy waanye: 'Maa ëtsee maatakye, ma eetse kaayteey amaaëy xëëm meety tuumpye tejky?'" ¹⁵ Jee tuuk'kye ixetëëw keexmëë tēkye matiiw tiik ooye. Jee jiik niooye keexteey patëj ëëteemëj. ¹⁶ Tuumpe tejkye kaajpye jootme nyekteej; oojts tuukyejeey paatej tsoom jiik nëëwjaatëj. Niitse amaay xew auuxëexs tiik ooye aatëj. ¹⁷ Ku iiteej xew wiinaaknëë, niitsee meetëej jaatëj ni maak meexkye tuumpye tejky. ¹⁸ Ku iiteej kyaaytëj kaay tyaakye keexs niitse Jesús waanëë: "Tëyëë ëëtsë waannëë tuukye peenëë eetsëë meety kappëë jee e'etsë kyee jaaktëj. ¹⁹ Nitukyeeyë jiik ayoow nya jaawaatej, niitse nyaakye okyexeeteey: "¿Ëtse jaa wiin?" ²⁰ Jesús atsooj niitse waanëë: "Tw'kye jee ni maajkye meek'kye, pu peemëë tsaap kyeky ku took eepy ma ëtse teejxs. ²¹ Ku jaaytejky unkye naa ja niikxë, tsoon ja'ayweety ni kaapxë. Jee, jaayëë maatiw jaaytejky mi kyeyeekpy jaaytejky unkye! Mas oyëë jëëxsyë parëj jëë ku niikuunëë jee xsyë kya këëxs." ²² Ku iiteej kyäyteej, Jesús tsaapkyeky ko'ony jeeky, niitse kuuniixëë, taatuu aatëy. Niitse tuumpye mooyëë, waanëë. "Maattëë yaatëë ëëtsëë ni këëxy." ²³ Koonjëëky taa ukye ëëny kuuniixëë, niitse mo'oj keexs, niitsëë taa uu'aatëy. ²⁴ Jesús waanëë: "Eetsee yaatej nëëpy mi kiipxëe kiapxëe, ja neepy mi wiitaaxsypë parë niituukyeyëë." ²⁵ Teeyatam jats wa'ani, nyuna etsxëe kaokunëët uva nee enëëm ku nikx xëëw pa'a ma'am Dios yoyataan. ²⁶ Ku ots tu'ukj ëëy ewtee, ots nyëxta Olivos kyopkexm. ²⁷ Jesús ots nyemxë: "Nitukeeye mits ets xmuakemteetx kexayjep ë jity, 'ku wintsen nye'ektsetsyet nits yoywyakxkextet borrego.' ²⁸ Ku ets nikx atukyaa puteekj, wintuwekep ets mits ets ama'an Galilea. ²⁹ Pedro ots nemëë, oy nitukeeye yaëkemkextet, ke ëtsna ate'ets. ³⁰ Jesús nyemxë, teeyatam ets wany ixa ux, keenem wyane tsap niäw yaya'ax me'ets oky, tu'wee'tyaa ets mits küënt. ³¹ Ets Pedro atsompitë: "Oye'em ets mits kipx ameeetokti kets ets mits ku'ëënt." Nitukeeye na ots wyantame'e. ³² Ya'ata ma'am tu'ukj ity xë'ewa Getsemani niits Jesús ne'emay tyumpëëtëkj, pookste ya niks ets nukxta'akj. ³³ Paway Pedro, Santiago, me'et Juan, Jesús ots ayo'oaxa'a wyinmayaxay me'ekampë. ³⁴ Jats nyemxateë: "Etsen aawan me'eknax ayoaxa, kunum oken ya'at tanta ya ets nyakyuniwiyateeta". ³⁵ Jesús wenë nyasyo'ojëy, kuxteenay nits nyukxtaakji ku exa na jeaty, yat ets exa ninex. ³⁶ Wyany: "Abbe, tē'ëty tukeye nity mits tsip ka tanxaa yekaämketj ixa'at unkëyeen ke'ts etsë tyuneet mits ëtunëëp." ³⁷ Kuots wyimpity ets ots pa'aty tum ma'atep, ets Pedro nemäy: "Simón ¿ma'apy mits? ¿Ni tukj hora kanyäkyueinyateet eet? ³⁸ Nukxtaktaa nya kyuwiyatateet ets kë takony oty teketeet yee a'awen yatunwenpy iyeenikëx amu'uks." ³⁹ Atukya'a nukxta'atpa ya nekxjkome, nayëë ayu'ukeepx. ⁴⁰ Atukya'a wyimpitkome ets patkome tumaatep, tikex ku ë wyiny tsyats tsuops ë ity ets kë niawa'ate tso atsompitee. ⁴¹ Kutuwe'ekyaa wyinpyity ets nyemxa: "¿Ëm mits ma'ateetste ets pookxateetste? Tyim pyo'okxtee. Te ë hora ya'at. ¿Anxtu'uktee! Ya'at yaytyekunkj teeye yeekeya'aknaa takoywya jä'äy kyeotm." ⁴² Pu'utekjte wen amayan. Axtu'uktee ixa'ana ë wiken ma'aty ets këyakwanp. ⁴³ Em ity yakapxokynyp ku etya ja'atj nitu'ukejn ma'aty mima'akmeekstee, judas me'et kawineempyë ja'ay tum tsu'uxme'et, kepymyë'et te'ety tumpëtejk me'et aywyatejk (escribas) me'et mëaytyekte. ⁴⁴ Ma'aty ity keyakaap te ity tukj ipxa'at myoyë ma'aty ets tsukxp yee ë matstee ets ixity xmeetet. ⁴⁵ Ku Judas ya'at, etya Jesús ots winkuminë nits nemay, "¡Rabí!", nits ots tsukx. ⁴⁶ Etya ots Jesús

nimynta ets matsta.⁴⁷ Ets nitu'uken ma'aty ity em, uty tyu'ux yektsëexj ey te'ety tyumpe ets tya'ats witsukäy.⁴⁸ Jesús nyemxetee: "¿Na ets tex ni minte tsom tu'ukj mä'ätspe tsuxmeet ets ke'py mye'et?"⁴⁹ Ku ets ijtyej tsäptikypyë mi'its ijtepëj nyëk ixpëktë, ni nit ets mi'its ojts xkâmatstë. Äkëjx xäm nah äjtyej jats näj tyunët tso'om jaywyat ijtyej.⁵⁰ Mati'i Jesús jam ijty myë'ët ojts nitykëyë kyakëxtë.⁵¹ Jesús ijtyej wäjtyejk pyäyo'yëj jäyëj ijtej jäxëk wi'it nätyänpityëtëj, ojtsëj tjämätstë.⁵² Jamts ojts perë wyit'okyëtänë najts ojts niwa'atsë kye'ekyëj.⁵³ Jats Jesús ojts te'etyej tä'änëkxë. Jamtsëj ojts yo'jymyuktë nitukëyë mati'i nimëjtëjk tuntëp, mäjäytyëjktë më'ët jäywyëtëjk.⁵⁴ Ixyäm Pedro ja kam ijtyej tpa'äyo'ojyëj ästë te'etyej tyajkyujkmë ojts nikxy nits ojts tmëtsënë ixx'itpëtëjk mati'i jë'em pä'äy xjamtëj.⁵⁵ Mäti'i nimëj te'etyej tumpëj më'ëtëj mati'i myëtumpyë matyajk yijty ijxta'atyëp tsoj tniwampatët Jesús jats ojken äm tyëkjätët Nikaj ojts tpä'ajtë.⁵⁶ Nimäy ojts tjäyëkjatë kä'oymyatyäky më'e Jesús, perë kaj ojts nyäwyätyë tsojämätyäktë.⁵⁷ Jam mati'i tu'uk jatyëj tenkyuk'eepy, jats kä'oymyatyäky t'yëkjätë më'ët ja wyäntëj.⁵⁸ E'ëts ojts n'amatoj ya'anyë nyëkutäkojwyë etsxyë tsäptëjk mätij këjëm tyëk'oyëtëj, jats kutuwë'ëk xë'ew ets nyë koyëkiyojmët.⁵⁹ Ni nixën myätyäky kyänäwyatyë.⁶⁰ Nits ojts te'etyej tyenkyukëj jam itkukmëj, nits ojts Jesús tyëktëjy: "¿Jats mits nitij xkä'ätsojëmptyëj? ¿Tsojixyay yä'ajtyëj ä'äy xäwyä'äntëj jats mits myëktänitij?"⁶¹ Jats Jesús ämony'ayë ojts tyanyëj nintsoj kyä'ätso'oyëj nits ojts jatukyäjä te'etyej yëktëkojmyëj: "¿Mits ja Cristo eepyëj, u'unk mä tij kunukxy?"⁶² Nits ojts Jesús y'atsoyë: "Èts ja; m'ixtëp mi'its yä'ajtyëjk'unkëj ku nikxy tsënëj äkänëj pyä'am kutujkëj nits nikxëj tsapwin myinkojmë yo'otsëj akukmëj."⁶³ Nits ojts te'etyej wyitmo'otsxëj nits wyahnyëj: "¿Xjäkatijtyäyëm ë'e mä ti'i tnijawë'epyëj?"⁶⁴ Tej mi'its xmätowtë tsojkyä'ojtyijy. ¿Tits mtunwampyëj?" Nitukëyë ojts tyëk'okäntëj tsom jexëj pyä'atatyë y'o'okëtëj.⁶⁵ Jam nitukën ojts nitsujë y'äxäjëtë nits twintsumtë jam tkonx'ojtë nits tnëjmetë: "¡Mätyä'äk!" Jats nimëjtëjk ojts t'mëtë nits ojts tkox'ooktë.⁶⁶ Pedro jap'ijtyej äwatkepyëj takuykyëpëj, jats ojts nitukën te'etyej tyumpëj jap pyätyëj.⁶⁷ Ojts y'ixë ku Pedro jëmpä'äm y'ijtyej tyanëj xya'amy nits ojts anëkx'atyë jats y'äxtukët, nits nëmxë: "Jam mitsë'ijty xmëtëj Jesús el Nazareno."⁶⁸ Nits ojts t'ku'ëënyëj: yajnyëj ninkanijäwë ninkawinjawë putij mitsxëj mkapxpyëj nits ojts tëkwinkëjyëj nikxy (jam tu'uk jaty naj tjätyë ku tsap në'äw ojts äyäjxy jam tsah mati kaj näj jayëj).⁶⁹ Ku ojts teetyëj tumpë y'ixëj nits ojts nyëm'äxäjäyë ma ti'i y'ijtyej jam tanë'änäxtep xax yä'ay tyëjk näyëj jäyëj!⁷⁰ Jats atukyäjä ojts: tku'ëënyëj jatyëj ampyëj, ma ti'i jam tana'apyëj ijtyej ja ojts nyemxëtë Pedro yëj mits nitukën ku mits nay jam mtso'onyëj Galilea.⁷¹ Nits ojts tka'ojtyi'äxäjä nits mek ya'anyëj, kaj etsëj yäjtëj jä'äy n'ixëj ma ti'i mi'itys mjäkäpxtëp.⁷² Nits ojts mumatsk yäjä tsapnë äjwë y'äyäjx. Nits ojts Pedro tjä'äy metsxëj tsoj ijtyej Jesús nyemxëtë; näy Jam tsapnë'aw kyä'äyäjxëj matsk yäjä tēj ets mits wyënëj xku'ë'ënyëj tuwëk yäjä nits ojts äw y'ojtëj tyëjy nits ojts yä'ajxëj.

Chapter 15

¹ Jokjy tu'uk japyj ots yoymukxst te'ety niwintsän mäty Majay'tëkj mäty (escribas) jaywtëkj mäty tukë'ey yik'kutukp. Nits tsumtj Jesus nits tyik nökt. ² Pilato tyiktëy "¿Mits Judios mniwintsën eepy?." Jee yatso'oy "mits të mwany." ³ Teety niwintsën ots Jesus mäkempy tniwampet'tj. ⁴ Pilato atuuk yaj ots tyiktëy, "¿Ke äts mits xjatsoy?" m'ixpj nixsn yat niwampet't. ⁵ Jeets Jesus ke t'atsooy je Pilato, jets atë'y ots tiëny. ⁶ Na'jë ku xëw tiuny nits tmastuty Pilato tuuk puxtëkjaay puxtëkjaay pënje winkont'p. ⁷ Jëp ity kawintsëk'ew puxtikj?, tuuk yikjaayiokp miti kawintsëk'eep, je xëw yit Barrabas. ⁸ Mayjaay ots jiaty ma Pilato jets ots t'amato axajy nits na yiktunät nixk'm të wienë tu'ny. ⁹ Pilato t'atsooy nits nö'mjaay "¿Miits tsoktp nits nmastuut't judios nyiwintsën. ¹⁰ Nyijaweepy jë ku ka'oy ixsnkëxm je teety niwintsën y'it tyiknökxt Jesus je winkukm. ¹¹ Ets teety niwintsën nönjety ma'yjaay nits mäk ëmüp wiant't nits Barrabas yik'mastu'utj. ¹² Pilato tyiktë'y ja tuuk ya'j ¿ntso' ntunt Judio wintsën?." ¹³ Ots kiapx'kektj jätu'uk y'aj krus'petjp. ¹⁴ Pilato nyömx "¿ti ka oy t'tuny yaatj?" nits je wan atëts'tjp je yikruspetj. ¹⁵ Pilato ots toktajotkuky may'iaay, tmastuutja'y Barrabas. Twop'oktj Jesus nits tyikj nökt kruspet'p. ¹⁶ Nits tsiptuumpj tyik nöxt tay'kiukyp nits twatsokëxt tukëy tsiptuump tük ¹⁷ je pëmety tuuk nam wit je Jesus, nits taaktj tuuk yotsp kujënö' nits pëmety. ¹⁸ Nits këpatj'axaatj jeets waints, inakmiutakj Judios n'nywintsën!" ¹⁹ Jee takuwopjët keepy nits tnitsu etjy. Nits twinkuxtenëty n'ixkm jiexs t'wintsëk't. ²⁰ Ku jët taxiky ots tyiknaxt, jeets tpökjety niam wit nits k'm wit tokpëmt tpawatj jakëm nits tyik' Cruzpët't. ²¹ Jee ots taakewant tuuk tuyoyw nits tiuxt, tuuk miti cam jootyp mimp, miti xsëw Simon miti Cirene tsoomp (Alejandro mëet Rufo tiety); ots ta'akuwan't nits t'pakët Jesus krius. ²² Nits tsiptuump tyiknökxt Jesus mait txeew Golgota (mati na ayuukeep it majëem pa'k). ²³ Nits tmoyt paknë tsoymët miti tiktsokpa pöökj jeets je ke t'uuk. ²⁴ Tyik cruzpet'tj nits tyikwaxx etj wit nits takuyeety jets tnijawët nixxëty piat't tuuk jëet tsip tumpj. ²⁵ Mu tuwëekj pët itj jorë ku t'iyk Cruz pet'tj. ²⁶ Jeets tjayty puuy'y kiëxs ntsoom tijt jëe "JUDIOS NYIWINTSËN". ²⁷ Nits tyik cruzpet't nimetsk metspj tuuk akany nits atuuk ianajy. ²⁸ Nits kiytiunë ntsom yë'ny jaywiëtj. "OTS YIKMATXOY MËT POKY JIAA." ²⁹ Tukeyi miti naxpetëk ontso'yj nëmë'tëj, kyuwakj tjupyoywitiyt nits nëmëte'tj, "¡Aja! Mits iyty mwamp nits xykkutäkoywiany jë staptekj nits tuwëek xewë xyik'oyëmpit't, ³⁰ nak'miatäk, këm nits mwinnakt, cruz këxm! ³¹ Naynä'm, teety' nywintsë'n, taxyky' yëk'naxtë, nits wiantë, "yëk'matëyp, ity, opiënë, nits kë këm, nyak'matäky. ³² Jëe Cristo, Israel, wintsën, winak, jëem cruz, këxm nits ëëts, nyxt, nits, eets ntëy'jawtj." Miti, ity mëty Cruz peyt'y, nay'na jit tiaxiky. ³³ Jëts kytütükj horë, ots kyots, tuk naxwiny nits ki, taxtukj horë. ³⁴ Jëëts ki, taxtukj horë, Jesus ots, kixxkë'k tatx, mëknëxy. "Eloi, Eloi, ¿lama sabactani? miti, na yayuk'ep, ""äts, Dios, ats, Dios, tikuiäts mits xnikeky?." ³⁵ Opiene pëen, jëm, jit, winkon jëe nmatötj nits, wiantj, "axtuk Elias wiatsopy." ³⁶ Opienë pyutsony, nits mats jup'am tpëmy pixx, xun'nemetj nits ots tuk utte'j jets yaytekj wiany wëny itxixny pün mimp Elias nits yekwinak't. ³⁷ Nits Jesus kixxkekj mëknëxj nits yojk. ³⁸ Nits staptëk ateytyuk mëts peet tiakëts'eyj anijyxm'p nits awatkeyj. ³⁹ Kuts staptek, atsenäwi, tienkuky, nits ots taxtukj winkon nits tysx kutë yit Jeus lokne nits wiany "tyyatp yat'jay, Dios jëm'yë tiyty, iunk." ⁴⁰ Jëm itj tuk'jetj t'axtëk jäkëm jëm itj'axtukt'j Maria Magdalena, Maria (nits Santiago tiak, mëty Jose mëty Salome. ⁴¹ Kuj, jëm itj Galilea jë itj panëxtëp nits tunetëtj, maynyëxë wink toxyëkj t'mëtmyny, Jerusalen. ⁴² Kuy'uxeny jëe xsëw it ny oy'eny kënm jit t'paity pokxxenxsëw. ⁴³ Jose de Arimatea, j'iatj jë jiti tump miti wintsekë'itp majëp yek'kutukp, miti t'ayxpj Dios meatj jëe katsëk'epy nits nyxs ma jëm Pilato nits Jesus nikëxj t'amatöy. ⁴⁴ Nits Pilato ateye ots tieny ku Jesus tëë, it iok'nëj nits t'wuatsoy staptek' atsenäwi yektëy puntë Jesus j'it'yokjnë. ⁴⁵ Kuts nijaw'ëy staptëkatsënÄwi kute it Jesus j'okn nits nikexs yekemoy Jose. ⁴⁶ Jose tëitj t'uy wit, miti tsunexy. Jee t'tekwinak cruz, këxm nits tawimpityj witj miti tsunexy nits ots t'pëmj okp, jut' jötpy miti ots tajy'y tsa'jutpj jëe tsa'a taawentuk okp juut. ⁴⁷ Maria Magdalena mëty Maria Josë tiak t'ixte it ma ots Jesus yek'kexys.

Chapter 16

¹ Ko pokye'en yē'ew kye'x, Maria Magdalena, me'et Santiago tya'akj Maria, me'et Salome, ots nyekmintē ē pa'kixuupē, ets Jesus taniaxte'et. ² Mu'ut'uutj xē'ew semana, okya ku ity xē'ew pyitsem otsnyekxta capisanta. ³ Tu'uk a nitukj ity nyayenyeta: "¿Pe'en ē tsaxpatiaam ets tēkeyen ye'et kupisanta? ⁴ Kut axtukte, ots ixtē ets te tam tsa patimtē ma'aty tse'em mē nāx. ⁵ Ēp ots tyetkeetee okpē yotjopy nits ixa'ate tu'ukj una'ank ya aytyekj po'ow wit tet pēm ets aga'any pyaay tsenē ets ate'eye tyankexte. ⁶ Ets ots nyemxetee: "Katy tsejeetee mits ixteepy ē Jesus de Nazareno, ma'atyjets yeekmaawopjpēty. iTē'ē jukpye'ekj! Ke ē ya pyenity. Axtoktee ma'an ots y'a ye'ekpēn. ⁷ Nekxtee, nēmētee tyumpē te'ekj me'et Pedro kē yē wintuweekeewyanepy ets nyekx Galilea. Jam mits nikx ixte, na tsom jots yā'ān." ⁸ To'oxtyektee ots pyitsemte okpējutjopy jats pyu'ute itsjek eetep ē jity ets ateey a ata. Tseejenyaxtap ē jity nikex nipēn tso tkanimetya. ⁹ Okya mu'an mutu'ukj xē'ēn semana, ku ots ē yukpēkj atukokj, Maria Magdalena wintuy ots atu'ukyaa nyakexekē, ma'aty jots niwix tu'ukj kya oywya tanikapxwatx. ¹⁰ Ets ots ane'kxa ma'am epj its yeytye yaxta ets is wanay. ¹¹ Ku ots ma'atowta ke te ē jūkpyekj ets te et ix katyjots teyawata. ¹² Kuixa'at na yatj nits jots nyaknikexikya tikekx ma'am anima'aks jā'āy kyamotm jity nyekxte. ¹³ Katy tyeyawatete myukuktekj ku ots ē nekxte ets a iswanetye. ¹⁴ Jesus nyaknikexike ma'am anima'aktu'ukj tyumpe tekj jiky nyakyexmutx anexete kompetk'ex, ets ots jōy kut kateyawate me'et awyot yek untay likēx kunaynya katy jots teyawatee ma'aty ots yawyan'a ke te ē yukpyēt atu'uhya'a. ¹⁵ Jesus nyemxate: "Nekxtē tu'uk naxwin ets nitokeye waxnateet awayu'ukj. ¹⁶ Pē'ēn pen tyēyawepy ets nyepet, yetse mata'atj tamp pē'ēn pen tse kyateeyawepy, kutakoy tse tyantj. ¹⁷ Ya'at ixpeetse pyanekxtep pen pēn te teyawatee. Jēts xē'ew kexm kyaoywya kapxpitsemtejtj. Ets naynya kapsta'at atu'ukj ayu'ukte. ¹⁸ Ma'atstap ē kye'em tsa'any, pen yekxtap kaoy je'ekx ke tse tso tyunēt. Tyanikontep ē kye pamjā'āy, tsoktaapsē." ¹⁹ Ku na ots wyintsen nyemxa, nits ots tsapwin ye'ek cuenta pekna ets DIOS aja'an pyā'āy tsenay. ²⁰ Ets tyumpe te'ekj nyekxta ets omyaa nikapxta nimatyakta, kujiti wintsen nay ē myetjitya nats ē teypyemte me'et ixpē'ēt ma'aty jity panēkxeetep.

John

Chapter 1

¹ Ku txyoontājky Cristo je y'ijty nits je Cristo Dios mēēt je y'ijty jets je Cristo Dios je y'ijty. ² yē tsē y'ijty tuwēkp mēēt Dios. ³ Jets tukēyē pyemyē kyoj yē je kēxm nts niti tkāje jē mādi jekēxm kāpemyēp kā koyēp. ⁴ Je kēxm je y'ijty juky ājt ājājk je y'ijty mām tukēyē juky eewyē tējk. ⁵ Je ājājk toypy je ākotxyē tujy its je ākootxy y'it ke tse yēk kudākoyē. ⁶ Je y'ijty tu'uk yā'āy tyējk jāāy mādi Dios pākexēp mādi y'ijty txēēw Juan. ⁷ Je myiiny nixkēm nijāw eewyē jets tnīkāpxt tnīmātyā'ākt je ājājk nājts jyeexyē nidukēyē tēy jyāwēdē je kēxm. ⁸ Juan ke je y'ijty y'ājājkē jeyē y'ijty myiiny jets tnīkāpxt tnīmātyā'ākt je ājājk. ⁹ Je ājājk tyēwyē je y'ijty mādi tkujājp tkunokp tukēyē juky eewyē tējk mādi yā nāxkējxy mimp. ¹⁰ Jemēm je y'ijty yā nāxkējxy jekēxm ojts nājx y'oyē jets je nāxwinēt ke ojts y'ix ātyē. ¹¹ ku jye tjānimiiny nits kyēm je ke ojts kyuentē pekyēdē. ¹² Jets mādiwē tkuentēpēktē jets mādiwē tjeñxyāw eedyē je xēēw je'ets yēk moydyē je kutujk jets txēēwēt Dios y'uunktēni. ¹³ yā'āt ke kyexy tē nējpy kyēxm ni je nikējx tkātsojkēn ni yā'āy tyējk jāāy tkātsojkēn Dios je txyojkēn. ¹⁴ Nits Cristo ojts jyety nikējx mēēt jets jyuky ājty mā ēdēm yā tē ēdēm n' ixyēn y'oy ājtēn oy ājtēn mādiwē tukēm mimp mā'm niteety y'oy ājtēp mēēt tyēy ājtēn. ¹⁵ Juan tnīkepxy tnīmātyāky je Cristo nits kyāpx ke'eky nits wyān ooky yā'āt je mādiwē ēts y'ijty nkepxy py mādiwē ēts ix ojk xpāmimp jāweenē mē nikenēm ēts jets jemēm yē ni ke ēts. ¹⁶ Je ku tum yē jye mādi nkuentē pēj kyēm pā'ayoon tuk yājē jāduk yājē. ¹⁷ Ti kēx ku yē kutujk ojts yēk yeky Moises kyēxm jets yē pā'ayoon mēēt Jesucrsto kyēxm txyē jyā'jty. ¹⁸ Nipēn tē kāixy je Dios yē tukēm Dios y'uunk mādi jem niteety pyā'ām yē tē tyēk nīkējx jē'ēky. ¹⁹ yē tse Juan myātyā'āky y'eepy ku Judios tyānikexēdē je teety mēēt ēēwē tējk (Levitas) mādi Jerusalen tsoontēp jets tyēk tēwdē ħmpēn mits? ²⁰ Tēy ojts nīkpxy ke ojts tku ēēny nā ojts ye'eny ke ēts ncristo. ²¹ Nājts Jēdē yēk tējēdē ħmpēnts mits? ħmits Elías? Je wyāāny ke n'ētsē jets yēk nējm jāāy ħmits ke ākāpx pē? Jets y'ātsooy kē. ²² Jets je nyēmxdēdē ħmpēnts mits? Jets vnājts ēēts nmo'ot kāpxēm pijtēn mādiwē ēēts xpākexp ħntso mits kēm mnātyi yē? ²³ Jets Juan wyāāny ēts je tu'uk kāpxp mādi mēk kāpxp nāxwimpā tē'ēts ātum yēktēwdē je wintsēn nyē'ē tyu'u nā nixkēm ākāpx pē Isaias wyāāny. ²⁴ Nits jēdē mādi y'ijty tē yēk kextē ixpeky tyējk je y'ity kexēdēp. ²⁵ Jēdēts yēk tējēdē jets nyēmxdēdē ħTikēxts myēknē pety pēn ke tām mits mcristo nīmka Elías nīmka ākāpxpē? ²⁶ Nits Juan y'ātsoojēmpijty jets nyēmxdē, nē ēts ntoktānē pety py jets miits m'ākujky mādi miits mkāix eedyēp. ²⁷ mādiwē ēts ixojk xpā mimp nix kāpāāt ēts je nits kyē'ēk n'ākejēt ²⁸ We yā'āt nā jyajty jem Betania jordan nyē āwinm mā y'ijty Juan yēk nēpety. ²⁹ Jets kyum jāwom ku Juan t'ixy je Jesus ku jem myiny winkon jets wyāāny

ixtë ixim je Dios biorrego mādiwë tyëk nidäkoypy täkoony yä näxwiiny.³⁰ y ä'ät tsje mādi éts ntijpy mādi éts ixojk xpämimp jāweenë mēj je nikenëm éts jets tuwëkp yë nikenëm éts.³¹ ni ke éts y'ijty n'ixë jekëxts éts nmyny jets në ntäyëk në pety jets nä je jyeexyë nyikejx jë'ëky yä Israel.³² Juan tnikexy jets wyän ooky "éts n'ixy je Dios jyäwën ku kydäjk jem tsäpjoym nä nixkëm tu'uk päk nits ojts tyä'ixtäkyë.³³ Ke éts ojts n'ixkäpy yéts éts ojts xpäkexy nits éts né jotm nyëk në pet t nits éts xnëjm ääy pëm pën m'ixypy tyänäx kidäkyë je Dios wyä'äts jāwën jets jem tyä ityë jetse mādi mtoktänipetëdëp wyä'äts jāwën.³⁴ Të éts n'ixy jets të nikepxy jets yë je Dios y'uunk.³⁵ Jets jädük xëew ku Juan jem y'ijty tmët tenë nimetsk pyäoywyë.³⁶ Nits t'ixtë ku jem Jesus nyexy nits Juan wyä'äny ixtë Dios biorrego.³⁷ Nits ku nimetsk pyäoywyë tmädoodë ku ye'eny jets tpänëkxt je Jesus.³⁸ Nits Jesus nyi ixëmpijtë jets y'ixëdë ku jem tpänëkxtë nits nyëmxë ¿ti mtsoktëp? Jets t'ätsoodë Rabí (madi nä y'äyujk eepy yëk ixpëkpë) ¿mäm mtsëënë?³⁹ Nits Jesus nyëmxëdë mintë nits x'ixtët nits tmëët eedyë nits t'ixtë má je y'ijty jyädä'äky nits jedë tmët täntë je xëew je ku të je y'ijty it myäjnk yäxnë.⁴⁰ Tu'uk mādi nimetsk mādi tmädoow ku Juan nä kyepxy jets jetyë tpänikxy Jesus je y'ity Andres je Simón Pedro y' äjtxy.⁴¹ Je jāwiin tpäjt y'utxy nits tnëjm ääy të èët mpäaty je Mesias (madi nä ayuujk wimpitsëmp Cristo)⁴² Jets je ojts taniminy je Jesus Jesus y'äxtujkë nits wyä'äny Simón mits Juan myäjnk je mits mxëew eepy Cefas (madi nä ayuujk wimpitsëp Pedro.⁴³ Kyum jāwom ku Jesus y'ijty txyoonwä'äny jets nyëkx wä'äny Galilea. Nits tpäjtje Felipe jets tnëjm ääy pätsoonk éts.⁴⁴ Jets Felipë Betsaida je txyoony mä'm Andres mëët Pedro kyäjp.⁴⁵ Felipë tpäjtje Natanael jets tnëjm ääy je mādi Moises mëët äkäpxpë jyäy jāy kutujkën kexypy të èëts je mpäaty Jesus José myäjnk mādi Nazaret kukäjp eepy.⁴⁶ Nätänäel nyëmxë ¿pitsëmp jyäwë Nazaret otyiyë mādi oy? Nits Felipe nyëmxë min nits x'ixt.⁴⁷ Kots Jesu t'ixy Natanael ku jem wyinkeney nits wyä'äny ntsoom je ixtë tu'uk tyëwyë israelita mādi këxm ke ti win ënën.⁴⁸ Natanael nyëmxë: ¿ntso éts mits x'ixë? Jesus y'ätsojë jets nyëmxë ku kenëm Felipe tseemy m'aswayë ko jep të y'ity mtsëënë tsäp xits pätkepy éts mits të n'ixy.⁴⁹ Natanael y'ätsooy yëk ixpëkpë mits je Dios y'uunk. Mits je Israel mniwintsën etypy.⁵⁰ Jesus y'ätsojë jets nyëmxë ¿kuëts mits të néjmë tsäpxits päkepy éts miots të n'ixy ixymts xtyjyāwë? M'ixpts otyiyë jāweenë më nikenëm yä'ät.⁵¹ Nits Jesus wyä'äny tyëwyë éts mits néjmë miits m'ixtëp äwä'äts tsäpwiin nits Dios y'angeles pyet tët kyidä'äk tët mä'am jem Dios y'uunk.

Acts

Chapter 1

²¹ Tsojkëp nits tu'uk yäy tyëjk jāy mādi itp kunexy tmëdity je tiempo mā je it wintsën Wintsën Jesus jyä'äty txyoony mā èëdëm.²² Txiontä'äky mā je Juan yëknëpejtë jets koonëm je xëew tpäjtje mā ojts tpäwäy mā èdëm yä nits tsäpjoym pyätëjk ëy je tsokëp mādi të t'ixtë t'äxtuktë mëët èëdëm ku ojts jädük oj k jiukypyky.²³ Nits jedë tkextë wintujy nimetsk yä'ätyyëjk jāy José mādi xyëew Barsabas je y'ity mëët xyëew eepy justo mëët je Matías.²⁴ Nyukx tä'äktë nits wyä'äntë "Mits wintsën mniyāwë kyëjx jeepy y' ääw y'oojt nidukëyë jāy tuknijāw eeky èëts pën yä'ät nimetsk jāy miits të win'ixyë.²⁵ Jets je tkuentëpëkt je tunk (Ministerio) mëët je winmä'äny (apostolado) mādi judas ojts tkämumädoy ku kep nyikxy mā këm y'it.²⁶ Nits tnikuy eedyë pën täki pën täkidägëp, ojts tyäkidäkyë Matías nits ojts je mëët yëktämumätxyowë mëët je jānimäk tu'uk Jesus pyäoywyëtëjk.

Chapter 5

¹ Ixyämyë tu'uk yä'äytyëjk txëewë Ananías mëët y'ämë Safira weenë ojts tputooky kyäm. ² Nits je tmutääny je mëëny mädiwë të tooky (je y'ämë nyijaw eepy je) jets tyëkmiiny je tu'kwiin nits tkejxy päyoywyëtëjk tyëky kyëjxy. ³ Nits Pedro tnëm'ääy: "Ananías ¿Tigëx kyäoywyë tyëk utxy mits m'ääw mjoot nits xuin èëntë wä'äts jäwën nits weenë xmuteny käm tsow?. ⁴ Ku kenëm y'ijty xtooky ¿kemts miits xejë? Kuts Ojts xtooky ¿kemts miits y'ijty mkutujk? ¿tso y'ixë miits nä winmäy tu'uk ääw joot? Miits ke të xwin èëny yä'äy tyëjk jä'äy Dios të miits xwin èëny. ⁵ Ku tmädooy yät ayuujk Ananías kyäts kidääy nits ojts xyetäkoy nits mëknexyë tsëgë myiiny mäjem mädiwë tmädoodë. ⁶ Nits wäjtjyëjk jy'ädë wäntukyë nits twimpit të tpätsëmtë nits tniit eedyë. ⁷ Kyuduweëk horë nits y'ämë tyëjk äjty nitkänijawë putidë y'ity të tyunyë. ⁸ Pedro tnëjm ääy jye nikäpx pëntë miits je xtooky je käm yädë txyow je wyääny yë tsow je ⁹ Nits Pedro tnëjm ääy je toxtjyëjk ¿Tso y'ixë ku miits kipxy kyepxy nä xtuntë jets xwinmä'äny ixwä'äntë je wintsën jyäwën? Ix je tyëky xi tëk ätsumk äjy kyuwäkëdë mädi të mniyä'äy y'isnitä etyëdë yë'ëts mtxyë nänyä yë'ëts mitxyë nä nyä witspitsëmëp yë't. ¹⁰ Jetyë jem takäts pejty jem tyëky kyëxm näjts xyëj täkooy nits wäjtjyëjk tyëjk eedyë jets tpät të të y'ijty toxtjyëjk y'ooknë nits ojts t'isnitäjëdë näynyäjmë je pä'äy mä y'ijty të nyiyä'äy yëknitäjë. ¹¹ Nidukëyë iglesia ojts tsëjkën mëknexy tyäminyë, mädi winm tmäodë jets ojts yëkxon txyëjkë kyëxtë. ¹² Mäynyexy ixpejt mädi oynyexy yëk eep nexy tyunyë nyikejx jë'ëky apóstoles kyëjëm jem jääy ägukm. Jets tukmukë y'it të jem y'ijty mä'm Salomón piortico. ¹³ Nipënts y'ijty nä wyinmä'äny kyäjä'ät të jets jem pyuyotyëk ätëdët mëk y'ijty käjp y'oyjyaw etyëdë. ¹⁴ Näjts mädi wintsën tyëjyjaw eedyëp jākjä ädëtstëp je y'ijty nimäy nyexy je yä'äy tyëjk jäädyë toxtjyëjk jäädyë. ¹⁵ Jets ojts pä'äm jääy tkëwyitsëmtë tëkwiiny tuwä'äy tkextë mäwejt këxm ku Pedro je nyexy jets y'ä e jem pyädëdët. ¹⁶ Jets nänyäjmë nimäy ojts jä'äy yoymyuktë mädi Jerusalen pä'äm jääy tyëknëkxtë mëët mädi kyäoywyë jyäwën käyëk jotkujk äjtëdëp jets nidukëyë y'ijty tkuentëPëktë tsookëen näjxën. ¹⁷ Tits tyuun sacerdote ojts tniwutë'ëky mëët mädi tu'ukyë myët itypy (mädi sduceos të) meknexy ojts y'ämpëktë. ¹⁸ Nits tmätstë apóstoles puxtikypy tyëknëkxtë. ¹⁹ Ku it kyoots èëy nits ojts wintsën je y'angel tëk äkä tyëk äwä'ätxy näjts yëk pitsëjmëdë puxtikypy jets wyääny. ²⁰ Nèkxtë, templo mnëkxtët jepts xmodët äaw ayuujk xkäpxtët xmätyä'äktët mädi yä'ät juky äjt. ²¹ Ku jedë yä'ät nä tmädoodë nits jedë templo tikypy tyëjk eedyë jäwën y'ijty it kyäjä tak këxy nits ojts yëk ixpëktë Nits sacerdote pën jety y'ijty jem myëdititypy ojts jy'ät të jem concilio mëët nidukëyë mëjääy tyëjktë Israel käjp jotm nits ojts tniwä wä'äntë jets wen nikxy Apostoles tēj k puxtikypy t'isyëkpäwäy. ²² Kots oficiales jyänëkxtë ke ojts t'okpätñëdë je puxtiky py nits jedë wyimpit të nits ojts myätyä'äky. ²³ Nä èëts të mpääty puxtëjk Atukynyexy yikxon jets ixytpe tēj k jep tyenë y'änäxtë tëk ätsumk epy koots èëts të nyëk äwä'ätxy nipëntë èëts je nkäpääty. ²⁴ Kots tsäptëk niwintsën mëët teety nyiwintsën tmädootë yä'ät äaw ayuujk, näjts je ätjyëknë tmëdëdë ntso y'ixe nä të jyety. ²⁵ Nits nidukën myiiny jets nyëmxëdë: "Ye yä'äytyëjk jäädyë mädi m iits mpëm'të puxtikypy jem ixyäm tyenëdë tsäptëkm tyëk'ixpëktë näjx käjp." ²⁶ Näjts tsäptëkniwintsën nyëkxtë mëët oficiales nits ojts jädukyäjä tyëkmintë, nintsots ojts tkäoktunëdë, je y'ijty txyëjk eedyëp ku jääy nyäskätsëdët. ²⁷ Kots jedë tyëkjädë nits tkextë kutuktäjk y winkujky nits teety nyiwintsën tyëktëy. ²⁸ Tnëjm jeedyë të èts nwä'äny mëknexy jets ke xyëew x'oknikäpxnët x'ok nimätyäknët, jets näy jye miits xyëkmäyë yë ixpëjkën yä Jerusalen, je mtsoktëp jets xyëkmintët èëts nikëxm yë yä'äy tyëjk jääy nyëjpy. ²⁹ Nits Pedro mëët apóstoles y'ätsoodë: "Dios èëts nnumäadow wempy jäwyiin nikenëm yä'äy tyëjk jääy. ³⁰ Je Dios mädi èën teety Dios eedyëp je'ts Jesus yëkputë'jkë. mädi miits ojts xyëk ooktë ku kepy kyëxm ojts yëk kutëy. ³¹ Nits Dios nimëj nikëxm ojts pyëktäkyë je y'ägäny kyë pä'äm jets príncipe tyun't jets nä nyä yëkmädäkpë jets ntso Israel yëkmo't winmäyëm pijtën jets tyäkoony yëkmekxtujkët. ³² Nijääw eepy èën tänyën, mëët nänyäjmë wä'äts jäwën mäditë Dios myo'oyë pën myumädoopy." ³³ Ku yë nä tmädoodë mädi tuntëp concilio mëknexy y'ämpëktë jets yëk ookwäntëp je y'ijty apóstoles tēj k. ³⁴ Jrem y'ijty tu'uk färiseo mädi xyëew Gamaliel mädi të kutujk tni'ixpëkë winsëjk äjtëdëp je y'ijty nidukëyë käjp nits tyenkyuk èëy nits tniwäwääny jets apóstoles nyëkxtët tëkwimpy. ³⁵ Nits je wyääny yä'äjtjyëjk jäädyë mädi yä Israel kukäjp eedyëp, kuëntëntuntë yëkxon winmä'äny pentso miitxyë xniwinmäyëdë xtuntët yä'ät jäädyë. ³⁶ Tu'k tyëmpë ojts jyety ku Teudas tyenkyuk èëy jets yë'eny jets jem ti tnijawë jets yä'äy tyëjk jääy yoymyuktë mäktäxk mukepxy je y'ijty, nä ojts pyuyotyëk etyëdë ku ojts jääy yëk ookyë jets nidukëyë pën jety y'ijty mumädojädëp jets näj yë ojts yoywyäxkëxnë näjts kyudäkooy. ³⁷ Nits ojts jädu'uk tyenkyukë kyojmë Je Judas mädi Galilea tso'omp je xëew ojts tyenkyukë mä y'ijty yëk jäy myuky tukëyë näjts ojts jääy pyuyotyëk etyëdë kots ojts y'ooknë tyäkoynyë nits ojts yoywyäxkëxnëdë mädi y'ijty mumädojädëp. ³⁸ Ägëxts èts miits xyám nëjmëdë mätstu'ut të mitxyë jääy pën yä'äytyëjk jääy txyë jye je yë wyinmä'äny kudäkoopy txyë. ³⁹ Pën Dios txyë jye ke 'ts miitxyë mäyëdët jets xyëk kudäkoptyët tsoku nikxy nä myëkpäät të ku Dios xmnëtnäxyiptunyë. ⁴⁰ Nits twäätsoodë apóstoles nits ojts twop ooktë jets mëknexy tpäwäntë jets ke Jesus xyëew tnikäpxëdët näjts ojts tmäts tu'ut të. ⁴¹ Ku pyitsëmnëdë jep mä'm Concilio jotkujk täkp je

nyäyjjäw etyë ku je xëëkëxm yëkwentuntë. ⁴² Tu'k xëëw jädu'k xëëw tkäpxtë tmätyäktë jem tsaptikypy tu'k tëjk jädu'k tëjk nä ojts yëk ixpëktë tnikäpxtë tnimätyä'äktë je Jesus mädi je Cristo.

Chapter 6

¹ Jexëew mä y'ijty pätumpë tējk wyimpetnexy nits ojts tyëk tsoontäky niwämpejtēn Greco Judios. Nits tniwämpet tē Hebreos je ku ooky tyoxtyëjk ke y'ijty t'oktāniwājē eenyē itp kyā'yēn y'ujkēn. ² Nits nimäkmetstk twäätsoodē mā nimāy jyāy mādiwē pätumpë nits wyāntē: “ke nā tpääty nits ēēdēm nikējkēn Dios y'āāw ayuujk nits ēdēm ntunjāyēn kāwyētējk. ³ Nājts miits ixām xwin ixtēt mugu'uktējk, niwixtujk yā'āy tyējk mā'm miits jem yā'āy tyējk mādi oy wyinmā'āny myēēt tē mādiwē ujts wijy jyāwēn myēēt pēn ēēn ntāwinkexēn nits t'ātnēt yā'āt ayuujk. ⁴ Ntso'om ēēdēm, itp pānēkxēn nukxtājkēn mpānēkxēn yā'āt āāw ayuujk mādiwē yēktump. ⁵ Nits nidukēyē nimāy jyāy tēy jyāw eedyē je y'āāw y'ayuujk nājts ojts twinkontē Esteban, tu'uk yā'āy tyējk jāy mādiwē meknexy jyenxyāw ājtēn myēēt wā'āts jāwēn nits mēēt Felipe, Prócoro, Nicanor, Timón, Parmenas, Nicolás nits jādu'uk mādiwē āāw ayuujk miuwititp mādiwē tso'mp āntokia. ⁶ Nits tēy jyāw eewyē tējk tyēkmintē ojts yā'āy tyējk jāy je wintsēn tyumpē pēn ojts tkunukxtā'āky nits tkēnixāy. ⁷ Nājts Dios y'āāw y'ayuujk wyimpejty; nits ojts mēēt tumpētējk wyimpejty jem Jerusalēn, nits ojts nyimāyēdē mādiwē tuntēp nits ojts tmumādowdē mādiwē tyēy ājt pē. ⁸ Nits ojts Esteban ojts ojts tājotkujk tā'āky mādwē ātēyē ājātē y'ixpātē jāy āguyk. ⁹ Nits ojts nidugēn jāy nyiwitityē madi jep tuntēp mā yoymyuktājk mādwē xyēew libertos yoymyuktājk cireneos mēēt Alejandrinās nits mēēt nidugēn mādiwē kukāj p eedyēp Cilicio mēēt Asia. Jets je jāy ke'ts tmētnyā wyinjāw etyē. ¹⁰ Nits jedē ke y'ijty jyāmādā'ktē nits tniwutēk t je wijy ājt mēēt jāwēn mādiwē Esteban myēt nyākyāpxēp. ¹¹ Nits ojts āmee'tsk nidugēn yā'āy tyējk jāy tnējm'āāy nits wyā'nt: Tē ēēts nmādowdē Esteban nits twinkāpx nexy Moises mēēt Dios.” ¹² Nits ojts tānijāwē nidukēyē nājx kājp mēēt mājāatyējk Jets mēēt jāywyētējk nits ojts tmātstē Esteban nits yēk kutukpē wyinkukm. ¹³ Nits mēēt tyēk jā'ādē mādiwē tkātēy nyikāpx petp mādiwē wāntē: “Yā'āt yā'āy tyējk jāy keyē kyāpx atuky mā yā'āt it wā'āts nexy mēēt kutujk. ¹⁴ Jets tē ēēts nmādowdē ku ye'eny nits Jesus de Nazaret tyēkwintā koykyēxt yā'āt it nits tyēktikāts kēxt kostumbrē mādiwē ēēts Moises xkēmooy.” ¹⁵ Nits nidukēyē mādiwē ojts txyēnē ixtā'āktē mā jep yēkutukpē nits ojts twin'ixpet tē nits nā y'ijty wyiin y'āāw nēxkēm tu'uk Ángel.

Chapter 10

¹ Jem y'ijty tu'uk yä'äy tyëjk jääy mëj käjp jotm mädi xyëëw käjp Cesarea, Cornelio je y'ijty xyëëw tu'uk Centurion mädi yëk ku xëëw eepy italiano tsiptumpë. ² Je yä'äytyëjk jääy mädi myupëjkën tukyë yëk itypy je y'ijty nätyu'uk tuktëjk Dios tmëj pëktäktëp mänyexy y'ijty je judíos käjp tmeen myo'oy jets itp je y'ijty Dios tmunukx tä'äky. ³ Täxtujk yäxp y'ijty horë je xëëw tekxy ojts t'ixy je visión ku Dios je y'angel nyiminyë. Nits Ángel nyëmxë: ¡Cornelio!". ⁴ Nits Cornelio t'äxtujky Ángel të y'ijty juunexy txyëjkë tyäkoy nits wyääny: "¿Ti yë wintsën?" Nits Ángel nyëmxë: "të mnukxtäjkën meenyëm kääp ku putëjk eny xmo'oy äyooop jäädyë tso'om jämyejsën yexy tēj je jyä'äty Dios wyinkukm." ⁵ Pakex xyäm yä'äy tyëjk jääy jem mëj käjp jotm Jope jets nikxy twäwdë tu'uk yä'äy tyëjk jääy mädi xhyëëw Simón mädi nänyä xyëëw Pedro. ⁶ Simón yëkpawätspe tyëgentum tsä ixyäm. Mädi jem tyëjk määxy nyëwä'äm. ⁷ Ku y'ijty të Ángel nyëkxne mädi y'ijty të tmëtnäkyepxyë nits Cornelio twäätsooy nimetsk tyumpëtëjk jets tu'uk soldado mädi y'ijty Dios myëjpëk tekypy mädi jem tunxyëp nänyäjmë. ⁸ Tukëyë Cornelio myätyäk kējxyë ti y'ijty të t'ixy nits pyäkexë Jope. ⁹ Jets kyujäwomëp jäweenë y'ijty tudujk yäxp horë tkäpääty horë ku jem y'ijty tyu'oydyë jäweenë y'ijty mëj käjp tkäpäät të nits Pedro Tëknikexypy nyikxy nukxtäkpë. ¹⁰ Nits yuj pyäjtën ku y'ijty jep jääy tyäkä'äny tyëk oyedë mädi tyä'äxëjkedëp nits ojts tu'uk visión yëktuk ixy. ¹¹ Nits t'ixy ku tsäpwiin y'äwäjtxy nits t'ixy ku jem äkoony ëny kyidä'äky, nä tso'om tuuk mëj wit kyutënyexy näxkëxm jyä'äty mäktäxk pyä wyineky. ¹² Opyënë tänë'ëk y'ijty jem mädi mäktäxk tyëky nänyäjmë mädi näxkëjxy myeets tyäoytyëp nä nyäjmë joon mädi tsäpwinm kekyoydyëp. ¹³ Nits ojts yëkmukepxy: "Pedro tenkyukë yëk ookyë jets xtsu'uts t". ¹⁴ Nits ojts Pedro ye'eny: "wintsën ke ëtxyë ntsu'uts wä'äny je ku ke ëts junë ntsu'utxy mädi äxëëky mädi ke wyä'ätsë." ¹⁵ Nits ojts mumetsk ojk yëkmukepxy "mädi të Dios tyëkwä'ätxy kadi je nä xtijy jets ke je wyä'ätsë. ¹⁶ Nits näj y'äty tuwëëk yäjä nits jetyë äkoon ëny wyimpitkojmë tsäpjotm. ¹⁷ Jets Pedro ke ojts t'oknijäw eenyë pu ti je nä punto je t'äyuujkë je visión mäditë t'ixy ojts t'ixy ku yä'äytyëjk jääy jem y'ijty tyenëdë jem tēk ätsumk äm mädi y'ijty të Cornelio tpäkexy jets tēts je y'ijty jem jyät të. ¹⁸ Nits je kyäphtë tyëktëdë Simón mädi y'ijty xyëëw eepy nänyäjmë Pedro mädi y'ijty jem tsëneepy. ¹⁹ Näj jyem y'ijty Pedro twinmäy je visión nits jäwën nyëmxë: "Ix niduwëëk yä'äy tyëjk jääy m'ixtä yedë. ²⁰ Tenkyukë nëkx uwetypy mëët yedë pänekx yedë je ku ëtxyë të mpäkexy. ²¹ Nits Pedro wyinäjky mä'äm y'ijty yä'äy tyëjk jääy nits tnëjmë: Èts je Pedro mädi miits m'ixtaydyëp. ¿Tigëx kudi mintë? ²² Nits ojts je wyä'äntë: Tu'uk Centuriön mädi xyëëw eepy Cornelio tu'uk yä'äy tyëjk jääy mädi Dios myëjpëktekypy jets oytsë yëknikepxy jem judíos y'itjotm ku nä tu'uk Ángel nyëmxë Dios je wyä'äts jets jyexyë mnikxy tyëgentum näjts je jyexyë tmädooy m'ääw ayuujk. ²³ Nits Pedro twätsooy jets nyäxtët tikypy jemts ojts tyäntë näjts kyujäwomnëm ojts tmëdë kipxy jets ojts pyätsoonyedë myugu'uk tējk mädi jem Jope. ²⁴ Näjts kyujäwomnënm ojts jyä'ät të jem Cesarea jem y'ijty Cornelio y'äixyedë të je y'ijty tu'k tējk yoymyuk këxtë mëët myugu'ktëjktë. ²⁵ Nits jyä'jty ku Pedro kyuwäjk ëyep tikypy nits Cornelio tmëtnäwyäjtë nits wyinkuxten etyë jets myëjpëktäjkë. ²⁶ Nits Pedro ojts wyijts jëëkyë yäm nyemxyë: ¡Tenkyukë! Nyäy yä'äy tyëjk jääy ëts nänyäjmë. ²⁷ Nänyä jem y'ijty Pedro tmëtnäkyäpx ookyë nits tikypy nyäjxy nits tmëtnäwyäjtë nimäy jyääy. ²⁸ Nits je tnëjm ääy: "mnijäw eedyëp miits je këm ku ke je nä pyäät etyë jets jusios tjääy tmët yoymyukt o tniyo'oty yä'ät käjp Dios ëts të xtuk ixy jets nidugën yä'äy tyëjk nkä kuxëëwët jets ke je wyä'ätsë. ²⁹ Agëxts ëts të nminy nijäwë wyä'äny ku ëts të nyëkwäätsoy xyämts ëts miits nyëktëwdë ti ku ëts miits x'isnäkyë ixtä'äyë. ³⁰ Nits Cornelio ojts ye'eny: "mädukë it yä'ät nä horë tääxtujk yäxp y'ijty horë ku ëts y'ijty jem nukxtä'äky ntëgentum nits ojts n'ixy tu'uk yä'äytyëjk jääy tyenë ëts nwinkujky tum tēëkxp y'ijty wyit. ³¹ Nits ojts ye'eny: Cornelio të mnukxtäjkën mëët meeny mkääp ku putëjk ëny xmo'oy äyooop jäädyë je'ets të Dios tyukjäämyëtxyë jets mitstë myëkjääy myetxy. ³² Pakex ixyäm nidugën jem Jope jets x'ixtä'ät tu'uk yä'äy tyëjk jääy mädi xyëëw eepy Simón mädi y'ijty yëkuxëëw eepy Pedro jem je ixyäm Simón poyëkwätspe tyëgentum mädi jem määxy nyëwä'äm. ³³ Jägëxts ëts mits jetyë n'isnäkyëwyäyë oyjyääy nyexy mits ku miits të miny yäts nidukëyë n'yä eyën Dios x'ixyën jets ëëts nmädo'ot pentsodë wintsën mnemxyë wä'änt. ³⁴ Nits Pedro kyäpx äxäy jets wyääny: Tyëy äjtëm ëts nä njäwë ku Dios nipën tkäyëk mëjë tkäyëk këxmë. ³⁵ Tu'k it tu'k käjp opyënë pëmpën tēy wä'äts tuntëp oy tse kyejx jë'ëky je wyinkukm. ³⁶ Të miits je xnijäwëdë je kexy mädi israelët käjp ojts yëktänikexy ku ojys je y'oy y'ääw ayuujk mädi jotkujktäjk mädi Jesucristo këxm mädi nidukë tniwintsën eepy. ³⁷ Mnijäw eedyëp miits je ti ojts tyunyë ti jem Judea tujnë ku Galilea txyontäjk ku të y'ijty nyëpety ku Juan tnikexy. ³⁸ Madi ojts näj tyunyë ku näj yëknijäw ëyep Jesus de Nazaret tso Dios ojts y'ungir etyë mëët myëk äjtën këxm tum je ojts tuny mädi tum oy ojts tyëktso'oky mädi kyäoywyë wentujnëp je ku jem y'ijty Dios myët ityë. ³⁹ Eën nijäw ëyëm ti jety ojts tuny Judios mëët Jerusalem kyäjp jotm yä'ät Jesus mädi ojts tyëk ooktë ku ojts xoj këxmë tkutëdyë. ⁴⁰ Je yä'äy tyëjk jääy tse mädi Dios kyuduweëk xëëw yëkputëjk jets nä tyëk jä'ty jets yëknijäwët. ⁴¹ Ke tukëyë käjp jeyë mädi Dios ojts twin'ixy mädi nijäw eedyëp tämp ëëdëm je këm ku je nmët käyën nmët ujkyën nit ku y'ijty të jyuky peky ookpë agujky ⁴² Je ots nä tniwäwä'äny jets nikxy jem käjp jotm yëknikepxy yä'ät je mädi të Dios wyin'ixyë jets tētyun't mädi juky eepy jets mëët ookpë. ⁴³ Yë

tse jye ku nidukëyë vojts profeta tnikäpxtë jets nidukë pëmpën tyëyjāw eedyë je xyëëw këxm tkuentë pëktët ku tyäkoony yëkmekx tujkëdët. ⁴⁴ Nā yām y'ijty Pedro nāj ye'eny je tnikepxy nits ojts wā'āts jāwën tyānāx kidäkyëdë nixyën y'ijty jem kexy t'āmādoit tē. ⁴⁵ Je jāādyë mādi y'ijty tyëyjāw eedyëp circunsición nidukëyë pën jety y'ijty tē Pedro tmët jā'āty ātëy ājāt y'ijty tē tyānkëxtë jekëxm ku regalo mādi wā'āts jāwën ojts tyānāxkidäkyë opyënë jāāy. ⁴⁶ Ku jedë nāj tmādoodë ku opyënë jāāy wijnk ayuujk tkepxy jets Dios tmëjpëktä'äky Nits ojts Pedro y'ātsoy. ⁴⁷ “¿Jyātp je nidugën jets ke tmo'ot je nē jets yā'āt jāāy ke tkuentëpëktët nipejtën ku yā'āt jāāy wā'āts jāwën tē tkuentëpëktë nā nyā tso'om ëën?”. ⁴⁸ Nits ojts tniwāwā'āny jets nyëpet tēt Jesucristo xyëëw këxm Nits je nyëmxëdë jets wen jem tjäkmët ity mäyxyëëw.

Chapter 11

¹ Ixyäm Jesus pyäoywyëtëjk meët myugu'uktëjk mädi y'ijty jem Judea ojts tmäowdë ku omyäjä jääy me+ëët ojts tkuentëpeky Dios y'ääw ayuujk. ² Ku ojts jem Pedro pyety jem Jerusalén je jedë myët it tēp mädi nyätyijëdëp circuncisión nits tpäkäpxtë; (Dios je y'ijty kyutujk pyäwä'än tso nyikejx jë'ëkt tso'om ojts tämët kepxyë niteety Abraham meët je nyäskex eewyë nänyäjmë nits je tyëtyu'un jenxyäwën wyä'äts jät t nidukë yä'äy tyëjk jääy mädi jem niteety Abraham tyegentum tyuntëp je nä, meët yä'äy tyëjk naske'x eewyë jem. Kyudujtujk xëew mä kye'exy nä je t'äyujkë ku näjx käjp Dios tnädyäkëtëk etyë nits it näxwiiny tmëtnäwyakxyë. - Tyuntëp je nä y'ijty jäduk käjp mädi xyëew egipcios wink je tyëkwim pitsëmtë nits je y'ijty tuntë ku tē unänk y'äpet tē wyätyëjk jät tē. - Mädi nyätyijëdëp Filisteos, Fenicios, Moabitas, Amonitas, Sirios, Asirios, Babilonios meët jäduk käptë Mädi ojts israelitas tmët it tē tmët nyämyäyë ke je nä tuntë. -yënkñitsuk wititp je tsu'utxy nyi'äk jup äm mädi yä'äy tyëjk jääy Dios tē myo'oyë Yë tse tyijpy Circuncisión. ³ Ojts wyä'äntë miits tē xmët tu'uk muky yë jääy incircuncisos nits tē xmët käy. ⁴ Nits je Pedro ojts tnikepxy tñimä'tyä'äky tso je merë t'ixë nits wyääny. ⁵ Jem ëts y'ijty nukxtä'äky jem mëjkäjp jotm mädi Jope xyëew nits ojts n'ixy tu'uk äkoon ëny kyidä'äky nixkëm tu'uk mëj wit jem tsäpwinm kyidä'äky mäktäxk pyä'ä yëk kutëy nyexy ëts nwinkujky kyidäjk. ⁶ Ëts y'ijty n'äxtuky nits ëts yë mpäwinmäy ëts ojts n'ixy tänë'ëk mädi mäktäxk tyeky yä näxwiiny uts tänë'ëk mädi ätsëjk eewyëm tänë'ëk ädi myeets tyäoyopy meët mädi kekyopy tsäpwinm. ⁷ Nits ëts ojts nmädox tu'uk kepxy ädi ëts ojts xnëjmë: putë'ëk Pedro yëk ookyë nits xtsu'uts. ⁸ Ëts nëjm ääy: "käjätëm ëtxyë ntsu'utxy" wintsën: nimädi ëts n'äwäk äm kyätëkë mädi käoy mädi äxëëky" ⁹ Nits je kyäpx ätsooy jäduk ojk jem tsäpwinm: mädi Dios tē tyëkwä'äts jety ke mits je xtiyt käwä'äts." ¹⁰ Yä 'ät ojts nä jety tuwëëk ojk nits ojts tukëyë jem wyimpity tsäpwinm jäduk ojk. ¹¹ Ëts n'ixy je it ku je y'ijty niduwëëk yä'äy tyëjk jääy tyenë jem tēk winkëjy mä ëëts jem y'ijty, je y'itjy yëkpäxextë mä ëts jem y'ijty yëkpäxextë mä ëts jem je myintë Cesarea käjp. ¹² Je jäwën ëts xpäwäan nits meëdët meët jedë ke ëts nipën nkä äweky y'ixt ni tudujk nmugu'uktë xmëët eedyë nits ëëts nikxy jem yä'äy tyëjk tyëgëntum. ¹³ Je ojts myätyä'äky tu'uk ojts t'ixy Angel jem tyenë tyëgëntum nits wyääny: "päkex yä'äy tyëjk jääy jem Jope nits xyëkmintët jäduknäx Simón, mädi xyëew Pedro. ¹⁴ Yë mtämukäpxëp, tu'uk ääw ayuujk mädi miits mtämädä'äkp mits meët tukëyë mjëën mtëjk. ¹⁵ Ku ojts tmukäpx tso'ntä'äky je wä'äts jäwën ojts nyiminyëdë nä y'ixkëm ojts ëëts xniminy tsontäkyë. ¹⁶ Ëts ojts njä'y myetxy je wintsën y'ääw ayuujk ixkëm ojts ye'eny, Juan ojts tyëknëpety meët nëj miits mnëpet wäntëp wä'äts jäwën këxm. ¹⁷ Pëntë Dios moyë näjyë regalo tso'om ëëts ojts xmo'oy ku ëëts ntëjyjaw äjty wintsën Jesucristo, ¿Pën ëts nits Dios nyék'ätuk't? ¹⁸ Ku ojts nä tmäowdë ayuujk, ke y'ätsoëmpit tē jeyë twintsëjk eedyë Dios nits wyäntë: tēj je Dios yëkwim mäyëm pijtënyë meët je opyënë jääy." ¹⁹ Ixyäm pën jedë yoywyäxk kexy ku ojts yëkmutsipëdë mä ojts Esteban y'ooky je txyontäjk mädi jekem nexy yoy wyäkxtë mä jem Fenicia, Chipre meët Antioquia. Jedë ojts tnikäpxtë tñimätyä'äktë Jesus jeyë meët Judíos. ²⁰ Nidugën jedë, yä'äy tyëjk jääy mädi Chipre meët Cirene jyäädë jem Antioquia nits tämukäpxtë meët Griegos, tämumätyäktë je näm ääw ayuujk mädi wintsën Jesus jye'. ²¹ Jets wintsën kyë jemts tse myët ityë nimäy ojts tējyjawëdë nits ojts wintsën këxm nyäkyiketxyëdë. ²² Ojts yëknijawëdë nits jyä'ty tyätsk äm jem tsäptëkm Jerusalén: Nits jedë tpäkextë Bernabe jem jekem nixkëm Antioquia. ²³ Ku je y'äty nits t'ixy je regalo Dios jye'ojts jyotkujk tä'äky nits t'ätsokt nidukëyë jem wintsën tmët it t tukëyë y'äm jyotm. ²⁴ Je y'ijty yä'äy tyëjk jääy oyjyääy jem mäynyexy tmëëdë wä'äts jäwën meët jenxyawën mäynyexy jääy jem yëkpemy mä wintsën. ²⁵ Nits je Bernabe nyikxy jem Tarso t'is ixtäay je Saulo. ²⁶ Ku je tpäjtjy ojts tmët miny jem Antioquia jäweenë tkätu'k jumëjy äjty jem tukyë yoymyuktë meët tsäptëjk nits tä 'äwäntë nimäy jyäay. Je päyoywyëtëjk ojts xyëew pety cristianos mu tu'k yäjä jem Antioquia. ²⁷ Ixyäm je yijty nidugën jety äkäpxpë txyontë jem Jerusalén nits nyëkxtë jem Antioquia. ²⁸ Nidugën je mädi xyëew Agabo ojts tyenë nits tnikepxy wä'äts jäwën këxm ku je myiny yu tuknäxwiiny. Yë ojts nä jyety Cludio xyëew jooty. ²⁹ Nits päyoywyëtëjk nixyën je myädä'äktë tu'uk jänidu'uk. Ojts twinmäy pyäät tē putëjk ëny tänikext je myugu'uktëjktë jem Judea. ³⁰ Näjts je ojts tuntë, ojts tänikextë meeny mäjäay tyëjk, Bernabe meët Saulo ojts je tkëmo'oy nits tpäkontë.

Chapter 12

¹ Je tyempë niwintsën Herodes tmäjtxy nidugën jets tentun't mädi y'ijty kyjëm eepy tsäptëjk. ² Je ojts tyëk ooky espada këxm je myugu'uk Santiago. ³ Ku ojts nä t'ixy ku judíos të ojts je t'oyjāwēdē nits ojts nānyājmē Pedro yëk metxy je xēēw je y'ijty mä tyëk oyēdē tsāpkeeky mädi Levadura kyāmēēt. ⁴ Ku y'ijty të tmetxy nits tpuxtëk pēemy jets ojts mäktāxk pet soldados tuk ixyity nit y'ijty käjp tuk ixwā'āny tuknijāwē wyā'āny ku āmāy xyēēw nyāxt. ⁵ Nājts ojts Pedro puxtikypy tyeny mēknexy ojts iglesia Dios tmunukxtā'ākté jets yëknikunukxtā'āky Pedro mēēt jedē. ⁶ Jāduk xēēw y'ijty tkāpāāty mä Herodes kyājp tānijāwē wyā'āny, je koots ku jep y'ijty Pedro myā'āy nimetsk y'ijty pyā'āy y'ixy ityē metsk y'ijty pujxtepxy yëktātsumy jets ixitypē tējk jem y'ijty tēk ātsumk āāy nājts puxtëjk t'ixyit tē. ⁷ Ixtē ātsujky wintsën y'āngel ojts nyānyikejx jēkyē nits ojts jep tyeekey ājāāk jep tikypy nits ojts pyā'āy yëktonmetxy nājts yëkniwijē yām nyemxyē: "Putē'ēk ādetsnē". Nits jetyē kyëkëxm pujxtepxy wyināk kējxy. ⁸ Nits Angel nyēmxe: "Nāxyoxē pēmēm mkē'ēk". Nts nāj Pedro tuuny, Nits Ángel nyēmxe pēm mädi wit eepy nikējxy, pātuyoyky ēts". ⁹ Nits Pedro tpātsojny Angel nājts pyitsēemy ke je y'ijty tniijāwē pēn tēy je nā mādītē Angel tuny nā je wyinmāy jets visión je tijy nā y'ixpy. ¹⁰ Ku y'ijty të guardia mutu'uk mumetsk twināxtē nits puxtëk ākāj tpāt tē mädi jem pitsēmp käjp jotm nits kēm ojts y'āwā'ātxy nits pyitsēmtē nits nyëkxtē jep uwetypy mēj tu'u epy nits jetyē Angel nyikejkē. ¹¹ Ku Pedro wyimpijty nits wyāāny tyēy ājtēm ēts tē xyām njāwē ku wintsën tē y'āngel tpākey nits ojts xyëk ke'eky Herodes kyjëm jets mēēt judíos käjp tē. ¹² Ku je nā tkuentētuuny, nits nyikxy Juan tyāāk je Juan mädi nā nyāj yëk kuxēēw eepy Marcos je ts tyāāK María, nimānyexy y'ijty tē jem yoymyuktē tēy jyāw eewyē tējk jemts y'ijty nyukxtā'āktē. ¹³ Ku je tēk ākāj twinkojxy nits tu'uk tumpē kiixy to'oxy pyitsēemy yām y'ijty nyukxtā'āktē. ¹⁴ Ku tyukmotkājpy jets Pedro tām kāpx'p ku jeyē jyotkujk tājky jets ke ojts tējk tyëk'āwātxy mädi ojts tuny putp tikypy nyikxy nits je wyāāny jets jep Pedro tēkwimpy. ¹⁵ Nits ojts nyemxyēdē: "Tē mits mjāmuky jyātnē" nits kiixy ojts jyākwān ādē'ētxy nits jedē wyāntē. "y'āngel ye'et". ¹⁶ Jets Pedro tējk tjāwinkox ādē'ētxy ku ojts tējk tyëk'āwāts tē ku t'ixtē ātēy ojts tātāntē. ¹⁷ Pedro ojts kyjëm nyemxyē jets āmenyāyē tyāntēt. Nits ojts jem myātyā'āky tso tē wintsën puxtikypy y'isyëkpitsemyē. Nits wyāāny taniijāwēdē yā'āt Santiago mēēt mugu'uktëjk. Nits āyām nyikxy. ¹⁸ Ku it xyējny ēy nits soldados txyekypy ti tjāoktunēdē Ku nipēn Pedro kyāokpēn itnē. ¹⁹ Ku y'ijty Herodes jāwyiin tjā ixtā'āy ku tkāpājty nits tyëktēy ixitypē nits tniwāwāāny nits tyëk ooktēt Nits txyoojny Judea jets nyikxy Cesarea. ²⁰ Jets Herodes tē je y'ijty Tirotjāy mēēt Sidonēt jāy tmu'āmpëktākoy nits ānimukē je t'ānēkx eedyē jets jedē ojts Blasto tmumādā'āktē mädi Rey tyujn jeepy jets pyutëk ātēdēt nits ojts t'āmadowdē jotkujk ājt jyeejēt je ku je y'it jotm ojts putëjk ēny tkuentēpeky je win tsēn y'itjotm. ²¹ Je xēēw mä y'ijty tē yëk ākāpx tuky nits Herodes oywyit ojts nādyāxoxye nits txyēnē pyejt kējxy txyēnē y'ixtājky nits ojts tmo'oy āāw ayuujk. ²² Nits jāy mēk kyāpx kējky: "¡dios yā'āt nāj y'āāw y' ayuujk ke yā'āy tyëjk tje'jē!". ²³ Nits jetyē wintsën y'āngel yëktseetxy ājtē, tigēx ku je ke Dios y'ijty tē tmējpektā'āky nits ojts tsetxy txyuts kexyē nājts y'ooky. ²⁴ Nits Dios y'āāw ayuujk wyimpejty myāy ēy myēj ēy. ²⁵ Ku y'ijty tē Bernabe mēēt Pablo tyëkpukexy tyunk jep Jerusalén nits wyimpitnēdē nits tpāwāādē Juan mädi nā nyāj xyēēw eepy Marcos.

Chapter 13

¹ Jets ixyäm tsäptëjk jem y'ijty yëk íxpëkpë meët äkäpxpë. Bernabe je y'ijty Simón (mádi yëktijp yëk jáäy) Lucio mádi Cirene Mänäen (Herodes Tetrarca kyeny y'utxy) meët Saulo. ² Ku näy jyem y'ijty y'äyujedë wintsën tmëjpëk tä'äktë nits wä'äts jäwën wyääny "yëk äweky jyeeky èts Bernabe meët Saulo jets je tunk tuntët mádi èts të ntäniwätsowë". ³ Ku y'ijty të jäwyiin y'äyujedë nyukxtä'äktë tkënixäjtë je yäay tyëjk jáäydyë nits ojts tpäkestë. ⁴ Najts Bernabe meët Saulo tmumädoodë wä'äts jäwën nits nyëkxtë Seleucia isla mádi Chipre jemts ojts txyoontë. ⁵ Ku y'ijty jem jedë jem Salamina myëj käjp jotm nits mëk tnäskäx eedyë Dios y'ääw ayuujk jem judíos yoymyuktäjk jotm jets jedë jem y'ijty Juan Marcos tmët it të ⁶ Ku y'ijty të jem nyëkxtë mä'am isla jets Pafos jyaadë nits ojts tpäät të mádi ke tyëywyë y'äkäpxpë Judio je barjesus y'ijty xyëew eepy. ⁷ Je mago je y'ijty myët tumpy Proconsul Sergio Pablo wijy nyexy je y'ijty yä'äytyëjk nits je twätsooy Bernabe meët Saulo tigex ku je y'ijty Dios y'ääw ayuujk. ⁸ Jets Elimas mádi mago yëktijp nä xyëew y'ayuujk wyimpitsemy) mëk ojts ätujkën tpëk tä'äky jets ojts Proconsul jenxyäwën t'okyëk ke'ek wäjnë. ⁹ Jets Saulo mádi y'ijty nänjäy xyëew eepy ujts nexy wä'äts jäwën tmëedë nits tukyë ojts twin'ixy. ¹⁰ Nits wyääny: Mits mëjk kuji y'uunk ujts nexy mits win'ëenën xmëedë meët mádi käoy tukyë mádi jä tëy jä wä'äts ke mits je x'oy'ixy nijunëm yë'é xkämäts tu'ut wä'äny ku wintsën nyë'é tyu'u xyëk tikäjsët mádi tëy çmtum'p mits je? ¹¹ Ix ixyäm ku wintsën kyë'é jem mits mnikëxm wimpiits miits mtän't ke mits tuk tyëmpë xëew x'ok ixnët Nits jetyë Elimas koots tyänäxkidäjkë nits ojts y'äwitit äxäy jets jáäy tnëjmë jets kyëkëjxy yëkmäts't jets yëkpäwits't. ¹² Ku ojts procónsul näj t'ixy nits tëy jyäw èy je ku të je y'ijty xyuxtä'äy ku nä t'ixy wintsën y'ixpëjkën. ¹³ Nits Pablo meët myugu'uktëjk nyëkxtë Pafos jets jyä'dë Perge jem Panfilia Jets ojts Juan y oknikëjkë nyë jets wyimpijty Jerusalén. ¹⁴ Jets Pablo meët myugu'uktëjk txyoontë Perge nits nyëkxtë Antioquia jem Pisidia Nits jedë jem nyëkxtë sábadò xëew joojty jep yoymyuktäjk jetypy nits txyënë ixtäktë. ¹⁵ Ku y'ijty të yëknäskäpxë kyexy kutujk jets mádi jep nimëj tuntëp jep yoymyuktäjk jetypy kexy tyänikexedë wyäntë: nits wyäntë mugu'uktëjktë pën jem miits kexy xmëdëdë jets yä'ät jáäy xmodët ätsojkën nikäpxtë. ¹⁶ Nits Pablo tyenkyuk èy yäm kyë'é tyëk yo'oy nits wyääny: Israel yä'äy tyëjk jáäydyë miits të mádi twintsëjk eedyëp, madowdë. ¹⁷ Israel kyäjp Dios je ojts twinkeny jäyëpkët jáäy jets je tu úk käjp tyëkmäy èy Egipto y'it jetypy jets xyäy nits ojts jep tyëkpitsemy xä jä'ëky kyë'é. ¹⁸ Wixtkxy jyumëjt tmutenäay jem näxwimpätë'ëts ätum. ¹⁹ Ku y'ijty të jäwyiiny tyëk kudäkoy kyexy wixtujk käjp jep Canaan y'it jetypy. ²⁰ Tukyë mádi ojts nä tyunyë mäktäxk mukëpxy je wixtekxy myä'nk jyumëjt tyän èy: Nits Dios myoyedë tëtyumpëtëjk jewäät mä Samuel mádi äkäpxpë y'ijty tum'p. ²¹ Nits käjp t'ämädoodë niwintsën Dios ojts myoyedë Saulo Cis myä'nk tu'uk yä'äytyëjk jáäy mádi myët tukjäay eepy Benjamín jets wixtekxy jyumëjt wintsën tyun't. ²² Ku y'ijty të Dios yëktikätxyëdë yëk kutuktäjk Jets David je'ets yëktäntë jets nyiwintsën ätëdët David ojts näj yëknikepxy ku Dios wyääny tëj èts je mpäaty ku David Isai myä'nk nä je yä'äytyëjk tso'om èts n'ääw njoot mä di je nä tyum'p tso'om èts je ntseky tun't. ²³ Yä'ät yä'äytyëjk jáäy nyäskexë Dios të tyëkminy yä Israel je yëkmädä'äkp; Jesus tso'om ojts ye'eny tun't. ²⁴ Yë ojts nä tyun äxäy ku y'ijty Jesus kenëm myiny Juan jäwyiin tnikepxy je nëpejtën ku jäwyiin twinmäyëm pit të tukyë Israel käjp. ²⁵ Jem y'ijty Juan tyunk tyëk këxwä'äny: Nits je wyääny: çntso miits mwinmäydyë pën èts? Ke èts nje'jë mádi të yëkwin'ixy; madowdë jem èts tu'uk ixojk xpäminy ninkätäjäät èts tso y'ixë kyë'ek n'äkejët mádi jem tyëky kyëxm. ²⁶ Mugu'uktëjktë Abrahäm y'uunk tëjk nyäskexë jets nänjä mádi yä yä eedyëp mä'am miits mä Dios tmëjpëktäktëp èëntxyë nje kexy mádi mädäjkën té nyëktänikejxyën. ²⁷ Tigëx ku jedë mádi tsëneedyëp Jerusalén yëk kutukpë tëjk mádi käixkäjpëdë je ojts nä tkuytyujnëdë äkäpxpë y'ääw ayuujk mádi itp sábadò xëew yëk käpxp jets tyëk äyompäät t. ²⁸ Oyëm je tjägäpäät të tigëxëm je tyëk ooktët nits tnëjm eedyë pilato jets je tyëk ookt. ²⁹ Ku jedë ojts tyëkpuk këxtë tos y'ijty jep jyä'yë ku je yëknikepxy ku kepy kyëxm tyëkwinäktë. ³⁰ Dios tse ojts tyëkputë'ëky ookpë ägukm. ³¹ Mäy xyëew ojts nä y'ixyëdë meët mádi myëtmiin jem Galilea jets Jerusalén je jáäydyë je'ts jem tnijaw eepy té tyäntë jem käjp jotm. ³² Je näm äaw ayuujk je'ts èets xyäm nmujädëp tso'om ojts jäyëpkët jáay kepxy tämedyëkteny. ³³ Dios yëtë t'ixyity yëkepxy jets miits m'unktëjktë ku je ojts jädukyäjä tyëkputë'ëky je Jesus jets tmooy juky äjt jädukyäjä Jeptxyë y'ijty nänjäy jyäwyetyë mumetsk salmo: ÈTS MITS N'UUNK EEPY IXYÄM NÄJ ÈTS TË NMINYJETS ÈTS XTEETY EENYËP. ³⁴ Nänjäjmë tso ojts nä tyunyë ku je ojts tyëk jukypyky ookën ägukm jets je nyikëjx ken ä wympit t tso'om mádi yëkmätp jedë nä kyepxy: ÈTS MIITS NMODEP JE KUNUKXËN MÄDI TËY WÄÄTS DAVID JYE'. ³⁵ Jägëx jem nänjäy wyänkojmë jäduk salmo: KE JE NÄJ XYËKJÄT'T JETS T'IXT MITS WÄ'ÄTS ÄJTËN MÄDI YËKWINTÄKOOPY. ³⁶ Ku David Dios txyojkën tujn äay mä këm nyäskë'xë nits myädäkooy jets yëknit äyë mä'am tyëty jets t'ixy kuwyintäkoy. ³⁷ Je mádi ojts Dios tyëktenkyukë ke tse ojts t'ixy mádi të W'wyintäkoy. ³⁸ Jets miits nänjä xnijawëdët miits mugu'uktëjk yä'ät yä'äytyëjk jáay kyëxm yëknikepxy täkoony myëkx tujkën. ³⁹ Tukyëp pëm jekëxm tyëjyjaw eepy nä tse nyäkyukepxyë mádi Moises kyutujk kämäj yëp jets ntso nyäkyukäpxët ⁴⁰ Nyäy ixytëdë jets kädi nä kyuytyunyë mä'am miits mádi ojts äkäpxpë tkepxy. ⁴¹ IXTË KU MIITS TË XKÄTSOKTË JETS ÄTËY XTÄTÄ'NTËT NITS M

‘OOKĒXTĒT ĒTS YĀM TU‘UK TUNK NTUMPY MIITS MXĒĒW KĒXM. JE TUNK MĀDI NIJUNĒ MKĀTĒYJYĀWĒDĒP
 OYĒM NIDUGĒN MJĀWĀNXYĒDĒT. ⁴² Yām Pablo mēēt Bernabe txyonē, Nits jāāy myunukxtājk jēts nāy jye āāw
 ayuujk kyāp x’p jādūk sábadō. ⁴³ Ku yoymyujkēn kyukēj x’ēy jem yoymyuktājk jotm nimāy judíos tējk mēēt
 mupeky eewyē tējk tpānēkxtē Pablo mēēt Bernabe ku je nā tjamēt nākyāpxēdē jēts tnējm jeedyē jēts wen Dios y
 ‘oy y’ājt tpānēkxtē. ⁴⁴ Jēts aduk sábadō jaweenē y’ijty kyātuk mēj kājpē nājts yoymyuk’tē jēts wintsēn y’āāw
 ayuujk tmādwō wājnēdē. ⁴⁵ Ku Judíos t’ixy nimāy jyāāy nits ojts tku āmpēktē nits wimpity tkāpxtē tso’om y’ijty
 Pablo jyāwā’ntē nits tmukāpx tākoydyē. ⁴⁶ Jēts Pablo mēēt Bernabe mēk ojts jyāk kāpx ādēts’tē ke je txyējk eedyē
 jēts wyāntē: “nā’ām je y’ijty pyāāt etyē jēts miits jāwyiīn Dios y’āāw y’ayuujk myēk wājnēdēt ku yēk ixy
 yēknijāwē ku miits nā mnyāy jyāw etyēdē ku ke miits mpāāt etyēdē je juky ājt mādi xēmēkēxm, Ixtē xyām ēēts
 nwimpit wānkojmē mā opyēnē jāāy. ⁴⁷ Nā ēēts niwintsēn ēēts tēj xtā’pāwā’āny ye’eny: Nāj ēts miits tē nkextē tso
 ‘om ājāājk mā opyēnē jāāy, Miits je myēk jā’t tēp mādājkēn mā jekēm it. ⁴⁸ Ku nāyjem y’ijty opyēnē jāāy
 tmādwōdē jēts jedē jotkujtāktēp je y’ijty jēts tmējpēk tā’āktē wintsēn y’āāw y’ayuujk nidukēyē mādi y’ijty tē
 yēktāni íxēdē jēts tpāāt tēt juky ājt mādi xēmē kēxm nits tēy jyāw eedyē. ⁴⁹ Nits wintsēn jem y’āāw y’āyujk
 wyākxtājk y tukēyē jem it. ⁵⁰ Jēts judíos ojts tnējmēdē toxyējk jāāy mādi mupeky eewyē myēēt tē jēts mādi nijāwē
 it tēp nānyājmē yā’āytyējk jāāy mādi jem nimēj itp mēj kājp jotm. Je’ts ojts mēk tmutsipēdē Pablko mēēt Bernabe
 jēts tkexpitsēmtē jekem mēj kājp txyāwān nexy. ⁵¹ Jēts Pablo mēēt Bernabe ojts nāj x twixit tē mādi y’ijty tē tyeky
 pyātkepy tyeny tso je tē tkāoy jyāwēdē. ⁵² Jēts pāyoywyētējk mējnexy ojts jotkujk tājk tmēēdē mēēt wā’āts jāwēn.

Chapter 14

¹ Nits jyääjty jem Iconio Pablo meēt Bernabe tyëjk eedyë judíos yoymyuktäjk tikypy nits tkäpxtë tso'om je mä jep nimäy jyäädyë nits judíos meēt Griegos tëjyā eedyë. ² Nits Judíos mädiwë tkätëjyāw eedyëp je tā'akuwān eedyë Gentiles wyinmä'any näjts nyäk myuämpëjkëdë. ³ Näjts je tyäntë mäy tyempë tnikäpx ooky mëknexy meēt je wintsën myëj äjtën ku y'ijty je tyëk nikejx jë'ëky kunukxën mädi y'ijty myätyekypy.yë tuny yë nikejxjë kën ixpejt ätëy äjät je Pablo meēt Bernabe kyëjëm. ⁴ Nits nimäy y'ijty jem käjp jotm kë äweky je y'ijty nidugën jem it mä je judíos nts nidugën mä jem päyoywyëtëjktë. ⁵ Nits opyënë jääy meēt judíos tunmäts'të je jupten neewyë nits jyeexyë twentuntë Pablo meēt Bernabe. ⁶ Jedë tkuentëtuntë nits kyektäkoydyë mä jem käjp licaonia Listra meēt Derbe meēt je it mädi niwitij tēp. ⁷ Nits jem jedë y'ijty tmätyä'äky oy ääw ayuujk. ⁸ Jem Listra jem y'ijty tu'uk yä'äy tyëjk txyëënë niti mājääw tkämëedë jem tyëky kyëxm tu'uk päkmä'ät mädiwë ojts nä txyoontäky tyääk jyotm mädiwë nijunë kyäyo'oy. ⁹ Nits yä'äy tyëjk tmädooy ku y'ijty Pablo kyäpx ooky nits Pablo tukyë wyin'ixë nits y'ixë ku jem y'ijty tmëedë jenxyäwën jets txyo'okt. ¹⁰ Nits yä'äy tyëjk yëknëjm jaa'y mëknexy tenkyukënits je yä'äy tyëjk pyujt jëejky nits yoytxyojny. ¹¹ Ku nimäy jyääy t'ixtë ku y'ijty je Pablo tuny nits kyäpx kektë wyän ooktë kë m y'ayuujk mädi Licanoa. Të dioses kyidä'äky mä ëdëm tso'om tu'uk yä'äy tyëjktë. ¹² Jedë kyuxëew äjtëdë Benabe Zeus nits Pablo Hermes ku y'ijty je tyëkmyny je ääw ayuujk. ¹³ Je teety nyiwintsën mädiwë Zeus jep y'ijty äyäm ke käjp jooty tyi'ity nits je myiiny kä meēt pëjy kyujenë jep tēk ätsunk äm je mëdë nimäy jyääy nits y'ijty twintsëgë wyä'any. ¹⁴ Ku pyäyoywyëtëjk meēt Bernabe meēt Pablo ku tmädoodë yä'ät ayuujk nits tkëetstë wyit nits ädëtspekyë nyëkxtë nimäy jyääy kyäpxkektë ¹⁵ Yäm wyän ooky yä'äy tyëjktë ¿Tigex miitstë yë xtuntë? Jaa'y ëëts nänäjäjmë nänäy ëëts nwinmä'any tso'om miitstë. Eëtstë nyëkmyny mä miits oy ääw ayuujk jets mits juky Dios xniwimpit tēt ku yä'ät xmätstu'ut tēt mädi niti kyäwä'any mädiwë ojts tyëk oyë tsäpwiin meēt näxwiin meēt määxy nyë tukëyë mädiwë je. ¹⁶ Je tu'k tyempë jeknyë je nä ojts tkupeky nits käjp tyuyo'oydyët mä kë tyu'u. ¹⁷ Nyänäjäts ke je nä tyeny jets nipën tkänijäwë ku je tuuny mädi oy ku je nē tu tmooy mädi tsäpwinm meēt je tyempë mä ojts tyëëmë nyexy tukëyë näjts jyoojt tyëk ujtsë kä yën ujken meēt jotkujtjäjkën. ¹⁸ Nyäy jem yä'ät ayuujk Pablo meēt Bernabe ontsojë tyëk ätujuky nimäy jyääy nits ke tyäwintsë'ëk ätët je täwintsëjk äjtën. ¹⁹ Nitugën Judíos mädiwë Antioquia meēt Iconio jyäädë nits tmukäpxtë nimäyjää. Jedë tkätstë Pablo nits tpäwitstë jets käjp epy ojts tkextë näm je wyinmäy jets tēj je tity y'ooky. ²⁰ Ku y'ijty päyoywyëtëjk y'ijty tu'k niwitivity mä jem tyenkyuk ëëy nits kyäjp tējk ëëy. Kyu äwomëp nyikxy jem Derbe meēt Bernabe. ²¹ Ku y'ijty të tkäpxtë tmätyä'äktë oy ääw ayuujk mäjëm käjp nimäy nyexy tyëkn imäyë dë päyoywyëtëjk jedë wyimpit të jem Listra meēt Iconio meēt Antioquia. ²² Jedë ojts päyoywyëtëjk y'alma tyëkmëkpëjkëdë näjts y'ijty jets tkäpxputëjk eedyë tso jenxyäwën këxm y'it it tēt ye'eny: ëdëm ntëjk ëyëm mä jem Dios nyidenä'äyny ku mëk nexy njäätën nkuwejtën äyoon ntänäxën. ²³ Ku jedë y'ijty të tpëmtë jedë mājääy tyëjk tuk tsäptëjk jädük tsäptëjk të y'ijty y'äyujedë nyukxtä'äktë. Jedë tākëtëjk eedyë je wintsën mädiwë jedë y'ijty të tëjyāwën. ²⁴ Nits jedë nyäxtë jem Pisidia nits jyädë Panfilia. ²⁵ Ku y'ijty të tkepxy je ääw ayuujk jem Perge nyëkxtë Atalia. ²⁶ Nits barco jetypy xyoony Antioquia mä jedë y'ijty të yëkmooy Dios kyunukxën mä jem tyuntë mädiwë jedë ixyäm tyëk pu'uky. ²⁷ Ku jedë jyäädë je Antioquia nits nyämyujkëdë jem tsäptëkm jedë tnikäpxtë tukëyë tso y'ijty Të Dios tyuny meēt jedë tso y'ixë ojts tēk äkäj tyëk äwä'ätxy mädi jenxyäwën jets opyënë jääy. ²⁸ Jedë tyäntë mäy tyempë meēt pyäyoywyëtëjk.

Chapter 15

¹ Nidugën yä'äy tyëjk jääy kydäktë Judea nits myintë Antioquía nits tyëk ixpëktë myugu'uktëjk tnëjmëdë: "ku jyexyë miits mnyäcircuncidär etyëdë tso'om Moises kiostumbrë, ke miits mädä'äkt. ² Yä'äts ojts Pablo mëet Bernabe tyëk tsipjät't nits mëk empy ojts nyäwintsoyëdë. Najts Pablo mëet Bernabe mëet nidugën mädi jem y'ijty nits ojts nyigutukë jets nyëkxtët Jerusalén nits tmët tu'ukmukt apóstoles mëet mājāāy tyëjk yä'ät ayuujk këxm. ³ Najts jedë ojts pyäke xyëdë mädi jem tsäptëkm jets nyäxt Fenicia mëet Samaria, jemts tkäpxwäkt ntso tyikätstët näxwiinët jāāydyë. Je ojts tyëkmintë mä xontäjkën mä'am myugu'uktëjktë. ⁴ Kots je jyāādë Jerusalén ojts kyuentëpekyëdë mädi jem tsäptëkm mëet apóstoles mëet mājāāy tyëjk nits tāmumätyäktë tukëyë ti wyenë të Dios tuny mëet jedë. ⁵ Jets nidukën yä'ätyëjk jääy mädi tējyāw eedyë mädiwë y'ijty Fariseo myët itypy tyënkuyk eedyë nits wyāntë: Nā'am je tpäaty nits ncircuncidar äjtën nits ntäpāwānën jets tpëjk jë'ëktët Moises kyutujk. ⁶ Nits apóstoles mëet mājāāy tyëjk tyukmuktë nits tyëknioyët yë äyuujk ⁷ Kots ojts jeky tjäkäpxtë, nits Pedro ojts tyenkuyk nits wyāāny: mugu'uk tējktë miits mnijāw eedyëp ku jeknyë jāwë Dios twinkoony mä'am miits, jets ku ojts n'āāw këxm näxwinët jāāy tmädodët oy āāw ayuujk nits tējyāwëdët. ⁸ Dios mädi t'ix eepy āāw joojt, yë'ëts tāmukäpx näxwiinët jāāy jets tmooy wä'äts jāwën, nā tso'om tuuny mëet ëdëm. ⁹ Nits ke ojts äweky t'ixy mä' am pepedëm mëet jedë ku y'āāw jyoot tyëkwä'äts jät't jenxyāwën këxm. ¹⁰ Jekëxts ixym çtigu miits Dios xwinmä'any ixtë jets xpëmtë päyoywyëtëjk yuktupy, mädi ni ëdëm nteety nits ëdëm nkāmutenāyën? ¹¹ Jets ëdëm ntējyāw eyëm jets kunä nmädäjkën wintsën Jesus myëj äjtën këxm, nänyā nikëm jedë. ¹² Nidukëyë ojts mājyāāy iāmonkëxtë. Jets ku y'ijty të t'āmādonäxtë ku Bernabe mëet Pablo y'ijty tmätyä'äky ntso'om Dios wyenë tēj nyäknyikejxjëkyë jekëxm näxwiinët jāāy ägukm. ¹³ Nits ko ojts kyäpxkëxtë nits Jacobo ojts t'ätsoy nits wyāāny mugu'uktëjktë ämādonäxtë. ¹⁴ Simón nā yë të ye'eny ntsoom Dios jāwyiin tputëjk eëy näxwinët jāāy jets tpëkt tu'uk näjx käjp je xëw këxm. ¹⁵ Yë profetas tējik iāyuujk näwyäjtëp yë'ë mëet yä'ät nixkëm jep jyäwyetyë. ¹⁶ Ku yä'ät nyäxt nits ëts nwimpit kojmet, NITS DAVID TYËJK NYËKNI OYËKYOJMET, MÄDI TË KYIDÄÄNË, NITS NYËKPUTË ËKT NITS NYËK ÄOYËKYËXËT NYE'Y KYUWOJ JÄDUKYÄJË ¹⁷ NÄJTS YÄ'ÄJY TYËJK NYÄSKEXË T'IXTÄDËT WINTSËN MËËT TUKËYË NÄXWINËT JÄÄY MÄDI WÄÄTsoy ËTS NXËËW KËXM. ¹⁸ Nājts je niwintsën ye'eny mädi tyëk oy eepy tukëyë mädi yëk ix eepy jekynyë eewyë. ¹⁹ Jekëxts ëts nwä'any nits ke ëdëm nyëk ätujukën je näxwiinët jāāy mädiwë Dios tniwimpit tēp. ²⁰ Nits njāy jāyën ntso tmujekem ke'ktët äwonāx jets ke ni go txyënë myuktët ku kenëm wyenë yëk äjāy myuktë, Nits ke tsu'uts tēt tăn'ëk mädi nās'oogë jets nānyāj ke nēpy tjëkxtët. ²¹ Je ku Moises të je yëknikepxy yëknimätyä'äky tu'k käjp jādük käjp jeknyë eewyë nits yëk kepxy Judíos kyutujk mä'am yoymyuktäjk ku pokxën xëw tpäaty. ²² Nits je ojts oy tjāwëdë apóstoles mëet mājāāy tyëjk mëet tukëyë mädi jety jem y'ijty tsäptëkm jets twinkontë nimetsk jāāy mädi txëw Judas mädi yëktiyp Barsabás mëet Silas mädiwë y'ijty nimëj jem tuntëp tsäptëkm nits täpākextë Pablo mëet Bernabe jem Antioquía. ²³ Nits nāj tjāydyë: Apostolesw tējik mëet mājāāy tyëjk mits mugu'uktëjk mugu'uktëjktë näxwiinët jāāy mädiwë jem Antioquía Siria mëeAT cilicia miits nkäpxpeekxypy. ²⁴ Te ënmādoy ku jem yä'ätyëjk jāāy mädiwë yä tëtxyoontë mä yä eëts. Mädiwë eëts të ke nkutujk mo'oy nits të jem ätujukën tmutëkëdë mä'am yë ixpëjkën mädi mkätuk oyjāw eedyëp m'alma këxm. ²⁵ Kots je nyājë, nidukëyë eëts të nkepxyëdë nits nwinko'ont yä'äy tyëjk jāāy nits mpākextët mä'am miits tmutujët eën nmugu'uk Pablo mëet Bernabe. ²⁶ Yä'äy tyëjk jāāydyë mädiwë të jyuky äjt të tkëyäktë wintsën Jesucristo xyëw këxm. ²⁷ Jekëxts eëts këm mpākexy Judas mëet Silas mädiwë këm mtāmukäpxëdëp ntso'om eëts të njāāy je këm y'äyuujk këxm. ²⁸ Oyts të nā tjāwë je wä'äts jāwën mëet eëts jets niti jādū'uk jāweenë jemtxy miits nkāmoot mä'am yä'ät tukëyë mädi pyetypy. ²⁹ Ku miits xmujekemke'ekt mädi yëktāwintsëjk eepy äwonāx nējpy nējpy myu'oogë mëet ke nigo mtsëeny myuktët ku kenëm wyenë myëk äjāy myuktë. Kots miits nā mnyāy ixytëdët këmts je miits xtäoyëdët je wyenë. ³⁰ Nājts ko jedë yëkmët nyäwyäxkë nits wyinäk'të Antioquía: jets ko tyëkmuktë mäy jyāāy, nits tkëyäktë je neky. ³¹ Kots të y'ijty tkäpxtë je neky nits jedë xyontäknäxtë ku nā yëk käpx jotmëj. ³² Judas mëet Silas mëet nānyāj profetas tējik, tkäpxjotmëj eedyë miuguktëjktë mäy āāw ayuujk tmoydyë nājts tyëk mëkpëktë. ³³ Jets ku të y'ijty jedë tu'uk tyempë jem tyëknäxtë nits myuguktëjk oy ojts tyä'äkex äjtyënë pën y'ijty të pyäkexyëdë. ³⁴ Jets Silas oy ojts tjāwë jets jem tyän't. ³⁵ Jets Pablo mëet Bernabe je'te jem tātntë Antioquía nimätyë pën jety mä'am nyaky ixpekyëdë tnmätyä'äktë wintsën y'āāw y'ayyuujk. ³⁶ Kots wyenë xëw nyājxy Pablo tnëjm āāy Bernabe: "wen twimpijtyën nits n'ās ixën mugu'ktëjhk tu'k käjp jādük käjp mä'am të nkäpx wekxyën nje wintsën y'āāw y'ayyuujk nits n'ixën ntso jyāt t. ³⁷ Bernabe y'ijty nā nyāj pyāwaw wempy Juan mädi y'ijty nānyāj xyëw Marcos. ³⁸ Jets Pablo wyimāāy jets y'oyët nits yëk wä'ät Marcos mädi y'ijty të nyikekyë Panfilia nits ke wyenë y'ijty të myëët etyë mä'am je tunk. ³⁹ Nits ojts jye'jë känäwyinjāw ätë nājts ojts nyäwyekxyëdë tu'uk jādū'uk nits Bernabe tmëët eëy Marcos nājts ojts Barco tätëkëdë jets nyikxy Chipre. ⁴⁰ Nits Pablo tpāwāāy Silas nits txyojny nits ku je ojts myugu'uktëjk tyäkëtëk etyë wintsën myäy äjt. ⁴¹ Nits ojts nyikxy Siria mëet Silicia, tmëkmoydyë pën jety jem tsäptëgëntum.

Chapter 16

¹ Ku Pablo nānyājmē jem jyā'ty jem Derbe jets nānyā Listra; Ixtē jem y'ijty pāyoywyē mādi xyēēw Timoteo je Judia toxytējk mādi tēyjaw eepy jetse myājnk jets tyeety Griego tjāāy je y'ijty. ² Oy je y'ijty nikepxyē je myugu 'ktējk mādi jemtē Listra mēēt Iconio. ³ Jets Pablo nā ojts tseky jets tpāwā'āt. Nits ojts circuncisión tujnē judios kēxm je ku jem it y'ijty wyitiit' tē, tigēx je ku nidukēyē y'ijty nyijāw etyēdē ku je teety Griego tjāāy je y'ijty. ⁴ Ku jem mēj kājp jotm y'ijty nyāxtē jets jedē tkēmoydyē iglesias tso je tyuyo'ydyēt jets ti je myumādodēp je pāwāān mādi y'ijty tē tjāāydyē apóstoles tējk jets mājāāy tyējktē mādi jep Jerusalén. ⁵ Nājts y'ijty iglesia myēkpēktē jyenxyāwēn kēxm nimāy eedyēp je y'ijty tu'k xēēw jāduk xēēw. ⁶ Pablo mēēt pēn jety y'ijty mutu ājtēdēp jem Frigia mēēt Galicia, ku wā'āts jāwēn ke nāj tkupējky jets nyēkxt kā'āmāywyē jem Asia y'it jotm. ⁷ Ku jedē jyāādē jem winkon mā jem Misia nits y'oknēkxwāntē jem Bitinia, Jesus ojts jyāwēn yēk ātukyē. ⁸ Ku Misia nyāxtē nits nyēkxtē mēj kājp jotm mādi xyēēw Troas. ⁹ Nits ojts Pablo t'ixy ku y'ijty koots it: Ku jem tyenē tu'uk yā'āy tyējk Macedonia tjāāy wyāatsoyē nyemyē: Nax jem Macedonia kājp jotm putējk eeky ēts. ¹⁰ Ku nā Pablo t'ixy je visión nits jetyē nyāk oy'ājtēdē jets nyēkxtē Macedonia ku nāj twinjāw eedyē jets Dios nā wātsojēdēp jets jedē nikxy jem yēkwājnēdē oy āāw ayuujk. ¹¹ Jets ēēt nyāknyī oy etyē jets ēēts ntsoont Troas nits jātyēy ēēts nikxy Samotracia kyumjāwomnēm ēēts ojts njā'āty jem Neapolis. ¹² Nits ēēts nēkxkojmē Filipos Macedonia je myēj kājp nijāwē je mēj kājp y'ity je distrito Romana je kyolonia nājts māyxy ēēw ēēts ojts mēj kājp jotm ntānēdē. ¹³ Pokxēn xēēw joojty ēēts mpitsēēmy tēk ātsumk āy mā yoywyēnē mā ēēts nā nkumāy it āwā'āts jets ēēts nuk'tāk t nits ēēts ntsēēny ixtājky nits ēētstē toxytējktē nwājn jeedyē jets mādi y'ijty tē jyā'āt tē tūgyē. ¹⁴ Jem y'ijty tu'uk toxytējk mādi xyēēw Lidia purpura y'ijty tyēekypy jem mēj kājp jotm tiatira mādi Dios wyintsējk ājtēn myoypy je ts y'ijty jem myādoopy tso ēēts nwā'āny wintsēn ojts y'āāw jyoojt yēk āwājtxyē jets tmādoot tso Pablo ye'eny. ¹⁵ Ku je mēēt myuguktējk nyipetkēxtē nixyēm y'ijty tu'uk tējk txyēēnē jets je ēēts xnējm āāy pēn tē mīits nā x'ixtē ku ēts wintsēn ntujnē mintē jā'āt tē ēts ntēgēntum nits ēts nā nwinmā 'āny xyēk jāt jeedyē. ¹⁶ Nits jyāājty ku ēēts y'ijty jem nēkxtē mā jem nukxtājk tyunyē nits tu'uk kiixy tooxy mādi xē māypy jyāwēn tāijtēp ēēts nmētnā wyājtēdē ku je xē' māyky tjety nājts y'ijty wyintsēn mānyexy y'ijty tyēk meeny pyāāty. ¹⁷ Je toxytējk y'ijty Pablo ixojk tpāyo'oy mēēt ēēts mēknexy kyāpx kejky yām ye'eny: "Yē yā'āy tyējk jāāydyē Dios mādi kēxm nexy je ye tyumpē. Ye jedē mādi nyikāpxtēp je nē'ē tu'u mādi mādājkēn." ¹⁸ Māy xyēēw ojts nā ye'eny jets Pablo ke je nā t'oyjāwē ku je nā ye'eny nits wyāk kēm pijty nits jāwēn tnējm āāy: "Jesucristo xyēēw kēxm ēts mits mpāwā'āny pitsēm yē nyikēxm." Nits jetyē pyitsēēmy. ¹⁹ Ku je wyintsēn t'ixy ku ke y'okti itnē tso y'ixē māy myeeny tjāgyēk jā'āt t. Nits tmāstē Pablo mēēt Silas jets tmēnāxtē māāy jyotm jets kutunk kyēm ojts yēk jā'āt tē. ²⁰ Ku jedē tyēknēkxtē mā jem magistrado nits jedē wyāntē: yā'āt yā'āy tyējk jāāydyē yē ēēn nmēj kājp joojty yēktikāts kexpy. Judios tjāāy yēdē. ²¹ Je kostumbrē yē nyāskāpx eedyēp māfdi kyātsoktēp kápājt ājtēp tun'tēt Romanos tjāāy. ²² Nits Pablo mēēt Silas nmāy nyexy jāāy nyiwutējkē ānimukē. Jets mādi magistrados tuntēp wyit tākējts eedyē nits nā tniwāwāntē jets wen mātš tyēktāwoptē. ²³ Ku jedē y'ijty tē māyājē twoptē nits tpuxtēkpēmtē jets puxtēk ixitypē tpāwāntē jets mēk t'ixyit tēt. ²⁴ Ku y'ijty tē nā pāwā'ān tkuentēpeky nits puxtēk ixitypē kekypy nyexy kyuyujp ājtē jets tyēky kyēxm yēktāmuwējn ēēy trapa. ²⁵ Tsu'um y'ijty it ku Pablo mēēt Silas jep Himnos t'ēwdē Dios wintsējkēn tmo'odē jets mādi jep puxtēk tsēnedyēp y'ijty tmādowdē. ²⁶ Nits ātsujky txyetxy jyuunexy myiiny jets tukēyē tjupyoykyējxy jetyē tēk ākāj y'āwāts kējxy nidukēyē ojts pyujxtepxy kyejkēxtē. ²⁷ Nits puxtēk ixitypē jyaokniwijnē nits t'ixy ku āwā'āts tām puxtējk nits y'espada tkoony jets y'ijty kēm nyāk ookwānyē nā je wyinmāy tē tījy puxtējk jāāy kyektākoy kyēxtē. ²⁸ Nits Pablo ojts mēk kyāpx ke'eky ye'eny: kādi nā mnyātyunyē xyā ēēts nidukēyē. ²⁹ Nits puxtēk ixitypē t'āmādooy foco nits jetyē tikypy tyējk ēēy tēj je y'ijty txyējkētyākoy mēknexy y'ijty wyipipy Pabñlo mēēt Silas wyinkujky kyidāāy. ³⁰ Nits tēkwimpy pyāwājē nits yēknējm jeedyē: wintsēntē tti ēts ntu'ump jets mādājkēn mpāāt? ³¹ Nits Pablo mēēt Silas tnējm jeedyē: tēyjawē wintsēn Jesus nājts mādā'ākt mits jets nixyēn tu'ktējk mtsēēnēdē. ³² Nājts jedē wintsēn y'āāw y'ayuujk twānjeedyē nidukēyē nixyēm jem tu'uk tējk txyēēnēdē. ³³ Nits puxtēk ixitypē pyāwājēdē koots je horē nits ojts tpujē mā y'ijty tē txyēetxyēdē nits jetyē je jets nixyēn txyēēnēdē tu'k tējk jety ojts nyēpetkēxtē. ³⁴ Yām je Pablo mēēt Silas tpāwāy tyēgēntum kēxm mā'ām tyējk nits tākā 'ā ny t'ākonē y'āāy nits ānimukē jyotkujk tāktē nixyēn tyu'k tējkēdē ku tē y'ijty je Dios tēyjawē. ³⁵ Ku it xyējny ēēy nits ixitypē tējk kexy tyānikejxē nā wyā'āntē: Māts tu'ut tē yē yā'ātyējk jāāy wenyē tnēkxnēdē. ³⁶ Nājts je puxtēk ixitypē twānkojmyē Pablo jets tnējmē: Pitsēmtē ixyam nēkxnēdē jotkujk. ³⁷ Nits nā Pablo nyēmxe: "jā tēy tyun ēēts ojts nyēkwoptē jets nimāy jāāy tnijāw eedyē ciudadanos ēēts Romanos jets ēēts nānyājmē nyēkpuxtēkpēmtē t Jets je ēēts xyām xmāts tu'ut wā'āntē ayu'utxy āmeetsk. ike! Wen je kēm tmintē jets ēēts xyēkpitsēm't. ³⁸ Nits puxtēk ixitypē tējktē tānikextē kexy ja magistrados jets ojts txyēkēdē ku nā tmādoodē ku je Pablo mēēt Silas Romanos tjāāy jedē. ³⁹ Nits Magistrados jyāā' dē jets mekxēn y'āmādojēdē nits yēkpitsējmēdē

yām nyēm̃xē wen je mēj kājp jotm tpitsēmtē.⁴⁰ Nitnēm̃ts ojts Pablo mēēt Silas pyitsēmtē puxtikypy jets Lidia tyēgēntum nyēkxtē, ku Pablo mēēt Silas t'ixtē myugu'uktējk tē tkāpxjotmē eedyē nits jem mēj kājp jotm txyoontē.

Chapter 17

¹ Ku je y'ijty të nyäxtë mä mëj käjp Anfipolis mëet Apolonia ojts jy'ät të mä mëj käjp Tesalonica mä je y'ijty tu'uk judis txyäptëjk. ² Pablo tso je y'ixë tkostumbrë t'änkx ëëy jets tuwëëk pokxën xëw ojts tämët kepxy tämët mätyäky tso'om jyäwyet. ³ Je t'äyep wekxy je jäywyet jets tnikepxy ke nä mëm je pyäät etyë jets Cristo y'äyo'ot nits jädukyäjä jyuky pyëkt. Je wyääny: Yä'ät Jesus mädi ëts miits nwän jeepy Cristo jye. ⁴ Nidugën mädi ojts tëjyjawëdë jets mët tuk muktë Pablo mëet Silas mëet nimäy nyexy Griegos mädi pätump jets toxtyëjk mädi nimë tuntëp ke je nyiweenëdë. ⁵ Jets Judíos mädi kyätëy jyäw eedyëp ojts je tyäminyëdë ämpëjkën ojts mäay jety py tpäwäwdë käoy jyäay yä'ay tyëjk të tyëkmuktë nimäy nits ontojë y'ädëts äxäjtë më käpjotm Jasón tyëgëntum myetstë Pablo mëet Silas je y'ijty kyëyäk wäntëp mä jem käjp. ⁶ Ku jedë ke ojts tpäät të Jasón ojts tpäjëtët të jets mëet niweenë pyäoywyëtëjk mä jem mëj kutujk wyänkek ooktë: yä'ät yä'ay tyëjk jäaydyë mädi të näxwiiny tyëktikäts të të je yä myintëmë. ⁷ Yä'ät yä'ay tyëjk jäay dyë mädi Jasón tkuentëpëjk käoy yë t'ixtë je Cesár pyäwään yëdë wäntëp jets jem jädu'uk wintsën Jesus. ⁸ Je Nimäy jyäay mëet kutunk tëjk ojts je tkäoyjyawëdë ku nä tukëyë tmädoodë. ⁹ Nits ku je kutunk tëjk tu'k kujuydyë je Jasón mëet myugu'uktëjk nits ojts tmäts tut kojmedë. ¹⁰ Je koots je päyoywyëtëjk tpäxetë Pablo mëet Silas jem mä Berea ku jem y'jyädë ojts nyekxtë mä judíos txyäptëjk. ¹¹ Jets je jyädë tudä'äky je y'ijty ke mädfi jem Tesalonica tigëx ku jedë ojts tkuentëpëktë äaw ayuujk winmä'änyv ätsojkën këxm jäwom jäwom jäywyet t'ixtë tuntë jets t'ixwä'äntë Pen nääm tam nyäjä. ¹² Jets ojts nimäynyexy tëjyjawëdë mëet nidugën jety toxtyëjk mädi Griego jets nimäy nyexy yä ätyëjk jäay. ¹³ Ku je ojts tnijawëdë judíos mëet Tesalonica ku Pablo jem tnikepxy Dios y'äaw ayuujk jem Berea nyekxtë jem nits jem ontojë y'is ädëts ooktë jäay y'ägukm. ¹⁴ Nits jetyë nyexyë je päyoywyëtëjk tpäxetë Pablo mäaxy nyë jotm Silas mëet Timoteo jem tyäntë. ¹⁵ Madi ojts tuwäwëdë Pablo jäkem nexy ojts twänëkxtëä jem mëj käjp Atenas. Jetyë jem tkextë nits ojts tkuentëpëjkëdë pyäwä'än Silas mëet Timoteo këxm ojts jetyë nyexy jem nyekxtët më. ¹⁶ Ku je jem Pablo täixy jem Atenas ojts jyawén nyäyjaw etyë jyotm ku je t'ixy tu'k käjp joojty äwon näx. ¹⁷ Najts je y'ijty tämët käpxtë tämët mätyä'äktë mä judíos txyäptëjk mëet jedë mädi pyänëkxtëp mëet jep mäay jyety py pën jety jep y'ijty je eedyëp. ¹⁸ Nänjäjmë mëet mädi tuntëp filósofos epicúreos mëet estoicos ojts je tmëtnyä wyäatyëdë nidugën wyäntë ¿ Tso yë wyän ooky ix'yä'ät jäay charlatán. Wyijnk pë wyäntëmë: mädi jäay wyäatsoopy jets tpänëkxtët dios mädi käyëk ix eepy. Tigëx ku je y'ijty nyikepxy tso je Jesus ojts jyuky pyëky. ¹⁹ Tmätstë Pablo jets tmëet eedyë mä Areopago tnëm oojkëdë ¿Oy ëëtxyë nijawët yä'ät näm ixpëjkën mädi jep të y'ity mkäpx eekypy? ²⁰ Tigëx ku mits myëkmimpy jets ëëts xtukmädooy äaw ayuujk mädi ëëts nkänijaw eepy. Tigex yë tse ëëts niwäwempy tso y'äyuujk pitsëmy yä'ät tukëyë. ²¹ Näjts tukëyë Atenienses jäwë jäaydyë pën jety jem y'ijty tsëneedyëpy nike y'ijty tyëmpë tyëkwintä koydyë tkäpxtë jets tmäadowdë mädi näm ayuujk. ²² Nits Pablo tyenkyuk ëëy Areopago aguujky jets wyääny: Miits Atenas yä'ay tyëjk jäaydyë n'ixp ëts ku miits mpäntun näxtë tukëyë. ²³ Ku ëtsvxi nexy jets n'äxtuky winsëjkën tumpejt. Jets ëts tēm päaty yoxtäjk mëet yä'ät kyëxjyë: "JE TU'UK DIOS MÄDI KÄYËK IXY" tigëxëm mädi wintsëjk moypy ku xkänijawëdë yëts ëts miits xyäm nwäjn jeepy. ²⁴ Dios mädi të tpemy tpëktä'äky näxwiiny jets tukëyë mädi yä itp je ku je wintsën je tyuny tsäpwinm jets näxwiiny ke je jyukyë mä tëjk të yëk койк këjëm. ²⁵ Jets ke je ti yä'ay tyëjk jäay tyuunxyë tso'om je jyexyë ti kyäti 'ijtxyë je je këm këm mädi juky äjt yekpy jets jäay txëemo'oy jets tukëyë pën jety. ²⁶ Tu'uk yä'äy tyëjk jäay kyëxm jets tyëkni oyë tu'k käjp jäduk käjp jets yä jyukyëdët näxwinkëjxy jets t'ixtët nixyën jyukyëdët jes mäwäät it tnitenëdët. ²⁷ Jets jedë t'ixtädët tyëety Dios ku jedë jyeexyë tsoktët jets tpäät tët oy je ke jyäkëmë mëet ëëntë tu'uk jänidu'uk. ²⁸ Tigëx ku je këxm ëën njuky ëyën jets ëën näky yo'yën jets nikëjx yëkmëdë nä tso'om tu'uk poetas ye'eny tigëx ku je näske'xë ëën. ²⁹ Tigëx ku ëën Dios nyäskexë ke ëën xpäjt ëyën nwinmäyën ku je y'oy äjtën nä je tso'om tkxpë tsä'ä (oro) o plata o tsä mädi mädi të y'oyë ixpeky äjtën këxm o yä'ay tyëjk wyinmä'äny kyëxm. ³⁰ Tigëxëm Dios tpëktäjkä ätujkën mä je kyäyëk oy ix'yäm tpäwä'äny nidukëyë nidukëyë yä'ay tyëjk jäay jets wyinmäyëm pit tët. ³¹ Yä'ät je nä tigex ku të je t'ixkukë tu'k xëw mä nikxy näxwiinët jäay tëy tyuny mädi të twin'ixy Dios të je twäjnë yä'ät ayuujk je nidukëyë yä'äy tyëjk jäay ku je jädukyäjä tyëkputë'ëky ojkën ägukm. ³² Ku je nä Atenas yä'ay tyëjk jäay tmädoodë ku je ookpë tyëk juky pyëk wä'äny jädukyäjä. Ojts nidukën Pablo nyixikyëdë jemts mädi wäntë: nmädoop ëëtxyë jädukyäjä yä'ät ayuujk. ³³ Ku nä wyäntë nits Pablo yoykyek kojme. ³⁴ Jemtse mädi ojts y'änëkx etyë jets tëy jyaw eedyë tu'uk txëewë Dionicio mädi Areopagita mëet toxtyëjk mädi xyëw Damarís mëet pen jety të.

Chapter 18

¹ Kunä tukëyë tyujnë Pablo tnükëjky Atenas jets nyikxy Corinto. ² Jemts ojts t'ixë tu'uk Judío madi xyëew Aquila, yä 'äy tyëjk jääy madi keixjé' ékp Ponto Italia je y'ijty txyoontë jets jyá't të nëm mëet tyoxtyëjk Priscila, Tigëx ku Claudio y'ijty të pyäwä'änyë jets nidukëyë judíos nyëkxtët Roma. Nits jedë Pablo t'änëkx äjty. ³ Tigëx ku näy jye y'ijty tyumpy jem tyääny mëet je'edë tëjk je y'ijty yëk oy eedyëp. ⁴ Jets Pablo itp je y'ijty wen sábadó kápx mujkën txyetxy tyuny. Jets y'ijty tuktëjyävë Judíos mëetë Griegos. ⁵ Ku je Silas mëet Timoteo nyëkxtë Macedonia Pablo ojts yëkwinmäyë jäwën jets tāmumätyä'äkt je judíos tëjk ku Jesus je' je Cristo. ⁶ Ku judío tëjk wyintsoodë jets kyäoy myukäpxedë. Nits Pablo twixijty wyit jëkëxm nits tnëjm jääy jedë, je këm mnëjpy këm mkuwäk këxm ke èts ti mpoky, nits ixyämyë èts nëkxt jemts èts nwitit t mä näxwiinët jääy. ⁷ Nits jem txyojny mä jem nits nyikxy jem Ticio tyëgentum madi tëy wä'äts je yä'äjtyëjk jääy madi Dios wintsëjkën myoypy yoymyuktäjkën tēk pä'äy je y'ijty tëjk. ⁸ Crispo je nimë mä jep yoymyuk täjk jets nidukëyë tu'k tëjk wintsën tëjyäv eedyë, nimäy madiwë jem Corinto tmädodë je Pablo nits tëjyäv eedyë nits nyëpet të. ⁹ Nits wintsën Jesus tuk ixy koots visión je Pablo jets tmukepxy: "Ke mtsëgët kápx mits kädi ameny'äyë mteny. ¹⁰ Tigëx je ku je èts mits nmëedë nipën ntso mkätunët, Tigëx je ku èts je nimäy jyääy nmëedë yä mëj käjp joojty. ¹¹ Näjts Pablo jem txyenäay tuk jumëjt jädujk po'o jemyë Dios y'äaw ayuujk tä'äwä'äny. ¹² Ku Galio gyobernador tëjk èyë je Acaya nits judíos tëjk tniwutëktë je Pablo nits tmunëkxtë mä jem txyëenëdë madi tëtyuntëp. ¹³ Jedë wyäntë: yä'ät yä'äy tyëjk jä'äy tyuktëy jyäv eewyë yë jääy jets Dios tukwintsëgë tso'om jyägänäjä kutujk. ¹⁴ Ku y'ijty Pablo kyäpxwänyëm nits Galio tnëjm äy judíos miits judíos tjäädyyë ku jyexyë mëk ayuujk madi käoy ku jyexyë yëk jääy y'ookp nits je jyexyë näj tpääty èts miits ntämëedyëk win'oyët. ¹⁵ Ku yä'ät xyëktëy Ayuujk këxm mëet xyëew mëet këm kyutujk yëkwin'oyë miitxyë këm, èts ke tëtyumpë tunwä'äny jetsa yë ayuujk. ¹⁶ Nits Galio tuuny nits jedë tnike'ek t tëtyuntäjk. ¹⁷ Nidukëyë je tmätstë je Sostenes madi gobernador tump mä'äm yoymyuktäjk nits tkoxpäooktë mä'äm jep tëy tyun täjk Jets Galión ni ti je tkäkuentë èyë kunä yëktuuny. ¹⁸ Pablo ku jem jyäktän'èy mäy xyëew jem myuugu'uk tnikejky nits nyëkxtë jem Siria mëet Priscila mëet Aquila näy jjem y'ijty puerto de Cencrea kyätsoony nits ojts wyääjy nägyë kyeewyë tëj je y'ijty näj twäntä'äky. ¹⁹ Ku jedë jyäädë jem Efeso Pablo tnükëjky jem Priscila mëet Aquila nits nyikxy mä yoymyuktäjk nits Judios tāmët kápx mujky. ²⁰ Ku jedë Pablo tnëjm jeedyë jets jyeexyë jeky jyäktänë, nits jeyë nyäx kuxy. ²¹ Ku y'ijty txyoon wänë nits tnëjm äy: wimpitp èts jädukyäjä mä yä miits pën Dios nä txiojkën. Nits jem nyikxy Efeso. ²² Ku Pablo jem pyejty jem Cesarea, jem pyejty nits tsäptëjk madi Jerusalén tmooy kápx pokxën Nits wyinäjky jem Antioquia. ²³ Ku y'ijty të nyexy tyëmpë jem. Nits Pablo txyojny nikxy Galacia y'it jotm mëet Frigia nits nidukëyë tkápx jot mëj èyë päyowyëtëjk. ²⁴ Ixyäm jem y'ijty tu'uk Judios madi xyëew Apolos Madiwë jem ke'xp Alejandria nits myiiny jem Efeso. Mëk je y'ijty kyepxy jets mëkjety je jyäy. ²⁵ Të je y'ijty Apolos yëktä'äwä'äny je wintsën y'äaw ayuujk ku mëek jäwën tmët ity näjts ojts kyepxy näjts ojts t äwä'äny madi Jesus jye eepy, jets je jeyë y'ijty nyijäv eepy ku Juän yëk në pejty. ²⁶ Nits Apolos mëknexy jep kyäpx äxäy mä jep yoymyuktäjk. Ku Priscila mëet Aquila nä tmädoodë nits twäätsodë Aweky nits pu'uky kepxy twänjeedyë pu'uky kepxy Dios nyë'ë tyu'u. ²⁷ Ku je nä twinmäy nits nyuäxt jem Acaya nits je mugu'ktëjktë kyäpx jotmëj äjtëdë nits päyowyë tëjk nä t'äyjeedyë madi jem Acaya ntso jem tkuentëpëktët. Ku je jyä'äjty nits je tputëjk äjty mëknexy madi y'ijty të je tëjyävëdë kunukxën këxm. ²⁸ Apolos mëknexy je y'ijty judíos tāmët kápx muky jäywyet këjxy tuk ixy ku Jesus Cristo je

Chapter 19

¹ Nits jyäjty ku Apolo jem y'ijty Corinto, Pablo y'ijty jem nyexy jem it jotm nits jyá'áyt mēj kājp jotm Efeso nits päyoywyētējk jem tpājty. ² Pablo nyēmxe: ¿mkuentēpēktē miits je wá'áts jāwēn ku xtēyjjāw eedyē? Nits je wyāntē: Ke nijunē ēets nkāmādoj wá'áts jāwēn jye. ³ Pablo Wyāāny ¿pēn xyēēw kēxm miits mnēpet tē? Nits je wyāntē: Juan nyēpetēn kēxm. ⁴ Nits pablo y'atsooy ku Juan y'ijty yēknēpety je nēpejtēn ku twinmāyēmpit tē tyākoony. Je y'ijty nyējm jeepy jāāy mādi ix ojk päminjēp je ēts tyēy jyāwē dēp Jesus je. ⁵ Ku jāāy tmādoodē yā'āt nits ojts nyēpet tē wintsēn Jesus xyēēw kēxm. ⁶ Nits ku Pablo tkēnixāy jedē nits wá'áts jāwēn myiiny mā jemtē nits tkāpxtē jāduk ayuujk nits nāy nyājmē ojts t'ākāpxtē. ⁷ Nimākmetsk y'ijty je yā'ájtyējk. ⁸ Pablo tyējk ēēy mā yoymyuktājk tuwēēk pō'o ojts jep nā mēk kyepxy ke txyēgē tā'āwāāny jets tuk tēyjjāwē Dios myēj ājtēn. ⁹ Ku nidugēn judíos tējk mādiwē kāmādoodē jets nyāk jyu'nēdē Nits jedē tkāoytyij āxājtē Cristo tyu'u mā nimāy jyāāy. Nits Pablo jem t'oknikeknēdē nits tpāwāāy tēyjjāw eewyē jākem mā'ām jedē nits tā'āwāāny wen jāwom jep tikypy mā jep Tirano y'ixpēktājk. ¹⁰ Nājts tuuny metsk jumējt jets nidukēyē pēn jety jem tsēneedyēp jem Asia je wintsēn y'āāw ayuujk ākipxy Judios mēēt Griegos. ¹¹ Dios y'ijty tyumpy mēj kajenexy tyunk nyikejx jē'ēky Pablo kyējē'm. ¹² Nā y'ijty je päyē mēēt wintēy mādi tyonmetxypy Pablo jets ku yēktā'ānēkx eedyē pä'ām jāāy jets ojts pyā'ām txyok kēxtē jets kyāoywyē jyāwēn nyiwājtsēdē. ¹³ Jem y'ijty exorcistas Judios tyuyo'oydyē mā je área. Jets jedē nā je y'ijty Jesus xyēēw tyēktujnēdē tso kēm tāmādā'āktēt tmēdēdēt mēk ājtēn tso tmumādā'āktēt kyāoywyē jyāwēn ku nā wyā'āntē: "Je Jesus xyēēw kēxm mādiwē Pablo nyimātyekypy ixyāmyē ēts mits nējmē pitsēm. ¹⁴ Madiwē nāj ādētstēp y'ijty ni wixtujk nā y'ādēts tē teety nyiwintsēn myāājnk tu'uk judío mādi txēēw Esceva. ¹⁵ Nits tu'uk kyāoywyē jyāwēn y'atsojē: n'ixy ēts je Jesus jets Pablo nānyāj; ¿mpēn miits tē? ¹⁶ Nits je kyāoywyē jyāwēn mādiwē jem yā'ātytējk jotm nits nyi ixpujt jēēkē ātyēy jem mā'ām y'ijty exorcistas nits yēk xon yēkmātstē yēk koxpā ooktē. Yēkxon txyetxy kyēxtē nits kyektākoydyē niwā'áts. ¹⁷ Nidukēyē ojts tniwāwēdē nā judíos mēēt Griegos mādi y'ijty Efeso tsēneedyēp. Jedē txyējk eedyē mēknexy, nits je wintsēn Jesus xyēēw kēxm twinysējk eedyē. ¹⁸ Mēēt nimāy tēyjjāw eewyē myintē nits tkāpx wāts kexy tukēyē kāoy mādiwē tē tuny. ¹⁹ Niumāy mādiwē y'ijty tum tso'oktē tyēk minkēxtē nyeky nits tēk tooy mā nimāy jyāāy t'ixtē. Ku jedē twinmāy pyitsēmtē nixyēn je y'ijty xyowāāty je y'ijty wixtekxy myāājnk mil pujx meeny. ²⁰ Nits je wintsēn y'āāw ayuujk wyākx tā'āky māwāāt tso'om myēk ājtēn kēxm. ²¹ Ixyām ku y'ijty tē Pablo tyēkpuk kexy ministerio jem Efeso je ojts tniwinmāyē jāwēn kēxm nits nyāxt jem Macedonia mēēt Acaya mā tyu'u Jerusalén. Nits wyāāny: "Ku ēts jem njemēt nits ēts nikxy Roma n'is ixy." ²² Pablo nimetsk tpākejxy pyāoywyē Timoteo mēēt Erasto jem Macedonia mādi y'ijty tē pyutēk etyē. Nits kē'm jem tyāāny jem Asia tu'k tyempē. ²³ Tu'k tyempē nā jyāājty tu'u tujkēn weenē mā jem winkon tu'u Efeso. ²⁴ Tu'k platero mādiwē xyēēw Demetrio mādiwē y'ijty yēk oy y'eepy āwonāx pujx Diana nits tānimiiny māy negocio mādi jem artesanos tuntēp. ²⁵ Nits twāāmujky mādi je tunk jyāt tēp nits wyāāny: "Wintsēntē, mnijāw eedyēp miits ku yāāt tooky jā'āp māy myeeny. ²⁶ Miits tē m'ixtēp nits xmādowdē ku ke yā jeyē Efeso nidukēyē Asia, Yā'āt Pablo tē nimāy jyā'āy yētē āyām jāāy tyēk nēkx kexy yē nā wān ookp ku nipēn diostē kyāpēn ity mādi oy eepy. ²⁷ Nits ke jeyē ātsu'ux jety py ēdēm ntunk ke jyā ok yēk tsoknē nājts mēēt je tsāptējk mādiwē mējnexy Diosa diana ke y'oktsowātnē je mādiwē tukēyē Asia mēēt nāxwiiny." ²⁸ Ku jedē tmādoodē yā'āt āāw ayuujk nits y'āmpēktākoydyē kyāpxkektē wyān ooktē: "¡Mē nexy je Diana mādiwē je Efesios!" ²⁹ Je kājp tukēyē ke t'oknijāw eenyē nits jetyē jem nyēkxtē mā teatro. Jedē y'ijty tē tmātstē Pablo myugu'uk tējk Gayo mēēt Aristarco mādiwē y'ijty tyu'u yo'y yēn tyun nempy mādiwē jem mimp Macedonia. ³⁰ Txyēkypy je y'ijty Pablo tyēkēt mājyāāy āguyky nits päyoywyētējk ke kyupējkē. ³¹ Mēēt nidugēn oficiales mādiwē jep i'ijty Asia mādiwē Pabloi myugu'uk tējk tānikexēdē tu'uk āāw ayuujk nits nyēmxdē mēknexy jets ke tyēkēt mā je Teatro. ³² Nidugēn jeyē kē wiijnk wyāntē tu'uk jānidu'uk ku je nimāy jyāāydyē ke y'ijty t'okniujāw eenyē. Nimāy je y'ijty mādiwē tkānijāw eepy putigēx je y'ijty tē yoymyuktē. ³³ Nidugēn mā je nimāy jyāāydyē t'ixtē je Alejandro mādiwē judíos tējk y'ijty nyāstijē y'ookyē winjtujuj nājts Alejandro kyē ē tyēk yo'oy nits y'ijty tjāwān wājnē mādi y'ijty tē yoymyuktē. ³⁴ Ku jedē tkuentē tuntē ku judío je y'ijty, nidukēyē ākipxy kyāpxkektē metsk horē nāj tyān eedyē: "¡Mē nexy Diana mādiwē Efesios jye'edē!" ³⁵ Ku je jāywyē mādi jem kājp jotm tē y'ijty tyēk āmeny māy jyāāy je wyāāny: "Miitstē yā'āy tyējk jāāydyē mādiwē Efesios, ¿mādiwē yā'āy tyējk mādiwē yā tkānijāāw eepy ku yā'āt kājp mādiwē Efesios je ixy ijtēn tsāptējk mējnexy Diana mēēt je āwonāx mādiwē jem wināj k tsāpwinm? ³⁶ Ku je t'ixtē jets ntso jyākwā'ā ntēt miitstē āmenyāyē mtsēēnēdēt jets niti xkātuntēt ādēts pekyē nyexy. ³⁷ Ku miits tē xyēk mintē yā'āt yā'āy tyējk nikyā meetspē yē mādiwē jep tsāptikypy nitkā otytjy ēdēm Diosa. ³⁸ Jekēxēm tse ku Demetrio mēēt Artesanos mādi jem myēēt jegēxēm je mēēt niwāmpejtēn mēēt opyēnē. Corte āwā'áts je jem procónsules mātstu'ut tē wen nyānyiwēk tsow etyēdē tu'uk jānidu'uk. ³⁹ Ku miitstē x'ixtādēt otyijē jāduk ayuujk jeptxyē nyí'oyēt mājep kāpxmujkēn tyunyē. ⁴⁰ Tēynyexyēm ēdēm n+ijtyēn ātsu'ux jotm ku ēdēm nyēk niwāmpejtēn ku nāj tē jāāy

nyänyiwutëgyë kä tyí'ity tigëxëm näj të jääy nyänyiwutëgyë nix kämäyty tso y'ixë ëëts nikäpxt." ⁴¹ Ku nä wyääny je ojts tmëtnäwyekxyë yoymyukpëtëjk.

Chapter 20

¹ Ku kyukëjx eëy tsiptunk, Pablo tänikejxy pyäoywyetëjk nits tkäpx jotmë eëy jets tmëtnäwyäxkë nits nyikxy Macedonia. ² Jets ku y'ijty të nyikxy je itjotm nits jem y'ijty tkäpx jotmëj nits nyikxy Grecia. ³ Jets ku jem të y'ijty txyëneenyë tuwëek po' o nits judíos nyikäpx mujk äjtë merë y'ijty txyoonynits nyekxwä'äny Siria jets wyinmäy wyimpit t Macedonia. ⁴ Nits tmutu eëy txyätxy jākem nexy nixkëm Asia Jepts y'ijty Sopater Pirro myäajnk mädi Berea kukäjp eepy; Aristarco mëet segundo mädiwë y'ijty tuntëp Tesalonica; Gayo mädiwë tsoomp Derbe: Timoteo mëet Tiquico mëet Trofino mädiwë tsoomp Asia y'itjotm. ⁵ Nits yä'ät yä'äy tyëjk jääy të je y'ijty nyëkxne nits eë t jem nyëk äixy Troas. ⁶ Nits eëts ntsojny Filipos ku y'ijty të nyäxnë xëew je xëew mä tkäydyë tsapkeeky mädi kyämëet Levadura nits kyumu woxk xëew jyäädë troas jem eëts ntään eedyë jä wixtujk xëew. ⁷ Nits mutu 'uk xëew semana të eëts y'ijty n'yoomyuk këxtë nits tsäp keeky tätukë wyä'äny, Pablo pätyoywyetëjk twäjn ääy nits tniwimäyë jets kyujäwomë txyoont, näjts jyäk käpx ädëjtxy jä kukm tsu. ⁸ Jep y'ijty mäy jëen mä eëts y'ijty të n'yoomyuky. ⁹ Jets ventana äm jem y'ijty tu'uk wäjtjyëjk txyëenë mädiwë xyëew Eutico yëkxon ojts myädäkoy jemts kyumäänäxy. Jets Pablo jyäk käpx ädëjtxy jets wäjtjyëjk mäap tse je kyunäxy muduwëek nipet näjts ooky ojts tyëkpu të ëktë. ¹⁰ Nits Pablo wyinäxy jets ojts tamäa pety nits tmokxy. Nits wyäany ke xkuentëdët näy jyuky nem yë. ¹¹ Nits jädukyäjä pyejty tu'k escalera kējxy nits tsäp keeky tätujk eëy nits tkäy. Ku y'ijty të jedë tmëtnäkyepxyë jeky nits it xyëjnyëwyänë nits txyoony. ¹² Ku jedë ojts tmëdimpity juky je wäjtjyëjk nits ojts täjotkujk tä äktë. ¹³ Eëts këm nwintuwëjk eedyë Pablo barco jetyty nts eëts nëkxtë jem empy mä Ason mäts eëts y'ijty të ntänimäyë Pabo nyëk tëkë wyä'äny. Jets y'ijty këm txyekypy tynempy näjts y'ijty Pablo tniwinmäyë nits yoypy nyëkxt. ¹⁴ Ku eëts xpäyty Ason jem käjp jotm nits eëts nimintë mä Barco txyoony jets eëts ntsoontë nits eëts njä'ädë Mitilene. ¹⁵ Nits eëts je ntsoontë nits eëts njäädë kyujäwom isla wintujy mädiwë txëew Quio. Nits kyujäwom mpäyty isla mädiwë xyëew Samos nits kyujäwom xëew njäädë mëj käjp jetyty mädiwë xyëew Mileto. ¹⁶ Nits Pablo të y'ijty tniwinmäyë jets nyäxt jeky Efeso kyäjp jotm nits ke kyeexyë nijunë kyänexy Asia; jägëx ku ädëtsnë jyä'ät wä'äny Jerusalen, nits je xëew pentcostes ku jyeexyë ëts xmäy nits näv ntu'nt. ¹⁷ Nits Mileto kyäjp jotm yä'äy tyëjk jääy tpäkejxy mä Efeso nits twäatsogëjxy mädiwë iglesia tniwäjäy eepy. ¹⁸ Kots jääy jyäädë nits tnëm ääy nämyiits mnijäw eedyëp mädiwë mutu'uk xëew Asia ojts nyëk tenkyukë nixkëm xëmë ntämët yëknexy tyempë mëet miits. ¹⁹ Jets ëts mpätuyo'oy ëts nwintsën txyätxy nyäx kējxy nyexy mëet nwinmä'äny mëet winë ku ëts n'äyoy ku eëts njäajty ku judíos tējky xnikäpx mujk eedyë. ²⁰ Miits mnijäw eedyëp ku ëts ke ëts je nkänikepxy mädiwë niti kätsowätp nixkëm ëts nwä'äny mä nimay jyäay nits mëet tëkm tëkm, ²¹ nits ëts ntämumä tyä'äky judíos mëet Griegos tä'äwä'äny nits twinmäyëm pit tët mä Dios nits tmëedët tëy jyäwën jeys ëdëm nwintsën Jesus. ²² Ixyäm, Ixtë ku ëts nikyxy Jerusalen mëet jäwën nits ke nijäwë pyuntso ëts jem njätwä'äny, ²³ ku ëts wä'äts jäwën xwäjnë tu'k käjp jädu'k käjp nits ye'eny pujx tepxy mä'ixëp mëet äyoon. ²⁴ Nä ëts njuky äjt n'ixy nits ke txyowäa' ty jets ëts këm pën xmäpy yä'ät carrera nits nyëkpu'ukt yä'ät mutuun mädiwë ëtstë nkuentëpeky wintsën Jesus këxm nits ëts nikäpxt nimätyä'äkt tyëy äjtpë tso Dios pyä'äyoon. ²⁵ Ixtë ixyäm nijäw eepy ëts je ku miits nidukëyë pën ëts ntämumätyäjk myëj äjt ke' ts ëts x'ok ixnët nwiin ääw. ²⁶ Näjts ëts miits nwäjnë yä'ät xëew niti peky ëts nkämëedë mëet yä'äy tyëjk jääy nyëjpy. ²⁷ Nits ëts ke nkuyu'utxy nits miits nwänkëxëdë tso y'ixë Dios txyojkën. ²⁸ Näjts miits këm mnyäy ixytëdët nits nidukëyë nixyën miits tuk mukë m'it të ku miits wä'äts jäwën të mputëk etyëdë jets obisp mtuntë nits x'ixtët tso xwintuwëkëdët je Dios txyäptëkm mädiwë këm nyëjpy kyëxm tyäjuuy. ²⁹ Eëts nijäw eepy ku ëts wyenë ntsoonë nits miits tsutspë tänë'ëk mnitëk ätëdët nits ke tmëkxwä'änt mädiwë tukmukë je tuyoypy. ³⁰ Eëts nijäw eepy mëet mmiits këm nidugën yä'äy tyëjk jääy tyëkwintä ko'ydyët tyëy äjt pë nits tuk mujä kem kek këxt päyoywyetëjk nits ixojk pyäyo'yët. ³¹ Najts miits këm nyäy ixytët jets xjäy myets tët ku tuwëek jumëjt ëts miits të ntä'äwä'äny tu'k jety një'ëy nyä'äxy jä xëjny jä koots. ³² Ixyämts ëts Dios ntäkëtëkë mëet ääw ayuujk mädiwë kunukxy nits yëkxon mëknexy nits tyëk oyët jets tmoot herencia nidukëuë jedë mädi näkwä'äts jääjtëp. ³³ Eëts ke nä ntsektyë uyx meeny mëet puts meeny ni yä'äy tyëjk jääy. ³⁴ Miits këm mnijäw eedyëp ku yä'ät kë ë të tyuny mädi ëts xkäti ijt jeepy nänyäjmë pën ti y'ijty käti ijty xyëp pën jety ëts y'ijty je nmët itypy. ³⁵ Nits tukëyë yä'ät tunk të ëts miits nwintuwëkëdë tso y'ixë xputëkëdët tun jotm mä ämutsk jets ntso y'ixë xjäamyets tët wintsëjn Jesu y'äaw ayuujk mädiwë këm kyäpx: "Jäweenë më kunukxën ku näs ko'on eyën jets ku nkuentëpëjkën." ³⁶ Kots y'ijty të nä myätyäk kexy nits kyuxteneedyë jets nyukxtäktë nidukëyë. ³⁷ Nidukëyë tniyäxtë Pablo jets tmokxtë nits tsuukxtë. ³⁸ Nimäyts jedë y'ijty txyätxy wyinmäydyë ku të y'ijty nyemxyë nits nijunë tkäokwin ixnët nits tpänëkxtë mä barco txyoony.

Chapter 21

¹ Kots èets ojts jedë nmëtnä wyekxyëdë nits ojts èets nyäky nyi oy'etyë jets barco ntätëkët jets èets nikyxy jät'yë Cos myëj kâpjotm nits kyujâwomëp Rodes myëj kâjp jotm Cos jem näjxy jets njäajty Patara. ² Kots èets mpäjty tu 'uk barco jem nyexy Fenicia nits je èets ntätëjk èëy nits èets nyäky nyi oy äjtë jets ntsoont. ³ Ku èën n'ixy Chipre ku barco nyexy ägä'any pyä'am jets èën nikyxy Siria jets ojtds èets njä'aty Tiro mä'am y'ijty të barco tkëxwëëny mädi y'ijty pyätsempy. ⁴ Kots èets mpäjty mpäyoywyëtëjk jets jem èën tää "ny wixtujk xëëw, Nits ko jäwën ojts tyäni ix etyëdë. Je tumpëtëjk nits tnëjm jeedyë Pablo nits ke nyëkxt Jerusalen. ⁵ Kots ojts èets nxëëw pyu'uky jem, nits èets ntsonkojmë nits njäk tu yoykyoy nits jedë nidukëyë mëët tyoxtyëjk mëët iuunk tëjk ojts èets xmutujëdë mä kâjp äm, Nits èets nyäkyuxteny tyäjkëdë jem playa nits èets nukxtäjk. ⁶ Nits èets ojts nyäwyeky xyëdë tu'k jänidu'k. Nits èets mpejty barco jetyty, nits jedë wyimpitnëdë tyëgëntum. ⁷ Kots y'ijty të jyupkexy èets ntuyo yën ku èets ntsojny Tiro jets èën jääty tolemaida jemts èets ojts nmugu'uktëjk kâpx pokxën nmo'oy jets je m èën nmët tääny tu'uk xëëw jedë. ⁸ Nits kyujäduk xëëw èets ntsoonkojmë jets èets nikyxy Cesarea. Nits èets tëjk èëy Felipe tyëgëntum mädi näm äaw ayuujk tkäpx wäxpx mädiwë y'ijty jem mëët mä'm niwixtujk nits jem èets nmët tääny. ⁹ Nits je yä'äy tyëjk jääy jem y'ijty nimäktäxk nyëëx tum kiixy to'oxy mädiwë y'ijty profetizär eedyë'p. ¹⁰ Jets jem èën tääny mäy xyëëw, jets ojts myiny judea tu'uk profeta mädi xyëëw Agabo. ¹¹ Kots je èets xnimiiny nits tkojnjëëjk jääy Pablo tyintsum. Je'ets nädyäkë tsujmë tnädyäpäk tsujmë nits wyääny: "Nëm wä'äts jäwën ye'eny: 'Nä judíos tëjk tsumwä'antë jem Jerusalen je yä'äy tyëjk mädiwë yä'ät tyintsum, nits tākētēkēdēt nāxwiinēt jāādyē.'" ¹² Kots èets nmädoodë yä'ät ayuujk, nits èets jets mëët jääy mädi jem tsëneedyëp je it jotm, èets nmunukxtä'äky Pablo nits ke jyeexyë nyikxy Jerusalen. ¹³ Nits Pablo y'ätsooy: "¿Ti miits mtuntëp mtsäpäoooktë nits èts n'äaaw njoojt xyëk äyoonäxë? Ni oyë èts nits ke jeyë nyëkmë wëëmpet t näynyäjmë n'ookt Jerusalen wintsën Jesus xyëëw këxm. ¹⁴ Kots Pablo ken ä tsojky nits èets nmätstujty kentso n'oknëjm jeenyë jets èën nwääny "wen wintsën txyojkën tunyë." ¹⁵ Nits ko jyäkñäxy yä'ät xëëw ntsëjm jëëjky èets ntërsë nits èets nikyxy Jerusalen. ¹⁶ Nits èets xpätsoontë päyoywyëtëjk mädiwë tsoontëp Cesarea. Jedëts twäädë tu'uk yä'äy tyëjk mädi txëëw Mnäson, Chipre, jääy tu'uk mädi mutuwëkp päyoywyë äjt, mädiwë èets jem nmëtjadä'äk wempey. ¹⁷ Kots ojts èets njä'aty Jerusalen nits jotkujk nexy muguktëjk xkuentëpëjky. ¹⁸ Nits kyujâwom èets xmëët èëy je Pablo jets n'istämët ixt Santiago, jets nidukëyë mäjäay tyëjk tum jem y'ijty. ¹⁹ Kots je jäwyiin tkäpx peekxy, nits tu'uk jety twäjn jääy ntso y'ijty të Dios tyuny nāxwiinēt jāāy āgukm je tyunk këxm. ²⁰ Kots jedë tmädoodë näj, nits Dios tmëj pëktäktë jets wyäntë: "Mits m'ixypy mugu'k winääk mil të tēyjiawwēdē judíos iāgujky. Tukëyë të nātniwinmāyēdē tpējky jē'ēkt kutujk. ²¹ Nā yēdē të yēknējmēdē kuuk mits xtā'āwā'any judíos mādi juky eedyëp nāxwiinēt jāāy āgukm nits tnike 'ektët Moises kyutujk nitsék mits wā'any nits kejëk iuunktëjk t'ok circuncidar eenyët, nits ke t'okpānëknēt costumbre mādi jekynyë. ²² ¿Ti ntuunēm? Jedë nyijāwēdēp je kudē mits miny. ²³ Jekëxts xtu'nt ntso'om èets mits nējmë. Je èën mëedë nimäktäxk yä'äy tyëjk jääy mädi dë tuny wāntä'äky. ²⁴ Mëedë yä'ät yä'äy tyëjk jääy nits nikyxy mnyäky wyä'äts jetyëdë nits xnimuguy wyet't jets wyääy yëk kept. Nājts nidukëyë tnijāwēdēt nits mits nānyāj mpējky je'ekypy mits kutujk. ²⁵ Jets yë nāxwiinyët jääy mädi të tyëyjiawwēdē èets të njāyēdē niyts të nmoytë päwä'an jets wen tnāy'ixyityēdē māmje madi yēktāwintsējky eepy āwonāx mëët mädi nējpy myu'oogë je nāynyäjmë mtsënë myuktët ku kenēm wyenë myëk äjāy myuktë." ²⁶ Nits Pablo tpāwāay yä'äy tyëjk jāādyë nits kyum jawomëp Pablo nyäkywyä'äts jääjtë mëëts jedë, nits nyikxy tsäptëkm tnäskäpx èëy winääk xëëw je tyänët wyä'äts äjtën kuunëm yexy yëkëyākt tu'uk jty këje. ²⁷ Kots y'ijty Merë wixtujk xëëw pyu'uky nits nidugën judíos mädiwë Asia tsoontëp, t'ixtë Pablo jem tsäptëkm nits tnëjm äay mäy jyääy nits tmätstët Pablo. ²⁸ Jedë kyäpx kek ooktë: "Israel tjääy putëjk eeky èets yä'ät yä'äy tyëjk mädiwë tyëk íxpëkp tukëyë yä'äy tyëjk jāādyë oy myä'yë tä 'āwā'any mädi ke kyupekyë ëdēm nkäjp këjxy yë kutujk nits yä. Jets nāynyäjmë të yë Griegos tyëk miny tsäptikypy nājts të tyëkmāt tä'äy yä'äy it mädi wä'äts nexy." ²⁹ Jegëx ku y'ijty të t'ixtë Trofimo mädö Efesio tsoomp ku jem y'ijty tmädë kâpjotm. Nits jedë winmāydyë nits të je tijy Pablo tyëkminy jem tsäptëkm. ³⁰ Të y'ijty tukëyë kâjp jyotmä'äty Nits jääy putp t'änëkx äjty Pablo nits tmätst. Nits jedët pyitsëmtë tsäptikypy nits jetyë nyexy tëk ätsumk yëk ätukt. ³¹ Kots jedë y'ijty tyëk ookwä'antë, nits ojts tnijāwēdë ixitypë niwintsën ku tukëyë Jerusalen txyekypy ti tuny. ³² Nits jetyë je soldado Centuriones tpāwāay nits putp t'änëkx èëy mäy mjyääy. Kots jääy t'ixtë je ixitypë niwintsën mëët soldado tëjk nits Pablo tmätstut të ke t'ok kox ädëtsnë. ³³ Nits ixitypë niwintsën t'änëkx èëy nits tmäjtxy Pablo jets tyëk nikutujk äjty jets yëk tätsumt metstk pujx tepxy. Nits je tyëk tëëy pën je nits ti y'ijty të tuny. ³⁴ Jets nidugën jem mäy jyääy ägukm kyäpxkek ooktë kë wijnk tu'uk jädu'uk. Nājts ixitypë niwintsën nintso kyāwääny ku nigo nye'emtë. Je tyëknikutujk èëy jets tyëk nëkxt Pablo mä jep Fortaleza jety. ³⁵ Kots ojts jep jyä'äty mä jep escalera nits soldados pyäkëy yëdë je ku të y'ijty mäy jyääy yëk tsetxyë tyä'äy. ³⁶ Jets mäy jyääy jepts y'ijty pyäniky xyë, nits wyänkek ooktë: "¡Yëk pä ook!" ³⁷ Kots y'ijty Pablo merë yëk munikxy mä'am fortaleza nits tnëjm äay ixitypë niwintsën: "¿Oy èts mits weenë nmukäpxt? Nits ixitypë niwintsën wyääny: "¿Mkäpxp mits Griego?" ³⁸

¿Ke mits m'egipto tjäyë mädiwë tuwäw ëëy nimäktäxk mil yëk jaaÿ ookpë yä'äy tyëjk jem näxwimpätë'ëts ätum?
³⁹ Pablo wyäa: "Ny judío tjäyë ëts jem ëts ntsoony Tärso jem Cilicia. Jem ëts nkukäjpë mä'am tu'uk mëj käjp mädi
nijäwë itp ëts nyëktëëpy mkupekypy nits nits tmukäpxt ëts käjp." ⁴⁰ Kots ixytpe niwin tsën näj tkupeky. Pablo
tyenkyuk ëëy escalera këjxy nits këjëm tpemy ixpejt mä'm käjp. Kotds y'ämonkëxtë nidukëyë nits je tumukepxy
Hebreo ayuujk. Nits wyääny:

Chapter 22

¹ Mugu'uktëjktë meët niteety të madowdë tso èts xyäm nyäkyukäpx wänyë mä miits." ² Ku nimäy jyäy tmädooy ku y'ijty Pablo myukepxyë Hebreo ayuujk nits y'ämontë nits wyäány: ³ Judio tjäy èts Tarso Cilicia èts nkejx jëejky yä mëj käjp joojty èts ojts n'ixpeky Gamaliel tyëky jëejy. Ojts èts nyëktä ni ixë ku mëk pyäo'yë mädiwë mäy jyäy kyutujk Dios èts nku ämpekypy näj tso'om miitstë ixyäm. ⁴ Mëk nexy yä'ät tu'u èts ojts mpäwitivity nmutsipë nits mpäjä'äty mä ookën äkipxy èts ojts ntsumy je yä'ätytyëjk ja toxytyëjk nits nmunikxy jep puxtikypy, ⁵ tso'om teety nyiwintsën meët mäjäy tyëjk yë nyikäpxtëp tso y'ixë ojts jyety. Èts nkuentëpëjky neky mädi je jye eedyëp jets je nmugu'uk tëjk mädiwë jem Damasco nits èts nikxy jem nits n'ismäts këjxy nits èets jyeexyë tsumy nyëkmiiny jem Jerusalën nits jyeexyë yëkwentun të. ⁶ Nits jyäajty ku èts y'ijty jem ntu'u yojy jäweenë Damasco nkäjä'äty kuk xyëw ätsujky äjäajk mädiwë jem kidäkp nits èts xnijä xëjpy tukniwitivity. ⁷ Nits èts näxkëxm nkäts kidäjk nits èts nmädooy ayuujk èts xnëjmë: 'Saulo, Saulo ¿tigo èts mëknexy xpäwitivity?' ⁸ Nits èts n'ätssooy: '¿Pën mits wintsën?' Nits èts xnëjm ääy: 'Èts je Jesus Nazaret mädiwë mits mëk mpäwitivity.' ⁹ Madiwë èts y'ijty jem nmëët t'ixtë äjäajk ku jedë ke tnijaw eedyë je y'ayuuujk mädiwë èts xmukäpx. ¹⁰ Nits èts nnuäány: '¿Wintsën ti èts ntu'ump?' Nits èts wintsë xnëjm ääy: 'Putë'ëK nëkx Damasco jemts wänxët ti mtump.' ¹¹ Ke èts y'ijty n'ok ixnë ku äjäajk xwink ku jäaj äjty näjts èts nikxy nyëkpäwitivity mädiwë èts y'ijty jem xmëët. ¹² Jemts èts mpäjty tu'uk yä'äy tyëjk mädiwë xyëw Ananias tu'uk mädiwë nä tyimpätump tso'om kutujk mädiwë y'ijty myëët äaw ayuujk oy je y'ijty yëknikepxy nä judios mädi jem tsëneedyëp. ¹³ Nits myiiny mä èts n its tyenäy èts mpä'äy: 'Nits wy äa'ny mugu'uk Saulo kuentëpëk ixën nits jety je horë èts ojts n'ixy. ¹⁴ Nits wyäány je Dios mädiwë èts nteety je ts të winkenye nits x'ixt xnijäwët txyojk nits x'ixët tso tëy wä'äts nits xmädojët y'ayuuujk mädi jem mimp këm y'äwäk äm. ¹⁵ Mits ni jäw eewyë mtämp jets nidukë yë yä'äy tyëjk jäaydyë mädi të x'ixy mädiwë të xmädoy. ¹⁶ Ixyäm, '¿ti mäixpy? Putë'ëk nits të mnëpety nits xyëk wä'äts jät t mpeky je xyëw mkäpx päjtëp.' ¹⁷ Ku èts të y'ijty nwimpity Jerusalen jetyë ku èts nukxtä'äky jep tsäptikypy nits èts ojts visión n'ixy. ¹⁸ Näj èts ojts n'ixy, 'Nëkx nits yë Jerusalen xnike'ëkt tigëx ku yëdë ke tkuentë pëktët ku èts mits xjänikäpxt.' ¹⁹ Niys èts nuäány: yëk ë'ëm nyijaw eedyëp ku èts y'ijty mpuxhtëkpemy nits èts y'ijty nwepy umyäyë mä jep yoymyuktäjk mädiwë mits mtëy jyaw äjtëp. ²⁰ Ku Esteban nyëjpy tyäjxy, jemts y'ijty ni jäw eewyë jem èts y'ijty meët ntenë ntäjot kujtä'äky y'oojkën nits y'ijty wyit nkon ijte mädi jem nä tyëk ooktëp. ²¹ Nits èts je xnëjm ääy nëkx tigëx ku èts mits mpäkex wä'äny jakem mä näxwiinët jääy.'" ²² Ojts jäy kyupekyë jets kyäpxt jewäät. Nits kyäpxkektë nits wyäntë pëktë yë mugu'uk ya näxwiiny ke je y'oyët ku yë jyukyët.'" ²³ Ku y'ijty kyapx kek ooktë wyit tnäsyuuwëdë mädi wyiv eedyëp jets näx ooky mäwäät jety tyujp jë'ëktë, ²⁴ ixypë niwintsën tniwäwäany nits Pablo yëk munëkxt mä jep fortaleza. Nits tniwäwäany jets yëkwi wopt näjts je tnijawët tigëxëm jedë y'ijty kyäpx kek ooktë jets je yëkmukepxy. ²⁵ Ku y'ijty té jdeë tätsumtë je Pablo je po tepxy Nits Pablo Centurion tnëjm ääy mädiwë pyäy teneepy, "¿Pajtëp je nä päjt äjtëp je nä mä miitstë nits yëkwiwopt tu'uk yä'äy tyëjk Romano nits kenëm wyenë yëktëy tyuny?" ²⁶ Ku ixypë niwintsën tmädooy yë nitsv ojts t'änëkxë yëk kutukpë nits tnëjm'ääy: "¿Ti ixyäm mtun wempy? Yä'ät yä'ätytyëjk Romano jääy yë." ²⁷ Nits ixypë niwintsën myiiny nits tyëk tëëy: "¿Nikäpx je mits mkukäjpë Romano?" Pablo wyäány: "Je." ²⁸ Nits y'ätsojë niwintsën këx äm èts ojts nkujuy jets èts. Nits Pablo wyäány: èts nkëjxy yä'ät käjp joojty Romana." ²⁹ Nits yä'äy tyëjk mädi yëktëwäjnëp je meët ixypë niwintsën txyëjk äjty tigëx ku je të y'ijty tnmëj wëëmpety. ³⁰ Kyujawom ixypë niwintsën tnijawë wyäány tigo Judios tniwëktsowë je Pablo. Nits tmuke eedyë nits tpäwäany teety nyiwintsën tëjk meët mädi Concilio kets yoymyuktët. Nits tyëk winäjk je Pablo nits itkujky tkejxy.

Chapter 23

¹ Pablo ojts t'äxtuky jätyëy je tëy tyumpëtëjk nits tnëjm ääy: "Mugu'uk tëjktë të èts njukyë Dios wyinkukm oy ntsoom ixyäm yä'ät xëëw." ² Jets teety nyiwintsën Änänias ojts tpäwä'äny pën jety je y'ijty pä'äy nits nits y 'äkojxjägët y'äawäk äjy. ³ Nits 'Pablo tnëjm ääy: "Dios mits mkoxëp, mits poop ne'ey. ¿Ku mits jem mtsëën nits èts xtëy tyu'unt ntsoom kyutujk nits xnipäwä'ant jety èts nyëk koxt, mädi ke näky kyutuky?" ⁴ Jets pën jety je y'ijty winkon wintenäyëp nyëmxëdë: "¿Nä mits Dios tyeety nyiwintsën xmukäpxtäkoy?" ⁵ Nits Pablo wyäany: "Mugu'uktëjktë ke èts tseemy nijawë jety teety nyiwintsën tām yë. Nä yë jep jäywyetyë, KE KÄOY XMUKÄPXT MÄDI TNITEN EEDYËP NÄJX KÄJP." ⁶ Kots Pablo ojts t'ixy ku jem mä yëk ktukpë tëjk nikukwekxy jem Fariseos nits jänigukwekxy jem y'ijty Saduceos jety jep mëk empy ojts kypxy jety wyäany, "Mugu'uktëjktë ixpekytyëjk èts ixpëkytyëjk myäjnk tigex ku èts ntëyjäw eepy ookpë jyuky pyëjkën mädiwë èts ixyäm yëktätëy tyump." ⁷ Kots je nä wyäany nits ojts tsip txyoontä'äky mä'am Fariseos mëet Saduceos nits ojts mäy jäay nyäwyäxkëdë. ⁸ Je ku Saduceos nä je wyä'antë jety ke ookpë y'ok jyuky pyëjkën jety nikyäpën ity je angeles ni espíritu jety Friseos tyëyjäw edyëp tse je tukëyë. ⁹ Näjts ojts mëknexy txyu'ux jety jety nidugën jäywyëjk tëjk mädiwë y'ijty myët itypy Fariseos tyenkyuk eedyë nits nyäwyäjnëdë: "Edëm niti käoy nkäpajtyën mä'am yä'ät yä'äytyëjk". ¿Ko tu uk jäwën ok angel yë të myukepxyë?" ¹⁰ Kots ojts mëknexy nyäy o äxäy yëdë nits èts ixytpe niwintsën tyxygë tso ku Pablo yëktänujkë kyëxt jäg' pexts ojts tpäwä'äny soldado tëjk nits wyinäktët nits tpëktët äkuwänë jem yëk kutukpë y'ägukm nits tyëknëxtët jep fortaleza. ¹¹ Jets kyujä duktsuj je wintsën ojts wyäk oyë je pyä'äy nits nyëmxë: "Kadi mtsëgë nä nixkëm èts të xnikepxy xnimätyä'äky jem Jerusalem näynyä pyäatyë jety xmunëkxt myätyä'äky jem Roma." ¹² Kots ojts it xyëjnyë nits ojts nidugën judíos tëjk ojts tkepxyëdë nits këm ojts tnädyä nikepxyëdë käoy äjtëm mëet tu'uk w äntä'äky jety kyäydyët iuuktët kuunëm tyëk ooktët Pablo. ¹³ Je it niwixtekxy jä'äy mädi nä tkepxy eedyë. ¹⁴ Nits jedë nyëkxtë mä teety nyiwintsën mëet mäjäay tyëjk nits tnëjn jeedyë: "Të èets nädyänikäpx etyë käoy äjtën jety niti èets nkäjëëkxt koonëm èets nyëkpä ookt Pablo. ¹⁵ Jegëxts èets mits nëjmë nits yä'ät tukëyë yëk kutukpë tnëjmët yë ixytpe niwintsën nits wen tyëkwineky yä mä miits, kots miits wyenë miits y'ayuujk xyëkwın oyë wyäjnëdë. Nits èets të wyenë näk nyi oy etyë nits nyëkpä ookt ku kenëm je wyenë myiny yä." ¹⁶ Jets ku Pablo txyë'ë myäjnk tnädooy ku nä y'ijty të yëknikäpx täägë näjts je ojts nyikxy jety tyëjk èëy mä jep fortaleza nits twän ääy je Pablo. ¹⁷ Nits Pablo ojts twäatsoy tu'uk soldado niwintsën, "nits tnëjm ääy mëet yä'ät mixy mä'am ixytpe niwintsën je ku jem otyiyë tāmumätyäk wä'äny." ¹⁸ Najts je soldado nyiwintsën tpäwäay je mixy nits tyëknikxy mä'am jep nimäj nits tnëjm ääy: "Pablo mädi puxtëk jäay èts të xwäatsoy nits të t'amädooy jety nyëk mint yä'ät mixy. Jem yë weenë mukäpx wä'änyë." ¹⁹ Nits je nimë tpäwäay mä nipën kyäpën ity nits tyëktëy: "¿Ntso èts xnëm wäjñë?" ²⁰ Nits je mixy wyäany "Ye judíos të tkepxyëdë nits m'amadow wä'änyë jety xmëdët Pablo jäwom mä'am kutuktäjk ntsoom jyeexyë jedë tjägyëk tëw wä'antë mädi ayuujk eepy. ²¹ Ke'ts xkëyäkt je kyëjëm tigëx ku jem niwixtekxy jäay t'äixt. Jedë këm nyäpyemyëdë käoytyijën pätkeëjy jety ke kyä 'ydyët y'uuktët koonëm tyëkpäooktët, tets ixyäm nyäk nyi oy etyëdë jety t'äixtë ntso tsoktë. ²² Näjts nimë tyëk nikxy je mixy ku jäwyiin tnëjm ääy: "Nipën xkääwäjñët ku èts mits të xwäjñë." ²³ Nits je twätsooy nimetsk mädi soldado kyuentë eepy nits tnëjm ääy: "Ixtä'dë nimetsk mukäpx soldado mädi nëkxtëp jäkem nexy ntso'on jyeexyë Cesarea. Nits je tugipxy myäjnk yä'äy tyëjk mädi caballo këxm nits jämetstk tmukepxy mädi lanza täjät tēp. Nits miits mpitsëmtët muduwëëk horë koots." ²⁴ Nits näynyä ojts tniwäwä'äny jety t'ixtädët caballo mädi Pablo pätsëmëp, näjts yëkxon nyëkxt mä jem yëk kutukpë Felix. ²⁵ Nits je tjäay tu'uk neky nixkëm yä'ät. ²⁶ "Claudio Lisias mnits nimëj nexy yëk kutukp Felix mits nkäpx peekxy py. ²⁷ Yä'ät yä'äy tyëjk jäay judíos ojts myetxyëdë nits jäweenë kyäyëk ook kädë, kots èts soldado tmët jääjty nits èts ojts mputëkë, jägëx ku të èts y'ijty nijawë ku yë Romano jäay yë. ²⁸ Èts y'ijty nijawë wyempy tigëx yëdë y'ijty nyi èen etyëdë näjts èts ojts nyëk nikxy mä'am kutuktäjk. ²⁹ Näjt èts ojts nijawë ku yë tām yëktä niwämpety ntsoom jem yë kiëm kyutujk të, nits niti kyäti'ity jädu 'uk niwämpejt mä jyeexyë oyäadyë nits y'ookt ok pyuxtëkët. ³⁰ Nits èts ojts xtuknijawëdë ku të y'ijty yä'ät yä'äy tyëjk näjts èts mits jetyënyexy ntänikexy. Nits näy nyäj èts ntäpawäany yë niwämpetpë jety tyëkmintët ti tyäniwämpet tēp mits winkujky, jety nyäwyäjtën." ³¹ Näjts ojts soldado tëjk tmumädooy je päwään. Näjts tpäwäädë je Pablo nits tyëknëkxtë koots jem Antipatris. ³² Jets kyum jäwomëp nimäy soldado tëjk tnikektë yä'äy tyëjk jäay mädi y'ijty caballo këxm jety tmëedët Pablo, nits ojts jeyë wyimpitnëdë mä'am jem Fortaleza. ³³ Kots je yä'äy tyëjk jäay dyë mädi caballo këxmt jyädë Cesarea jety tkëmoydyë je neky je niwintsën näy nyäjts mëet tok ixtë Pablo. ³⁴ Jets ku je niwintsën t'ixy je neky nits tyëk tëëy mä je y'ijty kyukäjpë je Pablo. Kots tniwäw èëy ko Cilicia tām je txyoony, ³⁵ nits tnëjm ääy: "Èts nmädoop tukëyë ku mniwämpetpë jyä'ät t yä." Nits je tyëk nigutujk èëy nits jem yëk ixyt t mä'am niwintsën Herodes ixytpe tëjk.

Chapter 24

¹ Nits kyumuwoxk xëew Ananias teety niwintsën meët tu'uk jety majäy tyëjk meët tu'uk orador mädi xyëew Tertulo nits jyä'dë jem je yä'äy tyëjk tyëkmintë niwintsën je Pablo tniwutëk të. ² Ku Pablo tyenäy wintsën wyinkukm Tertulo ojts niwämpet äxä yë: "Nits tnëjm äy niwintsën mits këxm xyäm mëj jotkujk nmëët eyën ku mits x'ixy xnijäwë jets winmäany tyikätst yä ëen nkäjp joojty, ³ ägëxts ëts mits nmo'oy käpx pokxën je yukëyë mädi mits mtumpy mits nimë Felix. ⁴ Näj kë ëts mits nigo njäyëk äixt xyämts ëts mits nëjmë jets weenë xmädogojt tso ëts nwä'an wä'äny. ⁵ Nits ëëtstë mpääty yä'ät yä'äy tyëjk näj yë tso'om tu'uk plaga yë nä yëkjetyty jets nidukëyë judíos tëjk tuknaxwiiny kyäokmädoonë. Yë nimë tump mä secta mädiwë nazarenos, ⁶ Yë jääy ke t'okwintsëjk eenyë tsäptëjk jägëxts ëëts nmätstë nä ee'ts y'ijty ntëy tyunwä'antë ntso ëëts nkutujk. ⁷ Jets Lisias mädi oficial myiny mëknexy nits ëëts akuwänë xpëjk ääy. ⁸ Nits ëëts xpäkexy mä mits mits këm tëy tyun Pablo nits xwuinjäwët tigëxëm ëëts niwëktsowë." ⁹ Nits judíos tëjk tniwämpejty Pablo nits wyäntë je ayuujk nä'am je. ¹⁰ Ku gobernador kyë'é tyëk yo'ojy jeys Pablo yëknëjmë jets kyäpxt, Pablo y'ätsooy: "Nä ëts nwinjäwë jets mits mtëytyump mäy jyumëjt yä käjp joojty, xyämts ëts mits tukëyë nwäjnët. ¹¹ Iits këm m'ixp mnijäwëp ku kenëm nyexy mäk metstk xëew ku ëts pejty nukxtäkpë jem Jerusalen; ¹² ku yëdë ëts xpäjty tsäptikypy, nipën ëts ojts nkämët nyäy y'ojy yë nintso ëts mäy jyäy nkänëjm ääy ni yoomyuk täjk jetyty ni më käjp jotm. ¹³ Yëdë nike tyëktëy tyëkëdët tsoom ëtxyë xniwämpet ooktë. ¹⁴ Jegëx ëts nikepxy ku je tu'u mädi miits mtijtëp secta.nä jie tu'u ëts mpänikxpy je Dios ëts ntuj jeepy mädi jekny eewyë.nä ëts je tuny ntso'om jep profetas tëjk ojts t'äydyë. ¹⁵ Näynyä ëts ntëy jyäwë tso'om yä'ät yä'äy tyëjk të t'äixtë ku je myint je ookpë jyuky äjtën äkpxy mädi wä'äts mädi kä wä'äts. ¹⁶ Jägëx ëts itp nyämyëk mo'oyë nits nmëëdët winmäany oy mä Dios wyinkukm meët näxwiinyët jääy. ¹⁷ Ixyäm ku jeknyë ëts nyëkmiiny putëjk ëëny jem ëts n'itjotm meët meenhy tso'om regalo. ¹⁸ Ku ëts yë nä ntuuny nidugën judíos mädiwë jem Asia nits ëts xpäjty mäje ceremoniamä nyäkwyäts äjtën jep tsäptikypy ke mäy jyäy myëët.niti ëts nkäyëktsip jety. ¹⁹ Yä'ät yä'äy tyëjktë mits winkujky jyeexyë ixyäm nits tnikäpxtët të ëts xtämutsip eedyëp pën jem otyiyë. ²⁰ Kots ke yëk ém yä'äy tyëjk nyikäpxtëp ti peky ëts të xtämupädë ku ëts ojts jem ntenë judíos kyutuk täjk äm; ²¹ jākweenë tu'uk winkon ayuujk ku ëts mëk nuääny miits winkujky ku je ookpë jyuky pyëjkën mädiwë ëts ixyäm xtä tëy tyump." ²² Nits Felix të je y'ijty tnijaw eenyë tso'om je tu'u nits tyëk ätujky audiencia. Nits wyääny: "ku je soldado niwintsën mädiwë xyëew Lisias wyinäkt jem Jerusalen. Èts je nijäwëp tso y'ixë yë wyin oyët mits m'ayuujk." ²³ Nits je tpäwääny Centurion nits t'ixyit je Pablo nits jyeexyë tmëëdë äwäts äjtën nits nipën myugu'tëjk tkäis ixtët ti käti ijty xyëp. ²⁴ Ku y'ijty të xëew nyexy nits Felix wyimpijty meët tyoxtyëjk Drusila je toxytëjk judía je nits ojts Pablo tnäkyëwyäyë näjts je tmädo ääy je jenxyäwën mä di Cristo Jesus. ²⁵ Ku ojts Pablo tämët kepxy tso'om je tëy tyunën jets dominio propio jets tyëywyë tëy tyuun mädi mimp kidäkp. Felix txyëjkë tyäkooy nits wyääny: "Nëk ixyäm. Jäweenë it ku ëtxyë tyempë tnmëdët äduk yäjä nits ëts mits ye'et nwäätso'ot." ²⁶ näy jye tyempë, je y'ijty y'äixypy jets Pablo myojët meeny ku je wenëna't'isnägyëwyäyë jets tmët näkyepxyë. ²⁷ Ku nyäijxy metstk jumëjt, nits gobernador tëjk ëëy porcio Festo ku y'ijty të Felix tyuny. Jets Felix judíos y'ijty myët mädäk wempy, ägëxts ojts nä tyëk jety jets Pablo ixyity jyäk it ädë'ëtst.

Chapter 25

¹ Ixyām, Festo tyējk ēēy jem it jotm, nits kyuduwwēek xēēw nits txyojny Cesarea nits jyā'ty Jerusalen. ² Teety nywintsēn mēēt judíos tējktē niwāmpejt tyēkmintē nits Pablo tāniwāmpety nits ojts mēk myukepy xyēdē, ³ nits ojts māy ājt t'āmāadowdē kets ku Pa blo ātsux it joojty je nits Festo tniwāāmukēt nits Pablo tyēkmintēt Jerusalen nits jedē jyeexyē tuāy tyēk ooktē. ⁴ Jets Festo iātsooy nits Pablo puxtēk jāāy jem je y'ity Cesarea nits je kēm wimpit wanēp tse y'ijty. ⁵ "Nājts ixyām pēmpēn Mādāktēp ixyām", nits wyāny je: "nits ēēts jem xpātsoontēt. Pēn jem je ti kyāoyē mēēt je yā'āy tyējk nā jts miits je jem xniwēktsowēt." ⁶ Festo ojts tyeny tuk tujk xēēw ok mājnk xēēw nits ojts nyikxy Cesarea nits kyujāwom txyēnē y'ixtājky mājem yēk kutuky nits tniwā wāāny nits Pablo tyēkmintēt. ⁷ Kots jyādē judíos tējktē mādiwē Jerusalen nits twinku wājk eedyē nits tyēkniexjēktē mēk niwāmpejtēn mādi kā ojts tyētyēkē. ⁸ Pablo ojts kēm nyānyiten etyē nits wyāāny: "Ēts ke ēts tē ti ntuny kāoy mā 'ām judíos kyutujk ni judíos mēēt txyāptējk ni Cesar ēts nkātsip ixy." ⁹ Je'ts y'ijty Festo txyekypy nits judíos māy ājt tmumādā'ākt. Nits ojts Pablo t'ātsoy tnējm āāy: "Mtsekypy mits mpet t Jerusalen nits ēts mits yā'āt ntātēy tyunt jem?" ¹⁰ Pablo wyāāny: "Ēts ixyām ntenē Cesar kyutuktājky āy wyinkujky mā ēts jyeexyē nyēk tēy tyuny nitu'uk ēts tē nkāwintsoy judío nānixkēm yēkxon x'ixē. ¹¹ Pēn tēm ēts kāoy ntuny. Ok pēn tēm ēts otyyē je tuny nits ēts n'ookt, ke ēts nkāku'peky nits n'ookt jets niwāmpejt niti kyāwā'āny nipēn ēts xkākēyākt yē kyējēm Cesar wyinkukm ēts nēkx wā'āny." ¹² Ku jāwyiin ojts Festo tmētnākypxyē myēt kutunk tējk, nits y'ātsooy: "Mits m'ānēkxē wyempy Cesar ānēkxē Cesar." ¹³ Nits jetyē kumāy xyēēw nyājxy Nits niwintsē Agripa mēēt Berenice jyā'ādē Cesarea nits tkujyty ku jem t'is ix wā'āny Festo. ¹⁴ Kots jem y'ijty tē txyēēnē māy xyēēw Festo ojts tmumātyā'āky mē niwintsēn tigēxēm y'ijty Pablo jem nits wyāāny: "Tu'uk yā'āytyējk Felix ojts yēktenyē jets pyuxtēk tsēēn. ¹⁵ Ku ēts y'ijty Jerusalen, niys teety nyiwintsēn mēēt judíos nyimā jāāy tyējk nits ēēts xwān jeedyē t'ijty tyaniwām petyty yā'āt jāāy nits wyāntē nbits n'āyom pēmt. ¹⁶ Nits ēts n'ātso ēmpijty jets ke nā Romanos tkostumbrē nits tkēyākt kenēm wyenē tmēt nāwyintsoyē mādiwē niwāmpejtēp jets tē je wyenē tyempē tmēēdē jets nyānyiten ātēt pēn ti je yēktāni wāmpetp. ¹⁷ Kots ojts jyā'āt tē ke'ts ēts ojts n'āixy jetyē kyum jāwomēp jetyē ēts jep ntsēnē y'ixtājky mā yēk kutuk tājky nits jetyē niwāwāāny nits tyēkmintēt je jāāy. ¹⁸ Kots niwāmpetpē tyeny kyuk eedyē nits tjākniwāpet tē nām ēts tseemy nwinmāy mādi yēktā niwāmpetp ke ēts je ntijy myēk ayuujk kē. ¹⁹ Nits ojts tyēktsip jāt tē mādiwē kēm pyātun eedyēp nā nixkēm Jesus mādi tē y'ooknē jetsa mādi Pablo nāy tyijpy jets juky eepy je. ²⁰ Ke ēts y'ijty nijāwē ntso y'ixē nkupāa' dēt yā'āt ayuujk nits nyēk tēy mnēkx wāntēp jem Jerusalen nits yēktēy tyunt yā'āt ayuujk. ²¹ Jets Pablo t'āmādooy jets guardia ixyitēt pēntso emperador y'okwā'āny. Nits ēts ojts niwāwā'āny jets wen jem tyēk āixtē koonēm ēts mpākext mā Cesar. ²² Agripa tnējm āāy Festo: "Ēts jyeexyē mēēt n'āmāadow wempy yā'āt yā'āytyējk." "Jāwomnēn" xmādo'ot nām nyēmxe Festo. ²³ Najts kyujāwomēp Agripa mēēt Berenice nits y'okjādē mēk jety nyāxyoxyēdē tē: Nits tyējk eedyē salón mēēt soldado tējk mēēt yā'āy tyējk jāāydyē mādi nimē it tēp ku Festo tniwāwāāny nits ojts Pablo yēkpāwāy. ²⁴ Nits Festo tnējm āāy: "Niwintsēn Agripa nidukēyē yā'āytyējk jāāy mēēt ēēdēm miits m'ixtē yā'āt yā'āy tyējk nidukēyē judios myāy jyāāy ēts xyēktēēdē jem Jerusalen nits yā mēēt mēknexy wyāntē nits ke yē y'okpājty ājtyēnē jets jyāk jukyēt. ²⁵ Kots ēts nijāw ēēy ni ti y'ijty tām tē tkātuny jets tku oogēt kots kēm tsojky nits t'ānēkxē wyā'āny emperador nits ēēt nwāāny wen t'ānēkxē. ²⁶ Niti ēts ayuujk tyēywyē nkāmēdē ti ēts njā'āpy jets ēts ntānikext emperador, āgēxts ēts yē yā nyēkminy mā miits yā jets ēts njākpāt ādēts tso y'ixē ēts yā'āt njā'āyty jets nā nuājnēt. ²⁷ Ke je wenāj tpāāty nits tu'uk puxtējk jāāy yēkpākext jets nānyāj tigēxēm je yēkniwēktsowē.

Chapter 26

¹ Nájts Agripa tnějm ääy je Pablo: "Mits kēm mnyānyikāpxēp." Nits Pablo xyājteēy nits ojts kyepxy. ² "Jotkujk ēts kēm nyāyjiāw etyē. Wintsēn Agripa ku ēts xyām kēm nikāpx wā́any mits winkujky mādi ēts judíos tējk xtāniwampetp; ³ jeku mits tukēyē xnijāwē kiostumbrē mēēt y'ixpējkēn āgēxts ēts mits xyām n'āmādoy jets xmādojēt ēts n'ayuujk. ⁴ Tēynyexyē nidukēyē judíos tnijāwē tso y'ixē ēts njukyē ku ēts n'unājnkē jem ēts nkājp jotm Jerusalen. ⁵ Jeem ētxyē x'ixēdē ku ēts njukyē ēēy tso'om Fariseo tu'uk Secta mēk pyāyo'oyē mā ēts ntu'u yoyj. ⁶ Ixyām ēts yā ntenē jets ēts nyēktēy tyun't ku ēts mpāwitivity wāntā'āky mādiwē Dios tyuun mēēt ēēn nteety ntāāk. ⁷ Ye je wāntā'āky mādiwē māk metstk tribus jyāixtēp y'ijty nits tkuentēpēktēt ku jedē itpnexy wintsējkēn Dios tmodē jā xējny jā koots. Je āixy ijtēn, wintsēn Agripa mādi ēts judíos xtāniwāmpetp. ⁸ ¿Tso y'ixē ku nidugēn nā wyinmāy jets ātēy tāteny ku ookpē jyuky pyeky? ⁹ Tu'uk tyempē ēts ojts n'okwinmāy jets tump ēts je kāwinēmpyē ku ēts nmuāmpky je Jesus Nazaret xyēēw. ¹⁰ Yē ēts ntuun jem Jerusalen nimāy nyexy ēts ojts nyēk ni ātukpety tēyjiāw eewyē jep puxtikypy teety nyiwintsēn kyutujk ojts nkuentēpējkē kots ojts je y'ook kēxtē nits ēts nā voto ntuuny. ¹¹ Māy yājē ēts ojts nā nwentuny tukēyē mā yoymyuk tājkēn nits ntāakuwān ēēy nits jyeexyē kyāpxtākoj, mēk nexy ēts y'ijty nmu āmpky nits ojts mpāwitivity jākem pāat. ¹² Ku ēts jem y'ijty nā ntuny, nits ēts nikxy jem Damasco je teety nyiwintsēn pyāwān kēxm; ¹³ ku ēts y'ijty jem ntuyo'ojy, kuk xyēēw nits ēts n'ixy tu'uk ājāājk je weenē mēk je y'ijty tyekxy ke xēēw nits y'ājāy tuk niwitivity mā ēts jets mā mēēt ēts nmugu'uktējk mādi ēts y'ijty jem nmēēt. ¹⁴ Ku ēēts nidukēyē nāxkēm nkāts kidā gējxy, nits nmādooy tu'uk āāw ayuujk Hebreo: "Saulo Saulo ¿tigo ēts mits xpāwitivity? Tsu'ux mits je xāwē xuwāt xnept. ¹⁵ Nits ēts nējm ääy: '¿Mpēn mits wintsēn?' Wintsēn y'ātsooy: 'Ēts je Jesus mādiwē mits mpāwitivity. ¹⁶ Putē'ek ixyām tekyukē āgēx ēts mits mwinkujky nyāk nyikejx jēgyē jets ēts mits ntumpēt nijāw eewyē mits tē mteny ku ēts mits ixyām tē x'ixy nāy nyāj ē mādi ēts mits wyenē ntuk ixy ntuk nijāw eepy; ¹⁷ ēts mits jem nyēkpitsēmp ku ēts mits jem mpākexy mā Gentiles, ¹⁸ nits xyēk win ix wākxt nits xyēkwimpt t ākotxyē tupy jets xyēknēkxt ājāājk ātuju. Mēkujy kyējēm pyitsēmt nits Dios kyējēm y'āt t jets tkuntēpēkt je tākoon y meekx tujkēn Dios jye'e mawē ēts nmoypy Herencia mādiwē nyākwyā'āts jātēp jyenxyāwēn kēxm mā ēts. ¹⁹ Jegēxm wintsēn Agripa, ke ēts ojts nkāmumādoj je visión mādi tsāpjotm; ²⁰ nits ojts ntāmumā tyā'āktē tuwēkp Damasco nits Jerusalen nidukēyē judea y'itjotm mēēt nāxwiinēt jāāy nits ntāmumātyā'āky jets twinmāyēm pit tēt nits Dios tēy jyāwēdēt nájts je tuntēt ntsoom wyenē tē twinmāyēm pit tē. ²¹ Jāgēxts ētxyē judíos je tsāptikypy jetypy xmāstē jets y'ijty ēts xyēk ookwā'āny. ²² Dios ēts xputējk eepy ixyām pāat āgēxts ēts n tenkyukē jets ēts nwājnā opyēnē jāāy jets mādi nimē it tēp tso ojts wyā'āntē profetas mēēt Moises ti je tunwājnēp wyenē; ²³ ku Cristo pātēp je y'āyo'ot nits je tuwēkp jyukypyēkt mā jep ookēn nits tnikāpxt ājāājk jem judío kyājp jotm mēēt nāxwiinēt jāāy. ²⁴ Ku y'ijty Pablo tyēk kukēxē wyā'āny y'āāw y'ayuujk mādi nyādyā niten ājtēp, nits Festo mēknexy wyānkejky: "Pablo tē mits mu'uky jyātnē; ku mits māynyexy nijāw ājtēn xmēēdē yēts tē myēk mu'uky ājtnyē". ²⁵ Nits Pablo wyāāny: "Ke ēts nmu'uky jyety mits nimē nexy Festo; tyēywyē ēts nuā'āny nits wijy ēts nkepxy. ²⁶ Nyijāw eepy yē'ē niwintsēn; āgēxts ētxyē nā nmukepxy mādi ēts ntēyjiāw eepy ke txyē kyuyutxyē mā yē'ē; ke yā'āt āmeetsk yā'āt nāj tyunyē. ²⁷ ¿Mtēy jyāw eepy mits Profetas wintsēn Agripa? Nijāw eepy ēts ku mits xtēy jyāwē." ²⁸ Agripa tnějm ääy Pablo: "¿Jetyēy ēts xtuktēy jyāwēt jets ēts ncristiano tēkēt?" ²⁹ Pablo wyāāny: "Ēts nmunukx tekypy je Dios jetyē o jekynyēm ke mits je'eyē nāy nya" mādi xyām myādoodēp nits nā tu'unt tso'om ēts jets ke pujxtēpxy myēēt wyitit t." ³⁰ Nits niwintsēn tyenkyuk ājty mēēt yēk kutukpē mēēt Berenice mēēt mādi y'ijty jem tsēneedyēp; ³¹ ku salón tikypy pyitsēmtē nits nyākyep xyēdē nyāyenyēdē: "Yē yā'āy tyējk ke ke ti tuny jets y'ookt ok tsumy y'it." ³² Agripa tnějm ääy Festo: "Yā'āt yā'āy tyējk yēk mātš tupt yē jyeexyē ku jyexyē yē ke tseky t'ānēkxēt Cesar."

Chapter 27

¹ Ku ojts nä yëktänipemy jets èëts nä nèkxt Italia jedë tpëemy je Pablo mëet pyënë jädukupë puxtëK Jäay jets t'ixyit je tsiptumpë niwintsën mädi txëew Julio mëet tumpë tēj̃k Augusta. ² Nits èëts ojts ntätëkëdë tu'uk barco jem Adramitena mädi y'ijty merë tsoonwamp jets nyëkx wä'any Asia. Najts èëts ojts nikxy mäaxynyë winkëxm, Aristarco mädi tsoomp Tesalonica jem Macedonia je èëts xmëet èëy. ³ Nits kyumjä womëp èëts ojts njä'aty Sidón kyäjp jotm mä'am jem Julio ojts Pablo tmu oyjyääyë jets ojts tkupeky nits t'änëkxët myugu'uktēj̃k. ⁴ Kots jem nits èëts nèkx kojme mäaxy nyëwinkëxm jets ojts ni äwitivity Chipre y'Isa. Isa myu äwinkon je ku wimpity ijty it pyojy. ⁵ Kots èëts tē y'ijty nexy Cilicia mëet Panfilia muy äwinkon nits èëts njä'ty Mira Licia myēj̃ kajp. ⁶ Jemts tsiptumpë niwintsën tpäjty tu'uk barco mädi Alejandria tsoomp jets nyëkx wä'any Italia. Jemts èëts ojts xyëktëkë. ⁷ Kots y'ijty tē èëts n'yo'ojy utyā'äky nyexy käwinäak xëew nits ontsonexy èëts ojts njä'aty Gnido muy äwinkon, je poj ke ojts nä tyëk jety nits èëts je tu'u mpänëkxt, näjts èëts Creta myejy jyotm ojts èen niky xy jadum äjny mä Salmón. ⁸ Najts èëts ojts nèkxtë ontsonexy, jets ojts èen njä'aty mä'am it txëewë Buenos Puertos mä jem winkon tämp Lasea. ⁹ Najts èëts tē y'ijty mäy xyëew nyexy nyëknäxnë, nits nänyäjmë tē y'ijty nyäxnëtiempë mäwäät judíos iäyujëdë jets tsipnëxy y'ijty jyätnë jets barco jyak yo'ojy ty. Nits ojts Pablo tkäpx jotmēj̃, ¹⁰ nits tnëjm ääy: "Yä'äy tyëjktë yë tuyo'yën mädi ixyäm ntuyo'oy wyänyëm jätë kowetë mpäät wäanyëm nits nänyäjmë ntäkoy wyäanyën ke jeyë mädi yëkpätsëmp ok barco nänyäjmë ëdëm mëet njuky äjt." ¹¹ Jets je tsiptumpë niwintsën je jäwën mëk tyëy jyäw eepy je yëk barco yoywyë mëet barco nyiwintsën nits ke je tēj̃yäwë ntso'om Pablo jyäwäany. ¹² Tigëx ku jem mä'am jem barco jyä'aty tsu'ux nexy je y'ijty jets nyëknäxnën it ku mëk nexy xux,nits nimäy yëk barco yoywyë yëk kutuktë jets wen jem tsoony jets ku win y'oyët jets jyä'ät t Fenice kyäjp jotm jets jem tyä'äntët ku it xyuxtä 'äkt. Fenice je tu'uk Creta kyäjp mädi nëwä'am mädi jem tämp Noroeste mëet Sureste. ¹³ Ku ojts poj myin äxäjp mädi tsoomp sur nits ëk barco yoywyë wyinmäydyë jets je y'ijty mädi käti ijtxëp näjts tyëk tsoontë barco tukwinkon mä'am Creta. ¹⁴ Kots weenë it nyäxy nits ojts tupoj myiny mëknëxy mädi jem tsoomp mä'am jem isla. ¹⁵ Kots ojts barco poj myetxy pyekyë jets ke y'okmädäknë jets tēj̃y jyäk y'ojty, ojts èëts xmuniky xy nëwä'am. ¹⁶ Ojts èëts nyëkmuniky xy tuk mejy jyotm mädi jem nyiwitivity py je isla mädi txëew eepy Cauda; näjts èëts äntsojëm nyëk ni oy äjty je bote salvavidas. ¹⁷ Kots ojts je tyëk pet tē jets tyëktuntë je tepxy mädi tyäkuwëentëp je barco. Jedë y'ijty tēj̃k eedyëp ku nikxy jem ätsujky myēj̃ wop pety Sirtë, pyunäx jotm jegëxts tyëk winäktë ancla nits ojts nyëkmunikyxy tu'k mejy jyoojty. ¹⁸ Ko y'ijty tē èëts xyëk äyoonexy je mëkpoj näjts kyum jäwom je yëk barco yoywyëtēj̃k ojts tnëyuup pet äxäjp tukëyë mädi y'ijty barco jotm pyätsëmtëp. ¹⁹ Jets kyudu wëëk xëew ojts yëk barco yoywyëtēj̃k tnëyuup pet këxtë tukëyë nyexy ti jety y'ijty jem barco jotm. ²⁰ Ko y'ijty je xëew mëet mä tsä'ä ke y'ijty y'ok äjäajne mäy xyëew nexy mä'am èëts nexy näy jyem y'ijty tu poj mëknëxy myin ädë'ëtxy mä'am èëts. nits ke y'okti itnë niti äixy èëny jets èëts nmädä'äkt. ²¹ Kots jedë kyäokti ijtxënë ti kyäydyëp nits ojts Pablo tyenkukë je y'ägujky nits wyäany: "Yä'äy tyëjktë miits y'ijty èëts xmunädoodë nits ke y'ijty ntsojnyën jem Creta, näjts jyeexyë nintso nkäjätyën jets niti jyeexyë kyätäkoy. ²² Ixyäm ëts miits nkäpx jot mëjë jets mëk mnyä pyëmëdët je ku nipën juky äjt niky xy kyätäkoy mä miits jeyë täkoypy barco. ²³ Yä'ät koots Dios y'angel mädi ëts ntujn jeepy, mädi näynyä ëts nmëj pëktekypy je ts y'angel ojts tē tyenë ëts mpä'äy ²⁴ nits ye'eny: "Kädi mtségë Pablo. Jeku mnyäk kejjëgëp mits Cesar wyinkukm mëet x'ixt Dios y'oy jyäay äjt ku tē moyë nidukëyë mädi mëet yëk barco yoypy. ²⁵ Näjts miits yä'äy tyëjkt mnyämyëk mojëdëd jeku ntëy jyäw eepy ëts Dios, jets nä tyunët ntsoom ëts tē nyëknëjmë. ²⁶ Jets ëdëm jäätëm mä'am jäktugën isla." ²⁷ Ku ojts mumäk mäkts tsu jyä'aty, ku y'ijty nä èëts njäk niky xy Adriático myäaxy nyë jotm, jets ko it txyu eenyë nits yëk barco yoywyë wyinmäydyë jets ë näjx tmu äwinkonëdë. ²⁸ Nits ojts tkipxtë jets pyitsëemy iipx mäk tujtt metros kots jäweenë jyäk yoydyë nits jädük yäjä tkipxtë nits pyitsëmkojmë iipx wixtujk metro. ²⁹ Jedë tsëjk eedyëp je y'ijty ku ätsujky niky xy tsäj twinkuputëdët jägëxts tyëknäx kidäktë tyäwäk tään, nits nyukxtäktë nits jetyë xyëjnyët. ³⁰ Näjts y'ijty nidukëyë t'ixtädë ntso y'ixë tnikektët barco, jägëxts y'ijty tyëkwinkäktë bote salvavida je në jotm, nä tyäy wyäjty jets ku jemyë Proa këxm tkuyupnäxtë je ancla. ³¹ Nits Pablo tnëjm ääy je Centurion mëet tukëyë soldado tēj̃k: "Oyëm yä'ät yä'äy tyëjk jäay jyätäntët yä barco jety py këmën miits määdä'äktët." ³² Nits soldado tēj̃k tmupojtë kyëxtë nits tyëk jäkëm kek këxtë. ³³ Kots ojts it xyëjnyë nits ojts Pablo mëk empy tnëjmë nits wen tkäydyë. Je tnëjm ääy: "Xyäm tē tē tmäk mäkts xëew eenyë mä miits x'äixtë jets ke mkäyty; miits nitinëm xkäjëkxtë. ³⁴ Näjts ëts miits nmunukxtä'äky nits mkaäydyët näjts mjukyëdët jeku nitugën miits wäay kyäytäkoydyë mädi jem mkuwäk këxm." ³⁵ Kots nä ojts wyänkëxy, nits tsäpkeeky tkoony nits Dios kujuyëp tmooy jeeyë winkujky. Nits tätujk èëy jets kyäy äxäjp. ³⁶ Nits ojts nidukëyë jyotkujk jät tē nits mëet kyäy äxäjtë. ³⁷ Jets ni 276 èëts jem y'ijty nidukëyë jem barco jotm. ³⁸ Kots jedë y'ijty tē kuxyë kyäydyë nits tyëk äxontëjk eedyë barco ku trigo tnëyup petkëxtë. ³⁹ Jets ku ojts xyëjnyë, ke ojts t'ixkäptë je näjx jedë ojts jeyë t'ixtë mëjy mëet playa nits nyäwyäjnëdë pën yëknëkxtëp jem je barco. ⁴⁰ Näjts jedë tmupojtë kyëxtë je ancla nits tyëktäntë jem mäaxy nyë jotm, nits nänyäjmë tmuke eedyë tepxy mädi jem timon

këxm nits tyëk pojëk të je vela mädi jem proa këxm. Ntso pyojy näjts ojts nyëkxtë mä jem playa.⁴¹ Jets jedë ojts jyä 'ät të mä metšk mëk nexy në nyäwyäätÿë. Nits ojts jem barco nyäxkidä'äky näjts jem ojts barco jyëëjp kiupy jets jem ke y'ok yoynyë nits ojts barco y'ixtë wä'ätxy tigëx ku mëknexy y'ijty jem në kyuyë.⁴² Nits soldado tëjk tänipëm eedyë nits tyëk ook këxtët je puxtëk jääy, tigëx ku je y'ijty txyëjk eedyëp ku kyek këxtët nëwin yämp.⁴³ Jets je Centurion je tse txyeky py jets tyëk mädäkt je Pablo, jägëxts ke ojts nä tkupeky jets nä yëk tun t; jägëxts ohts nä tyëknëgutukë jets je jäwyiin nëtëkëp pën jety tjätp nëwin yänk jets jyät tët näxkëxm.⁴⁴ Jets mädi jäktäntëp je'ts nëkxtëp pu'ujy kyëxm o pën ti jety jem barco myëët. Näjts ojts nidukëyë jää'ät të näxkëxm.

Chapter 28

¹ Ku èets nyèk päwäädë nits èets nijaw eedyë ku je isla y'ijty txëewë Malta. ² Nits jåäy mädi y'ijty kukäjp eedyëp ke èets jeyë x'oyjåw eedyë nits ojts jëen tyëk tso'oktë näjts èets xkuentëpëktë je ku y'ijty tuup nits xuxp. ³ Nits ojts Pablo tkonmuky tuk ooxy mä'ts të'ëts nits ojts tjëkonë nits tu'uk tsä'ån pyitsëemy ku jëen txyäy ookë nits kyëpitkëjxë. ⁴ Ku jåäy t'ixpät të mädi jem kukäjp eedyëp ku y'ijty tsä'ån kyutëyë Pablo kyëjëm nits nyäwyäjnëdë tu'uk jädu'uk: "Yä'ät jåäy yëk jåäy y'ookpë tämyëdäm mädi të kye'eky mäaxy nyë jotm näjts tëy tyu'un ke kyupekyë nits jyukyët." ⁵ Nits Pablo twixijty tsä'ån jën jotm nintso ojts kyäjety. ⁶ Nä y'ijty t'äixtë nits jyeexyë jem pä'am pyäadyë o jyeexyë päooky nyäxkidä'äky jetyë empy ku y'ijty tjä ixy it të jeky jyäwë nits tjä ixy ku nintso kyä jety nits wyin mäny tyëk ti kätstë nits wyäntë dios je. ⁷ Nits jem tu'uk kyäm winkon mädi jefe tump jem isla Publio y'ijty je jåäy xyëew eepy. Je èets ojts kãpx pokxën xmo'oy je'ts èets ojts tuwëek xëew xyëk käy. ⁸ Nits jyä 'äjty tëdäm Publio tyeety të y'ijty jem pä'am pyäadyë mëet päkxyë. Nits Pablo nyiky'xy tkënixäjp nits tkunukxtäjk nits txyojky. ⁹ Kots nä ojts tyunyë nits jåäy mädiwë jem isla y'ijty jåk pëjkëp nits mëet myinkëxtë nits ojts txyok këxtë. ¹⁰ Nits èets jåäy xtäwintsëjk eedyë më kä je wintsëjkën kots èets nyäk nyi oy äjtënyë. Nits èets ntsoonët nits èets xmoodyë ti èets xkäti ijt jeedyëp. ¹¹ Ku y'ijty të nyexy tuwëek po'o nits èets barco ntätëjk eedyë mädiwë tsoomp Alejandria mädi y'ijty të xux tyëknexy jem isla mädiwë y'ijty biandera eepy xeeny jyäy. ¹² Ku èets njä'äty mëj käjp jotm mädiwë txëew Siracusa jemts èets ntän eedyë tuwëek xëew. ¹³ Jemts èets ntsonkojmë nits èen njägojmë më käjp jotm mädi txëew Regio. Ku tu'uk xëew nyäxy nits poj ojts myiny sur nits kyu metsk xëew èen njä'ädë mëj käjp jotm mädiwë txëew Puteoli. ¹⁴ Jemts èets mpät të nidugën mugu'uktëjk nits èets nyëk wätsoodë jets èets jem nmët täntët wixtujk xëew. Näjts èets njädë Roma. ¹⁵ Nits ku èets nmugu'uk tëjk tmädoodë nits èets xnimintë jækem nexy tso óm Apio myäay jyotm nits mëet Tres Tavernas. Kots Pablo ojts t'ixy myugu 'uktëjk nits Dios tmëj pëktäjk nits ojts nyämyëk moyë. ¹⁶ Kots èets ntëjk eedyë Roma nits Pablo yëk kupëjky nits jyukyët jeyë tu'uk soldado y'ixyit tët. ¹⁷ Nits jyäajty ku tuwëek xëew nyäxy nits Pablo twä mujky mädiwë y'ijty nimë tuntëp judíos, kots yoymuk këxtë nits tnëjm äy: "Mugu'uktëjktë oyëm èts käoy ke njätuny mëet yä'ät näjx käjp mëet kostumbrë mädi y'ijty mājāy tyëjk tyuntëp. Ojts nyëk kexy nixkëm puxtëk jåäy jem Jerusalem Romanos kyëjëm. ¹⁸ Ku èts jedë xyëktëedë nits èts y'ijty x'okmäts tu'ut wä'äntë ke y'ijty tyi ity ti èts nku oogëp. ¹⁹ Kots ojts judíos kyäpx äxäjp nä nixkëm tseky ojts nyëktä'äkuwänë nits nëkxt mä Cesar, oyëm wyenë jyägänäjp nixkëm jyeexyë niwämpejt tmutëkë mëet èets näjx nkäjp. ²⁰ Yë këxm ägëxts èts n'amädooy nits èts miits n'ixtët nmukäpxtët. Jegëxm Israel kyuytyu'un ku èts nkuwëënyë mä pujx tepy xy." ²¹ Nits jedë wyäntë. Èets ni ti nkäkuentëpeky neky mädiwë judea mits këxm. Nitugën mugu'uktëjk kyämintë mädiwë mniwëktsow äjtëdëp jets näy nyäjp mädi mkäoytyijëp. ²² Nmadow wempey èets mits këxm ntso mits winmäy jets yë'ë secta. Jeku njaw eepy èets ku nimä yë kyäyëkpeky. ²³ Ku jedë y'ijty tnikäpx ooky tnikäpx ooky mä tu'uk xëew je jye nimäy jyäay myintë mä jem txyëenë nits tåmumätyäky nits twäjnë tso Dios myëj äjtën. Nits tnmätyäjk Jesus tpätsoontäjk mä'am Moises kyutujk mëet profetas jätägyë jets ux. ²⁴ Nidugën tëjyåw äjty äaw ayuujk jem tse mädi ke tëy jyåw eedyë. ²⁵ Ku jedë ke wyinmäny nyäwyädyë tu'uk jänidu'uk nits ojts nyëkxnëdë ku ojts Pablo yä'ät tu'uk ayuujk tkepxy: "Je wä'äts jåwën oy ojts na tnikepxy Isaias je profeta mädi je mājāy tyëjktë. ²⁶ Ku je wyäny: 'ÄNËKXË YË JÄÄY NITS XNËJMËT KU JE XMÄDOY MÄDO'OPTS JE MITS NÄYNYÄJMË, JETS KE TSE XWINJÄWËDËT, KU M'IXTË M 'IXTËPTS MIITS, KE TSE XWINJÄWËDËT. ²⁷ KU YÄÄT JÄÄY Y'ÄÄW JYOOJT JYUUNKËXNË JETS TYÄTSK KE JETYË Y 'OKMÄDOONË NITS WYIIN TË WYIMPIITSNË NITS KE Y'IXTËT YËKXON, JETS TYÄTSK TÄMÄDOODËT JETS TWINJÄWËDËT Y'ÄM JYOTM NITS JÄDUKYÄJË WYIMPIT TËT NITS ÈTS NYËK TSO'OKT.'" ²⁸ Nijäwëdë ku yä'ät Dios myädäjkën näxwiinët jåäy yëktänikextëp nikyxy tse tmadowdë. ²⁹ Kunä wyäa ny nits judíos kyektë këm jem je y 'ijty nyäy y'ojyëdë. ³⁰ Pablo txyënäay pu'uky metsk jumëejt mä'am këm tyëjk t'äjuytyiuky jem ts y'ijty jåäy y'is ixyë ppen jety is ix wäjnep. ³¹ Dios je y'ijty myëj äjtën nyimätyäjk jeepy jets je y'ijty mëk nyäknyi ixpëjk äjtëp je wintsën Jesucristo jye. Nipën ojts kyäyëk ätukyë.

Galatians

Chapter 1

¹ Pablo mädiwë yëk päkejx ke yä'äjp tyëjk tjejë ni yä'äy tyëjk kyëjëm kyätsoony Jesucristo këxm jeyë je Dios mädiwë niteety mädiwë ojts yëkputëkyë ookpë äkukm. ² Jets nidukëyë mugu'uk tëjk tmë ity mä jem tsäptëjk Galacia. ³ Miits yä'ät kunukxën mja eedyëp Dios jyotkyjk äjtën éedëm nteety mëet wintsën Jesucristo. ⁴ Pën ojts

nyäkyëyëkyë këm ëëdëm ntäkoony kyëxm, jets xyëk mädäjkën yä'ät käoy jyumëjt joojty pën tsoom ëën Dios teety txyojkën. ⁵ Je myëj äjtën xëmëkëxm nits xëmë këxm. Nääjm je. ⁶ Ätëy äjät ëts nyimtäteny ku mits je xkuyoy kyeknë ku Cristo pyä'ayoon këxm mwätsojë. Ätëy äjät ëts nyimy tyäteny ku mits ku mits xkäpxtikäts kexytë je ääw ayuujk. ⁷ Kets miits wä'antët nits je jädu'uk ääw ayuujk jemts nidukën jety yä'ätyëjk jääy mädiwë miits mtuk tsipy ku miits y'oy ääw ayuujk xyëkti käts wäjñë. ⁸ Kots ëdëm jyeexyë ok tu'uk angel mädiwë tsäpjomt ku jyeexyë tnikepxy jädu'uk ääw ayuujk nä nyäj nixkëm éëdsëm mëk nikäpxën. Jets yë käoy tyijën yë. ⁹ Ntsoom jäwyiin eewyë nwäänyën ixyämts ëts jädukyäjä nwänkojmë. Ën nidukën mëk nexy tnikäpxp ääw ayuujk mädiwë miits mkuäkuentë pëktë jets je yëk käoy tyijp. ¹⁰ Ti ëts ixyäm n'ixteepy je jets yä'äy tyëjk x'oyjyäwët ok Dios x'oyjyäwët? ¿Je'mts ëts n'ixteepy jets ëts yä'äy tyëjk x'oyjyäwët? Pën je ëts wyenë n'ixtäy ädetxy py nits ëts yä'äy tyëjk jääy x'oyjyäwët. Kets ëts wyenë Cristo x'uunkë. ¹¹ Tikëx je ëts ntseky py nits mits xnijäwët muku'uktëjk nits yä'ät ääw ayuujk mädiwë ëts nikepxy py ke yë yä'äy tyëjk jääy t'ääw ayuujkë. ¹² Ke ëts yä'äy tyëjk jääy nkuentë pëjk jääy nits ëts xkätä'awän't. Cristo ëts xtok ix. ¹³ Të miits je xmäadowdë ntso ëts y'ijty jeknyë njuky äjt xip mä Judaismo ntso ëts y'ijty Dios txyäptëjk mpawitity ninkäkuentë nyëk wintäkoy kyexy py ëts je y'ijty. ¹⁴ Mpänëkx ädetxy py ëts je y'ijty judaïsimo mäwäät ëts y'ijty nkëjëmë jets ojts nkëm nkäjp joojty. Mëknexy ëts y'ijty nkuämpeky mejääy tyëjk kyostumbrë. ¹⁵ Ku Dios y'ijty të xwin'ixy näjyëm ëts ntääk nyikëxm pën ëts xwätsoo kyunukxën këxm. ¹⁶ Nä je tseky nits tyëk nikëjx jë'ëkt je y'uunk ëts këxm nits ëts ntänijäwët opyënë jääy. Ke ëts je jetyë nyëktëy nikëjx mëët nits mädiwë nëjpy myëët. ¹⁷ Ke ëts Jerusalen këm pejty mädiwë y'ijty tunédép apóstoles ku kenëm ëts y'ijty ntuntëkë ku ëts Arabia niky xy nits ëts nwimpit kojñë Damasco. ¹⁸ Ku tuwëëk jumëjt nyäjxy Nits ëts niky xy Jerusalen jemtsë éts ojts n'ixë Cefas nits ëts jem ntänë kyojmë tuk mäk mokx xëëw. ¹⁹ Nipën ëts ojts xkäixy wijnk apóstoles, Santiago ëts jeyë n'ix je wintsën myugu'uk. ²⁰ Mädiwë ëts njäppy Dios wyinkukm ëts xyäm nä wä'äny nits ke ëts n'ëëny. ²¹ Nits ëts niky xy Siria mëët Cilicia y'it jotm. ²² Kenëm ëts je y'ijty x'ixëdë mädiwë jep tsäptiky py yoymyuktëp Judea je Cristo këxm. ²³ Jeyë je y'ijty të tmäadowdë ku ye'eny "je yä'äy tyëjk jääy je jenxyäwën xyäm nyikepxy py mädiwë y'ijty yëk kudäkoy wyämp." ²⁴ Näjts y'ijty ëts këxm Dios tmëj pëk tä'äky.

Chapter 2

¹ Nits ku y'ijty ku y'ijty mäk metsk jumëjt të nyexy nits ëts Bernabe nmët pejty jem Jerusalen mëet Tito ëts mpäwäay. ² Äkëxts ëts je m pejty ku ojts n'ixy, nits ëts oy äaw ayuujk mädi ëts mëk nwäjn jeepy opyënë jäay. Äwëky ëts je nwäjn jäay mädi kejk jëk tëp jëts nimëj je tyuntë näjts yëkxon n'ixy pën ke ëts putp n'yo'oy pën ke ëts të nigo nwitity. ³ Nits ni Tito mädi e' ts y'ijty jem xmët itp Griego tjäAy je y'ijty jëts yëk tä'akuwän ëëy jëts nyäy circuncidar ätët. ⁴ Je mugu'uktëjk të mädiwë tyëwyë kyätuntëp äyu'utxy ämeetsk myintë jëts tpäixtë mädi mädäjkën yëk mëet Cristo Jesus këxm nä je y'ijty tsoktë tumpë xyëkt it. ⁵ Ke'ts ëëts je nä nmumädoodë nijunë ëëts nä nkätuuny jëts tëy äa'w ayuujk jem y'it mä miits. ⁶ Jëts jedë mädiwë y'ijty nä kextëp jëts nijäwë je y'it të pentso y'it të ke ëts je ntunkë je ku Dios txyeky py je nidukëyë jedë mädiwë y'ijty nä kextëp jëts nijäwë je y'it të niti äweky nyämpë ayuujk xkä äkuwä eedyë. ⁷ Nits jyä'jty nits je t'ixtë jëts të ëts ntëy jyäwë oy äa'w ayuujk mädiwë kënyä circuncidar äjtëp nëm, nä tsoom Pedro je twäjnët oy äaw ayuujk mädi y'ijty të nyäcircuncidär äjtyënë. ⁸ Dios je mädiwë tuun jem Pedro jyuky äjtën jotm näy nyäjts je Dios tyuuny ëts njuky äjtën jotm jëts ëts nwäjnët opyënë jäay ⁹ Ku Santiago, Cefas mëet Juan nä je y'ijty yëk ixedë jëts je tnmëk eedyëp jep tsäptiky py jëts twinjäw eedyë ku jëts je pä'ayoon të nyëk këmo'oy nits äkä'äny kyë t'yäktë ku tukyë tmëtnyämäyë Bernabe mëet ëts. Äkëxts nä tuntë jëts ëëts jem nëkxtët mä opyënë jäaydyë Jëts jedë jem nyëkx tët jem mädë nyäcircuncidär äjtényë. ¹⁰ Jeyë ëëts jedë xnëjm jeedyë jëts ëëts njäay myetstët äyooop jäaydyë nä ntsoom ëts y'ijty ntseky ntun wä'äny. ¹¹ Ku Cefas jyä'äjty jem Antioquia nits wyinkujky nyim wyinkuwäjk ëëy tkëx ku ke oy tyuyo'oy. ¹² Ku näy jyem y'ijty kyäjä'ät të pën Santiago myët tuntëp Cefas yukyë je y'ijty opyënë jäay tmët käy. Ku je yä'äy tyëjk jyä'ädë nits äweky nyäy jyë pëjkënyë ke opyënë vjääy t'okmët yoymyuknë, Je ojts y'ätsëk etyë mädi mëk tniwäwäntëp Circuncisión. ¹³ Nits judíos mädiwë të wyintänkëxnë nä nyä yoymyuktë jëts ke myugu'k tëjk t'ok mukäpx nädë Bernabe päät nä y'ädëjtxy käoy tu'u tpäniky xy. ¹⁴ Ku ëts ojts näj n'ixy ku ken ä tuntë ntso tyëy äjtën ntso y'oy äaw ayuujk nits Cefas nëjm äay Cefas jem nidukëyë wyinkukmtë, mjudio tjäay mits jëts näjts mits jukyë ntsoom opyënë jäay jëts ken ä tsoom judío ¿Tso y' ixë xtä'akuwänët opyënë tjäay jëts nä jyukyët ntsoom judíos tjäay? ¹⁵ Judios ëën y'ijty ku nkejxyën jëts ken ä tsoom opyënë jää takoywyët ëjktë. ¹⁶ Nijäw ëyëm ëën je ku nidukën jäay kyäni oyë kutujk tyunk këxm. Tikëx nitukën nikëjx kyäni oyët kutujk tyunk këxm. ¹⁷ Näjts je yäm ëën nä tun wä'änyën Cristo këxm, näy nyäjmë ëëts näjts ëën kejk jëkyën takoywyë jäaydyë ¿Cristo mtse takoonny tyëk wäxx takp? ike tse nyäjä! ¹⁸ Ku ëts jädukyäjä nyëk ä oyët mädiwë ëts të wyenë nyëk kudäkoy ke'ts ëts je wyenë nmumädoy tso ëts je wyenë të nijäwë. ¹⁹ Tikëx ku kutujk Këxm je tëtts ëts n'ooknë kutujk këxm Jëts ëts nä Dios këxm njuky eenyët. ²⁰ Të ëts Cristo nmët kruspetnë ke ëts këm n'ok juky eenyë Cristo juky eenyëp mä ëts. Je juky äjt ntso ëts nikëjx mëet njukyë jenxyäwën këxm ëts xyäm njuky eenyë Dioa y'uunk këxm pën ëts xtsojk jëts këm nyäkyë yäjkë ëts këxm. ²¹ Ke ëts je Dios pyä'ayoon n'ixyujpë tikëx ku je tëy äjtën wä'äts äjtën jyeexyë yëkpaäty kutujkën këxm ;näjts niko Cristo y'ojky!

Chapter 3

¹ Galatas käwinjāw eewyē! ĸPēn mits té myēk mu'ky jetyē? Ku yēkxon miits mjāyēk tuk ixtē Jesucristo miits tso je ojts kriuz pety? ² Yē'ēts ēts jeyē tu'uk nijāwē wyājn jeedyēp: ĸKu tu'uk tyunk kēxm je jāwēn xkuentēpēktē ok jeyē xtēy jyāwēdē ku xmādowdē? ³ Nā miits käwin jāw eewyē tē miits mjā tsoontā'āky jāwēn kēxm. ĸ xyām yē xtāpākukēxē wyā'āny nikējx mēēt? ⁴ ĸTē miits kāje nexy mjā'ā yowdē nits niti tē kyāwin ke'exy? ⁵ Je mādiwē miits jāwēn moyēp jets mādiwē tyumpy milagro milagro mā jem miits ĸkutujk tyunkēxm je nā xtuny ok ku jeyē jenxyāwēn kēxm xmādo? ⁶ Nā nixkēm Abraham: "KU DIOS TĒYJYĀW ĒĒY OJTS JE YĒK MĀTXYOY JE TYĒY TYUNĒN," ⁷ Ni nyājts miits xwinjāwēt pēmpēn jenxyāwēn kēxm Abraham je wyenē uunk ājtēp. ⁸ Je jāywyet jets nijāw ājtēn yikejx jeky py, ku je Dios wyenē jenxyāwēn kēxm tēy wā'āts je wyenē tyēk kejx jē'ēky opyēnē jāāy, nits oy āāw ayuujk tnikepxy tnmātyā'āky Abraham wyinkukm nits wyāāny "MITS KĒXM JE IT NĀXWIINY TYĀĀNY" ⁹ Nājts je kunuky xy y'ity jenxyāwēn kēxm mēēt Abraham je yā'āy tyējk mādiwē jenxyāwēn juky eepy. ¹⁰ Nidukēyē pēmpēn kutujk je tyunk tēyjjāw eepy kāoytyijēn pātkejy tse: nājts je kyujāy etyē "KAOTYIJĒN JE TUKĒYĒ PĒN TKĀKUYTYUMP TSOOM KUTUJK JYĀĀYĒ JEP KYĒX JĀYĒ NEKY KYEXY PY NITS YĒKTUNT." ¹¹ Ixyāmts je yēkxon yēknijāwē ku kenēm je wyā'āts jety kutujkēn kēxm Dios wyinkukm tikēX. JENXYĀWĒN KĒXM JYUKYĒT PĒM PĒN TĒY WĀĀTS TUYOYPY" ¹² Jets je kutujk ke tse jem myiny mā jenxyāwēn, jets "JE JĀĀY PĒN KUTUJK TYUNK TYUMPY NĀJTS JE TĀJYUKYĒT." ¹³ Cristo ojts xyēK pitsēmyēn kāoytyijēn kutujk pāt kē'ey ēēdēm kēxm nā jyāywyetyē: "KĀOYTYIJY TS JE TUKĒYĒ MĀDIWĒ KEPY KYĒXM KUTĒYĒP." ¹⁴ Nits je Abraham kyunukxēn opyēnē jāāy nyiminēt Cristo Jesus kēxm. Nits je ēdēm nkuentē pējkēn je jāwēn mādiwē nyēk tāwin wāān ēyēn. ¹⁵ Mugu'uktējktē kādi niko m'ok kāpx wintēēn ntso yā nāxwinēt jāāy kypexy. Tu'uk ākāpx tuk mādiwē tē yā'āy tyējk tuny. Nipēnts je tkāyēk ātukt nits nipēn tkānikon't ku wyenē tē nā yēknās kāpx eenyē. ¹⁶ Ixyāmts ntso Abraham ayuujk yēk mooy mēēt nidukēyē nyāskexē. Ke nā ye'eny: "Je nyāskexē" ke nidukēyē tā'āixmukt tuukyē jeyē "mits mnāskexē mādi je Cristo." ¹⁷ Yā'āts je mādiwē ēts ixyām nikāpx wempy je kutujk mādiwē miin ku y'ijty tē nyexy māk tāxk mukepxy je iipx jumējt ke je kēm tkexy je wāntā'āky mādiwē ojts Dios tyēk ni oyē. ¹⁸ Tikēx ku mādiwē myēkē mo wāmp kutuk kēxm myiny ke tse wāmpējt kēxm y'okminē Jets je Dios ojts tmo'oy Abraham tu'uk wāmpējt kēxm. ¹⁹ Ntso y'ixē y'ijty kutujk tyunwā'āny nājts je yēktāpukoon ēēy je tākoony je tākoony jets ku je myintē nyāskexē mādiwē tē wyenē wāmpējt yēktuny nidanewyē kyējēm kēxm ojts angeles yēktākētēkē kutujk. ²⁰ Kots ixyām tu'ukē jāāy tmēt nākyepxyē jātyēy jādu'uk ke'ts je pēn nidāneewyē jets je Dios kēm ojts jātyēy wāmpējt tāmēt tuny mēēt Abraham. ²¹ Nājts je ĸwimpity kutujk mādi Dios wyāmpējt eepy? ĸje je nyājē! Ku jeexyē kutujk t'yeky tu'uk jyuky ājt jets tētyuun tēy nyexy ts je jyexyē myin kutujk jety py. ²² Jets jāywyet tyēk ātuky tākoony pātkejy jets yā'āt wāmpējt yēkē mo'oy tēyjjāwēdē Jesucristo jyenxyāwēn kēxm. ²³ Ixyām, ku kenēm y'ijty myiny jenxyāwēn metxy tsumy ēdēm y'ijty n'ijtyēn kutujk pātke'ēy puxtēk tseneewyē je y'it tē koonēm jenxyāwēn nyikejx jē'ējky. ²⁴ Nājts ojts kutujk wyimpity pēn ku ātsojēm kuunēm ojts Cristo myiny nits ēdēm nwā'āts ājtēn jenxyāwēn kēxm. ²⁵ Kots ixyām tē jenxyāwēn myiny ke ēdēm ixyām ku y'ātsowē pyātkejy n'ok jukyē nyāyēn. ²⁶ Tikēx ku miits Dios m'uunk etyē je Cristo Jesus jenxyāwēn kēxm. ²⁷ Ku miits nimāy mnēpet tē Cristo kēxm tēts je miits xkuentēpēktē Cristo. ²⁸ Ke'ts je pyēn ity Judíos ni Griegos, nikyāpēn ity tumpē jāāy nikyāpēn ity pēn jotkujk witit tēp ke pēn ni yā'āy tyējk ni toxtyējk jāāy jākēxts miits tukyē Cristo Jesus kēxm. ²⁹ Pēn miits je mēt ity'py je Cristo, miits je Abraham m'nāske'xē, jets xmutāntēt je wām pejt.

Chapter 4

¹ Näm ets nwä'äny mädi tmutänwämp, ku je piknäm ni mä je kyätiketxy meēt tu'k mädi tun itnöp oyem je tukëyë it tjäkëjëmë. ² Jets je mëjääy pyätjëjy je y'ity nyem meēt mädi tukëyë y'ixy it töp kuuëm je tpää' t pën junë je tyeety täni ixë. ³ Näynyäjmë ku ëën nä y'ijty nkejx jëkyën ntso mutsk un äjnk metxy yä y'ity näxwinkëjxy ⁴ Ku ojts tyempë tpääty Dios y'uunk tpäkëjxy toxytëjk jääy kyëxm kyexwinäjky kyejx jë'jky ktutujk pät këjy. ⁵ Nä je ojts tuny ku tpä'äyooy mädi kutujk pätjë'ëy jets nä xkuentëpëjkyën ntso y'uunk tëjk. ⁶ Ku miits je m'uunk etyëdë të je Dios tpäkexy y'uunk jäwëm mä miits m'ääw joojt të mädi kăpx kekp "Abba Padre" ⁷ Nä je ke mits tumpë m'ok itnë näjts uunk mits. Pën uunk nä mits, näjts mits Dios m'uunk äjtyënë Cristo këxm. ⁸ Je tyempë mä miits y'ijty Dios xkäixënëm nä miits ojts myëk tä'äkuwänëdë jets metxy y'ittët pëntë këm kyutujk këxm të ke je nyimëjëdë. ⁹ Jets ixyam ku të Dios x'ixëdë ok mas téy ku të Dios x'ix ëyën ¿Tso je y'ixë ku je xniwimpit wän ooktë mä ämutsk jets niti kyäwä'äny je je tsoontäjkën? ¿Jäduk yäje je metxy m'itwä'äntë? ¹⁰ Yë miits jeyë m'äxtuktëp ku xëew nyexy po'o nyexy jets mäktäxk tyempë tyiketxy meēt jumëjt. ¹¹ Nmutsëjk eepy ets miits ku etsën ntunk niti kyäwyä'änt meēt miits. ¹² Miits nmunukxteky py mugu'uktëjktë näky jyätë ntsoom ets ntso ets té nyäky jetyë ntsoom miits nintso ets të xkätuntë. ¹³ Miits mnijaw eedyëp ku pä'am këxm ojts mutukyäje tamukäpxtë y'oy aaw ayuujk. ¹⁴ Ke ets miits ojts nkäoytyijtë ni ke mëj xkäjäw eedyë tso y'ijty nikëjx y'äyoy nä ets ojts xkuentëpëktë tso Dios kyukexy eewyë, tso je Cristo. ¹⁵ ¿Mä je kyunukxën xyam y'it të? Tëyëm ets ixyam nwä'äny kunä je tjä pääty. Të je jyeexyë wiin x'juut të jets ets xkëmodët. ¹⁶ Nä tpääty ¿Të ets mutsip nwimpitnë ku ets miits tyëy äjtp nwäjnë? ¹⁷ Mku'ämpëjkëdëp je jets mumädäkëdët ke je jets oy. Je jetxyoktëp jets ets xpuwä'äts tët je'ts je txyoktëp. ¹⁸ Oy je ku je nkuämpëjkën mädi oy ke jeyë ku ets miits nmëedë ¹⁹ Miits uunk tëjktë ixyam ets miits xyëk äyowdë tso je unäjnk yëk pääty miits këxm koonëm Cristo jem kyejx jë'ëkt mä miits. ²⁰ Njä tseky py ets je jets miits jyeexyë jem yëkxon nmët ity jets ayuujk nyëktikäts t tikëx ku ke ets nwinmääny y'oyë meēt miits. ²¹ Nikäpxtë ku miits x'ätsoktë m'it të kutujk pätjëjy ¿Ke je xmadowdë tso je kutujk ye'eny? ²² Nä je kyëx jäyë ku Abraham ni metsk ojts unäjnk tmëedë mutu'uk mädi tumpë toxytëjk myët ämetsk ëëy jädu'uk mädi jotkujk toxytëjk myët ämetsk ëëy ²³ Tu'uk je kyejxy toxytëjk nyikëxm mädi tumpë itp tso je nikëjx meēt jets jädu'uk kyejxy toxytëjk nyikëxm mädi tumpë kä itp kăpx pet këxm. ²⁴ Nä yä'ät yëk winjäwët tso tu'uk ayuujk mets yëkwinmäy pyitsemy. Yä'ät nimetsk toxytëjktë metsk kăpx pet tnitenëdë tu'uk je mädi Monte Sinaí je'ts uunk tyëk kexp mädi tumpë itp. Jetse Agar. ²⁵ Agar tse ixyam nidaneepy Monte Sinaí jem Arabia; Yë tse ixyam yëk nikejx jeky py Jerusalen, jetse ixyam it töp tumpë meēt y'uunk tëjk. ²⁶ Jerusalen mädi äkëxm jotkujk je yëtse ëën ntäak ëyëm. ²⁷ Nä je lyëx jäyë: jotkujk tä'äk mits ku unäjnk xkäpääty jotkujk mkäpxke'ektët yä'äx ke'ektët miits të ku xkänijäwëdë ntso unäjnk ntso unäjnk kye'exy. Nimäy je toxytëjk y'uunktë mädi të yëknikeknë ke je nyäje mädi nyiyä'äy myët tseneepy. ²⁸ Miits të mugu'ktëjktë tsoom Isaac kăpxpet uunk miits të. ²⁹ Je tyempë pën ojts kye'ëxy nikëjx meēt je'ts ojts tpäwitivity pën ojts kyejx jë'ëky jäwën këxm näy nyä je ixyam. ³⁰ ¿Tso je jäywyet ye'eny? KEX PITSËM JE TUMPË TOXYTËJK MËËT JE Y'UUNK. TIKËX JE TUMPË TOXYTËJK KE JE TMOWÄ'ÄNY IT JE TOXYTËJK Y'UUNK MÄDIWË TUMPË KÄ ITP. ³¹ Tikëxëm mugu'ktëjktë ke ëën je x'uunk äjtyën toxytëjk mädi tumpë itp je mädi tumpë kä itp.

Chapter 5

¹ Ku të Cristo jotkuj äjt t'yeky je'ets jets jotkujk mjukyët. Ixyit t ë je jotkujk äjt mädi të Cristo t'yeky jwets kädi miits jäduk oojk mtäntë mä wentuun jety py. ² Ixtë ëts Pablo miits ëts nëjm jeedyë ku miits mnyäcircuncidär ätët ke ti miits Cristo mtäpädëp. ³ Jädukyäjä ëts nipekxy tukëyë yä'äy tyëjk jääy pën nyä circuncidar äjtëp kutujk je nä myumädoopy. ⁴ Wekxy miits Cristo xmët it të ku miits xtsoktë kutujkën këxm wä'äts jät tët ke miits pä'äyoon x'ok ixnëdë. ⁵ Ku je jäwën këxm jets jenxyäwën nä je n'äixy ijtën jotkuj nexy je tyëy äjtën mädi tëy. ⁶ Cristo Jesus këxm ni circuncisión ni incircusión niti kyäwim pitsemy we je tukyë tump jenxyäwën mä jem tsojkën. ⁷ Mput tęp miits të y'ity oy pën të mneemxyë jets ke tyëy äjtëp xnumädo'ot? ⁸ ;Yä'ät winmääny ke jem myiny pën wäätsojëp! ⁹ Ku jetxy weenë yëkpëjmët levadura mäy eepy je. ¹⁰ Jem ëts nmëëdë jenxyäwën wintsën këxm nits ke miits tiketxy x'ixtët pëm pën käyëk jot kuj äjtëp kyuwetp je oy opyënë pën nä ädetp. ¹¹ Muguuktë pën ëts xyäm nipekxy py circuncisión ;Tkëx ëts ixyäm nyëk tsip tun ädë'ëtxy? Yä'ät ayuujk këxm je ytse mädi yëk tä'äwop putp të je yooy kruz këxm. ¹² Pën miits jem myëk tu'u tukwäjnëdëp yë ëts ntseky py jets këm tsëjkën myojëdët. ¹³ Tikëx ku yë të yëktä ni wäätsowëdë jotkujk äjt kädims nä xyëktuntë jotkujk äjt jets nikëjx takoony jety nyëkx kojmet nätyuunxëdë tu'uk jänidu'uk tsojkën këxm. ¹⁴ Tikëx ku tukëyë päwään yëk kuy tyuny tu'uk kutujkën këxm: NÄ JE XTSOKT MUGU'K NTSO KËM MNYÄTXYOKYË". ¹⁵ Ku miits mnyäy ojëdët mnyätxyutsëdët je äxij jäyäj mnyäky kyudäkoy wyänyëdë nyäkyuwijy ätëdëts jets ke mnyäkyudäkoy tyäjëdët tu'uk jänidu'uk. ¹⁶ Näm ëts nwä'äny tuyoydyë jäwën këxm nits ke x'ätsoktët mädi nikëjx mëët. ¹⁷ Tikëx je mädi yä nikëjx mëët ke je tmët nä myäyë mädi jäwën këxm jets je jäwën txyojkën ke je tmëtnämyäyë mädi nikëjx mëët tikëx ku nyä txyiptujnëp je jets ke xtuk tun wänyëm mädi jyä tseky py xtuk tuunëm. ¹⁸ Pën miitstë wä'äts jäwën tuwäw äjtëp kets m'ittë kutujk pätkëjy. ¹⁹ Näjts takoony tyuunën mädi näxkëjxy ketse yëk tunt t ku yä'äy tyëjk jets toxyëjk nä yë txyëëny myuktë näy jyem kyäyëk äjäy myuktë käwä'äts äjtën, lujuria, ²⁰ mädi äwoon näx pyätuntëp, tso'oktëjktë, nyämyu ämpëjkën, tsiptunën, kumu äjtxy eeky, jot ään, mutsip, disensión, nyäwyäxkën, ²¹ tämu ämpëjkën, y'uuktë myukyëdë disturbios, jets tukëyë mädi xyëk takoyëm, ixyäm ëts nwä'äny: Pëm pën yä'ät tuntäktëp ke tse tpäät Dios teety y'oy äjtën. ²² Jets wä'äts jäwën tyëëm yë je: Tsojkën, xontajkën, jotkujktäjk, tudä'äky äjt, mugukwänën, tyëy äjt pë, jexyäwën, ²³ näxkëjxy äjt jets këm nyäy ixën, ku nä ntunën ke ti kutujk. ²⁴ Pëm pën myët itëp Cristo Jesus të je kruz këxm tyëk tänëdë je käoy tyunën mädi oy yëk ixp jets mädi yëknätsojk eepy. ²⁵ Pën ëdëm jäwën nmëtjuky ëyëm wen nä tuyo yën jäwën mëët. ²⁶ Ke këxm nyäy jyäw ëyën, tuk jadu'uk otyijë ntsip pëjkën jets äxi äyä otyijë nädyä mu ämpëjkën.

Chapter 6

¹ Mugu'tëjk, pën tu'uk yä'äy tyëjk jaa'y k täkoony jety py jyä'äty jets miits jäwën jety py je'ts jyeexyë m' yëk ni oy eedyëp tudä'äky äjt nyäkyuentë tunedë miits këm nits kädi myëkwinmäány ixy. ² Nädyäputsëm tük ätëdë tu'uk jänidu'uk näjts xkuytyunt je Cristo kyutujk. ³ Pën jem je nidukën wyinmäy nits jem je tmëedë nits ku niti dm tjägämëedë këm tse nyäwyin ëënyë. ⁴ Wen kë je tyunk t'ixtë pën jem ti tmëedë mädiwë nyädyäkextä'äk wäjnép nitits je tkätämu ixët. ⁵ Ke je tse xyuumy tpätsëmtët. ⁶ Ke miits myëkwin ëën tët. ⁷ Dios ke yëk täxiiky pën ti yä'äy tyëjk jaa'y nyipy jetse kyonmukp. ⁸ Pëm ën je tëmt nyipy py pëntso käoy jyuky äjt tyëknäxtë kudäkoyny tse kyonmukp pën ts je tëmt nyipy mä jäwën juky äjt mädiwë xëmë këxm mä jäwën. ⁹ Ke ëdëm ntänukxë jets ntunën mädiwë oy pyäät p je tyempë mä niky xy yëk kon muknë pën ke ëdëm n'ämutsk ëyën. ¹⁰ Pën tē jem ätsujky mpäatyë nits mugu'k oy xtujnët tujnëts oy jeweenë xtujnët mädiwë tukyë mët yoy'py jenxyäwën këxm. ¹¹ Ixtë yä'ät letra më jety ëts njä'äy ëts nkëjëm. ¹² Pëm pën nikëejx mëet txyekypy nits oy yëk ixt miits je mtä'akuwän äjtëdëp nits myëkcircuncidärët je tse nits ke yëk tämutsipët je Cristo kryuz. ¹³ Mädiwë tē jyänyä circuncidar äjtyënë ni je tkämumadowdë kutujk nits jedë txyeky py tse nits miits mnyäcircuncidar ätët jets jedë nyämyëj pëk tä'äk wänyë miits mnëkëjx këxm. ¹⁴ Jets nijunëts ëts nkäwinmäy nä n'ädëts t je jeyë wintsën Jesucristo kryuz je madi ojts kryuz pety ëts këxm mëet it näxwiiny. ¹⁵ Ku je circuncición niti kyäwä'äny ok ku nä tjäkätuntë je'ts je nikejx jëkpë mädiwë ooy eepy nëm. ¹⁶ Pëm pën nidukëyë tnijäw eedyëp päwään nits täjukyët je jotkujk äjt mëet pyä'ayoon jem je tmëedët nänyä mä Dios Israel. ¹⁷ Nits ixyäm jyäk nixk ädë'ëts nipën ëts xkämuwä'ant jets ëts jem ëts nmuwitivity tso Cristo txyeetxy ëëy. ¹⁸ Jets je kyunukxën wintsën Jesucristo jets je jäwën miits mët it tēp, Muguk tējk nä mëm je.

1 Thessalonians

Chapter 1

¹ Pablo, Silvano mëet Timoteo jem Tesalonicenses tsäptëkm Dios teety kyëxm mëet wintsën Jesucristo. Jets je y'oy äjtën mëet äwä'äts äjtën jem jyemët mä miits. ² Itp ëëts nmo'oy yës kujuyëp je Dios miits këxm; kyäpx pety py ëëts miits ku ëëTS Nukxtä'äky. ³ Itp nexy ëëts ntukjpapaymyetxy Dios teety wyinkukm mtunk mädi jenxyäwën këxm, mtunk mädi tsojkën këxm mëet näxkëjxy äjtën jets tējyäw äjtën mädi mimp kidäkp éëdën nwintsën Jesucristo kyëxm. ⁴ Mugu'uk tējktë Dios ätsok, ⁵ n'ixätyëm éëdëm wyäätsojën, ntso'om ëëts n'omyätyä'äky tē miny mä miits ke nigo myätyä'äky, mäjäw mëet je nänyäjmë, wä'äts jäwën këxm mëet mäynyexy jup'ixën nänyämëts miits x 'ixëdë ëëts njäay y'äjtën ku ëëts nixxy mä'am jem miits, jets je tsojkën mädi ëëts mëet miits këxm. ⁶ Miits ojts xpätuntso'ontä'äktë tso'om ëëts mëet wintsën, ku xkuentëpëktë je äaw ayujk mä muntuun je jä'jtën kowejtën jets jotkujk nexy wä'äts jäwën këxm. ⁷ Nät miits ojts mtäntë nixkëm tu'uk xipëtën mäm tukëyë tējyäw eepy mädi jem Macedonia mëet Acaya. ⁸ Ku ojts pyitsem y mä miits je wintsën y'äaw ayuujk mädi tē yëkmädo, ke je jeyë jem Macedonia mëet Acayä nänyäjmë omyästsow tē wyäxk kexy je jenxyäwën mädi Dios këxm, näjts ëëts ke x'okjti 'ijt jeenyë ntso njäkwä'ant. ⁹ Tigëx je ku jedë këm tmätyäktëp këm tmätyäktëp, ntso ëëts miits ojts xkuentëpëktë jnedë mätyäktëp ntso miits mtikätstë mäm yë äwänäx mä Dios jets xtujnëdët je juky Dios jets tyëywyë. ¹⁰ Jedëts tmätyäktëp ku miits xjä ixt je y'uunk jem tsäpjotm mädiwë je yëk putëjk ookp äkukpy, je Jesus mädi xtokniwäjts ëm je jot'ään mädiwë mimp kidäkp.

Chapter 2

¹ Je ku miits këm mnijawetyëp, mugu'uktëjktë, ku èets ojts njety mä'am miits të ke nyigojë. ² Miits mnijaw eedyëp ku èets n'äoy jets kutso'oy nyexy èets ojts nyëktuny jem Filipo. Ojts èets nyämyëky pemyëdë Dios këxm jets ntämukäpxtët miits Dios y'oy myätyä'äky je ätsijpën äguky. ³ Èets käpx jotmë ëny ke yë tyäko'ony kyëxmë, nikiä 'äxëëky äjtën nikiä win ënën. ⁴ Dios èets të näxwinkëjxy jets näj yëktëjyjawëdë yë oy myätyä'äky jegëxsts èets nkepxy ko èets nkepxy ke tse nits yä'äytyëjk jääy èets xtäoyjyawët, je je nits Dios èets xtäoyjyawët je je mädiwë t 'ixkëxp èets n'ääw njo'jt. ⁵ Je ku nijunë èets nkäyëktunk pääty je ayuujk mädi ke tyëyë ntso'om miits xnijawë, ninkä täywyäaty èets nigo jets èets nwimpëkt, Dios yë tnijaw eepy. ⁶ Nin kätäjotäkoy mëj äjtën mädi yääyë miits mje ok wyijnkpë. èets të je jyeexyë mpäyo'y putëjk ëëny nixkëm Cristo pyäoywyëtëjk. ⁷ Wimpity tsje èets të nyäpyëky täkyë oyjyäänyexy näxkën tu'uk nitääk tyëk jotkujk tä'äky iuunk tëjk. ⁸ Näjts èets ätsojkën nmëdë miits këxm, ku èets ntseky jets nyëkniwäädët ke jeyë Dios ioy miätyä'äky nänyäjmë èets këm njuky äjtën. Je ku miits të mëj nexy èets ojts n'ätseky. ⁹ Jämietstëp miits mugu'uktëjktë èets ntunk mëët ntso èets nyämyëk moyë. Jä xëjny jäkoots èets ntuny jets nitugën miits niti nkätänipeky ko èets nkepxy nmätyä'äky Dios y'oy y'ääw ayuujk. ¹⁰ Miits mnijaw eedyëp mëët Dios nänyäjmë ku wä'äts nexy tyëywyë nexy jets nitij niwämpejtën ntso'om èets njääy y'äjtën mëët miits tëjyjaw eewyë tëjk. ¹¹ Nä nyäjmë miits mnijaw'eedyëp ku èets nkäpx tudäkyë nkäpxjot mëjëdë miitstë nä nixkëm niteety kém iuunk tmukepxy. ¹² Nänyä èts miits ntäpäwä'äny ntso mtuyoydyët jets Dios xwintsëgët mädi mwäätsojëp mä'am nyitenäyën mëët myë äjtën. ¹³ Jekëxsts èets nä nyäj nmooy yëskojuyën je Dios itp nexy. Ku miits ojts xkuentëpëktë je Dios myätyä'äky ku ojts mäadowdë èets këxm, miits ojts xkuentëpëktë tyëywyënexy Dios y'ääw ayuujk yë ayuujk mädi tump mä miitstë midiwë tëjyjaw eedyëp. ¹⁴ Tigëx ku miits mugu'uktëjk ojts wyimpit të pätumpëtëjk mä yë Dios txyäptëjk mädi jem Judea Cristo kyëxm. Miits nä nyä m 'äyompäätëp jemyë mä'am mnäx mkäjp, nä nixkëm jedë jäät't kiowet't Judios kyëjëm. ¹⁵ Judios je mädiwë tyëk ootkë je wintsën Jesus mëët tukëyë profeta tëjk, Judios je nänyääm mädi èets nkexpitsëëm. Ke je Dios t'oyjyawëdë jedë nipën jääy tkäkupëktë. ¹⁶ Yë èets xkäkupëktëp jets ntämukäpxtët näxwinët jääy tyë nits nitsojkën tpäät't. Je txyoktëp jets jem y'itkunäxt tyäkony jety py jägëxëmts Dios jiot ä'n ojts tyänäxkidäkyëdë. ¹⁷ Näjts èets miits mugu'uktëjktë weenë miits nmëtnyäwyäxkë, winkëxm jeyë äm jotm ke. Mëk empy èets njotäkoy jets n'ixt miits mwiin m'ääw. ¹⁸ Jeku ntsekypy jets nëkxt mä'am miits ojts Pablo tukyäjë jädukyäjë; kyäoywyë je èts ojts x'ätsipy. ¹⁹ Tigëx çMädiwë èets n'äixy ijtën eepy mädi mimp kidäkp ok xontäjkën ok mëëtën mädiwë nätyämëjpëktäjkën ko wintsën Jesus myin't? çkeje miitsët tso'om nidukëyë? ²⁰ Je ku miitstë yë èets nmë'äjtën eepy jets èets ntxontä'äkt.

Chapter 3

¹ Ko èëts y'ity ke n'okmuten eenyë, nits nwinmääy jets ntän't nätyu'uk jem Atenas. ² Jets mpäkexy èëts Timoteo èdëm nmugu'uk Dios tyumpë mädi oy ääw ayuujk myätyekypy Cristo jye' jets mëkmojedët nits myëjotkujk tägët nixkën jenxyäwën. Ná éëts ntuuny jets nipën kyä'ayëktä ätsipt yä'ät jätë kowetë. ³ Miits mnijäw eepy ko je këxm èëts të nyëkwinken. ⁴ Tyëwyë nexy ko y'ijty jem miits nmëdëdë, jets èëts nwääny ko të tpätnë nits èëts n'äyo'm päät näjts të jyety nixkëm të xnijäwëdë. ⁵ Jekëxts ko ët ke n'okmuten eenyë, nits mpäkejxy yë Timoteo jets tnijäwët ntso miits mjenxyäwën ok tëëk win èëmpë mwin èënyëdë nits èëts ntunk niti kyäwä'äny. ⁶ Kots Timoteo jem wyimpity mä miits jets tyëkmiiny oymyätä'äky ntsi miits mjenxyäwën jets mtsojkën. Jets tnikepxy ntso èëts miits xäymyety, nits miits xä ixwä'äntë èëts nixk nänyä ëts miits n'ixwä'äny. ⁷ Jekëxts mugu'uktëjktë ojts èëts njotkujk jety miits jenxyäwën këxm m+a'äm èëts njotmäy ooky jets n'äyom pääty. ⁸ Näjts èëts ixyäm njukyë ku miits tukyë wintsën kyëm. ⁹ ¿Ti kujuyën èëts nmo'op je Dios miits këxm ko je xontäjkën mädi èëts nmëët Dios wyinkukm miits këxm? ¹⁰ Jä xëjny jä koots èëts mëknexy nukxtä'äky jeyts miits mwiin m'ääw n'ixt jets nyä'kt mädi käitp má jenxyäwën. ¹¹ Jets këm Dios èdëm nteety mëët èdëm nwintsën Jesus, xtäni'ixët èëts ntu'u mäjëm miits. ¹² Nits wintsën tun't jets tsojkën yeekt myëjët myäyët mä tu'uk jänidu'uk mä'äm tukyë jääy, nä nixkëm èëts mä miits. ¹³ Wen je näj tuny nits tmëkmo'ot m'ääw mjoot tyiky peky nyiwä'äts't wä'äts äjtën këxm èdëm nDios teety winkukm ko myin't èdëm nwintsën Jesus mëët tukyë tyumpë.

Chapter 4

¹ Nājts miits mugu'uktējktē, ntā'ātsoktē ntākāpx tudā'āky wintsēn Jesus kiexm. Nixkēm xkuentē pēktē pään ēēts kēxm, ntso y'ixē mtuyo'oydyēt nits mtāoy jyāw atēdēt Dios nāj nixkēm mtuyo'oydyē nājts xtun ādē'ēts t. ² Miits mnijāw eedyēp je pāwāān mādiwē ēēts nkēyāktē wintsēn Jesus kyēxm. ³ Yā'āt je Dios txyojkēn eepy miits mwā'āts ājtēn jets ke mnyāmyēēt atēdēt āmeetsk āyu'utxy. ⁴ Nājts miits tu'uk jādu'uk xkuentēdēt mtoxytējk wā'āts ājtēn kēxm jets wintsējkēn kēxm. ⁵ Ke nā xmēdēdēt mtoxytējk nixkēm mādi āwān ookp. Nixk juky eewyē tējk mādiwē Dios kyā ix eedyēp. ⁶ Nipēn yā'āy tyējk jāāy tkā kāoy tyijt nitkāwin ēēnt myugu'uk. Je ku wintsēn je tukēyē pyāyoykyexy py ntsoom tē ēēts nipekxy nimā tyā'āky. ⁷ Ke tē Dios xwāātsoyēn nits āxēēky njā'āy ājtēn je tē xtāniwāā tsoyēn nits wā'āts ājtēn nmēēt ēyēn. ⁸ Pēn pēn yā'āt kyākupeky py kets je jāāy tkākupeky, Dios je kyākupeky py, mādiwē miits wā'āts jāwēn mo yēdē. ⁹ Jets ku nātxyojkēn tu'uk jānidu'uk ke tyi'ity tigo yēk jāy kyojmēt, je ku tē miits kēm Dios mtā'āwānyēdē ntso mnyātxyokēdēt tu'uk jānidu'uk. ¹⁰ Nājts miits je xtuntē mēēt tukēyē mugu'uktējk mādiwē jem Macedonia, nājts miits nkāpx jotmējē nits nā xtun ādēts tēt. ¹¹ Ēēts nāynyā nkāpx tudā'āky jets mjukyēdēt tudā'āky nits kēm tunk xkuentēdēt kēm kē xtātuntēt nā nixkēm ēēts tē mpāwā'āny. ¹² Jets nā mtuyo'oydyēt kēm, jekēxm mādiwē tkātēy jyāw eedyēp nājts miits ke ti mkāti'ijtxēdēt. ¹³ Ke ēēts ntseky jets miits xkāwin jāwēdēt mugu'uktējk mādiwē mādēp, jets kādi mātytē mtājtē nixkēm jedē mādi tkāmēēt eedyēp āixy ijtēn mādi mimp kidākp. ¹⁴ Nāxkēm ntēy jyāw ēyēn ku Jesus y'ooky nits jyuky pyēk kojme jādukyājē nājts Dios tyēkmintē mēēt Jesus mādiwē jekēxm tē myā'ādē. ¹⁵ Nājts ēēts ixyām nuā'āny wintsēn y'āāw kēxm iāyuujk kēxm jets ku ēēdēm nixyēn nāy yā njuky ājtyēn, o jedē mādi tāntēp koonēm wintsēn myint ke niky xy nāspājt ājtyēn mādi tē myāānēdē. ¹⁶ Je ku wintsēn kēm kyidā'ākt tsāpwinm. JE myint yāxkekp mēēt Arcangel iayuujk mēēt Dios pyujx xujx nits mādi Cristo kēxm tē iookté je'ts tuwēkp juky pyēktēp. ¹⁷ Nits ēēdēm nixyēn njuky ēyēn, ok jā nixyēn wyenē tē ntāānyēn nājts nmēt tsoonkējxēn nāspājt ēyēn yoots jotm nājts wintsēn nmēt nyāwyājtēn pokēxm. Jets nmēt ijtēn je wintsēn xēmē kēxm. ¹⁸ Nājts miits xnādyā kāpx jotmē ātēdēt yā'āt āāw ayuujk.

Chapter 5

¹ Nájts ixyám má'am jumějt ok ntso it tyiketxy mugu'uk tějktě ke miits mkäijt xědē jets myěk jâyēdēt. ² Je ku miits wā'äts nexy xnijäwēdē ku je wintsēn xyēēw myiny nixkēm meetspē myiny koots. ³ Ko je wyā'āntēt: Oy ēēdēm nits njotkujk äjtēn, nits kukexy ēny ätsujky tyānāxkidā gēdēt.nā nixkēm toxyējk mādi kaniwā'äts unājnk nyiwā'äts wānyē. Nájts niti kyāity ntso y'ixē tkuke'ektēt. ⁴ Jets miits mugu'uktějktě, ke miits m'ākotxyē tuj yēdē jets je xēēw mnāspāāt ätēdēt nixkēm tu'uk meetspē. ⁵ Je ku nidukēyē miits äjāājk uunk jets äxējny uunk. Edēm ke n'ākootxy uunk ēyēn jets ninkā ku koots ēyēn. ⁶ Jägēxts, ke nmājēntē nixkēm pēn y'ādētstē wen wijy kejy t'ijtyēn jets nijāw eepy. ⁷ Jets vmādi āādēp koots je miādē, mādiwēts uktēp mujkēdēp koots je nā y'ādēts tē. ⁸ Jets ko äxējny y'uunk ts ēēdēm, wents nijāw eepy tnāpyēmēn wen tnādyāxojxyēn jenxyāwēm mēēt je tsojkēn nā ixkēm tu'uk pujx kujup je jup ixēn mādi mimp kidākp je mādājkēn. ⁹ Je ku ke Dios tē xpēmyēn jets jot āān xpājtēn, je dē ēēdēm nyēkpēmyēn nits nāspājt ēyēn mādājkēn ēdēm nwintsēn Jesucristo kyēxm. ¹⁰ Je tē ēdēm xku ookyēn oyēm n'ijtēn niwiyj ok māāp je'ets nmēt juky ēyēm. ¹¹ Jegēxts miits nākyāpx jotmēj ätēdē tu'uk jānidu'uk nāk wyimpatēdē tu'uk jānidu'uk nā nixkēm xtuntē ¹² Nájts miits n'āmādowdē muguktějktě, ixkāptē je mādi tuntēp mā miits ok mādiwē jem eepy wintsēn kēxm mā miitstē mādiwē mkāpx jotmēj äjtēdēp. ¹³ Nāy nyā ēēts n'āmādoj jets mē kā je xtāoy jyāwēdēt. Ko nā tyuny nits oy jotkujk y'it t mā miitstē. ¹⁴ Nájts miits muguktějktě nkāpxjot mējēdē: xwājnēdēt mādiwē kāoy tyu yoy dyēp nits xputēkēdēt mādi āmutsk eedyēp mādi āmāāy tyē jets yujy mnyā pyēmēdēt mā'am tukēyē muguktěj. ¹⁵ Ixtē nits ke pēn nyāmyuwim pitēdēt oy kāoy mādi tsojkēp mnyāmēk mjēdēt jets xtuntēt mādiwē oy tu'uk jānidu'uk. ¹⁶ Jotkujk tā'āktē itpnexy ¹⁷ Nukxtā'āktē itp nexy, tukēyē kujuyēn kuwejtēn xmodēt. ¹⁸ Je ku yē Dios teety txyojkēn eepy mā miits Cristo Jesus kiēxm. ¹⁹ Kādi xyēk pi'itstē Dios wyā'äts jāwēn. ²⁰ Ke xkāmēj ixtē yē kepxy mātyā'āky. ²¹ Ixtē tuntē tukēyē kējēm mēdē mādi jety oy. ²² Ke xtuntā äktēt pēn wināāk pet yē kāoy äjt. ²³ Nits kēm Dios mādi āwā'äts äjt tmēēt myěk wā'äts jätēdēt pu'uky keepxy. Tukēyē mits je mjāwēn mjuky äjt mēēt mnikējx y'it t ixyity ni ti peky tkāmēdē pēn junē je wintsēn Jesucristo myiny. ²⁴ Tyēywyē je mādiwē wāatsojēp. Jets tyump je nāynyā ²⁵ Muguktějktě kunukxtā'āktē ēēts. ²⁶ Kuentēpēktē nidukēyē muguktějktě wā'äts tsuukxēn kēxm. ²⁷ Nájts nmādoj wintsēn kēxm jets yā'āt neky yēk kāpxēt tukēyē mugu'uktěj. ²⁸ Jets wintsēn Jesucristo wyā'äts äjtēn y'it t mā miits nidukēyē.

2 Thessalonians

Chapter 1

¹ Pablo Silvano mēēt Timoteo jem Tesalonicenses txyāptēkm Dios teety kyēxm mēēt wintsēn Jesucristo. 2.- ² Jem kunukxēn mā'am miits mēēt āwā'äts äjtēn Dios teety kiēxm mēēt wintsēn Jesucristo. ³ Nmoyēm je itp Dios kujuyēp je Dios itp miits kēxm muguktějktě nāje pyāadyē kēm jenxyāwēn yeeky mēēt tsojkēn ke tu'uk mā miits jets myěk tu'uk mukyēdē. ⁴ Nā ēdēm kēm nkāpxēn mē kēxm mā miits jep mā Dios txyāp tēj. Eēts ojts nkāpxtē m'āixy ijtēn jets jenxyāwēn ku mjāyēktā mutsipēdē. Nkāpxtēp ēēts je nāy nyājmē tso āyoon mādi mudeneedyēp. ⁵ Yē tu'uk ixpejtēn Dios wyā'äts tyēy tyuun. Tso nā kyejx jē'ēkt je mpāj äjtēdēp miits Dios myēj äjtēn mādi miits mku āyo eedyēp. ⁶ Oy je mā Dios tyējkwimpijtēt āyoon mādi miits mkāyēk jotkujk äjtēdēp. ⁷ Jets mādiwē tē yēkwentuntē tpāāt pokxēn.Nits je nā tunt ku nyākyējx jēgēt je wintsēn Jesus jem tsāpwinm mēēt angeles mēēt myājāāw. ⁸ Nits nikyxy toypy jyēn jety py niky xy yēk jēn yuup pety mādi Dios kyāixy māsi kyāmumādoodēp je ēēn wintsēn Jesus jye. ⁹ Jets niky xy jep y'āyowdē je āyoon mādi xēmē kēxm jekēm mā wintsēn jets nāy nyā mā myēj äjtēn myěk äjtēn. ¹⁰ Je'ts niky xy tuny ku niky xy myiny jets kyājy myēj pēktākēdē Nits jyotkujk tā'āktēt mādiwē tē tyējyāw etyē. Eēt nmātyāky kyēxm miits ojts myēktēy jyāwēdē. ¹¹ Ägēxēm ēēts itp miits nikunukxtā'āktē. Nikunukx tekypy ēts miits jets Dios nā m'ixēdēt wā'äts mā wyāatsojēn. Nukxtāktēp ēēts jets kyuytyunēt je tsojkēn mādi oy tukēyē tunk mādi jenxyāwēn kēxm mēēt mēk äjtēn. ¹² Nájts ēēts nukx tā'āky jets nwintsēn xyēēw kēxm yēk mēj pēk tā'ākt miits kēxm. Nukxtākp ēēts jets miits myěk mēj pēk tā'āktēt je kēxm ēēnēn Dios pyā'āyon kēxm jets ēēn wintsēn Jesucristo.

Chapter 2

¹ Xyäm ku je myin wä'äny eën nwintsën Jesucristo jets nmët nyäwyäät wänyën jem wyinkukm xyäm eëts miits nējmēdē muguktējktē , ² jets ke miits jetyē xkātā jotkukēt o maŷdyēd mtājtēt, o jāwën kēxm o kexy kyēxm o neky jyā'ä y kyēxm tso om eëts jyeexyē mpākexy ku je xē'w mā wintsën myiny tē je myin nē. ³ Kādi xkupēktē jets myēk win eënt tēt ontsoyē. Ke myint ku kenēm wyēnē kyidāy jets pēn kenēm wyēnē nykejx jē'éky kuwety yā'äy tyējk je unājnk mādi tyēkudākoypy. ⁴ Yē tse mādi ātujukēn pyekteky py jets kēm nyāmyēj pēk tā'ākyē.jets ke tmēj 'pēktā'āky mādi Dios xyēēw jets mādi yēkmē pēktākp. Jep je txyēēnēt Dios txyäptikypy jets kyēm nyāk nyi kejk jēgyē tso'om Dios. ⁵ ¿Ke xjāmyetstē ku ēts y'ijty jem mā miits ku ēts nikepxy yā'āt ayuujk? ⁶ Ixyamts miits xnijāwē mādi mkānijāw eepy nits jew nykejx jē'ēkt ku tyempē tpāāt. ⁷ Je mādi kāyēk nijāw eepy jenē tyuun nyē tu 'uk je jeyē mādi kāyēk nikejx jēkēp jets tu ājy pyitsēmt. ⁸ Nits nikyxy nyikejx jē'ēky mādi tyēy wyē kyātumpy mādi nikyxy tyēk kudākoy wintsën Jesus ku nikyxy tpixujy. Wintsën nikyxy je tyēk wimpity tso'om niti ku nikyxy myiny. ⁹ Ku je myints mādi tyēywyē kyātumpy mēj kujy tse wyenē nā tyumpy tukēyē mēk ājtēn ixpejtēn je intājk mādi ātēy ājāt niky xy tuny. ¹⁰ Jets eën tājk mādi kātēy kāwā'āts je'ts je nikyxy tje jē mādi tākoywyānēp. Ku jedē ke tkuentēpēktē je tsojkēm mādi tēy jets jyeexyē myādā'āktē. ¹¹ Jägēx Dios tu'uk tpākexy tunk mādi kāoy jets jedē tēy jyāwēdēt je eëntājk. ¹² Yē tukēyē pyitsēmy nits nidukēyē yēktēy tyunkēxt mādi tkātēy jyāw eedyē tyēy ājtēn ku tmupēktē mādi kāoy. ¹³ Jets eëts itp nmo'ot Dios kujuyy jets miits. Ku Dios tē winkenyēdē miits tsoom mutu'uk tēēm mādiwē yēkmādākp je wā'āts ājtēn mādi jāwën kēxm nits tēy jyāwēt mādi tyēy ājtēn. ¹⁴ Yā'āt je mādi ojts wāātsoyē eën n'oy āa'w ayuujk kēxm jets yēkpāāt mēj ājtēn eën nwintsën Jesucristo. ¹⁵ Nājts muguktējktē mēk mtuyo'oydyēt pānēkxtē mādi tē myēktā'āwā'āny o āāw ayuujk kēxm o neky jyā'äy kyēxm. ¹⁶ Lixyām nits je kēm eën wintsën Jesucristo mēēt ēdēm teety Dios mādi ojts xtsojkyēn jets ojts xmoyēn o jotkujājt mādi xēmē kēxm jets nwinmā'ä jem nkexēn je pyā'ä yoonkēxm. ¹⁷ Myēk jotkujk jātēp jets mjotm y it t oy tyunk jets oy āāw ayuujk.

Chapter 3

¹ Ixyām muguktējktē, nikunukxtā'āktē ēēts nits jetyē nyexy wintsēn y'āaw ayuujk wyāxktā'ākt nits yēkmēj pēktā'ākt. Nā tsoom tyujnē mā miits. ² Nukxtā'āktē jets xkuke'ktēt je jāāy mādi āxēēKp kāoy jyāāy, ke nidukēyē jenxyāwēn tmēdēdē. ³ Ku wintsēn tēy jye'e mādi kupēkēdēp nits m'ixy itēdēt mā kāoy. ⁴ Ēdēm mpānēkxēn wintsēn je ku miitstē ākipxy nā xtuntēt jets xjāktun ādētstēt mādi ēts miits ojts ntā'pāwā'āntē. ⁵ Wintsēn m'āām joojt wintuwējk ājty xyēp je Dios txyojkēn jets xpātuyoy ādētstēt Cristo. ⁶ Ixyām ēts miits ntāpāwā'āny muguktējktē wintsēn Jesucristo xyēēw kēxm, nits miits xmuje kem kektēt nidukēyē mādi juky edyēp niti tkātuntēp ke nā tso'om miits tē xkuentēpēktē tradiciones ēēts nje'e. ⁷ Nājts miits kēm xnijāwē tso y'ixē nā nyā xtuntēt. Ke ēēts jemtē nā njukyē onsoyē mā miits tso'om tu'uk mādi disciplina kyāmēēt. ⁸ Nijunē ēēts nāj yē nkā kāydyē jets nkāku juyty, ojts ēēts ntuny jāxējny jā koots je tunk mādiwē tsu'ux nyāpyēkpemyē nits ke miits ntunk mo'odē. ⁹ Yā'āt ēēts ntuntē. Ke tigēx ke nkāmēēdēt kutujk. Yā'āt ēēts ntuntē nits ēts miits nuintuwēkēt nits nā miits xni ix wā'āts t. ¹⁰ Ku ēts y'ijty mā miits nits ēēts mpāwāāny: Pēn jem nidugēn ke tyunwā'āny ke tse kyāyty. ¹¹ Tigēx kunā ēēts nijāwēdē jets jem je nidugēn mādi nigo witit tēp ke je tyuntē jets jemts tse jāwyin kyāy okojoy. ¹² Ixyām ēts je mpāwā'āntē jedē wintsēn Jesucristo kēxm nējmē. Amenayē tyuntēt nits kēm tyākāāny tākāydyēt. ¹³ Nits miitstē muguktējktē ke m'amutskēt ku xtuntē mādi oy. ¹⁴ Pēn jem nidugēn ke ēēts n'ayuujk xmunādojē yā'āt neky jyā'ay kyējxy. Jāytyāntē ke'ets kipxy xmēt tuntēt nājts tsotyump tyāntēt. ¹⁵ Ke xtsip ixt tsoom tu'uk mutsip jets tāmukāpxtē tso jyexyē xmugukēdē. ¹⁶ Nits kēm Dios mādi āwā'āts ājtēn nits mojēt āwā'āts ājtēn itp mā tyu'u. Je wintsēn itp mā miits nidukēyē. ¹⁷ Yē je kē'ē pājtēn, Pablo ēts kēm kē'ē mādi jep firma tpēktākp mām jep neky jyā'ay. Nājts ēts je njā'ay. ¹⁸ Nits kunukxēn ēdēm nwintsēn Jesucristo jem itp mā miitstē.

1 Timothy

Chapter 1

¹ Pablo, Cristo, Jesus tyumpē ma ti'i nāj tyumpiē tso Dios pyān'an ya'anyē mā ti'i ē'en xyēk mātājhymē mē'ēt Cristo Jesus ma ti'i ē'en n'a'ix'ijtyjēm ² JatsTimoteo, ma ti'i tyēy'ājtēm y'un'keepyē ājāwēn kēxm: oyjā'ay'ajtē, pā'ayo'n mē'ēt jotkujātēn mātii ē'en Dios nte'ety ajtēn mē'ēt Cristo Jesus matii ē'enwintsēn'eyēm. ³ naj tsoom ēts mits nwājnjāā'ay timtu'mpē ku ēts ijty nēkwā'anyē Macedonia, jam Jāk Jamēt Efeso jats jā'ay xpāwā'āntē jats katij tikatsx ixpējkēn t'āwā'ānyē. ⁴ ka ti xmejpēktāāktē mātya'ākyē pēntsojtē myinkyu'uyē. yē'ē nikxē tyēktzsipjaty māj jexyē tputēkē ma tii Dios jyatunwampyē, matiiwē ājāwēnkēxmē ⁵ maj yē xtāmutsojkyēn nā'ājtēn yē pā'wā'ānē tsajkēn nmē'ēt'ēt'eyēn tyē'ywyē. ⁶ jam nitukēn jā'ay tyutākojtyē āyāmnayjēknyē ku ja tkāpxtē ma tii katēy. ⁷ yē'ē jatsoktēp kutujk nyaknyixk'atēt, jats yētē nitkawin jawētē tsojyāwd'āntē, ⁸ jats ē'ēnijawēyēm yē' ku kutujke oynyaxē' pēmpēn nāj tyumpyē tsoj kutujk ya'anyē. ⁹ nijāwēyēm yēē kutujkēj kayē oyōtēj jats ma tii yā'aytyējk jāāy oy jā'ay'etē ma tii wyinmāānyēj kani'oyeepy ma tii ka kutujk patējk eepyē, ma tii kā'oyajajtyē pokyē tyumpē jāātyē, kāā Dios t'mētē mdti kawāātsētē. akextsēē kutujk oyēj maii tyē'j tyāāk yēk ooktēp mét yēkjāāy ookpetējk. ¹⁰ ma tyuntāktēp ma tyuntāletēp ma tii kā'ay, ma tii tum ya'a, tyējk tsēnakjēp (turn yāāy tyējk nyamyēt ajtep)ma tii jāāy witskaktēp jats tyētunk ooktēt, eempētējktē, niwāmpatpē. ma tii jaty mjutsya,eepjēj yēē oyixpejkēn. ¹¹ jxāātē pāwāānej Dios yēja'a ma tii kunukxēn xmayēm nājtsē oynyāx myākyē, ma tii ētstē nyēktāpāwāānyē. ¹² yos kujwpyē ēts nmoypyē Cristo Jesus ma tii ēēn wintsē, ēyēm ma tii ēēn wintsē ēyēm, ma tii ēts ojts xyēkmētpetiye ēts ojts xixēj mutēy jats ojts tunk jotp xpēt tāātyē. ¹³ ēts tukēyēts yijtyē ntā'oytyiyē, mpawityēpy ēts yijtyēj, kuwetjē yāātyējk ēts yityēj. jats ojts nkuentēpetiyē pāayoonēj ku ets ojts nāj njāātētsē ku ēts yijtyē nkānijāwē, nkatēyjawē. ¹⁴ ēēn wintsēn y'oy ajtēn xtāpāātyjēj ā jo wēn tēxm tsojkēnkējxm ma tii jam yēk pātēpē Cristo Jesus kēxm. ¹⁵ ixyāāt āyuujk tēy yēē pājť ajtēp yēē xkuentēpēkēktēt, ku Cristo Jesus ojts minyēj ya nāxwiinyēj jats tyēkmātā'akte pokyētyumpē jāātyēj mas oktēy ēts keyētē. ¹⁶ ja kēx ētsētō ojtss nkuentēpekyēj jāwyiīn pāayoonēj, ēts niketsmē,ma tii oktēy, Cristo Jesus kēxm nyēnikajxēktē tutāāky ajtēn, yēē ojts nāj turituwekyēj pēm pēm nikx tyējāw' atyē jats nikx tpā'ātyēj jukyātē ma tii xēkēxm. ¹⁷ ixyām ma tii tukmukopxyē jumējt ām niwintsēn eepyēj, ma tii ka' ookp, kāyēk ixpēj ma tii tu'uk Dios eepyē, yēē pāj ma tii tu'uk Dios eepyē, yēē pāj tajtēpe wintsējkēēn yē, mējpēktājkēn itēpē kunax xēmē kunax. nājā'āmja'a. ¹⁸ ēts xyām mpēktā'ākēp pāwāānej mits winkujkyēj, Timoteo, ētsēn n'uunkējo nāj ētxam ntunyēj tso'om ākapxyēj ityē, pats ma tii ojts nāj yēsk tunyēj mits mēēt jats nāj tyunēt mnātyēyākēt mājōy tsixptu'unej. ¹⁹ tunnāj nājts jantsx'āwēn xmētēt wā'āts win māānyēj. jam nitukēn jaa ma ti kaa

tkupëktë, akëxtsë naj y'äjäwën pyöjyöoy tsööm nëej.²⁰ naj tsoom Himeneo, Alejandro, ma tii ëts të ntäkëtëjk eenyë, mëjkujyëj nits tjatët jats ka'a y'oka'a oy tyijnëts.

Chapter 2

¹ Na tuwëkp, äts nkapxjot mëej, jëts xtuntët munukxtaken nukxtakën nikapxtsokën, nits yës kujuyën tiunët ma nitukëy ja'ay. ² Ma niwintsëntëekj mëët tukëy kutunk tēekj, ntso njukiatën tu'uk oy juky atj oyjiaay ntsompiaty. ³ yats oy jëts kuent peky Dios winkukm ätëm nyikmatakp. ⁴ Je tsokp nits tukëyë jääy miadakjt nits m'intët ma nijaw'at mati tiëywë.

⁵ ku je tu'uk Dios, jets tu'uk mati itkuky ma Dios jets yaatyek jaay, je yaytiejk Cristo Jesus tsje. ⁶ Mati ots niakiëyëky jets tputckjt nitukëy, ots yiknikëpx ma ots jumëtj tpaaty. ⁷ Yat këxm äts ots n'yikpemy tumpj jats. Matiakpj tieywy ats nwany. ke äts n'äny. Yik ixpökp äts may jaay akuky jëntxawën këxm nits tējyawën këxm. ⁸ Jë këxts, ats ntsëky jets tukeyë yaytëek jaay niukxtakt oymiaayë jets kië tkonjëkt waats, niti jot'aam jets niti atukën. ⁹ Naina'm äts ntsëky jets toxtiëek wiit xoox tpëmt ntsoom piatyë naxkëx winmany jets këm niayixit't mati jap tēkxp, ok wit mati tsownëx. ¹⁰ Äts tsëkyp jets jë niadoxët ntsom piatyë toxtiëky mati tkapxnaxtëp oy jaayatën ma yoywië tuny. ¹¹ Jëts toxtiëky tni ixpëkët amöny a'ayë ma tukëy kipx kiapxën. ¹² Ke ats nkupeky ye toxtiëkj nits yik ixpëkët ok yik'kutuktj ma ya'aytiëk, amony ayë y'itjt. ¹³ Ku Adan ots jawin yoyë, nits Eva. ¹⁴ Jëts Adan kë ots yikwin äny, toxtiëkj ts'ots yikwin änkidaky jets ots tiakoy. ¹⁵ Jëts na, yë miadakt ku unaak tyik jatjt. Ku yë it't jëntxäwen këxm, tsokënkëxm jets watsatën winmany jotyp.

Chapter 3

¹ Ya'at kapxtaky onnyexyë äts teyawen: penjem pen tsyopy ets, nimë tyuntj oy tyunkj ë tsy'koy. ² Tikexëm, ke yekjkaoyixtetj, ma'aty nimë, tuukj ë meta mektsenet, toxyekj, na ë jayyatj tutaky naxkexy, wats ets ja'ay tekjmotj. Ets meta'at tsonken, ets taawants. ³ Ke ë atsokt tukwant mukpeenëe ets tsyoptutj, we e tsyokye tikatz, oyjaay ayyat, et tuctakj ke naynya tatsokj më'ëny. ⁴ Yee nimëë wepatatapy et oy tyekjkentum yekjkutuktj et naynyame uktette myumatowat ets wyintseatëjtj. ⁵ Peen tu'utj ya'aytyetj ya'ay ke et tso ixa tyokoty yeekkutuktj, ¿tso ixa ë tixit ë Dios yë'ën tyetj? ⁶ Ke pyatety ets nime tyunt kuontsoë tëyawanemi natsë ke nimë njakwinpittetj, ets kë takony opty kyaty tsom mëkay. ⁷ Naynya pyatetya et meetet oy matyeaky epj tety wimp'j mam yoyyity, ets ke tyaty ma'am kyapa'atye ets eps kyatj man kyaoyuya y'uuy.. ⁸ Naynyame, tuwekpë tekjmë, naxkexyayatj ke mëk"s win kyapstatj yetë ket uktet mukpë në. Ke naxtsoketj meaty kaoy. ⁹ Yë patjatätap ets tyëatëp me'et yaawan ma'aty te yektaniixata tixitat wyats winmany. ¹⁰ Awin yukyaty nyeknioyatät nits tsë ëp tyumtëk tikex ku ë ke kaoy tyunwantë. ¹¹ Toxyektë naynyama pyat etyame tutakj nyapyetakatj. Ke ë nyiwanpettetj. Watkex yayatatj ets tey ma'am tyunte. ¹² Tuwekpëte tu'uk ë met amëks tsenatet tyoxyekj. Xon ë yuktekj yeektuyo'oy meet tyekj. ¹³ Nitukye pën pen te oy tyuyoty we patatapj ë kem watsatan ets mënex enxawan ayaawan kexm me'et Cristo Jesus. ¹⁴ Yat ets mits ayatyep jats aixpy ets mits nikx ix. ¹⁵ Pen tanepy ets, ixa etsenjay etsxniawatat tsoixa yaayatj mäami yukj Dios yentyekj ma'aty teyat mekj yeek ipy. ¹⁶ Kë yëe tsoixa tsipatj ye teyatam ma'aty nyikexitë mëney tey ix yaawam kexm, Dios tyumpe tekj ots ixë, yeknikepx tu'ukkapj atutkapj, naxwin Ja'ay tye'ayawate ets nikx mam oyatën.

Chapter 4

¹ Ixam, jë wats po'o yë waatsnex yä'äny ku wiënë jekniöm tu'uk jäty jaay tmastutnät jä jentxjawën nits tamato naxnöt ka oy po määät kiaoywy ixpäkön. ² Kia oytän kexm matu äntöp. Jets käm winmany ajaytiuknä tsjē. ³ Jetē kä t'ukupäkñöt amäsätën hits kä t'ukupäkñt kayën ukën mati Dios tē tpemy tkoy jets tyikniwatt yēs kujuyenkäxm ma jentxawewy mati tē mint jets tnijawätwiant tēyiats. ⁴ Je ku tukäy mati Dios tpemy tkoy oytsje, jets niti mati w kujuyenkäxm ka yik kuentpökp. ⁵ Ku je yik köyeky Dios iayu'uk k'äxm määät nukxtakäxm ka yikikuentpökp. ⁶ Ku mits x'ikëx'kt yaat mujuk tēek winkuky, jets m'itjt Jesucristo iöy tiumpj. Ku je wiënë mäkjmoyē je aawj ayu'uk mati jentxyjawënkëxm mät oy jxpäkën mati tē xpanikxj. ⁷ Katim xkuent'pekyj matia' ky mati niko latsotëp maja'ay tioxyëky. Mity oy, xtuntajkt ye oy ja'ay atën. ⁸ Ku yë nikäxmäty njatuntakën ketxyë nän tiuny, jets yë oy jiaj ats yëts tunkäxpj tukäyë. Jets miët je wantaky ma yats juky ats mät jukyajt mati mimp. ⁹ Yat aaw ayu'uk tieywyë yë patatëpj jets yik kuent pëkt puky këpxy. Je këxm ts n'atyen n'okeny jets ntunyen mäknexy. ¹⁰ Je käx ku n'mët atyën matakën juky Dios këxmj, mati tyikmatakpy tukëy ja'ay, jets je mati w tējyawetiëpj. ¹¹ Nas kapxë nits awan yatj. ¹² Kexkupökt nits pön mkamä ixit ku mits m'aunakj. Nakwimpitj ixpëtj jentxjawën ayu'uk këxm mjaay atën, mtsokën, jentxyjawën jets watsjatën. ¹³ Koonëm äts nwimpitjt, jem m'napiëk takët naskapx eewy, kapxjotmä äny jets mik ixpëkt. ¹⁴ Ke xkaixtjt je mäkat mati jem määätj, mati ots mikmoy akapxënkëxm koots mkë, nixayët maja'ay tiëjk. ¹⁵ Ix'it yat tukëy, jem m'itjt'ity jets mits mwinpëtën nyikëxjëkt ma tukëy ja'ay. ¹⁶ Nayixitëm këm jets yë ixpëkën. Panöxx yat tukëy. Ku nextunt mnakmiatakëp mits këm mëët pön pön m'amatonaxëp.

Chapter 5

¹ katii mējāāyx'o'yjē. ma tii mtu'umpē xkāpxputēkēt tso'om jiexē niteetyēj. kāpx wij ya'akpitsēmpē tēj tsoom jiexē x'utsxētē. ² kapx wijtē mājā'āy tyoxytējk tso'om jyexē xtā'ākē, nāy nyājmē kiix to'oxytēj tsom jyēxē x'utsxētē jats wāāts juky'ajtē tpānikxtēt. ³ wintsēkē ku'ooky tyoxytējk, ma tii tyim kyu'ookyē tyoxytējk eepyēj. ⁴ pēn jamts ku'ookyē tyoxytējk, y'u'unk tēj kē mēēt y'āptējk, wa'ants jawyiinēj tyēkēntum tjatē tsoj ixē wintsejk eenyē tmētētēt. pēn jam teetyēj wintsējk ēnyēj tmo'o wā'āntē wa'ants nāj tuntēj, yēe jama tii Dios tyajotkujtakypjō. ⁵ ma ti'ts tyim kyu'ookyē tyoxytējts eepyēj jats nātyuuk nax tē tyanyēj. jats Dios wyinkukpē tyēy jaw'ajtēn te tpēk tāākyē. jats itepēj t'dix'ityēj kāmātoy ni'uukx tāk ityēj ja xēējn ja ko'otsēj. ⁶ jats toxytējkē ma tii nyakyējkēp takoonyē jotyēpyē okyē tsa kyajxējkēyē oyēmē ja jukyē. ⁷ kāpxē matyāiakēy yēē tukeyē jats katii pākaxpēj y'āwātē. ⁸ pēm pēnka'a myuku'uj tputēkē ta tmo'oy ti'jam kati itsēp, ma tii jam jā mētsēna'apyēj, jats jyantsxōwēn tku'ēēnyēj, oktēy kya'axēējkēy tsomē katēy jāw eepyēj. ⁹ mkupēkpē jats nyākyjāwyatēt tso'om ku'o'okyē tyoxytējkē kāāts mjutskēt tukipxēē jumējtē, toxytējk ma tii tu'uk yā'ā tyējk jāc'n myēt āmātsk tsenētēj. ¹⁰ nyāwē ja wyanē tsoj tē oy tyunyē, pen tēj onājnkē tixity kunāy nyāj opyēnē jāāy tyēk māk tanyēj tsoojts tpākpūj ma tii wā'āts naxēj, pēn nāj tunyēj ma tii onyaxēj. ¹¹ jats ku'ookyē tyoxytējkē ma tii unājnkēnēm, ka tii xkupēkyē jats nyākyjāwyatēt. tikēx, kunāj ātsuukyē tunā'ātēt tso nyikējxē tsoktē tso Cristo t'jakā'oyjāwēj nikx tsa tsoktē y'āmatskēwyāāntēt. ¹² jats nikxē pokyē jotjepē tyāntē, ku ka'aj mutu'uk kyāpx āāw t'okuytyunwānēt. ¹³ nāj nyājmē jats ka tii naj yu'ujyē nyu'uxwitit jayē ja nyēkxtē tēkm, tēkm kanikoj wytittēj, jats na'ynyāj ākotstē jats nikxte māj jyākayēk wāā tsowtē jāt tkāpxtē ma tii ākāpāj ājtēp. ¹⁴ jakēx tsēj ēts ntsokyēj jats kiixē to'oxej y'āmatskētēt, jats unajkē tmētēt, jats tēj t'ixitēj. jats katii nāj yēktu'u o'oy ma tii xmutsip ēyēm jats xniwāmpajtēn ku oy nkātu'unyēn. ¹⁵ jān nitukēn ma tii mējku'ujyē myumātā'ākyēnyētē. ¹⁶ pēn jam nitukēn toxytējkē jam tmētsēnē ku'o'okyē tyoxtxē wa'ants ja tputēkēnajt nibij tsāptējkē kyāpātet, najts tputēkēt ma tiim tyim kyu'o'oky tyuxjtēhkēm. ¹⁷ mkupēkpē mits mējāāy tyējk ma tii oy wintu wē'ējkē eepyēj, najts mitse xpēk tāāke tēj jats pāj ājtēp ja matsk wintsējk ēēnyēj. ma tii nāj tuntēp tso'ott tkapxy nay nyājmē tsoj yēk ixpekyēj. ¹⁸ tsoom japēj jāy wyat ya'anyēj: ka'a ja y'oyet ku kāj yājanē xpējmēt ku jān wyēnē tyun mok pāj twāy "pāj tēp tsa'a tumpē ju'umyēpēktē." ¹⁹ ka tii: xkumtē pekyēj pēn jam nituken mējā'āy tyējk tniwāmpatē wā'ānyēh, nitnēm te'y pen jam nimatsk nituwēkēn ma tii tē t'ixtē tēj. ²⁰ kapx tso'oy tākoy wyē jāāy myuku'uk wyinkuky tso nay māj tsxēkētēt. ²¹ xām ēts mits Dios wyinkukpē mpāewā'āyēmēj, Cristo Jesus, āngeles ma tii twinkonyējtē, jats naj tuk winmā ānyēj xtu; untēj tsu'om pāwā'an , jates ka tii myēka'oy y'x. jats kamits ti xtu'untē māy ajtē kēxm. ²² ka ti jatyē opyēnē xkēnixājkojy, katii jam nē'ēn m'akujkē m'āwatsē ma tii jāāy tā ko'ony akuj tsēna'apy. wā'āts mits mnyāk itēt. ²³ ka'am mits nēj x'ok uknēt. māj jyēxē nēj x'u'uky pā'āk nēj ts m'u'ukpē jats xjot tsoyēt ku mits itēp mpetyē. ²⁴ jamē nituk jaty ma tii tyāko'onyēj xēknijawē jya'anyētēj, yē'ēts nikx jawyiin yēk tētyuny: jam tsa nitukēn maki ix'ojk pānēkxēp. ²⁵ nāy nyājmē , ma tii oy tyuntē nijāwe tsa ity, jamtsā ma tii niti kuyv' uts ka ity.

Chapter 6

¹ Tukëyë mati tumpj teekj mati kekëpatkey itjtëp jets t'ixtjt wintsän jets je pat'atëp tukëy wintsejk'any. Nats tuntët nits kē Dios xēw mēēt ya'at ixpēkēn ke tiant kaoy tyiy. ² Je mutump tēējk mati wintsēn jentxjaweepy ke t'ka wintsēkēt, ku miukukj jē. Na piatyē nits oy tunētj. Ku jē wintsēn mati kuent'pākp je mutunē jentxjaweewyē jē jets yiktsoktj jē. Awanj jets nikapxj yat tukëyē. ³ N'uk pāktakēn ku pōn t'awant tikētxj nits kē kuentjpeky ātēm nwats ayu'uk, ātēm nwintsēn Jesucristo iaw yayu'uk. N'uk pēktakēn ku jēt kuent'pektj yē ixpēkēn mati yiknēkxp ma oyatēn. ⁴ Yat ja'ay mākāxm jianayjiaw āty niti tjā ka nijawē jets oktēy ja pōkēpj jē ku wintsoy winmany ixj ayuuk kēxmj. Jets yat ayuuk jianē ma kaoy ixēn, kaoy tyijēn, tsip, kapxēn kaoy winmany. ⁵ Tsiptun itp ja'ay akuky mati winmany jakaoy ye tē tmujakēmēknēt je tieyatēn. Na winmayty ku yē oy atēn yik māk ja'ay eepy yē. ⁶ Jets yē oyatēn ko ntajot'kujktakēn mā matkēn yē. ⁷ Nits ātēm niti tī nkayikminyēn ya naxwiny nits naina niti nkayik'pitsēmān. ⁸ Jets ko nmēēt' atān nkayen uken mēēt nwiit ye ntajotkuk'atēm. ⁹ Ixam pōn pōn nak māk tēkj wianēp katēp ma ka'oy atj, jets txumy. Jets kianē ma oytyiyē nastsokeny māti kapat atēp mati yikwinta koypy, ok oymiaiyē tiēk ēny mait ja'ay niekxne nits wintakoynyē jets jiukēx enyē. ¹⁰ Ku yē meny n'atsokēn kaoy atēn tsyē tukëy iaats tuuk jēty ja'ay mati tē t'atsokt tēts tpuoyowiatsnē je jēntxawēn jets tiatspēknēt ma mānex anēn pōken. ¹¹ Jets mits, Dios jia'ay, kukēky yat tukëy. Panēkx yē tēytiunēn, pa'ayon oy ja'ay atēn, tsokēn naxkēx atēn, nits yuy atēn. ¹² Tsiptun yē oytsip mati jentxawēn kēxmj. Ke'ejēm yē jukyātēn mati xēm kēxm mati tē miktaniwatsow ku tē xkapxnēx ma je nimay ixp axtukp ku yē ioyē. ¹³ Ats mits mpawēmpy Dios winkukm, mati tyikjukyēpyj tukëy, Cristo Jesus winkukm, mati ots tieywyē tkēpx poncio pilato winkukm. ¹⁴ Pōkj jēk yē pawanj mati mutēy, mati tkamēētj pakapxēn, koonēm kiēxjēkt atēm nwintsēn Jesucristo. ¹⁵ Dios tyiknikēx'jēkp ku tyemp tpa'atjt, Dios, kunukx tu'ukēm mākātēn, nimā mati tnimā eepy jets wintsen mati kē'ē jēmā kiēxp. ¹⁶ Je tu'uk tkamēēt jē o'kän, jets jyukyē ma ajaky mati nipōn tkakutēkj, nipōn yaytiejky tka'ix ok tmēēt mēk at nits t'ixt. Je patēp wintsēk āny xēmā kexm māk at. maam jē. ¹⁷ Nēmjē māk ja'ay tiēky mati ya naxwiny nits ke niamiē pēktakēt, nitkamēt't jupixēn ma māk ja'ay atj miti niti kawamp. ma jixē na, oy ku tmētēt jup'ixēn ma Dios: nitukeyē xtawinwan'atyēm tiēyatpj mākja'ay at nitsntaxonēn. ¹⁸ Nāmē nits tuntēt y'oywyē, jets it'tēt māk ja'ay ma oy tiunky, oy ja'ay, txokp nits tyikniwatēt. ¹⁹ Nats, je tyikmayēt kēm oy txontakēn mati nim wampj, nits kuentjpāktj jukyiat mati tēy ²⁰ Timoteo, ix'it mati tē mikmooy. Katim oy tyiyē xmatiaky mati w kanā mati wimpity mati w niko yiktijpj ixpākēn. ²¹ Tu'uk jēty yaytiēkj naskapx yat nats kēm yoytiakoyty ma ye jentxawēn. Jets oy aten jiemētj ma mi'its ni tukëyē

2 Timothy

Chapter 1

¹ Pablo, Cristo Jesus tyumpē mati'i naj tyumpyēj tsu Dios tsojkēn, naj tso'om ojts Dios ya'anyē Cristo Jesus kēxm njukyē'yēn. ² Timoteo ma ti y'unkjow'eepyēj: oy ājtēn, pā'āyō'ōn Dios te'etyēj jyotku'atēn mēt Cristo Jesus mati nwintsēn'eyēm. ³ Nta'jotukjē takyēpyēj ēts Dios, matii ēts xā'ām tujn japyē, ma tii ots nāy nyāj tujnētē tukwinmā'anyē, kjēts mi'its nāj ntuk jā'āy myetsēj itpēnaty nukxtajkēnkexp, ja xējnyē ja ko'osēj. ⁴ N'ixwampy ēts mits najts ēts njotkujkējtā'ākētēj njā'āy myetsēpiyēj ētsa ku y'ijtyēj mtsa'ats winmāy. ⁵ Njāmyetsēpyē ēts nixēn mits m'ājāwēn xmētē, tsujm'ok Loida y'ijtyēj y'ājāwēn tmētē nay nyāj mtā'āk Eunice y nay nyājts ēts n'ajāwe jats jam jukyē ma mits. ⁶ A kēx ēts mits ixyām ntukjā'aymyētsx jats xyēktunkpā'ātēj ma ti'i Dios moyētēj ko ēts mits ixyām nkēnixājy. ⁷ Kaj Dios xmoyētēj jawēn ma ti'i tsējk tssējk'epyēj, ja mai'i mējkutujkēj myētēj tsojkēn, jats nāy'ix'ijtēn. ⁸ Ka tij mits xkutso'oyjāwē ē'ēnwintsēn myātyā'ākyēj ni ēts mits xkatutso'oy jawēt, Pablo, puxtēkjā āy. Yekniwātē tsō'om nku'āyowēyēn yā'ā oy myatyaky tsō'om Dios myēk'ājtēn. ⁹ Dios tē xyēkm:atājtyēn jats tē xwātsoyēn māj wā'ats wyātsojēn, kā ojts nāj tunyē tsō'om ntunyēn, naj ojts tunyēj tso'om tunā'anyēj tsoj ojts toyjāwē. Cristo Jesus kēxm ojts nāj xmoyē'ēn ku ijtyēj kanēmyijty it taxo'on tā'āky. ¹⁰ Tēj ixyām Dios myātākjēn xtuk'ixyēn ku nyākyaxjkyē tē ē'ēnyēkmātākpē, Cristo Jesus. Cristo ojts tyēkukēxē o'ojkēn jats ojts jātukxājē xmoykyojmjāyēn jukyājte jats xkunojkēn y'omyāty;akykēxm. ¹¹ A kēx ēts ojts nyēkwinixyēj jats 'nkā'āmājtyēj, nikāpxtē nits yēk'ixpēkpē. ¹² Jākēx ēts xyām nāj nku'ājōwē. Ka'p ētsē nkutso'oy jāwē, n'ex ētsa, mati ēts ntēyjāwētē. Kyojnjkēp ja'amati ēts ntāpāwā'anyē tē pēn junē xē'ēw tpātyēj. ¹³ Ja xyēk itēj matii oy aw ayu'ujk mati'i mits tēj xmato'oy tso'ēts nwā'ānytē, ajawētēxm, tsojkēn ma ti'i Cristo Jesus, kēxm itēpēj. ¹⁴ Yē'ē ma ti'i oy, matii Dios mtā'pāwānyētēj, kojnjēkē wā'āts jawēn matii juky eepyēj ma ēētēm. ¹⁵ Nijāw'e'epyēj mitsē'ē, mati'i Asia

tsëna tyëp jänätyu'ukë ëts ojts x'okaxnëtë iyya nitu knu'ukëj watsë Figelo më'ët Hermógenes.¹⁶ Nwintsën yëmojëp pä'äyo'on ni'ixën tyuktëjkëtë Onesiforo itëpëj ëts ojts xkäpxputëkë ka ëts xtutsoyë ku ëts xyäm tsum n'ityëj.¹⁷ Ku ytyëj jap wyitityëj Roma jats ëts ojts xixtä'äyëj jats ojts xpä'ätyëj.¹⁸ Ets nwintsën täpätëp pyä'äyönëj ku ojts naj tunyëj. Ku ëts ojts japxputëke Efeso, wats mitsa'a xnijawë.

Chapter 2

¹ Ets n'u'unkěj nămyëkmöjê Cristo Jesus y'oy'ajtënkëxm. ² Ma tii xyatukëyetê xmatoy jă'ây akujkyěj, xnëmjët jă'ây mati'i naj tyuntëp, ma ti'i năy nyăy myutujkěj tyă'ăwă'ămpê. ³ Pu'ăyo'otëjk 'ekyěj êts, tso'omê Cristo Jesus tyumpê mati'i tsiptumpěj. ⁴ Nipën tumpê mati'i tsipătana'apyê pënka'aj jotkujkê jats năj yëkxon nyimëjpe tmumăto'otěj. ⁵ Năy nyăjmê mati'i puttëp nitij tkakuentëpëkt pënka'a năj tuny tso'om pyăätyê. ⁶ Păjt'ăjtëpënăj kămtumpê jă'ây tkukentëpëktěj jawyi'iněj tē'em kămjotm. ⁷ Win măy kuentëtun tso êts nwă'ănyěj, nits mits Dios mojët tukëyê winjăw'ăjtën. ⁸ Jă'ămyatsěj Cristo Jesus, măjătso'onyěj mati'i David myuku'ktëjkê e'epyěj, mati'i ojts o'kën âkukměj jyukyëpekyěj, naj itsăm nkapxěj tso'om Dios y'oymyătyăky, ⁹ mati itsăm ntu'ayo'oepyěj ku êtsăm n'itnê tsumyê matsxěj tso'om tu'uk yëk jă'ây y'okëpěj. Dios yă'ăw äyu'ujk kătsěj tsum matsx y'ijtyěj. ¹⁰ Năy nyăjmê nmutaneapyěj êtsê tukëyê mati i ojts yëkwin ixtěj. jats năy nyăj tpătët mătăjkën Cristo Jesus Këxm, xontăjkën mati xëmëkuna'axyěj. ¹¹ Tyëywê yê tso ojts ya'anyěj: "pën yê'ê nmëtokyëntê nă ye 'etsěj nmëtjukyëkojmjayëm. ¹² Pën ê'entsěj nmutanëyëm matii y a tukeyê năxwiinyěj nikxëjtsă jam nmët ijtyën măj jam niwintsën tunyěj pën êëněj xyăm nku'ënyëm, nikxy tsa năy nyăj xtu'ënyën. ¹³ Êëtëm pënka'a tyëwê ntunyën tyëwyê tsa ay'ijts ku ja'a katsă'a kē'em nyăku êënyê. ¹⁴ It mits a'ixy itëp jats năj xtukjăamyatstěj nëjmët jats ka'a tyëkysipjătët Dios wyinkukm yê Dios y'ăuw äyuujk nitij tkăpătët kunăj ja âtëtstët, jakëx kă'oy kyukëxëtê matii yă'ătěj tmăto nôxp. ¹⁵ Tun mitsa këm mati oy najst Dios wyinkukp mnëkxtěj jats ka tsotyunjotp mtăântê kunay wyënëtê xtunyěj tē ma ti oy. Ku nay wyaněj xyëktuyo oy mati'i tēy'ăjtē eepy äăw äyuujk. ¹⁶ Ka ti'i xkapx matii kă'oy (kapaj'ătëp), matii jap yëk ja'apěj tako'onyëjotyëpyěj. ¹⁷ Naj äw äyuujk yëknijăwët tso'om tu'uk ookpěj. Yê'ê pă'ăjt ajtëp Himeneo mēët Fileto. ¹⁸ Yê yă'ây tyëjk jă'ây, atë mati'i tyëwyê kyă'oktunëtëp yêë wăntëp, ku jăä jukypyëjkën těj jatyunënyěj yê atëtstëp ku nitukën äjăwën kukëjxenyëtê. ¹⁹ Mati ojts Dios tyëktso'onta'akyěj yukyěj tsa y'ityěj, jap ja këxjă'ăy tyëk ityěj, nyijawê kyexpytsa'a "niwintsën pën jap jăy wyat xyë'ew itëpěj" pëmpëmtsěj niwintsën xyë'ew kyăpxpăjt ja'apyěj mujăkam ka'akp tsa tukeyê kă'oy'ăjtê. ²⁰ Mëk jă'ây tyëkëntum ka jayê äko'on ê'ëny tmêke matii puts tē'ëkxpê, po'op tēkxpê. Jam năy nyăj ako'on e'eny matii pu'uy mē'ët năjx. Jamts matii oy wyintsëjk êënyěj jamts ma ti kă'oy wintsejk êënyê. ²¹ Pën jamts těj nyăkwyătsê ma ity jukyê äjt kyă'oyê, năjts tsa kyajxëknê tso'om tu'uk ako'on ê'ënyěj matii yëk wintsëjkê eepyê. Äwekyê tsa yëk këxy, tso ixpëkpê tyëk tu'unxët nă'ăme pyă'ăt atyê jats yëkxon tyunk pă'ătěj. ²² Mujăkam ka'ak matii önă'ănk tēj k y'atsoktëpj, panëkx matii těj, äjăwën, tsojkën, jotkujtajken jats matii wă'ăts y'ăăw jyo'ojte ku wyin tsën tkăpx pă'ătěj. ²³ Kăäts x'oy'ăwët pën jam nikoj jăäy myëk mnijăw eepyê ku yê'ê tsxip jatyěj. ²⁴ Niwintsën tyumpê ka'ats tsïptu'unt. Tu tă'aky tukëyê tyëkwinoyet, jats tută'ăky myuku'ukěj tēj k tă'ăwă'ăntěj. ²⁵ Tutăäkyê yê xoněj tnëjmët muku'ukěj matii ja yëk tuutuk wajnëp nikxê Dios moyěj tikajtsën ku tnijaweenyët matii těj ajtê eepyěj. ²⁶ Jats yëtê ätukyăjê nyăkyuwij'ătët, ku jam pyitsëmtët mëjkujy y'ujy jotypy, măj wyanê těj matsxy y'ijtěj jakëxmmët tsxojkën këxm

Chapter 3

¹ ni jawë yá'at: ku it kèxwänë átsép nikxy jvmëjt Jvänë. ² jam matii jáäy nyäy oy jáw'ajtëp, meen t'átsoknët ma tii kèëmi mjäkyaxtä; ketëp, matii kèxm wyinmääntyë, ka'oy tijën tyëkjä'eepyëj, matii tyeetyë; tkämumätotëp, matii kaaj tméj pëktääktëj tsoj putëjk éënyë, jäyëk motëtëj, kaawaats ajtën tmëtë. ³ ni ti nikx tkäkuentëj, kuwetyë nyaxëj, matii niwämpeajtp yëk ja'eepy, ni pén kya'okyëkäutujkënët, tsiptuntëp, ka'a t'atooktëy äjt eepyëj. ⁴ nikx ja tmu'ämpeknë, kāmátutëp, ny' kyaxtäjkënye ja tsojkën eepjëj tsoj jiotkujtääkwääntë, ka tsoklë matii Dios jaéepyëj. ⁵ jam já tmëtëtë tso ixë nyäpä äyowëtët, nikx tkuëëntë yëë mëk äjtëj, mujá kam káak já yá'äy. ⁶ yë yá'äy tyëjk já'äy jam tsa'a matii tikyp nax kojtëp, jats twits ka'aktë matii toxytëjk matii kawijy. yëë tsa'a toxytëjk matii käjanaxy tyäko'onnyë myë'ët matii näj 'juky eetjöp tso'om nätsakëtë. ⁷ yëë toxytëjk tē itpyë naj natyijyë ja ixpëktë katsë jats yëk xō'on jam jyaätët jats nijäuet ma tii tyëyajt eepyëj. ⁸ N'aj tso'omë janes mëët jambre ojts Moises niwutëëktë. Näy nyäjä tsëë kã tēy yëk ixpëkpë tējk jatyë niwutë'ëktë matii tyëy ajt eepyëj. yëë yá'äy tyëjk tēyë wyinmä'äny wyintäkaynyë kuts nikx äjāwën kèxm jajuky ka'ats nikx tänaxy. ⁹ Katsë nikx ja kam jätë nikxé tukëyë nikax jë 'ëkyë titë tuntä'akte tēj, tso'om ojts ja atëtstë ni matsk yá'ay tyëjk já'äy. ¹⁰ mits ëtstë n'ixpëjkën xpänëkxë, tson jä 'äyë, matii ëts ntunampy, n'ajawën, tso ëts njaty nkouetyë, tsojkën, tutäky ajt. ¹¹ nyëk ta tsiptumy, ku ëts nku 'ayowë, tso ëts ojts njaty Antioquia, Iconio, ¹³ Lистра. ëts nnumätä'äky ku its njayëkta tsip tunyëj. ke ëtsë ntānaxkexy, nwintsën ëts kē xyëk mātākyëj. pēm pēm näj tyunampyë jats jyukyë wyā'ānyëj ¹² Cristo Jesús kèxm yëk ta tsíp tumja'a. ma tii jáäy ka'oy jyāāy, ma tii atujkën tsatsiek ja'a eepyëj nikx tsa'y'oktëy. ja myuku'uk wyintuwëjk etyëp näjts twā'tākyotyë. kēm pä'āt nyāwātākoyënëj. ¹⁴ Mits mpäjtëp xpänëkxt ma tii te x'atyëj ma tii mits tukwin mā'ānyë xtëyjāwë mits mnijāw eepyëj pën kèxm tēj xjaty. ¹⁵ nijāw eepyëj mits kuj nāmyutsk eewyë ojts xnijāwë yë'ë kunu'ukx jäywyat mēyë yë tukëyë winjāw eepyëj myëtītānët najts mātājkën äjāwën ma tii Cristo Jesús kèxm yëk pätpëj. ¹⁶ tukeyëj jäywyāt Dios wyin mā'āny jyotyëpyë'ë myin. tu'umpyë ku yëk āwā'ānt, jats yëk ti katsët. myëkní'oyëtyikātsët, jats naj xtuntā'āk ma tii tēy nēkxpëj. ¹⁷ jākëx yā'āt näj, jats yā'äy tyëjk já'äy ma tii Dios pyanikxp jat mēk wyin tso'ot, jats tukëyë yëk moytë tsoj yëkxon tyu'unt.

Chapter 4

¹ Äts nyëkyp yaat pawanj Dios winkujky mëëtj Cristo Jesús, mati w tÿy tiunwamp je juky'ewyë mëët je okjppj, ku nyikËxjêkën jets nyitënyäen. ² Naskapxë aaw ayu'uk jupjix mnak'itët pän junë txëkyë ok junë kä mëët ixpäkën. ³ Jatpj je jumätj ku ja'ay kë t'uk mutënyët yë ixpäkën. Jets nikx miukpëty yikixpäkjp tÿëjk mati t'awantëp këm winmany, ye kexm nikx tiatskj tsjuts peeky. ⁴ Ke nikx t'ok matowän je tiëyatën jets tniwimpitnët jayëpkj matyakj. ⁵ Jets mits, yik itj wiy mwinmaany ma yaat tukëyë. Mumäkj ya ayoonj, tunë oymiatiajpj tyunk, kuytiun mtunkj. ⁶ Ku äts naxkitaknë. Jets ku äts nëkxwanë tÿts tpatn. ⁷ Të äts nwintsoy yaat oy natiatsiptunën, të äts nyik kex yaat putkj. Të nkëjëm yë jentxawën. ⁸ Jets kujënë mati tÿtyiunën jëm äts nje kionjëky kionjëky je kujënë mati wintsën tieywy tÿtyumpj, äts xmopj je xë'ëw. Nits ke äts jëyë, mëët jë tukëyë pänjëty të t'atsokjt je kiwxjêkn. ⁹ Na miëk mojë nits äts xnimint atetspekyë. ¹⁰ Ku Demas të äts xnikëky. Jë iatsekypj yaat naxwinët mati ixam jets të nyikx Tesalónica Crescente të nyikx Galacia nits Tito nyikx Dalmacia. ¹¹ Lucas jeyë äts nmäätj. Paatj Marcos jets mët mnj ku je xtunjepj äts je ma tunkj. ¹² Tíquico äts mpakex jem Éfeso. ¹³ Nkuk wopj mati äts nkëx Troas mëët Carpo, x'ikmint ku wiënë miny, mëët nëky jë mati tum xaatzj. ¹⁴ Alejandro je pux tsaywyë tyiknikexjëky kiaoy ja'ay at ma äts. Je wintsën yikwinpitxëp ntsom tiuny.

¹⁵ Nayix'itj mits naina, ku mä ka jë ots wintsonëx ma atäm n'aaw ayu'uk. ¹⁶ Ma tuwëkp äts nwintsojën, nipën äts xkamët'ity. Nitukëyë äts naxwinët xnikëktayë. Ni pän kia yik'kuent tunët. ¹⁷ Jets wintsën jÿts ots ity äts mpa'ay jets äts ots xmäkmoooy, jets äts këxm, nits yaat naskapx äny puky kepj juky'ewyë tÿëjk tmatotj öts nyikwitskeky tsutsp ka awak a'yë. ¹⁸ Je wintsën xikekp ma yaat kaoywië tunk jets xikmatakt ma nyitënyäen tsapkëxm je patsatëp mä atën xëm nits itp kunex naam jëë. ¹⁹ Mo yës Prsica, Aquila, mëë Onesíforo tiekentum. ²⁰ Erasto i'ity jem Corinto, jets Trofimo äts nikeky pökëjp jem Mileto. ²¹ Na miëk mojë nits mint ku känëm wienë xux miiny. Eubulo yës moyë mëët Pudente, Lino, Claudia mëët tukëyë mukuktëkj jets wintsën mëëtatët mjawen jotyp. ²² Oyaten jiëmët ma miits.

Titus

Chapter 1

¹ Pablo, Dios tyumpë mëët Jesucristo tyumpë, äjāwën këxm matii ojts Dios käjp nwinxy ku tyëy ajtën nijāw eenyë matii myëtnyawijtëp tu pä'ayoon xmë'ët eenyë. ² Ku miit xtëyjaw eenyëjtë jukyajtë matii xëme këxm, matii Dios matii ka'a y'ëëny, xip eewyë kyapx'ääW tyëktany. ³ Maj ojts täpääty junë, nits ojts tyëknikajxëky y'ääw äyujk, käpxënkëxm ëts ojts xtëy äwë juts nmunëkx näjtām ëts jyexë ntunyëj Dios pyāwān ëënwintsën. ⁴ Tito, matii tyëywyë nyim uunk eepyë äjāwën këxm oy'ajtiënkëxm, pä'äyo'onkëxm Dios jyotkujaajtën këxm matiiniteety Cristo Jesus ëënyëkmätäkpe. ⁵ Äkëxts ëts mits nikeky Creta, jats mëj'äyteyëjk xyëëw tu'uk käjp atuk käjp tso'om ëts mits mpāwā'āny tÿj. ⁶ Mati'i mäjäy kätij poky tmëtë, matii tu'uk toxytëj myët ämatsk tsënaapy, y'uunk tÿjk matii mutëy näjts ka'a yëkniwāmpat ku kya'oy tyunyë oku kyā'oy jāyë. ⁷ Päjt äjtptsa'a teety nyiwintsën, ku Dios tÿëntyëjk t'ixitë, nitij tako'ony tkamëtët. Ni mäwāät kyäkāpxkaaketë nikyā kapx wintë'ët. Ni jatyë kyā'ām pëktë ni mukp nÿj tkawk wā'ant, nikyätsxiptu'unt, ni meeny tkāmaatst. ⁸ Matii tyu'umpeë jā'äy tyëkmä'äktā'ant, ja'ayët nyāmyäyëp matii oy jā'äy. Amutsk nyapeektā'äkët, wā'äts, pä'äyo'op, jats kë'em nyäy'ixitët. ⁹ Jam mëk nyakumätsët mäj tÿkyapxy tso'om yëkta'awāāny tso näy nyāj tuk tunwā'ant oy'ixpëjkën jats tkāpx wijt matii yëk tu'u tukwājnëp. ¹⁰ ja muntuun jā'äy matii kämätotëp, matii äyëpk päwā'ān pyātuntëp, katsxowā'äty tsoj jākāpxtë yë jā'äy wyin 'ëëntp näjts twintuwëkë jats äyām tyëknëkxne. ¹¹ Päjt ajtp tsaa jāyë nyëk ätujukën, jayë j'āwā'antëp matii jyexëj kyāwāntëp me'enkyëxm jats jāy tu'uk tejk tkapxmuuky jyātkexy. ¹² Yëë nitukën, yāy tyëjk jā'äy matii wijym ojts ya'ajny: "yë cretenses kyojyë y'en itë, ätsëjk eewyëm tso'om ka'oy tyä tyänëëk, äkāxnajxy nu'uxnajxy. ¹³ Tyëywyë xyāwyā'āny, mëk yëk xon xtā'ānwāānt jato tukyë y ijt äjāwën këxm. ¹⁴ Katii judios xmëjpëktäjkë mätyäky, yāy tyëjk jā'äy pyāwā'ān matii yo'oy tyākotyp mätyëy äjtën. ¹⁵ Matii wāātstë, tukëyë tsa'a wā'äts y'ijty jats matii pyu utypyātnë kätëy jāw etyëp nitij wāäts kyati ity tÿj wyinmä'āny myät këxne. ¹⁶ Nämstë jā wā'antë jats y'ixe ja Dios, jats tku'ëëntë tsoj ätëtstë. Äxë'ëkpë jats kämätotëp, kaa tānāx matii oy tyu'unk.

Chapter 2

¹ Jats mits, tēypyäbä'än mits mkäpxp. ² Jats mējä'äy tyëjk kutä'äky jyäyēt, wintsëjk eepyëj, wijy, mēk it ajawēnkēxm, tsojnkēn kēxm jats tutä'äky jyäyēt. ³ Jats mējä'äy tyoxtyëjk näjts nyäk ajxëktët tsoj, wintsëjk ēēny tyëk yo'oy ka'a y'äkotstët. Ka'a mujkēp nēj t'uk'itwä'änt. Ja'a y'äwä'ämp matii oy. ⁴ Jats näy ki ixto'oxy tpāwäant niwiyjēt yëkxo'on tsokt nyiyä'äy mēēt y'u'unk tējk. ⁵ Näj xtä'äwäntët, jats wijy nyäpjëktäkë'tët, wä'äts tēk ixitēp jats näy nyämē nyiyäy tmumäto'oy näjts pyä'ät atyē tu'untët jats käty Dios y'äaw äyuujk yëkä'oy tyijy. ⁶ Näy nyäjmē, wäjtyëktē wan wijy nyäpëktäkëtē. ⁷ Näjts mnyäk kajxekët tsoj ogy tyu'un xmutuweky ku myëk ixpëkt, teyxpänekxt tsom yëkwintsëkët. ⁸ Ja miits mkäpxp mtaii oy matii tako'ony tkämēēt pēm pēnts mjäyëk ätukwäjnēp kēēm tsa'a tsotyuoñ jotm tyä'änt, kaja tyiity tso ka'ay xhanikäpxwänēn. ⁹ Jats tumpē tējk waantsa yëkxon wyntsēn tmumatowtē yëtson ja tunëtët najts ka'a tmētnyäj ojëtët. ¹⁰ Ka'a mya'atstët matii tyuntēp ja'a yëknikajxëkēp tso oy'äjäwēntmëtē, jats oy'kyajxëntmëtēt ēēnyëk ixpëjkēn matii Dios jya'a ēēn nyëkmätäkp ja'a. ¹¹ Tēja'a jä'äy nimäy t'ixtē Dios y'oy äjtēn kunyika'ajxjēky. ¹² Ja'ats ëtēm xtä'äwänyēn jats ka'a nkupëkēn ka'oyajtēn matii yatyäxoontäktēp y'a naxkējx. Jats naynyäjmē ēēts xtä'äwäny jats ēē wijy nyäpyëktäkëtēt wä'äts jats oy'jä'äy njukyëyēn xä'ät jumëjt. ¹³ Eēn nä'ixēn nkuentëpëjkēn kunukxēn, matii n'a ixjtyēm Dios y'oj äjtēn kyajxëjk ēnē Dios mējnaxy ēēnyëkmätäkpē Jesucristo. ¹⁴ Kē'ēm ojts Jesus nyäkëyakyē ēēnkēxm jats äkēxm jääy mati wiakony matii tsxyoktēp tunä'äntē matii oy tyunk eepyëj. ¹⁵ Kapx wäjnē yē tukëyē, näjts yëkxon xyëkni'oyët tso'om mits myëkutuky, ka'a xkäxëkupëktē jats pēn m'ämutsk ixët.

Chapter 3

¹ Tokjamiëts't jets niakyëyakët't ma nitënëëwy mëet kutunkj tëëjk, játs tmumatotët, nits jup'ix itjy ma tukey oy miutunj. ² Tokjamiëts't nits nipön tkutsin kapxt jets ke jiëjt nayloyë kiupëkp mits jaa'y tuntët punti ntsom tsokt tyik nikëxëkt loy jaa'y iat ma tukey jaa'y. ³ Ku atëm tuk yaj të n'ityen kanijaweepy kamatoopj. Takooypy n'ityn nits wëntumy n'ityn ma këm nwinmaany jets nxontaken. N'jukyatyën takonyjioty kaoy ixën këxm nityen axë'ëkp nkanayioy ixen tu'uk ja mtiuk. ⁴ Ko je nyikexjeki Dios ioy jaay latj atëm nyikmatakjppj mëëtj tsjokën nyikëxjeki juky ieew këxm. ⁵ Ke jie keym ku atëm wiënë të oy nimtiunën, je piaayoon kexm je ots xikmatakjyën. Ots xik matakjën je kexm ko xix wntxën ma nam këxëkën jets anam aten watjs jawen kexm. ⁶ Dios tiknaxkitakj maynyex wiats jawën ma atëm Jesucristo kiexm atëm n'yikmatakp. ⁷ Je na tuunj jets, ku të nwats jatiën je loy atën këxm, jets mëët jem njematën ma mupëkën miti juki atj mi xëmë kunëx. ⁸ Yaate kexx tieywy yë. Tsekyp äts nits xkapxt mak empy ma yaate tukey. Jats mati tøy jawetyps Dios itp t'atsoktj ioyuyë tunk mati jë piëm jets winkuky. Yat tukëyë oy yë jëts tunxëp nitukëyë jaa'y. ⁹ Kë xkupë'ëkt yëktëjën mi ka wiy mëët naskëxëx ok nitya wintsojën ok nyiktsip jatën yaate kutujkj, mati katsowatp miti niti kawamp. ¹⁰ Ke xkupëkt pön pön tikj epy naywiakxën ma miits, pöntë tuuk ya ok mets ya xjakapx tsooy. ¹¹ Nijaw ku tuuk nixkëm jë të tiutakoyny ma oy tiu jets tiakoyioknë kem tsje nia wientuny. ¹² Ko äts mits ntanikex je artemas ok Tiquico, jotakoyem nits äts xnimint jem Nicopolis ma äts te niwinmayë nyiknaxt äts xux. ¹³ Jota koyëm nits xpakext zenas, mati tnijaw kiexp je kutujkj mëët Apolos, nats nit kia ka itxët. ¹⁴ Atëm njaay je jiex tiajetyp nits tunt'oywy tunk jets t'atënët mati pajt atep jets ke kia tëëmëtj. ¹⁵ Tukëyë mati äts yam nmëë yes mooyëtë. Mo yës mati x'atsokjëm jentxawen kexm nits oy laten jiëjët ma miits nitukëyë.

Philemon

Chapter 1

¹ Pablo, puxtejtsenawya Cristo Jesus kexm meet Timoteo ëny mukukj, ets Filemón en naynya mukukj meet mukukj ma'a ty mët tunyem. ² Met apia en ütx, ets Arquipo emmukuk, maaty met tjiptunyem, meet Dios jën tyekj maia em tuekjen tum. ³ Dios kuuyyp mits moypë ets okkuat Dios kexm ënn téety me'et wintsen Jesucristo. ⁴ xeme ets tetyatën Dios kuuxp moy, ku et mits kapxpaty nukxtakën kexm. ⁵ ku ets matoy mits awan maaty mët Jesus kexm ets tsoken me'et ma'aty te teyawate. ⁶ jets nukxtakj tikex kumits mutuun jënjawen kexm tump ë maam winawatan tukeye oy ma'am en Cristo kexm. ⁷ Tikex te ets mete mekj sxontakj me et tsjoken, ku teyawawyeywywe tekjte te'e myekpekte mitskex mukukj. ⁸ Tikex oyyem etste kutuken amete Cristo kexm jats exts mits pawanti ma'aty mits tump, ⁹ ets naynyamé tson ken kexm tu exanax tunj taakuwana epy exts mits jats nax tuntj, kiker kw ets Pablo nim eaya jats naynyam'e puxte kjtsenëmuya Cristo Jesús kexm. ¹⁰ Mits nemápy ets unklxëm Onesimo, ma'aty re'ts apy ten patj puxtipy. ¹¹ ktikex ku kenem ity lunxe, jats ixa'am xtunxayemxee mits jats ets. ¹² yë ets pakeypy, ma'aty ets amotjepy, jats niwinpijttetj ¹³ tsonky ets ä ity mettentj, jats ets exa xmutunt m ts kexm, ku ets ixa'am më'etx itj awayu'uk kenkexm. ¹⁴ Mity etj it's katunwanij pen ke naxtsokj nikex ets na túnnns ets këxtunt tunky ma'aty ats té mits taakuwana, tikex nku mits te wyene kem tsoky ets nax tuntany ¹⁵ kikex ku ots ë puakämkekye ven'n else, ets xëmë kexm xmetet ¹⁶ kë metx ok itnët, ma'aty e ets tey unt más oka en mukut, ets kexm, ets mits kexm nikexmeet ets me'et wintsen kexm ¹⁷ Pén ets naxixp tson tu'uks mukukj, cuenta pëkj tse na tsom ets exa cuenta peky. ¹⁸ pën ë te ka oy ti tuunye okem otyie xtamuyou, ets ë tanikpelejaj. ¹⁹ Ets Pablo, ets kem ke kexm ets mits ixa'amjaya i ets ë kuuyëp ka ets ë kapy ets mits tamuyoë mits ukyaaten ²⁰ namukukji, mastutj ets xontaken më tet, wen ets awotityek xu'ux ë Cristo kexm. ²¹ teyaw at mits matuan, kumitscaya, kujekni awa jats mits tumpe mas mas ma'aty ets mits a amatopy. ²² naynyame, yeknioya tuuk te'ekj ma'am ets ta'ant, na ëts ë a awa kumits nukxtaken kexm nikx ets mits is ix, tsokj. ²³ Epafra, ets mukukj ma'aty ets met p puxtekitsenëpy ë Cristo Jesús kexm e Dios moye. ²⁴ Naynyam. Marcos, Aristarco, Demas, Lucas me'et ets mukukj tekj ma'aty meet tumpy. ²⁵ Ets ë wintsen Jesucristo Kyuniksen awan meet it. namme.

Hebrews

Chapter 1

¹ Jeknyë eewyë Dios o9jts tmukepxy mëj jääy tyëjk profetas këxm mäy yäjë tum tiketxy tukyäjë jädukyäjë. ² Jets ixyäm mä yä'ät xëëw kyëxwänë nä ëën je xmukäpx kojw jäyën tu'uk unäjnk këxm mädi nä kyëmooy jets nä tukëyë tmutän't. Jägëxëm je näy nyäj onts Dios tkojy je it naxwiiny. ³ Dios je myëj äjtën äjääjp näjts je nyikejx jë 'ëky tsoom je jyäyë. Jets näy nyäjmë tukyë tyëk ity y äaw ayuujk këxm mëët myëk äjtën këxm ku je ojts tyëkwä 'ätxy täkoony nits ojts jem txyënë y'ixtä'äky ägä'äny kyë pä'am majem mëj äjtën këxm nexy. ⁴ Jets jeweenë nimë të wyimpity të angeles twin nexy, nä nyäjmë je xëëw mädi të tmuteny jäweenë ke je xyëëwdë. ⁵ Tigëx 2Ok pën angeles të Dios tnëNINjmë jädukyäjë: "MITS ÊTS N'UUNK EEPY." "ÊTS MITS XYÄM XTEETY EENYËP" "NÄJTS ÊTXYË YË XTEETY EENYË" NÄJTS ÊTXYË YË N'UUNK EENYË?" ⁶ Jets jädukyäjë ku je kyoop uunk tyëk min kojw yä naxwiiny jets je ye'eny: "NIDUKËYË DIOS Y'ANGELES PYÄÄDYË DË WINTSËJKËN TMO'DËT" ⁷ Ku angeles nä tnikepxy nä je ye'eny: "MADI NÄ Y'ANGELES TYUMPY TSOOM JÄWËN, JETS TYUMPËTËJK TSO'OM JËN YEEM." ⁸ Kots je uunk tnikepxy jets je ye'eny: DIOS MITS MTSËNË TYÄJK XËMËKËXM JE JETS XËMËKËXM JETS CETRO MÄDI MËJ ÄJTËN JETS CETRO MÄDI TËYTYUUN TUMP. ⁹ JE MITS TË X'ÄTSEKY MADI TËY WÄ'ÄTS JETS TË XKAQY 'IXY MÄDI KÄTËY KÄWÄ'ÄTS. JÄKËXTS DIOS MITSËM DIOS TË MTÄ UNGIR ETYËDË ACEITE MÄDI XONTÄJKËN JÄWEENË NIMËJ KE MUGUKTËJK." ¹⁰ JEKNYË TSOONTÄKYË, WINTSËN MITS NÄ OJTS XPEMY XPËKTÄ'ÄKY KU IT NÄXWIINY XIM TSÄPWINM JEYË NÄ NIKËJX JËKP NTSO MKËË OJTS TPAMY TKOJY. ¹¹ NIKY XY KYUKËJX EENYË, MIITS MNËKX ÄDËTSP NIKY XY NÄ TUKËYË TYUK KËXNË NÄJ TSO OOM TUKË WIT. ¹² NITS NIKY XY NÄJ XPITY TSO'OM TU'UK MÄNTË WIT JETS NIKY XY NÄJ TYIKETXY TSO'OM TUKË WIT, JETS MITS NÄY NYÄJ MITS M'ITY JETS MJUMËJT NIJUNË KYÄKËXT." ¹³ Jets 2okpën y'angeles nä të Dios t'oknëjmë jæk tuk yäjë: "TSËNË ÊTS N'ÄKÄNY KYË PÄ'ÄJY KOONËËM ÊTS NÄJ MUTSIP MPËKTÄ'ÄKT TSO'OM TSËNË PYEJT MÄ MTEKY XKEXT"? ¹⁴ Kemtxyë angeles jyäwën mädi tuntëp jets yëk päkextë jets t'ixy it tët mädi niky xy tkuentëpëktë mädäjkën.

Chapter 2

¹ Akëxëmtse pyäät etyë yëkxon nyim kyuentë tu'unën mädi të nmädoyën jets ke nmjakem kejkën. ² Tigëx ku yë këxm mädi ojts angeles tkepxy tump je mädi tkä kuytyump mädi tkämumä doodëp jets tkuentëpeky castigo. ³ Tso y'ixë ëën nkëjkën pën kje je n'ixy ijtyën mädäjkën mädi mëj nexy? Yë tse mädäjkën mädi ojts jäwyiin tnikepy xy wintsën jets ojts näj tyëktëy tyëk kädë pën jety nä tmädoodë. ⁴ Jets näy nyäjmë Dios ojts nä tyëk nikëjx jë'ëky ixpejt këxm mädi oy yëk eep më milagros ku je tyëk niwäädë je do n mädi wä'äts jäwën näj tso'om je tseky. ⁵ Tikëx ku Dios ke je angeles tuk muteny mädi mimp kidäkp mädi xyäm yëk käpx'p. ⁶ Nidugën ojts nä tnikepxy tnimätyä'äky ye'eny: ¿Ti YË YÄ'ÄY TYËJK JETS JEP WINMÄ'ÄNY JETY PY XYËK IT T? ¿OK YÄ'ÄY TYËJK Y'UUNK JETS JE XMÄYT XTÄJT? ⁷ MITS TË YÄ'ÄY TYËJK XKEXY WEENË MUTSK KE ANGELES, YË KUJENË TË XMO'ÖY MÄDI MËJ ÄJTËN JETS WINTSËJKËN. TUKËYË OJTS NÄ XTUNY JETS TYEKY PÄTKEPY XYËKTEN NÄÄY" ⁸ Tigëx ku je ojts Dios tkëmoy kyexy niti jenä yë tkäyëk teny jets tkäkëmo'ot kenëmts ëën tukëyë n'ixkëjxyën jets yëkëmo'oy. ⁹ Jets n'ixpy ëëts je mädi jäweenë nimutsk ke angeles tu'k tyem pë je Jesus ku ojts y'äyoy txyetxy pyäaty jets y'ooky näjts ixyäm Dios pyä'äyoon këxm të je t'ixy tnijäwë ookën je tu'k jety y'ä'äy tyëjk jye'e. ¹⁰ Tigëx ku nääm je pyäädye mädi këxm yä tukëyë ja eepynäy nyäjmë mädi jekëxm tukëyë jets nimäy y'uunk tyëk jä'ät t mä myëj äjtën nää'mts jev pyäädye je yëkmädäkpë tyän't kunä jë äyoon tänexy. ¹¹ Tigëx ku äkipxy je mädi yëk wä'äts jätp jets jädë mädi wä'äts jät tēp näy jye tse tu'uk tyeety eepy. Näjts je ke tkutso yë jets tmugu'uk tijt je myugu'uk. ¹² Näm je ye'eny: "NTÄNIJÄWËP ËTS MXËËW ËTS NMUGU'UKTËJK TË; NI ËËP ËTS MITS YOYMYUKTÄJKËN TIKY'PY. ¹³ Jets jädukyä jë: "NTËY JYÄW EEPY ËTS JE" Jets jädukyä jë: "IXTË IXYÄ ËTS JE NMËËDË JE UNÄJNK TËJK MÄDI ËTS TË XMO ÖY". ¹⁴ Ku je Dios y'uunk tējk nikëjx mëëT nējpy myëët je, Näy nyä jts Jesus jyuky y'ëëy jets ku y'okën këxm näjts tyëk kudäkoyty je mädi myëët mëk äjtën ookën jye'e yë tse diablo. ¹⁵ Akëxts nä tyujnë jets NIDUKËYË je tyëk pitsëmt jedë ku jë ookën tsëkädë tsumy metxy ojts jyuky äjt tyëk näxtë. ¹⁶ Ke tse angeles këxm je myäy tyä jy äbraham je tyëm t je tsë myäy py tyä jpy. ¹⁷ Nääm tse pyäät etyë y'ijty Njets nä jukyët tso'om myugu'uktëjk jets tyun't sumo sacerdote , pä'äyoo jets ntso Dios jyë näjts tun't näjts je tyëk mint meekx tujkën je jääy tyä koony të. ¹⁸ Këm Jesus ku y'ijty të jyety kyowety ojts yëkwinmäny y'ixy mäyëp tse tputëkëtët pëm pën je näy nyä j win mäny y'ixk kyupäjt eedyëp.

Chapter 3

¹ Nájts miits mugu'uktějktě mādi jyuky äjt wā'äts tukyē miits m'it tē ku myēktā niwāātso wēdē mādi jem tsāpjotm. Winmäydyē miits Jesus jye'e je apóstol mādi niměj sacerdote mādi ēēn nīkepxyēm. ² Oy ojts Dios tujnē mādi ojts wyin ixyē nāj tsoom Moises oy ojts Dios tujnē jem DFios tyēk jotm. ³ Jets Jesus nā je yēk ixy jets päjt äjtēp je mēj nexy mēj äjtēn ke je Moises, tigēx mādi tēk koj ja wēēnē niměj äjtēn myēēt ke je tējk. ⁴ Je ku nidukēn je tējk tyēk oyē mādits tē tukēyē tpemy tkojy Dios je. ⁵ Oy ojts Moises Dios tujnē jem jyēn jotm tyēkjotm, je ojts nā tnīkepxy tnmā tyā'äky jets ti yēk kāpx p tso tyempē myiny kyidā'äky. ⁶ Jets Cristo je yēk uunk eepy jets Dios tyējk y'ixy ijt jeepy. Ēēdēm je xtējk ēyēm pēn jem ēēn tukyē nyēk ijtēn nwinmāāny jets n'äixy ijtēn. ⁷ NĀJ TSO'OM Wā'äts jāwēn ye'eny. "IXYĀM PĒN TMĀDOJEEDYĒP Y'ĀĀW Y'ĀYUUK ⁸ KĀDI MJOOJT XYĒK JUUNTĒ JETS MJUM JĀYĒT MTI JĀYĒT JE TYEMPĒ MĀ JEM YĒK WINMĀĀNY IXTĒ JEM NĀXWIM PĀTĒ'ĒTS ĀTUM. ⁹ KU OJTS NĀJ MĒJĀĀ TYĒJK Y'ĀDĒTS TĒ KU NĀ JYUM JĀĀYĒDĒ TYIJĀĀYĒDĒ JETS ĒTS X'IXY NTSO N'ĀDĒ'ĒTS T OYĒM Y'IJTY TĒ XĀ IXĒDĒ NTUNK WIXTEKXY JUMĒĒJT. ¹⁰ OJTS ĒTS GENERACIÓN NKĀOY Y'IXY. NĀM ĒTS NWĀĀNY: ITP YĒ JYOTM TXYETXY YOYDYĀKOYDYĒ KENĒM ĒTXYĒ NTU'U X'IX ĀJTĒDĒ ¹¹ PĀJTĒP JEN Ā NTSO ĒTS OJTS NWĀNTĀ'ĀKY KU ĒTS OJTS N'ĀMPEKY: JETS KU JEDĒ KE TYĒKĒDĒT JEM MĀ POOKX TĀJKĒN. ¹² Yēkxonēm x'ixy it tēt mugu'uktějk tē jets ke jem pēn pyēn it tē mādi jyotm kāti itp tēy jyāw ēny je joojt mādi jyuky Dios myujā kem kekypy. ¹³ Mādi mtuntēp mits mnyā kyāpx jotmēj ätēdēt tu'uk jādu'uk nā tsoom IXYĀM myēk mukāpxtē, jets nidukēn jyoojt jyuuntē tākony kyēxm mādi win ēēmp. ¹⁴ Nāj ēēn tē ntikājts nāyēn jets Cristo nmugukē nyāyēn pēn jem ēēn nwinmāāny nkāyēk kejkyēn mā'ām je mā txyoontā'äky jets mā kyukēxē. ¹⁵ Nájts yāt tē yēk nīkepxy:IXYĀM PĒ MIITS XYĀM MĀDOO IT TĒP JE Y'ĀYUUK KĀDITS MJOOJT XYĒK JUUNTĒ TSOOM MĀDI KĀMĀDOOWĒ. ¹⁶ ¿Pēn je mādi ojts Dios tmādojē y'āyuujk je ojts ke myādoj? Kemtse je jyejēdē nidukēyē mādi ojts ēgipto pyitsēmētē Moises kēxm? ¹⁷ ¿Pēn je mādi ojts tmu āmpeky wixtky xy jyumēj? Kemtse jyejēdē mādi ojts tuntē ku nyikējx ooky nyāxkidāktē je nāxwimpā tē'ēts ātum? ¹⁸ ¿Pēn jedē mādi ojts tkākupeky ku nāj mēknexy wyāāny jets ke jem tyēkēdēt mā jem pookx tājke je m' m' tsedē mādi ojts kyāmumādojēdē? ¹⁹ N'ixyēm ēēn je ku jedē ke ojts jem tyēkēdē mā pookxēn tājke kyātēy jyāw äjtēn kēxm.

Chapter 4

¹ Näjts wen yëkxon t'ixy ijtyën jets ke nidukën nä kyejx jë'ëkt jets ke je të tnäspädë promesa, mädi miits myëk moydyë jets mnäxtët jep mä'am pokx täjkën. ² Tigëx ku ojts nyék wäjn jäyën je näm ääw ayuujk tso'om je y'ixë jets je kexy ke tse ojts pyutëk etyë jedë mädi jyenxyäwën tkäpëktä'äky tso'om jedë mädi ojts myäadowdë. ³ Tigëx ku ëën të të ntëy jyäw ëyën niky xy tse mpäjtyn pookx täjkën, nä tsoom ojts je ye'eny: TSOOM ËTS OJTS NWÄ 'ÄNY KU ËTS Y'IJTY TË N'ÄMPEKY KU JEDË NIJUNË KYÄTËKËDËT." Oyëm je tyunk të jyäkexy xip eewyë ku it ojts yëkpemy yëk kojy. ⁴ Tigëx ku je nätë ye'eny ku tnikepxy je mädi wixtujk xëëw: DIOS OJTS PYEEKXY KYUWIXTUJK XËËW KU Y'IJTY TË TUKËYË TYËK NI OYË TYÄ'ÄY," ⁵ Jädukyájë je nä ye'eny: NIJUNË YËDË KYÄTËKËDËT JEP MÄ 'ÄM 'POOKX TÄJKËN." ⁶ Näy jyep je y'äixy y'ijty jets nidukën jep tyëkët mä pookx täjkën ku nimäy israelitas tējktë mädi tmädoodë oy ääw ayuujk ke jep tyëjk eedyë ku ke këm myädoodë. ⁷ Dios të nä tyëk ni oyë jädukyájë tu úk xëëw mädi xyëëw: "Ixyäm". Ku y'ijty të mäy xyëëw nyäxnë ku David këxm ojts je kyepxy. tso'om jeknyë ojts ye 'eny: PËN MIITS IXYÄM Y'ÄYUUK MÄDO JEEDYËP KÄDI MJOOJT XYËK JUUNTË." ⁸ Tigëx ku jyeexyë ojts Josue tyëk peekxy ke ts jyeexyë ojts Dios wyäänxyë ti tyump kyu jäwom. ⁹ Jetse pookxën xëëw y'äixy jets je Dios kyäjp. ¹⁰ Tigëx je ku pën jem tēj k eepy mä Dios pyookx täjk nyi pookx eepy tse näy nyä tyunk nä tsoom ojts Dios pyeekxy ku y'ijty të tyun kexy. ¹¹ Jets nästsojk ëyëm je jets jem ntëjk ëyën mä jem pookx täjk jets kädi nidukën kämä doop nyäpyëktäkyë tsoom ojts kyidäwdë ku kyämä doodë. ¹² Tigëx ku yë Dios y'äyuujk jiky yë nimëj nexy yë'ë jäweenë mäk yë txyuky ke je tsujx mädi ätsow pyä'ä jëëjp eepy tyänexy py je alma mëët jäwën jets mëët xikx päjk jety py nyexy. Mä yëp je jets tnijäwët winmääny ti jotm yëk niwin määy eepy. ¹³ Niti kyäti ity mädi të tkojy jets kuyu'utxy y'it t Dios wyinkukm. Tukëyë kyex kexy tukëyë je wyinkukm t'ixy tnijäwë mädi wyenë nkëmoyëm pën tso të wyenë njuky ëyën. ¹⁴ Jägëxts ku jem ëën nmëët ëyën sumo sacerdote mädi nimëj mädi të jem nyiky xy jem tsäp jotm Jesus Dios y'uunk wents ëën tu'kwin määny tpätu yo yën mädi të ntëy jyäw ëyën. ¹⁵ Tigëx ku të ëën nmëët ëyën sumo sacerdote mädi pä'äyoon kyämëët ku ëën ämutsk. Jem tu'uk nmëët ëyën mädi të winmääny y'ixën të tänexy tsoom ëën xyäm ntänäxyën jets je ke'ts ojts pyeky tyuny. ¹⁶ Näjts ëën nëkxën tuk winmääny jem tsënë tyäjk äm mä'am jem pä'äyoon yëk pääty jets nkuentëpëjkën pä'äyo'on jets mpäjtën pä'äyo'on jets xputëjk ëyën ku tyëmpë tpäät mä jem ti xkäti ijt jäyën.

Chapter 5

¹ Tigëx ku ke je sumo sacerdote, mädi të yëk win ixy jem jääy äkukm jakëx tsë të yëk takäpx pety jets jääy tputëkët mädi DFios jye eepy jets nä twäjnët je yoxën ok wintsëjk éëny ku takoonny je'e. ² Mäyëp je jets tputëkët mädi tkämëj pëk takp ok mädi të yoytyäkoy tikëx ku je këm jem je ämutsk äjtën tmëädë. ³ Jakëx je näy nyäjmë pyäadyë tun't wintsëjkën këm tyäkoony kyëxm näjts tsoo je tuny takoonny kyëxm. ⁴ Ke tse këm tja jë ku nipën nä wintsëjkën tkä kuen të peky. Ku je Dios je të wyäätsoyë näj tso'om ojts Aaron yëk wäätsoy. ⁵ Näy nyäjts ketse këm ojts Cristo nyämyë pëk takyë ku sumo sacerdote tyuny. Mädi ojts tuny mädi je y'ijty myët nä kyäpx ookën n ä je wyääny: MITS ÊTS N'UUNK EEPY, ÊTS MITS XYÂM XTEETY EENYËP." ⁶ Näj tsoom ojts je ye'eny äyäm it: "XËMË KËXM MITS SACERDOTE MTUNT TSOOM MELQUISEDEC TNIWÄWÄÄNY. ⁷ Je xëëw mäni këjx mëët ojts jyukyë Cristo ojts nyukx tä'äky mëët ämädo'on. Akipxy ku mëk nexy ojts t'ämädoy jets Dios twin yäxy tukëm je mädi mä yë jets tyëkmädä'äkt mä ookën je ojts yëkmädojë ku ku pä'äyooop nyäpyëk täjkyën. ⁸ Oyëm je y'ijty je y'uunk etyë jyääjt je ntso tmumädo'ot mädi këxm ojts jyety kyuwety. ⁹ Të wä'äts je yëkpektäjký jets näjts ojts tyuny pën tmumädoodëp jekëxm je mä mädäjkën mädi xëmëkëxm. ¹⁰ Dios je nä takäpx pejtë jets sumo sacerdote tyun't. tso 'om Melquisedec tniwäwä'äny. ¹¹ käwinëmpyë ëën nmëët nmëët eyën ntso Jesus nikäpxën nimätyäjkën jets tsip tse tso y'ixë nikäpxën nimätyäjkën ku miits ke jetyë m'ok mädoonädë. ¹² Ku ixyä'ät tyempë myëk ixpëknädëp miits jyeexyë jets miits mjäk käti'it adëjtxyë jets nidukën wanxyët Dios je kyexy. j leche miits mpäjt äjt tädëp m'uuktëp jets ke keeky xkäydyët. ¹³ Jets opyënë pëm pën leche y'ukypy ke tse myäyë jets tëy tyuun tunt tikëx ku määxy y'uunk nëm je. ¹⁴ Jets je keeky kyäypy mädi të yeeknë; yë tse mädi të twinmäy pyätne jets tnijäw eenyë mädi oy jets käoy

Chapter 6

¹ Wen'ts äyäm tkex ko jäyën tso txyontäjky Cristo kyexy ayuujk jets wen tjäk winmäy pyät ädëjtxyën. Jets ke jädukyäjë nä mpëktäjken ooky je tunk winmäyëm pjten mädi yëk mëk eepy ku jenxyäwën yëk mëedë mä Dios. ² Ni je xkämäts tu'utët je ixpëjkën je nëpejtën jye'e ku jääy nkë nixäjën ookpë jyuky pyëkt jets tëy tyuun mädi xëmëkëxm. ³ Ntums èëts yä'ät näy nyä pën Dios je nä yëk jety py ⁴ Tigëx je ku tsip je tyäänxyë mädi tukyäjë äjääjk tpäät të mädi ojts t'ok ixtë je regalo mädi jem tsä'pjotm kidäkp pën tukyë y'ok mët ijt je wä'äts jäwën. ⁵ Jets näy nyäjmë mädi tnijäw eedyë Dios y'oy y'ääw ayuujk jets näy nyäjmë mëk äjtën mädoi mimp kidäkp. ⁶ Jets mädi tkuyoy kyehtë tsip je jets jädukyäjë wyin määny y'oyët jets twinmäyëm pit t tigëx ku jedë të tyëk kruspet të Dios y 'uunk këm të jädukyäjë jets nidukëyë jääy wyinkujky ku tso'oy tyëk täntë. ⁷ Ku je näjx mädi në tu y'uky py ku weenë näj nyitu'uy jets ujts tyëk juky pyeky jets jedë tyëk tun tët mädi ojts it näx käm tyëk tunk päät të yë näjx je mädi tu'uk Dios kyunukxën kyuentë pëjk jeepy. ⁸ Pën jemts kujp yeny niti je kyäwä'änt yëk käoy tyijp je.niky xy yëk nok këxnë näjts je niky xy kyukëxë. ⁹ Jets èëts je èën jup ixy py jets miitstë myëk oy jyäw eedyëp miitstë mädi mädäjkën jye eepy oyëm èëts nä nkepxy. ¹⁰ Jets Dios ke je kyäoy jyäa'y yë jets tjäay dyä koyty je tunk tso miits tsojkën xyëk nikejx jë'ëktë je xyëëw këxm tigëx ku miits je xtujn jeedyë tëy jyäw eewyë tëjk jets näy jyem miits je ixyämpäät xtujnëdë. ¹¹ Mejnexy èëts nä njup ixy jets tu'uk jä nidu'uk nä xyëk nikejx jë'ëktët pën mäwäät kyexy kekëxm tso tuk winmääny t'äixy it tët. ¹² Jets ke miits mnuux jät tët, jets nä xtuntët jedë xpänëkxtët ku jenxyäwën këxm jets äixy ijtën këxm xkuentë pëk tët je käpx ääw. ¹³ Tigëx ku Dios ojts nä Abraham tämët kepxyë tso je nä këm tkuytyunt ke je nä tpääty jets tjurar opyënë mädi jäweenë nimë. ¹⁴ Nä ojts je yeeny: "Tyëy äjtëm nmo'op èts nkunukxën nyëk mäyëp nyëk mëjëp èts mits". ¹⁵ Najts, Abraham tkuentëpëjky mädi yëk täwinwän èëy ku y'ijty të t'äixy ity. ¹⁶ Ku jääy nä twäntä'äky ja weenë nimëj ke jeedë. Ku jäwyiin të wyenë tyëk tsip jät të jets juramento näjts tse wyä'äny jets näj tyunët. ¹⁷ Ku Dios nä y'ijty tuk ixwä'äny yëkxon mädi jedë kyuentëpëktëp mädi të täwin wänë pën tso je tseky tso juramento tuuny. ¹⁸ Metsk jëep nä tuuny ku èën të nkejkyën jets njä tyën ma njädäjkën niky xy je mpäjtyën je estimulo ku tukyë nwinmääny nkejxën je äixy ijtën mädi të nyëk moyën. ¹⁹ Èën mëët èyën yë äixy ijtën tsoom ancla seguro je jets tukwimaany mä èën n'alma äixy ijtë mädi keky py nyexy ätëy tyuk jëx kepy. ²⁰ Jesus jep nä tyëjk èëy jep it tso'om tu'uk mädi nä ojts tyëk tsoon tä'äky ku y'ijty nä tyujnë tso'om sumo sacerdote xëmë këxm jets nä tpäniky xy tso'om Melquisedec tniwä wääny.

Chapter 7

¹ Najts Melquisedec mädi Salem tniwintsën eepy Dios sacerdote mädi këxm nexy je mädi Abraham myët nä wyäjtë ku y'ijty të Abraham niwintsën tēj k t'is yëk ook kexy nits ojts kunukxën tmo'oy. ² Jetse mädi ofrenda myooy Abraham. Melquisedec näj je xyëw y'ayuujk wimpitsemy "Je niwintsën mädi tēy tyump". Jem tse jädu'uk titulo tmëädë je tse "Salem nyiwintsën" je tse jotkuj äjt nyiwintsën. ³ Kej y'ijty tyeety pyën ity ni y'äp ni y'ok näy nyäjmë winääk yäjë xëw txyoontä'äky jets pujunë juky äjt kyukëxët. Nä ampy je tsoom Dios y'uunk tigëx ku sacerdote xëmë këxm je y'ity. ⁴ Ixtë tso je y'ijty ni më y'ijty je yä'äy tyëjk. Je mädi jeknyë eewyë kuky ëëy Abraham. Je Diezmo myooy madi y'ijty të tpäaty jem ku y'is tsip tuuny. ⁵ Äweky je Levi y'uunk tēj k të pën tkuentë pëktëp sacerdocio jem je päwään tmëädë tso'om je kutujk jets ntso Diezmo tyëk mukt yë tse myugu'ktëjk jye oyëm je Abrahäm nyikëxm jyätsoony. ⁶ Melquisedec ku y'ijty je tyuknäs kexädë jets ojts tkuentëpeky diezmos ku Abraham jets ojts je kunukxën tänikepxy mädi y'ijty promesa myëët. ⁷ Niti äweky kyäti'ity ntso nwänén je jääy mädi känijäwë itp jets kunukxën tkuentëpeky ku myoyë mädi nijäwë itp. ⁸ Ixyä yä'äy tyëjk mädi nikëjx mëët juky eedyëp tkuentëpëktë diezmos näjts je tmooy mädi nä wämp jets jukyë ädëtsp je. ⁹ Ku Levi tkuentë pëjky diezmo näy nyäjts je tmooy diezmo Abraham këxm. ¹⁰ Tigëx ku Levi je më jääy mädi të nyexy jem je y'ijty jyukyë je nyikëxm ku Melquisedec tmët nä wyäjtë Abraham. ¹¹ Ixyäm nä tsoom jyeexyë të nyi oyë kyëxnë sacerdocio levitico këxm. (yë këxm ts ojts käjp tkuentë'pëktë tti ätujukën je jëp ku jädu'uk teety kyejx jë ëkt tsoom je Melquisedec nits ken ä yëk ixt tsoom Aaron? ¹² Ku sacerdote tyikäts nä nypajts kutujk tyikäts t. ¹³ Jaduk tribu je nä mädi xyäm nä yëk nikäpx p je mädi jem nijunë kätump mä jem pookx täjk. ¹⁴ Xyäm ts yëkxon tyim yëknijäwë ku ëën nwintsën Judä kye'axy je tu'k tribu mädi Moisesv nijunë kyä nikäpx. ¹⁵ Mädi ëëts nä ntijpy yëk winjäw eepy je yëkxon ku kyejx jë'ëk t nä nyä tsoom Melquisedec. ¹⁶ Ke'ts je kutujk këxm tso'om je kutujk yëk kuy tyuny nikëjx mëët näj tyuuny sacerdote mëk äjtën këxm jets juky äjtën këxm mädi kä kudä koypy. ¹⁷ Tigëx ku jäywyet kexy py je jep nä yëk nipepxy: "mits jeyë tu'uk sacerdote xëmë këxm mädi nä tso'om Melquisedec". ¹⁸ Näjts jäwiin päwä 'än jewäät y'ätuky tigëx ku je ämutsk je y'ijty jets niti kyä'äwä'äny. ¹⁹ Tigëx ku je kutujk ke je tuny mädi oy. Jem tse tso y'ixë näj txyoontä'äky tso oy ixtään mädi miimp kidäkp ku je këxm Dios nwinkunëx eyën. ²⁰ Jawyiin ojts tuny juramento nits nä tyujnë. Jets jäduk wiin, pën këm nä tunwäntëp sacerdote oyëm juramento tjäkätun t. ²¹ Jem tse äyäm, yë Jesus sacerdote tyuuny ku ojts juramento tuny 'pën ojts nä nyëmxyë jets je tyun't: "Të nä wintsën ye'eny ke'ets wuinmäány tyikäts t xëmë këxm mits sacerdote mtun't. ²² Agëxts je Jesus të je äkäpx tujkën t'yeky pactos madiwë. ²³ Jemtse mädi tuntëjk eedyëp sacerdotes kots je o kën këxm ketse t'okpänëx ädëtsnë. ²⁴ Ku Jesus jyukyë xëmëkëxm jemtse tmëädë sacerdocio. ²⁵ Najts mäyëp jets tyëk mädä'äkt pën je Dios wyinkunëx eedyëp je këxm je ku xëmë këxm je jyukyë jets tnikäpx tso'okt. ²⁶ Je ku je sumo sacerdote je ëën xpäjt eyëm. Ku je täkoony tkämëädë niti peky tkämëädë wä'äts je täkoywyë jääy tmët ity jäweenë këxm je të tsäpwinm twinäxnë. ²⁷ Ke je kyä ijty xyë tsoom sumo sacerdote itp je wintsëjkën tuntët näjts tyäkoony niys näy nyäjmë käjp tyäkoony. Tukyäje nä tuuuny ku këm nyä kyë yäjkë. ²⁸ Kutujk je nä xyë moypy sumo Sacerdotes yë yä'äy tyëjk mädi ämutsk të jets ääw ayuujk mädi juramento jye mädi ixojk pyämiin kutujk je y'uunk xyë mooy je mädi të nyi oy eenyë xëmë këxm.

Chapter 8

¹ Ixyämyë, näjts mädiwë ixyämyë yëk käpx wäm yäts je, ëdëm mëët ájtyëm tu'uk teety nyiwintsëm mädiwë të je xyënë tyäjk äkääny kyë je kutukp jye mädi jem tsäpwinm. ² Je tumpë mä wä'äts it je tyëywyë wä'äts tëjk mädi wintsën ^{6 7} Ku jyexyë nintso kyäjäajty mu tu'uk wäntä'äky ke tse jyexyë tyi tiy mu metstk wä ntä'äky. ⁸ Ku Dios tkupäjt ëëy tso jem kyämä dä'ktë jem käjp jotm je wyääny: ÄXTUKTË, MIMP JE XËËWNÄ YE'ENY WINTSËN KU ËTS NTUN T Y EEWYË WÄNTÄ'ÄKY MËËT ISRAEL JYËËN TYËJK MËËT JUDA JYËËN TYËJK. ⁹ YÄ'ÄT KE NYÄJËT TSOOM ËTS WÄNTÄ'ÄKY NTUUNY MË JÄÄY TYËJKTË JË XËËW MÄ ËTS NMÄJTXY KYËJËM NITS NWIN TUWËJK ËËY JÄKEM IT EGIPTO JETS JEDË KE TPÄNËKXTË ËTS NWÄNTÄ'ÄKY NITS ËTS NMÄTS TUJTY NÄM YE'ENY WINTSËN. ¹⁰ YÄ'ÄT JE WÄNTÄ'ÄKY MÄDI ËTS NTUN WEMPY MËËT YÄ'ÄT ISRAEL JYËËN TYËJK JETS JE XËËW NÄM WYÄÄNY ËTS MPËMP NKUTUJK WINMÄÄNY JYETY PY JETS NÄY NYÄJMË KËX JÄ YËT JEM Y'ÄM JYOTM ËTS JE XËËW XDIOSEËP NITS YËDË ËTS NKÄJPËT ¹¹ YËDË KE TÄ'ÄWÄ'ÄNTË MËËT JEYË MYUÄWINKON NI MYUGU 'UKTËJK TKÄ TÄ'ÄWÄNTË: WYÄ'ÄNTË: IXË WINTSËN, NITUKËYË ËTS X'IXËDËT PYIK JETY PY MYË JETY PY. ¹² MPÄ 'Ä YO'OP ËTS JE MÄ TYÄKOY DYË JETS NIJUNËTS TYÄKO'ONY NKÄ OK JÄ'ÄY MYEJTS JEENYËT. ¹³ Ku wyäntë "NYÄMPË" je dë tuny mutuk wäntäjkën mädi jäwyiin eewyë mädi të tyuknë nits mä täkoy kyëx wänëp.

Chapter 9

¹ Ixyām mutuk wāntā'āky jem y'ijty tmēēdē ntso twintsēkēt mā jem tējk wā'āts nexyt. ² Nits mutu'uk tsāptējk ojts y'oyē nits mutu'uk tā tējk y'ijty yēk pāāty candelabro mā y'ijty kāy wyejt mēēt tsāp keeky mādi mādiwē myēt ity py nājts je it yēk tijy jets wā'āts nexy jye. ³ Jets mumetsk ātēy tyuk jepts y'ijty jāduk tā tējk jepts y'ijty txēēwē mādi jāweenē wā'āts nexy. ⁴ Nits jep y'ijty tmēēdē yoxtājk mādiwē tēēkxp puts ampy mā jem yēk kexy pā'āk xuuk'pē, jepts y'ijty mēēt arca del pacto mādi tā ukyēp oro, nits je jety py jep y'ijty ākoon ēēny jepts y'ijty tmēēdē Manā, Aaron miats mādwēo jts pyējy, nits mēēt je pu'uy mādiwē wā'āntā'āky. ⁵ Nits arca del pacto Nyikēxm Querubines mādiwē mē ājtēn myēēt mādiwē arca ājy kyejk tyā yēk ātuky py je ts y'ijty kyejk tyāni epy nājts ixyām ke ēts tukēyē nikāpx kēxt. ⁶ Ku je y'ijty tukēyē nyi oyē kyexy nājts sacerdote nyāxtē mutuk tabernáculo nits t'istuntē servicio. ⁷ Nits je teety mādiwē jāweenē nimēj tump je ts jep nāxp mu metsk tā tējk tukyājē win jumējt mādiwē kyēm nyējpy itp kyē moy py ku nājx kājp tyākoy ity kyāmādā'āktē. ⁸ Nits ojts wā'āts jāwēn tyāni ix etyē ku je tu'u mādi jep jā'āp mā jep it wā'āts nexy kenēm je y'ijty nyikejx jē'ēky ku nāy jyem y'ijty y'ity mutu'uk tabernáculo. ⁹ Yēts jenā ixyām jets yēk nijāwēt.metsk jep yojxēn mēj wintsējk ēēny MADIWĒ ixyām yēk tump kets je myādā'āky nits wintsējk eewyē wyimāāny tyēk wājtsēt. ¹⁰ Nā jeyē tyunk pāāty kā yēn ujken māy wyiin je tso tyēkwā'āts tē je jeyē je y'ijty tso nikējx mēēt tyēk tuntēt nājts je yēkē moydyē koonēm nām pāwāān y'oyē. ¹¹ Nits Cristo myiiny nā nēxkēm eety jāweenē nimē ntsoom y'ijty myintē mādi oy. Je vmyiiny jekēxm jāweenē oy tabernáculo je mādiwē ojts ke nāxwiinēt jāāy kyējēm y'oyē je tu'uk mādiwē yā nāxwiiny kā itp. ¹² Ke cabrs ni carneros nyējpy kyēxm je kēm nyējpy kyēxm ojts nyexy mā jem it wā'āts nexy. Tukyājē nits xēmē kēxm nidukēyē t'asegurar ēēy mādājken mādiwē xēmē kēxm. ¹³ Cabras mēēt kā'ā nyējpy ku je tāniwēj tē novillo jyāām mādi kāwā'āts tē nājts je tjē wāwdē nits Dios tmūtunt nājts je nyikējx wyā'ātxy. ¹⁴ ¿Kemtse jāweenē Cristo nyējpy myādā'ākt pēn je jyāwēn mādiwē xēmē kēxm nyākyē yekyē kātākoony myēēt Dios wyinkukm mādiwē yēk wetxy py kāoy wyinmā'āny nits yēk tujnēt je juky Dios? ¹⁵ Ākēxts je ku yē tnitenē nām wāntā'āky yē tse pēn tē je ookēn tkuentēpeky nits tmēt nā wyāxkēt je tākoony mādiswē mu jāwyiin pacto jedē mādi tē yēkwinkontē je ts tkuentēpēkp je wāntā'āky mādiwē xēmēkēxm. ¹⁶ Jemtse tu'uk neky je jāāy mādiwē tē y'ooky jāwyiin je yēk ixēt. ¹⁷ Ku je tu'uk neky nits je tyunk pāāty ku tē ookēn tyunyē ke tse neky tyuny pēn nāy jye je jyukyē mādi neky yēk oy eepy. ¹⁸ Nājts mu jāwiin wā'āntā'āky nējpy xyontājky. ¹⁹ Tikēx ku y'ijty Moises tkē moy kyēxnē je pāwāān mēēt kutujk je nājx kājp. Nits tkējy jē'ēky carneros mēēt cabrios nyējpy mēēt nē tsāpts pējk mēēt kepy mādītē pixy tāmutsūmē nits ojts ākpxy metsk wiin tānixity je neky xyāātxy mēēt nidukēyē kājp. ²⁰ Nits wyāāny: YĀ'ĀT NĒJPY MADIWĒ WĀNTĀ'ĀKY MADIWĒTĒ MIITS TĒ DIOS MTĀ NI PĀWĀNYĒ. ²¹ Nits nāy nyājmē tānixit kējxy nējpy je tabernáculo mēēy tukēyē ākoon ēēny mādiwē tump. ²² Nā ntso'om kutujk māy jyējp je nā yēk tūny ko ke nējpy yēktānixity kets ti meekx tujkēn. ²³ Nixyēm je pyādātyē jets tnikowā'āts t tsāp wiin je jye wyā'āts t ku tānēēk wintsējkēn tuntē. Jets mādiwē jem tsāpjotm jets kēm tse nyākwyā'āts jāt tēt je wintsējkēn mādiwē jāweenē oy nyexy. ²⁴ Ke Cristo tyējk ēēy wā'āts it jotm mādiwē kējēm oy eepy tyēy wyē je nikoj wā'ātxy jedēj em nyexy mādiwē jem tsāp kēxm nits nyāk kyejx jēkyē ixyām Dios wyinkukm ēdēm kēxm. ²⁵ Kets ojts jekēm nyākyēyēkyē kāwināāk yājē nixkēm y'ādē'ētxy teety mādiwē jāweenē nimē, pēn jep myutējk eepy je wā'āts it jety py win jumējt je nējpy mādiwē kyā je eepy. ²⁶ Pēn nā 'ām je jyeexyē tpāāty kāwināk yājē jyeexyē Cristo y'āyoy nit ki it nāxwiiny txyontājky. Jets ixyām tukyājē je jeyē mā jumējt kyu kējx eenyē mādiwē tē nyikejx jēknē nits tyēk kudā kooy je tāko'ony ku kēm nyāpyēktājkē wintsējk ēny. ²⁷ Tu'uk tu'uk jā'āy tyānimāy etyēdē nits tukyājē y ooktē nitnēm tēy tyuun myint. ²⁸ Nāynyājmē, Cristo nā nyāj ku tukyājē yēk kē yājky nits nimāy tyēk nidāko yēt tyā ko'ony. Niky xy je mumetsk yājē nyāk nyikejx jēkyē ke je niky tākoony t'ok niminē mādākēn niky xy tniminy pēn je kēxm txyātxy tyudā'āky nyexy āixēp.

Chapter 10

¹ Nä kutujk je tu'uk ä ep mädiwë min wämp oy. Ke je nyä jä tsoom jyeexyë tyëwyë je. Jedë mädiwë tnimintëp Dios nijunë nexy ke yëk kuxëwë oy jye këxm nyäy jye këxm nyäy jye wintsëjkën äjtën mädiwë teety nyiwintsën itp yëk mintëp tu'kjumëjt jäduk jumëjt. ² Jäduk wiin je wintsëjkën ke jyeexyë y'átuky je wintsëjk eëny ku je wintsëjk eewyë tējku y'ijty wyä'äts jä'jty tukyä yë ke jyëexyë wintsëjk eewyë tējku tkuentë tuntë mä kyämädäk të täkoony jety py jyukedë. ³ Mëët yë wintsëjk äjtën je tu'k jämyeitsën je täkoony jumëjt wen jumëjt. ⁴ Ku tsip nexy kä 'ä nyëjpy mëët macho cabrios nyëjpy nits tyëk takoyty täkoony. ⁵ KuCristo myiiny yä näxwiiny je wyääny: KË JYE JË WINTSËJK ÄJTËN NITS KE JYEJË MEENY KÄÄP MÄDIWË MIITS M'ÄTSOKTËP TU'K NIKËJX JE MÄDIWË MIITS TË XYËK NI OYË ËTS NJE'E. ⁶ NI JE OFRENDÄ MÄDI JÄ TOYPY JETS WINTSËJK ÄJTËN MÄDIWË TÄKOONY YËK TÄKOWETP NÄ XKÄTÄJOT KUJK TÄ'ÄKY. ⁷ Nits ëts nwääny: AXTUK XYÄ ËTS JETS ËTS NTUNT MTSOJKËN TSOOM ËTS JEP NEKY KYEXPY JÄWYETY N'ITY. ⁸ Tuwëkp je wyääny: ke jye wintsëjk ëny mëët ni ke jye jä ofrenda mädiwë mädi jä toy kyëxp, ni je wintsëjk äjtën mädiwë peky kyëxm mädiwë miits të x'ätseky ni je xkämët jotkujk täjky. Yä'ät je wintsëjk äjtën mädiwë të yëktämuyexy tsom jep jyäwyetyë. ⁹ Nits je wyääny: "ÄXTUK IXYÄ ËTS JETS ËTS MTSOJKËN TUN'T." je pyeky py mutu'k tuntäjk nits tyëk ni oyë mumetsk tun täjk. ¹⁰ Je tsojk äjtën këxm të nwä'äts jä'äjtyn ku Jesucristo jyuky äjt tkë yäjk tukyä jä tsën äj tyujnë jets xëmëkëxm. ¹¹ Tyëy äjtën nidukëyë teety nyiwintsën pyutë'ëky jäwom jäwon nits tmutuntë Dios je itp nexy je tmo'oy näy jye wintsëjkën wintsëjkën äjtën oyëm jedë ke myäyët jets tpëktët täkoony. ¹² Jäduk wiin ku Cristo nyäky kyëyäkë jem wintsëjk äjtën je poky kyëxm xëmëkëxm nits jem txyën eenyë jem Dios pyä'am. ¹³ Je y'ijty y'äixy py kuunëm myutsip pätkepy tyëktänt täwäk pet t. ¹⁴ Tu'uk yoxën këxm npaj të tyëk ni oyë xëmë këxm jedë mädi xyäm wä'äts jät tēp. ¹⁵ Wä'äts jäwën mëët je mätyä'äky je'ets yëk nikejx jeky py eën këxm ku tuwëkp je wyääny. ¹⁶ YÄÄT JE WÄNTÄ'ÄKY MÄDIWË JE ËTS YËDË NTÄMËT TUNWEMPY, NIXYËN JE XËËW NÄM WYÄÄNY WINTSËN. JETS YÄM JYOTM TË NKUTUJK MPËJMËDËT NITS NKËX JÄYËT WYINMÄÄNY JETY'PY. ¹⁷ NIJUNË NEXY ËTS NKÄOK JÄÄY MYEJTS JEENYËT TYÄKO'ONY." ¹⁸ Ixyäm mä je y'ity mekxën tujkën mëët yä'ät të nittukën kyäokti it në jets wintsëjkën jyäk yëk tunt täkoony kyëxm. ¹⁹ Jekëxts muguktëjktë Edëm nmëët eyën tēy jäwën jets ntëjk äjtën wä'äts it jety py je Jesus nyëjpy kyëxm. ²⁰ Yë je tu'u nyämpë jets juky ku jetë tyëk'äwä'ätxy ätēy tyuk nits jep näjxën yë tse nyikëjx mëët. ²¹ Tikë ku jem nmëët äjty ën teety nyiwintsën jem mä Dios tyëjk. ²² Ku-NmëT nyäy äwinkon äjtën eën je je tēy äjtën ääw joojt äixy ijtën ku jenxyäwën yëk mëädë. Ku ääw joojt yëk mëädë wäjts ke ti käoy wyin määny jets ku eën nikëjx të je täwä'äts jety je wä'äts në. ²³ Wen jem nyäkyu mäjtxyën nänyäjmë ku tyëy äjtën nikepxyën niwinmääny xkäyëk ke'ekt tukëx ku je Dios mädfi nä të xtäwinwään eyën tyump tsenäj. ²⁴ Nits nkuentë tuunën ntso tu'uk jädu'uk nyäkyäpx putëjk eyën tsojkën këxm jets oytyunk këxm. ²⁵ Ke nmäts tujtën mä n'yoymyujkyën tso'om nidu'uk jety y'ädë'ëts të.ti mtuntëp mnyäkyäpx putëk ätädëp tu'uk jänidu'uk nyäkyäpx putëk ätädë jäweenë mëk mnyäkyäpx putëk ätädët, pëntso miits je x'ixy xëw wyinken. ²⁶ Pëen eën nä njäk peky tyun ädëjtyëm ku të njäkuentë pëjk näyën je nijäw äjt mä di tyëwyë. Ke tse y'okti'itnë je wintsëjk eëny mädiwë tuun täkoony kyëxm. ²⁷ Mädi jeyë yëk jup ixp je tēy tyu'un yë'ëts yëk tsëjk eepy je jën yeem mädi yëktoy dyäko py je Dios myutsip tējku. ²⁸ Opyënédë pën kyä ku pëktëp Moises kyutujk ookp je ke yëk pä'ä yo'ot tso je tnikäpxtë nimetsk niduwëek nijäw eewyë. ²⁹ Nën mëj äyoon x'äjäwädë miits mädiwë yë näxteeny Dios y' unk pyëk täjk jeedyëp pën nä t'ixtëp je néjpy mädiwë wäntä'äky tso'om jyeexyë kyäwä'ätsë je néjpy mädi je tyäwä'äts jä'äjt ku je pä'ä yoon jäwën yëk winkäpx nexy? ³⁰ N'ixy äjtyëm je mädi wään: "JË TUK KUWEJTËN ËTS JE NKËJËM EEPY, ËTS JE JUUNY NMO'OP." Jädukyäjä: JE WINTSËN KYÄJP TYËY TYUMP". ³¹ Yëk äyow nexy ku juky Dios kyëjëm nkä'jën! ³² Jäy myetstë tso të xëw nyexy ku miits myëk nijäätë tso miits mëk miits xwintsoodë äyoon jety py. ³³ Ku Miits nä m'yëk pëmtë käoytyi jën mäy jyäy äguyky ku myëk tätsip tuntë jets kipxy xmët äyoodë pën jety y'ijty äyoodëp. ³⁴ Nits miits xpä' äyoodë je puxtëk jäy dyë mädi puxtëk tsën eedyëp jotkuj nexy tkuentëp ëktë ti jety y'ijty kyëjëm eedyëp nyijäw eedyëp je ku miits je xmëädädë mädiwë oynyexy jets mädi miits mkëjëm eedyëm. ³⁵ Näjts kädi ixuyupy xyëk nëkxtë mädi mtēy jyäw eedyëp jem je tmëëtë mëj nexy ju'uny. ³⁶ Tudä'äky äjtën miits mkämëët të jets xkuentëpëktët mädi Dios mtäwin wän ätyädë të ku wyenë të jäwyiin txyojkën yëktujnë. ³⁷ Jäweenë jeyë je mädi mimp mim'p je ke je tyänët. ³⁸ Mädwë wä'äts juky eepy wä'äts jäwën këxm ku8 je wyimpit ëts ke n'oyjäwët. ³⁹ Nits eën ke nje eyën mädiwë wimpit p mä käoy. JE eädëm mädi jenxyäwën myëët jets eën alma xkojn jëjku jayëm.

Chapter 11

¹ Jenxyäwën yë yëktämädäkp jets tu'k win mäany yëk äixy ity, jets tuk win mäany yëk äixy y'ity mädi kä yëk ixpät. ² Tigëx ku jenxyäwën këxm mëjääy tyëjk myädä'äktë. ³ Jenxyäwën këxm ëen je nwinjäw ëyën ku it naxwiiny y'oy y'ëëy Dios pyäwään këxm, mädiwë xyäm yëk ixp yëk äxtukp kä je të y'oyë mädi ke kejx jëk p. ⁴ Jenxyäwën këxm ojts Abel jäweenë oy wintsëjkën Dios tmo'oy. Nits Caín yëk win näjxy Jets Abel tnäspäjt ëëy jets yëk ni kepxy yëk ni mätyä'äky tso je tëy wä'äts tyu yo'ojy, Oy je Dios nyikäpxë nyimätyäjkë ku je wintsëjkën tkëmooy. Jenxyäwën këxm tse näy nyäjmë Abel jyäk käpx ädëjtxy oyëm y'ity të jyä ooknë. ⁵ Jenxyäwën këxm Enoc pyutëjky jets ke ookën t'ixt. Ke je yëk päjty tikëx ku Dios je kojn jëj kë nä je nijäwë y'ity ku täjot kuj täjkëp je Dios. ⁶ Ku jenxyäwën kyäti it t tsip tse jets xtäjotkujkët. Je ku nixyën je pyäät etyë pëm pën je Dios pyäniky xpy tyëy jyäwëp tse Dios jyukyë jets jäweenë këxm äm jyu' uny tmo'oy pën ixtä yëp. ⁷ Jenxyäwën këxm Noé ku kexy myëk mooy mädi käyëk ixpnëm nits barco tyëk oy ëëy jeys myugu'uk tëjk pën myë tsën eepy tyëk mädä' äkt ku yä'ät näj tuuny näjts yä it naxwiiny tyëk nikutujk ëëy jets kyudäkoyty näjts tpäjty tëy äjtën wä'äts äjtën nixyën jenxyäwën tmëedë. ⁸ Jenxyäwën këxm, ku Dios wyäätsojë myädooy jets pyitsëemy jem it mädi jyeexyë kyuentëpeky py jets tmutän't pitsëem jem oyën tjäkänijäwë mä nyiky xy. ⁹ Jenxyäwën këxm jyuky y'ëëy tso'om wititpë jääy jem it jotm mädiwë y'ity të myëk täwin wänë. Jets Isaac mëët Jacob wit tëjk tätsën needyë tu'uk mädi myutän wempy mëët jädu'uk tso je të ayuujk t'yeky. ¹⁰ Jets je y'ity y'ixpy mädiwë jw wyinkujky je käjp tso txyoontäjký Dios je käjp yëk oy ëëy mädi këm yëk ni oy ëëy. ¹¹ Jenxyäwën këxm oyëm y'ity unäjn tkäkpäaty jets ojts yëk mo'oy vntso unäjn tpäät oyëm y'ity të jyämë jääy eenyë ku je tëy jyäw ëëy pën nä ayuujk mo'yë. ¹² Yä'ät yä'äy tyëjk mädi jä ko ookp nits jedë kyextë mädi nä kiejx jë'ëkp TSOOM MÄTSÄÄ MÄDI JEM TSÄPWINM MÄY NYEXY NÄ TSOOM PU'NÄJX OOKY JEM MÄÄXY NYË WÄÄM MÄDI KÄMÄYËM JETS NMÄTXYOOKËXËN. ¹³ Jenxyäwën këxm je nidukëyë ojts y'ooktë näy jyem y'ity tkäkuentëpëktë mädi yëktäwin wään eedyë. Jäkem ojts jeyë tmëj ixtë nä wyäntë jets wititpë jääy jedë jets të jem it yëk kex pitsëmnë. ¹⁴ Tikëx je mädi nä wäntëp je it tse y'ixtaadyëp mä kyejx jëktë. ¹⁵ Pën jedë jeyë jyeexyë pyäwin mäy it tēp mä käjp ojts txyoontë ojts je jyeexyë tpäät të tso wyimpt tēt jädukyäjä. ¹⁶ Je y'ity jyup ixtëp jäweenë oy mä kyejx jëk të yë tse mädi jem tsäp këxm. Ke tse Dios kyutso'oy etyë ku je tDios jäwädë tikëx je ku të je käjp tyëk ni oyë mä je jyädä'äktët. ¹⁷ Jenxyäwën këxm je Abraham ku ojts yëk winmäny ixý ojts tkëyëky Isaac tugëm je y'ity y'uunk mädi kyëyäk je mädi y'ity të kuentëpeky mädi yëk täwin wän ëëy. ¹⁸ Abraham je mädi nä yëk nëjm ääy: Isaac këxm niky xy mnäskexë yëk wää tsoy. ¹⁹ Abrahäm twinjäw ëëy jets mäyëp je Dios jets tyëk putë'ëkt jädukyäjä Isaac oyëm té wyenë jyä ooknë ku nä nkäpxën toom je yëk ixý jem je jädukyäjä ojts tkuentëpeky. ²⁰ Jenxyäwën këxm tse näy nyäjmë mädi mimp kidäkp ku Isaac kunukxën tmooy Jacob ëët Esau. ²¹ Jenxyäwën këxm je ku Jacob ku y'ity y'ookwänë tu'uk tu'uk José myäjn tkëmojy jyäay kunukxën Jacob mëj pëk täjkën tmooy nyäy äkuxyë mäwäät tyäjk y'ätuky. ²² Jenxyäwën këxm tse ku José ku y'ity y'ookwänë ojts je tkepky ku Israel y'uunk tëjk wyenë jep pyitsëmtë Egipto nits pyäjk wyenë yëk päkeny. ²³ Jenxyäwën këxm Moises ku kyejxy jets tuwëëk po'o yëk yujtxy tyeety yujtsë Tikëx ku oynyexy je mixy t'ixtë. Ke niwintsën pyäwään tsëjkë jyeedyë. ²⁴ Jenxyäwën këxm je Moises ku y'ity të yeeknë ke tkupëjky jets Fraon nyëxy je tyäak eepy. ²⁵ Ojts je twin'ixy tmët äyo'ot Dios kyäjp mä jyeexyë weenë jeyë täjotkujk tä'äky täkoony. ²⁶ Ojts je twin mäy pyäaty ti ätujukën yëk pätp ku Cristo yëk päniky xy jäweenë mä mëk äjtën ke je myädä'äky mädi jep Egipto jem je y'ity të wyiin tkexy mä je juuny. ²⁷ Jenxyäwën këxm kyejky jep Egipto ku ke niwintsën y'ätsëjk äjtë Tikëx ku nä tmuten ääy toom je jyeexyë t'ixy mädi käyëk ixpät. ²⁸ Jenxyäwën këxm je ämäay xyëew t'ämäay ëëy jets ku néjpy yëk xit weky xy jets mädi je yëk kudäkoy kyexpy je koop uunk jets israelitas kyoop uunk tëjk ntso jyät të. ²⁹ Jenxyäwën këxm je nyäxtë tsäpts mäaxy nyë jotm toom jyeexyë të'ëts näxkëxm ku näj Egipcios tëjk jyä näxwäntë ojts jem yëk ku uk näxkexy. ³⁰ Jenxyäwën këxm nä jäjty ku Jericó nyipots je tity kyidää këjxy ku y'ity të yëk niwitivity wixtujk xëew. ³¹ Jenxyäwën këxm Rahab mädi nätyojkëp kipxy tkämët ooky mädi kämädoodep. ³² Ntso ëts njäkwä'änt jäk kä ti itp je tyempë nits nkepky nikäpx këxt Gedeon, Barac, Sanson Jeftë David Samuel mëët profetas. ³³ Jenxyäwën këxm tmumädäktë kutuk täjkën nits tëy tyuntë näjts tkuentëpëktë mädi y'ity të yëk täwinwänedë ojts tsutspë tänë'ëk y'äaw tyëk mëkë kyëjxëdë. ³⁴ Jëen myëk äjtën t'yëk ojk jeedyë, mädi y'ity pä'am myëët të ojts je txyok këxtë. Mëk jety ojts wyimpitnëdë ku y'ity jem txyip tuntë nits wititpë tsiptumpëdë tyëk kudäkoydyë. ³⁵ Nits toxyëjk jädukyäjä tkuentëpëk kojme y'ookpë tëjk jyuky pyëjkën këxm jemtse mädi ojts yëktëj këxtë ku tkätsoktë jets yëk mäts tu'ut t jetse pyäät wäntëp oy juky pyëjkën. ³⁶ Jemtse mädi yëk winmäany ixtë täxijkën këxm nits yëkwoptë jets yëktsumtë yëkpuxtëk pëmtë. ³⁷ Ojts je yëknäskätsë nits këkujk yëk tä jëj të kyëjxy jets tsujx këxm mädi ättsow jëëjp eepy y'ooktë Jets oveja mëët cabra y'äk je'ts nyädyäxoxëp ojts je yëk kex pitsëmtë wyenjät të yëkwen tuntë. ³⁸ Jets naxwiiny ku je y'ity je pyä'ät etyëdë ojts näxwimpätë'ëts ätum kopk jotm änk jety py o näy nyäjmë näx jut jety py. ³⁹ Oyëm je jääy

nidukëyë Dios jyäyëknäjäxë jenxyäwën këxm ke tsë tkuentëpëktë mädi y'ijty të yëktäwin wänëdë.⁴⁰ Oynyexy je Dios xyëk ni oyë jyäyën jets ke je jeyë nyäkwä'äts jätët jets ke ëën méët.

Chapter 12

¹ Ku të nimäy nijaw eewyë xniwit näyën näj ntsoom mëj nexy yoots. Wents jākem tkexkējxyën tukéyë mādi jemtxy mādi kāsip kāsip kāsū'ux ntākidājēm nits tākoony jetypy xyëk jājtën tudā'āky nyexy npujtën jets yā'āt tu'u mpānēkxën mādi ēdēm ixyā nwinkujky. ² Wen Jesus jye'e tkuentē tujn jāyën mādiwē tyëk tsoon tākp jets mādiwē tyëk ni oy eepy je jenxyāwën. Mādiwē ojts tpemy jotkujk ājtën je winkukm nits ojts jem nyexy tmutenāy kruz kāmēj kā je ojts txyotyun tjāwē nits ojts Dios teety txyënë tyājk pā'am ojts txyënë. ³ Nānyā xtāmu āixēt je mādi tēnāj tānāxtē tmutenē je mēk nexy ātujukēn je tākoowyē jāy jye nits ke m'am jotm mnukxtēt ni kādi jeeyē xtā'āmutsk kēt. ⁴ Kenēm miits māyēdē xwintsodēt xyëk 'ātuktēt je mtākoony nits ookēn ām mjā'āt tē. ⁵ Tē miits kje xjā'āy dyākoodyē ku iits myëk mukāpxtē ntsoo niteety y'uunk tmukepxy: UUNK IXYĀM ĒTS NWĀ'ĀNY KĀDI XKĀKUENTĒTUNTĒ JE NITEETY PYĀWĀĀN NIXKĀTĀNUKXT KU JE MTĀWINTSO'YĒ. ⁶ TIGĒX KU NITEETY KYĀPXTSOY PY JE PĒN TXYEKY PY JETS TYUK KUWETY PY PĒM PĒN KYUEN TĒ PEKY PY NĀ TSOOM KYĒM UUNK." ⁷ Mutenē miits āyoon nixkēm myēknēmē näj iits je Dios m' ixyē nixkēm unājnk ke unājnk kyā pēn ity pēn tyeety kāpāwānēp ⁸ Pēn ke ntso miits myëk nēmē nits nājyeyē pēn tso nidukēyē jāy jyāt tē nājts miits jānāyē mjukyē nimkā uunk jāw āt tēt. ⁹ Ojts ēdēm nmēēt ēyēn nteety yā nāxwiiny mādi ojts xkāpx tsoyēn jets nwintsējk ēyēmts je y'ijty ħKemtse ēēdēm xpājt ēyēn jāweenē mēk nmumādojēn je niteety mādi jāwēn kēxm nits njuky ēyēn? ¹⁰ Tikēx ku ēēdēm nteety weenē jāyē xpāwāānyēn tsoom je t'ixtē tnijāwēdē. Nits jādukwiin Dios kēm tyumpy nits ntāoy ēyēn nits nijaw ēyēn ntso wyā'āts ājt nmēēt ēyēn. ¹¹ Niti kāpx tsoyēn jotkuk xkākuentēpēkt ku myëk kāpx tsooy ty yëkxon mēk nexy xtā'āyoy nit nēm̄ts je myāyē myējē tudā'āky ājt mādiwē tēy wā'āts jedē mādi nā yëk tā'āwāntē nits tjāt t. ¹² Nājts yëkmēk pēktē miits mkē'ē mādiwē tē y'āmutskē kyēxnē mēdē mkox mādiwē āmutsk. ¹³ Yëk tēwdē miits tu'u mā mtu yoy wyā'āny pēn jem pāk mā'āt jets ke mpākwiit jets tsookptse mteky. ¹⁴ Ixtādē jotkujk ājtën nidukēyē nā nyājmē wā'āts ājtën pēn kets nipēnts je wintsēn tkāixt. ¹⁵ Nāy ixytēdē yëkxon nits nipēn kyāti ijtyxyēt Dios kyunukxën. Nikēn kātājotkuj ājt tkyā'āats ke'kt nits kyejx jē'ēkt ātsijpēn. Jets ke nimāy tāpāt kēxt. ¹⁶ Nāy ixytēdē miits yëkxon kādi nā'yē mtsēēny myuktē ok kāoy mjāyē tsoom Esaū jyuky ēēy pēn takāāny kyēxm ojts tooky ku y'ijty kyoop uunkē. ¹⁷ Tikēx mnijaw eedyēp miits je ko y'ijty tjā' ok tsoknē nits kunukxën yëk mo'ot kets ojts y'ok yëk kupēknē ke ojts y'okti'itnē jādukyājē winmāyēm pijtën oyēm ojts tjā'oktsoknē. ¹⁸ Tikēx ku je mits kopk xmu'āwinkonē mādiwē yëktonmātsp tu'uk je kopk mā jem jēēn yem jē'ēky mā wejn jety jyā'jy mēēt mēk nexy tupoj. ¹⁹ Nits miits nāy jyem mkāmintē ku tukyājē xujx yā'āxy nije āyuujk miits tē xkānimintē kyāpx ku āmādwē tējk nyukxtā'āktē jets nitu'uk āyuujk kyāoy yëktāmukāpx nēt. ²⁰ Ku jedē ke ojts tmutenē mādiwē ojts yëktāpāwā'āny: "KU JEM TU'UK TĀNĒ'ĒK KOPK TPĀĀTY, NĀSKĀTXY TSE Y'OOKT." ²¹ Ātsēkē nexy ojts visión t'ixy nits Moises wyāāny: "YĒKXON ĒTS NTSĒJKĒ NYĀJXY NITS PUMĀ ĒTS NWINMĀĀNY JYĀJTY." ²² Nits jem it miits tē mintē Monte de Sion mā jem jyuky Dios kyājp mā jem decenas de millares angeles xyēētuntē. ²³ Jem miits m'yoymyuktē mā koop uunk mādi jem kēx jā'āy itp jem tsāpjotm miits tē Dios xznimintē je mādi nidukēyē xtēy tyun wānyēm mādi tēy wā'āts tē jyukyēdē je jyāwēn mādi tē nyi oyē. ²⁴ Miits tē Jesus xnimintē mādiwē nām wāntā'āky kyējēm eepy je nējpy mādi yëkxiwāx jāweenē mēj je kyepxy nits Abel nyējpy yëk winājxē. ²⁵ Nākyuwijy ātēdē kādim miits je xkākupēktē mādiwē kāpxp. Ku jedē ke ojts kye'ektē ku ke ojts tkupēktē ku mēk jyāyëk nēm āy jem nāxkēxm ketse xmāyēn jets nkukejkēn ku ēēn njākuyoy kyejk wāānēn mādiwē jem xnēm jāyēm jem tsāpjotm. ²⁶ Ku ojts ātsujky kyepxy nits it nāxwiiny xyin kējxy. Nits ixyām tē je nā ye'eny jets xtāwin wāā ēyēn: JĀDUKYĀJĒ ĒTS NIKY XY NYĒK XINKEXY KE'TS JEYĒ Y'OKNA "XWIN EENYĒT MĒĒT JE TSĀPWINM. ²⁷ Yā'āt ayuujk: "TUKYĀJĒ XĒJEYĒ." Nā t'āyuujkē nits yëk kēynyākēxp tukēyē mādiwē xinkēxp jetse mādiwē nā oy ēēy jets mādiwē kā ximp je'ts xēmē kēxm. ²⁸ Kots nā xkuentēpēkt kutuk tājk mādi tukyē itp wen tmējpek tājkyēn nājts je Dios nmēj pēk tājkēn wintsējkēn kēxm nits tsējkēn kēxm. ²⁹ Tikēx ku ēdēm Dios je jēēn je mādi yëktoy dyākoopy.

Chapter 13

¹ Mäts tu't të wen je tje jë ku nmugu'ktëjk tsojkén tu'uk jäduuk tmëedët. ² Kadiim xjääy dyäkoodyë jets jääy xyëk määk täntët ku je nã tuntë jem tse nidukén tyëk määk täntëp angeles jets ni ke tnijawëdë. ³ Jääy myetstë miits puxtëk jäädyë jye tsoom je jyeexyë kipxy xmet puxtëk tsëenëdë mjääy myets tēp miits jedë pēn je yëk wentuntēp tsoom miits jyeexyë jem nyikëxm jyukyëdë. ⁴ Jets tukëyë ämetsk tsënëäny yëk wintsëkët ämetsk jäädyë wä'äts tse y'it t myäwejt Dios je wyenë téy tyujnëdēp madi nã yë tsë needyëp ke y'äjäy myukyëdë o ku ämetsk jääy tmëtwitit madi kyämët ämetsk tsëneepy. ⁵ Kadi kyo yë meeny t'ätseky jyä'äy äjtēn kéxm. Täjotkujk tä'äktë miits je pēn ti jem mëet të tikëx ku të kēm Dios ye'eny: "NIJUNË ËTS MITS NKÄMÄTS TU'UT NIN KÄ NI KE'EKT ËTS MITS." ⁶ WEN TJOTKUJK TÄJKYËN NITS NWÄNËN: YË WINTSËN ËTS XPUTËJK EEPY NINKÄ TSËKËT ËTS ¿TSO ËTS JE YÄ'ÄY TYËJK JÄÄY XTUN'T?" ⁷ Kuentë tuntë tso je madi wintuwëjk äjtēn myutuwëktēp jedë mäd Dios y'ääw y'äyuujk wänxëdë äxtuktë tso je jyääy y'äjt tyëk näxtë panëkxtë nã tso jenxyäwën tmëedë. ⁸ Näy jye Jesucristo madi uxëj, ixyäm jets xëmëkëxm. ⁹ Jets kadi miits wijnk ixpëjkēn myëk tä'anëkxëdë nã je y'oyë ku ääw joojt myëk pëktë pä'ayoon këxm ke je takääny kyëxm yëktëy tyun't keje pyutëk etyë madi nã tkäjuky äjt eedyëp. ¹⁰ Jem ëen tu'uk yoxtäjk nmëet ëyēn pēn jep tuntēp tsäptiky py ke tse pyäät etyëdë jets kyäydyët. ¹¹ Tănë'ek nyëjpy takoon yje tyëk ookp jets jem yëk munikyxy wä'äts it jotm yäm nyikëjx tyoy jēn jety py jem tēkwimpy. ¹² Näy nyäjmë tse Jesus y'äyooy käjp tyëk äkaj jëxkepy näjts je käjp tyëk wä'äts jät t kyém nyëjpy kyëxm. ¹³ Wentse tmëet ëyēn tēkwimpy jets mpätëjkë jyäyēn txyotyūn. ¹⁴ Ke je mëj käjp yä tyi'ity madi itp kunexy yä itp madi ntuunēm wen t'ixtäyēn je mëj käjp madi winkomp. ¹⁵ Jekëxm näjts wen je itp wintsëjkēn këxm tmoyn je Dios je ëy je tēm madi äm pitsēmp madi ixkäjpxyëp xyëw. ¹⁶ Jets ke njääy dyäkoyn tso tu'uk jädu'uk nädyäputëjk ëyēn je wintsëjkēn je Dios y'oy jyäwë nyexpy. ¹⁷ Mäadowdë päwään pätekëdë wintuwëjk eewyë tikëx ku je m'alma wintuwëjk ätxyëdēp tsoom je madi nikxy tukëyë tkëyäk kexy mumadowdë miits wintuwëjk eewyë nits nã jotkujk tjäk tun ädëts t nits ke txyätxy tyäwinmäyty niti je xkäpäät tēt ku miits nã itp mjäwän it t. ¹⁸ Je äëts xnikunukx tä'äkt ke äëts ti nmäy ntäy tso äëts nmëedëdë nwinmää'ny jety py nã äëts ntseky njukyë wyä'any oy yëkxon tso tpääty. ¹⁹ Xyäm äts miits nkäpx putëkë y'ädëts tē jets nã xtun ädë'ëts t tso äts tsoj ampy nwimpit kojmet yä. ²⁰ Ixyäm je Dios jyotkujk täjkēn madi juky pyëjkēn ojken äkujky je oveja myë ixyitpë. Äen nwintsēn Jesus je nējpy madi xēmë këxm wäntä'äky eepy. ²¹ Je myëk ni oy äjtēp madi oy näjts txyojkēn yëk tujnēt wen je äen je xmoyn madi oy nyexy kejk jë'ëkp je wyinkukm. Jesucristo këxm madi je myëj äjtēn xëmëkëxm nits xëmëkëxm nämēm je. ²² Xyäm äts miits nkäpx putëkëdë jets xkuentë tuntët yë äyuujk madi äts miits ntämukäpxtēp madi äts tē weenē njä'äy. ²³ Nijawëdë ku äen nmugu'uk Timoteo tēje yëk mäts tu'uty pēn äts wyenë nmēt mimpy pēn wimpitp jetyë. ²⁴ Mukäpxtë wintuwëjk eewyë jets nidukëyë nidukëyë madi wä'äts tuyoydyëp. Madi jep Italia je miits mukäpxëdëp. ²⁵ Jem miits pä'ayoon mēt itëdët nidukëyë.

James

Chapter 1

¹ lolSantiago, tu'uk Dios tyumpe meet wyintsen Jesucristo, ma tii mak matsk kajp yo'oyakxte yes tyaky. ² tukexe milits jutkujk xwinma aytyej, miits muku'uk tējkte KU miits kawinēmpyë ätsjpēn xpä'ätej, ³ nijaw eepxey kumits myëk ixy mäwäjät mjantsxäwën jats tso mēk mtanët. ⁴ mäts tu'ut wa'an mtutäky y'äjtë tyëk pu'uky mtu'unk tsoyëk xon winmäämpyää, najts nitij mkati itxet. ⁵ pēn jam nitukēn tseky winjäw äjt tmëtët, ämätowtë Dios matii tukëyë yakypyë xo'on jam jotkujk tmooy winjäw äjtēn pēn amato jēp, pu'uky tsa Dios myojët. ⁶ jantsx jawën Këxm xämätotët, ka'a matsk winmääny mati'its matsk wiin wyinmääny naj tsa'a tsoom tu'uk mej pu'uky, pojkëxm, jats umyäjë myëpojpety. ⁷ pēn jamts wyinmääny kyatuuk muky ka'ats wyinmääyty jats kuentëpëkpja tidë wyintsēn ämätöy: ⁸ näjë tukë jääy ma tii matsk win mä'anyëj kääts tukyë tu'u tpänikx. I'm ⁹ muku'uk matii yëk äyowë juky eepyëj wa'ants taxont I'll kutej wyimpety ¹⁰ yë'ë muku'uk matii mēk jä'äy nyäxkëjxë, näj nikx y'ooky tsomë pëjy kam jotm ktëetsx. ¹¹ ku xëw pitsēmy jats jundx yäntääky, ujts txëk tēëtss, pëjy kyäänëj, jats kaa yokoykxanä näj nyaj mēk jäätyë yäätë tyunk jotm yamutsk eepyëj. ¹² kunukx ja xääy txëjk jääy yity ma tii myumä ixpë, nits nikx tkuentëpeky kyujanë matii juky äjtēn eepyëj, matii yëktäwi nwänëte matii yatsoktēp Dios. ¹³ nipēn tkänikäpxt junë yëkwinnääny ixt. kayë Dios twinmääny exen nijunë Dios kyäwin määny ixë kyäoywyë, kakēm Dios pēn. twinmääny ixë. ¹⁴ kēm näj jä'äy tsokte yëkwinnääny ixt, kunäj tatsoktë matii kä'oy jats näj tmuwitivity kya'oy tsojkēn. ¹⁵ nits nikx, kya'oywyinmääny nikajx knee, takö'ony tkuentëpëty ku takoon yë tē pu'uky ya'äknäxnë nits

ojkën täwätñe. ¹⁶ katii mnyäwin äënyëtë, miits mutuuk äyowë ¹⁷ tukëyë oywyintsëjkën jats tukëëyë oynyax wintsëjkën ma tii këxm kitäjkëp, jam te'ety äjäk niwintsën. ka näj ätyikatsx tso'om ä'ap tyikatsxy. ¹⁸ Dios ojts twin 'ixy jats äëny xmowärtsen juky äjtën y'ääw äyuujk këxm matii txëy ajt eepy, jats äën näj nmumatäjkën tsojk tso 'om tu'uk ujts tääm matii jawyin yaakojp jamnemts. jäyaak ooknëm. ²¹ mnijäu etyëp miitsëj miits äyowëmukuuktë. nitukëyë yäay tyëjk jäay pyäätatyë jatyë tmätoot tutääky kyäpxt ka'a jatyë yämpëkt. ²⁰ ku yä äy txëjk jäay yot ään kaatsë tu'untsxëit ma Dios tyey äjt. ¹⁹ ixyuup këx tukëyë matii ka wäats, täkoony jo'jty yë'e ka 'oywyë matii, umyäjë itëp, tutääky yëk xon xkventëpëkt ääw äyuujk jats myëkni oyätët, matii tukëyë mäxëp jats jawën tyëkmätääkt. ²² mumätowtë ääw äyuujk, kaniko xämätonäxtët katii miits këëm mnyawin äënyëtë. ²³ pëm pënts tiämätonaxp ääw äyuujk jats ka'a tuny näj kyaajx jeeky tso'om tu'uk yä'ay tyëjk jäay ma tii wyiin y'aw ixpy ixën jotypy. ²⁴ wyiin y ääw tixkëx ku nikxy tej tajtyäkoytjëxy tso tē yity kyeexëj. ²⁵ jatsë jäay matii yëkxün ylixpy kutujk mati oynyajx, kutujk matii xyeknwäjtën, jats näj tpänikx tmumättoyikaa jayë tmätöy jats tjätyäkoy ixäj yäaytyëjk jäay kunukxytsaitë pen tij tyuump. ²⁶ pën jam nitukën nyäyjaw atyë jats mäykyëxëpjaa, jato ka'a tyojts tixity, nikots yäaw jyojt twin äëny, najts nitij tyëyjawën kyäwääny. ²⁷ tēy jawën matii wäats najx nitij kã'oy äjtën ka kaj xëkp ënë Dios wyinkukm matii nteety y ëyëmi mputëjk ëyën ku'ooky yuunk, ku'oky toxytëj matii yëk äyow jatëp, najts këm nya ix'itëtë matii yäa kaoy naxwinkëjxy.

Chapter 2

¹ Mukuktëëktj, kë xtaoy jiauwét jë ja'ay je xëëwkëxm je jentxawën mati ätem nwintsen Jesucristo, nyiwintsën eepy je mäaten. ² Ku pän jiatjt mamiits mtuukmukën tpemy këë jënë mati tēkxp jets wiit tsu nex, nits atu'uk jiaty yaitiek ja'ay ayoop jets putymiët wiit. ³ Jets x'axtuky mati wiit xoox tsunex, jets xnëmjë: "tun mayiatj tsönë ya' maya' oy iitj" jets xnëmjë mati ayoop, "tënj mits jë" ok "Tsánj äts ntekiëy", ⁴ kë xtuntookt tey tiunën mamiits kem, jets mnakwinpity yik'kutukp mkaoy winmäny jotypy. ⁵ Matowt miits mukuk tēëky, ¿ke twinkony Dios ayoow miti ya naxwiny jets itjt mäk jaay jentxawën këxm jets kuent päktët je nitënayën mati yiktawinwan'ety mi t'atsoktëp? ⁶ Miits miktsotiuntëp je ayoow jaay ¿ke je miëk ja'ay mati mwentunëp, kä jë yëjë mati mpawitsëp kutuktaak epyj? ⁷ ¿Ke yë tka oy tyiy mäk ja'ay yë oy xëëw mati kexm jia watsoyt? ⁸ Jets ku mits xkuytiuny tieywi kutukj, nixkëm jiaawiety jëp jaywiëtj: "M'atsokp mukukj teekj ntsomj mits käm na txoky" oys xtuny. ⁹ Jets ku mits xta oy jiauwé mi na ja'ayty, takony mits mutëk epy, jatiëy ma kutujkj nixkëm yik jaay lokjpë. ¹⁰ Pän tmumato'op tukëy kutujkj, jets jem jatu'ukj mati tiakita'apy, miutakoy ptse tukëyë kutujkj. ¹¹ Dios mati waanj, "Ke mtoxtiëkj xiktikatst naina wiany "ke mikja'ay ioktj" jets ku kë mtoxtiëkj xja yik tikËtx, jets mikj ja'ay lokp, têts Dios kiutukj xwintakooy. ¹² Kapxts jets mumatow na ixkëm pän jiëxë yik tēy tiunwanë tsojk mayaas kutukj mati awats aten. ¹³ Ku je tēytiunën miiny määti niti paayoon pön pön tē kë piaayowt. Paayoon matakp ma tēyt'unën. ¹⁴ ¿Ti oy yaat, miits mukuk tēëky, ku pön yäny nits jem jentxawën tmëtj, jets je ke ti tiunk? ¿Yik matakëp je jientxawën? ¹⁵ Pön jem m'utxj ok mtsä kia'ityx wiit mëët kiayën iukën. ¹⁶ Nits tukën miits tnëmj: "N" kx jot'kujk, nayiajokxatë "Jets nakyyot kitakj" nits kë tjamo'oy mati jokaitxëp nyikëëx, ¿ti oy tsjë na? ¹⁷ Naina' mä tsjë jëntxwën käm, ku kë tmätë tunkj ookyj tsjë. ¹⁸ Jëts ko pön wiantj: "mits mät'eepy jentxawën nits äts nmää'tunkj" tuk ixk äts mjentxawën mi niti tiunkj nits äts mits ntok'ixt äts njentxawën määti äts ntunkj. ¹⁹ Miits mtëy jaweepy ku jem tu'ukem Dios naam tsje. Jets kiaoywyë tiëyjawëëpy tsje mëët nits wipipy. ²⁰ ¿Mnijawë wiëmpy mits kamatop yaytiekj kujentxawën miniti tiunk niti tsje kiawany? ²¹ Ke Abraham ätem nteety oy ots tatëny je tiunkj ku ots tkë'yeky Isaac, käm kuny jem potx kiëxm. ²² Mits m'ixp ko jentxawën tiuny ma tiunkj, jets tiunk kexm ots jientxawën tnapatë je txoken. ²³ Nits jaywiet ots kiuytiunye ku yäny "Abraham tēy jiauw aty Dios, nits yik matxojaay nixkëm tēy tiunën" nits Abraham ots yik tiij Dios miënamiaayëp. ²⁴ M'ixtëp miits ko tiunk këxm tu'uk yaytiëk ja'ay wiats jëty, ke jëyë jientxawën këxm. ²⁵ Nainamä ¿Ke Rahab je natiokëpj toxtiëkj ots waats ta tēny je tiunk, ku kuent pöky je ku këx jets tpakëx jatuk tuu? ²⁶ Nixkëm nikëx, wëkx määti jiauwën ooky tsje naina tsjë jentxawën ku wëkx määti tiunk ooky tsjë.

Chapter 3

¹ Ke miits nimayty mjatj yik'ixpäkpj, mukukj tēēkj, mnijaweepy kuxkuentē päktjt mā tēy tiunēn. ² Ku tukey ätem mati nta'awoputyēm maypietj tjē. Pōn pōn ke takitay iaw iayuuk, jets yaytiekj miti mutēy, mayēp nits tukeyē nyikāx t'ix'itjt. ³ Ixam ku atēm pāōmēm pu'ux cabayē iawakepy nats atēm xmumatujēn, jets lawitityt nyikēx. ⁴ Ixt nanya meet barco oyēm jia mānēxē jets yikyooyē māk pō jeets tok anēkx tuuk mutsk timē pōnma tyiknēkx wany mati tyk yoyp. ⁵ Naina tsje, toots piik winānēm yē jēm ma nikāx, oyem jiānājē mānēx t'akepx pōnti. Ixt mā nex yu'ukj t'yik toywieky yinēm jēēn tsuky. ⁶ Yē toots jēēn yē najna, ya naxwiny takony joty ku piemyē atēm nikāxm, jets tsotiump tikteny tukey nikāx nits tiktoywieky jēēnjem tu'am mati juky atēm eepy, nits kām niaktioy wieky jeep ayuun jēēn jotyp. ⁷ Tukēyē uts tanāky, mi kējk määjt, mi naxkex na piawitsēp mēēt maxnyētānēkj tē yē yunē jets te jaay tyikyunē. ⁸ Jets nipōn jaay kiamayē nits tyik yutj toots; ye tu'uk kaoy mati nipōn tkayik ni oyēt, uuts tmētē tsooy mati yik okpj. ⁹ Ntots kēxm atēm nmājāwatyēn ätem nwintsēn je niteety, nayjie ntaka oy tyiyēm yaytiekj jaay, mati na pīmēp nixkēmje Dios. ¹⁰ Nayē aaw tkapxp kunukxēn nits kaoytyijēn mukukteejk ke yat jiex nxajē. ¹¹ ¿Ok jē tuuk miux nēē mati txik je eepy xuukj nēē jets taam nēē?. ¹² Mukuk tēēky ¿tiēmāp tu'uk tsapj xiits aceitunas ok uva lats tēēmet tsapj xits? nikē miuty tamps nēē jets mēēt xuuk nēē. ¹³ ¿Pān jem ma miits ixpeky jets winjāweepy? wentsje ja'ay tiknikēx'jēky y'oywyē jiuky iatēn ma je tiunt mati naxkēx'iatēn mati mimp winawēm kāxm. ¹⁴ Pōn pōn tmēētj ampēkēn ta'amnēx meet tukēyē tnastsokj kiex iam jiotm, kat, mna miā pēktakyē nixka wināāntēt yē tiēyiatj. ¹⁵ Yaas kē yē wiyatj mati kēxm kitakp, yayē yē naxkēx ke wiats pojē mākuuy jiē. ¹⁶ Ma jem jiemē ampēken mēēt nastsokāāny mi kem jē jiemā jemts muntuunj atuken tumkaoy tsjem yik tumpj. ¹⁷ Jets wiyiatēn mati kēxm tuwekpj je waats, nits yuyē, atsokp, oy jiay, pa'ayoopnēx, oy tyēmā, ni pān ja'ay tka mā pēktaky, nits tieywē. ¹⁸ Jets tēēm mati teytiunen oy tsje nyipyj je kexm mati tuntēp y'oy atēn.

Chapter 4

¹ Mayë tsóony kënyäwyingjäw ajtën matii miits myëktsip jätëp ¿Kaye ² xka'oy wyinmanyëtë? Jamiits mnästsojk etyëp matii mjakämëtë, miits myëk ööktëp, xjäpäw i titët ni jupëts mkämäyët jats xmummätä'aktët. mnyäy otp mnatsiptujnëtëp mits, nay jamts miits xkäpätëj kumiits kä'a Dios x'amätowtë. ³ Mjämatotëp miits, ka'at miits xkuentëpëktë, ja'a miits mtsatsx ämatotëp matii käoy näj miits xtäpänëkxtë tso miits xnäs 'ajäwë xyëkfunkpä'atet. ⁴ ¿Miits kä'oy tyumpë tejktë! ¿kamiits xnijäwëtë ku miits x'oyjäwët ya näxwinkëjxy myetnyä myutsip äjtëp yëë Dios?näy mjä,jëm pën xyäjä näxwinkëjxy myëtnämyäwyäjnëp këëmts näj naj nyatyunë jats Dios myutsip nyëkxtë. ⁵ ¿tso miits wyinmanyëtë nitiyë xtiy kyäwä,'äny jäywyat kujap ya'any ku jawën ojts xpëktääjl jä'äxën,xku'ampëjky nits mëk näxy xtsoknäjxyën? ⁶ Dios éenz mëj pääyo'on xmöyëm, tso'om jap jäywyä yaany: Dios wyiotso'opy ja matti mëjkëxm nyayjäw äjtëp, käjanaxy tsa tmoxoy pä'ayoon matti näxkëjxy wyinm'däny. ⁷ Winkunëkxtë Dios,wintsowtë mëjtuujy nitsë kyä'ak ma miits jäm. ⁸ Muwikönëte Dios, nits Dios muwinkon atët yët wäätstëmkëë, miits takoywyajä'ätyë, yëk wä'ätstë m'ääwmjo'ujt, miits matii matsk wiän jyäwën. ⁹ Yëk äyow mnyäpyëktäkëtëk, niwinmäykyitäkytë yä'axtë. xëkwintpit mxijkën tsxatswinmääny jats mjutkuj tajkën määyen täjën. ¹⁰ Näknyäx Këjxy ajtë Dios wyinku'jky, ja'ats myëk tëkyuk ätët. ¹¹ katii mnyäkä'oytyi jëtë tu'uk atu'uk miits muku'uk tējktë pën jām tuuls jāā myuku'uk tjākāoytyijp jam myuku'uk tjätëy tyunyë, kutujk tsa myutsip eepyë jats Dios tsaanäjä nyaj kyutujk txëtyu'ujnjaapy. pëm mits mtëytyumpy kutujk, kaats mits wyenë kutujk xmumätoy, näjäkyajxëkne tso'om mits jëxi xëkutukpë. ¹² Tu'uk ja matti yakypj kutujk jats matii yëkutukp, Dios matii mäxkyëxëp tso yëkmätäktë o txëkutäkoyty. ¿pën mits kumiits xtëytyuny muku'uk matii mtëkpääjy tsëna'apy? ¹³ Mätowtë, miitstë matii wäntëpi ixyäm ok äwom ëtëm neqxën mej käjp jutm jats jam njämëyën tuk jumëjt n'atojkën najts mpäjtën winpajtën. ¹⁴ ¿tintänijaw ëyëm tij nikx jawom tyunyë? puntsowyenë mjuky ajt y'ixë ? naj mits mka'xëeky tso'om it yo'otsxëj y'iskajxëëky waanë nits tyäkoy kyëxkojmë. ¹⁵ najts miits jyexë wääntë pën wintsën näj yëk jatypy ëtëm njuky äjtën jats ëtëm mtunëm yäät ok xiit. ¹⁶ Jamts ka'a xtunwääny matii jëxë mtuntëp kunäjä njäkätunën katsxë y'ojxë. ¹⁷ akëxmts'a, pëm pën nyijäw eepy matii oy jats ka'a tuny; täko'onysaa.

Chapter 5

¹ Mintë ixam, miits mäkjaay tiëekj, yaxt mäkneex ku ayoon mta miny. ² Miits mak jaay iat të piutsnë jets mwiit të kaywyë tkeepj käxnj. ³ Miits puts meny mëet poopj mëen ke iuktsowatnë jets yë puxtowë mnikapxëp mnimatiakëp miits. jets mikëxët mnikëx n'ixkëm jëen. Miits të xik mayë të mäkjaay iatj yaat ixookj xëew. ⁴ Ixt je jiuny mati yik yutëp jets tkonmukp tëem jëem mnaxkëxm, mati kenem mujuytiëp, yaxtëptsje mak nëx jets yaxën mati päkmukt mniip têts wintsën tmatoy mati tsiptump akukjm. ⁵ Mits të mjukyët oy tsu ya naxkëx jets të mnay loyj'awë nyëxë miits këm. Miits të mjoj xik yekpetjt jets yë xëew ma m'ookën. Fë ⁶ xwentuntë nits xikooktj ya'aytiëk jaay mati waats mati ka wintsoopj. ⁷ It't yuy, mukukt, konëm wintsën wimpit't, nixkem kamtumpj t'aix tëem mati tsowatp naxkëx t'aix tutaky nyex komëm tu mint tsookj ok tanë. ⁸ Miits naima mitij tutaky; yiknioyë m'aaw mjoj, ku je winpitën je wintsën tsokj jëë. ⁹ Kati ti xkaoyjiaw, mukukti, tu'uk ja nitukj, jets ke mik tey tiuntët. Ixt yik'kutukp ixë tëëk atsumk ay tiënë. ¹⁰ Ko ixpeetj mukukj, iayon jets yuyiat je akapxp mati, kapxt wintsën xëew këxm. ¹¹ Ixt atëm ntiyëm matijem it itëpj "kunukx". Mits te xmatowt je jon yuiatj, mnijaweetyp je wmtsën txokën mÄtjob, tso je wintsën mä nëx ayowë ixën, jets paayoon tmëtj. ¹² Tukey, mukukj tëëkj, katim ti xwantakjt nitsapjotm ni ya naxkëx, niti jatu'uk xkawantakjt. Ku wänt na ayuukëp tsje na jets "kë" ayuukepjtse kë jets kati mkay ma teytiunën. ¹³ ¿Jem ma miits nituken layoy? Wen t'nukxtaky ¿Jem nitu'ukën jiotjkukj? Wen t'äay. ¹⁴ ¿Jem ma miits nitukën piekyë? wën twatsoy. Maja'ay tiëky mati tsap tikypj nits majaaytiëkj. Kiunukxtakët, tiajaxët on wintsën xëew këxm. ¹⁵ Jets nukxtaken miti jentxawen kexm tyikniwatst, je ja'ay mati p"këp, nits wintsën yiktenkiuk atët. Pön je jaay të takony tuny, Dios jemexxtukëpj. ¹⁶ Nits, xkapxnaxt't mtakony tuukj ja ni tuky nits mnakiunukxtakët tuuk ja nituk, nats mtsokjt't. Je niukxtakën je watstump yik jë'epy mä matakën. ¹⁷ Elias ity yaytiëkj naina winmany nixkem atëm. Je niukxtaky mäkneex nits ke tiutj, nits ke tiuy naxkëx tuwëëkj jumät jatutukj poo. ¹⁸ Nits jatukyaj niukxtakomë Elias, nits tsap win tiknaxkitakom tuu ya naxkëx jatsnaxkëx jië kiom tëem. ¹⁹ Mukuktj ku nitukën miits mtutakoyty ma tieyatën. Jets nitukën t'as wawimpity. ²⁰ Nijaw të pön tuwaweepy je takoywy jaay jets tikpitesmy ma kiaoy tivi

1 Peter

Chapter 1

¹ Pedro Jesucristo je tu'uk y'apostol je wijnk madi y'ijtytë yoywyakx këxtë, madi të yëk win ixtë yëkwinkontë, nidukëyë jem Ponto, Galacia Capadocia, Asia, mëet Bitania, ² naj tso'om je Dios madi niteety nyijaw'äjtën ku wa 'tsjääwën këxm je wä'ts äjtën yëkuentëpeky ku Jesucristo yëkmumädoy ku nyëjpy wyitsu'ny wyita'xy. Jem miits je mët itëdët oy äjtën mäyëp mëjëp jem jotkujk täjkën. ³ Je wintsën madi niteety ëen Jesucristo kunukxy je y'it. Myëj pä'äyon këxm, näjts je të x moyën tso jädukyajë näm juky äjt mpätso'n täjkën jets jem nwinmä'ny nkejxën jets nijunë nkämët näwyäxkën ku Jesucristo ojts jyuky pyëky adukyajë o'kën agukm tso tukyë tmët it madi nijunë känäxp, ⁴ madi kaputy pyetp jets madi nijunë kätäkoypy. jem je y'aixnë jem tsapjotm madi më'äjtën. ⁵ Dios myëk äjtën këxm myëk ixity ku jenxyäwën këxm je mädäjkën yëkpäät madi jep të nyi oyë. ⁶ Täjotkujk tä'ktë miits yä'ät oyëm ixym yëk'äyow mnyäy jyaw atyëdë ku mäynyexy ätujkën xtänäxtë. ⁷ Yë'tsa jets miits mjenxyäwën myëk ixëdët je jyenxyäwën madi jäwën öynyexy yëk eep nexy ke ja oro madi këxp tákoypy ku yëk ixy jenxyäwën jakëx jep jën jetyty nyexy jets jenxyawën këxm yëkpäät ëy, mëj äjtën mëet wintsëjk äjtën ku Jesucristo naj nyik kejx jëk't. ⁸ Kanëm miits je x'ixtë, jets mtsoktëp miits je. Ka miits je ixym x'ixpäät të, mtëy jyaw eedyëpts miits je jets jotkujknexy miits ka yëkpääty tso yëknikä madi ujts nexy mëj'äjtën. ⁹ Je miits xyäm mkuentëpëktëp ntso mjenxyäwën m'alma myädäjkën. ¹⁰ Äkäpxpë'tëjk t'ixtadyë jets ojts tyëktëë mpit të yä'ät mädäjkën je gracia madi miits wyenë mje eedyëp. ¹¹ Ojts je näy nyäj t'ixtädë jets tnijawëdët ti mädäjkën je mim'p ojts je näy nyaj t'ixtä'dë jets tnijawëdët ku Cristo jyawën kyep'xy ku yëkmukapx'të yë y'ijty näy yäm y'ijty twäjnë tso y'ijty Cristo y'äyow wä'äny jets mëj'äjtën madi wyenë panëxkëp. ¹² Äkäpx pëtëjk ojts wyänxyëdë ku y'ijty yä'ät näy tujnëdë ka jets këm jyedë miits je mjedë yä'ät mätyä'äky jekëxm madi tyëk jä'dëp oy'äaw äyujk mä yä miits jäwën këxm madi tsäpjtömm mim'p kidäkp yë madi anges näy nyäj je tsoktëp jyeexyë yëkwäjnëdë. ¹³ Nadiatsum tsëkxëdë ëen nwinjäw'ëny wijy mnyäpyëktäkëdët näj je wyinmä'äny. Tukwinma ny miits jem m'it tët mä'äm gracia madi jem jädä'mp ma'm miits jets xnijawëdët Jesucristo jya'. ¹⁴ Tso'm unä'nk un'ktë madi mädodëp jets ke je t'oktunëdët madi y'ijty tsoktëp ku y'ijty känëm tnijawë. ¹⁵ Wä'äts je madi miits të wäätsoyëdë näy nyiäjts miits wä'ts mnyäk 'itëdët mjuky äjtën jot'm. ¹⁶ Tikëx je ku jepnäy jäywyety y'ity: "WÄTS MIITS MNYÄKY ITËDËT TIGËX JE KU WÄ'ÄTS

ËTS”.¹⁷ Ku miits je nä xtijtë “niteety” mädi wenënä tyëtytiumpy ntso tu’uk jädu’uk jää tyiuny, moydyëptse miits wintsëj’kën ku naj tyempë nyexy.¹⁸ Wá’ts miits xnijäwëdë ku je ke y’oro ke pliätä je mädi näxp këxp ku miits näj mjääyëdë tso’om mädi käwiyj jets náj m’ädëstë tso’om miits të mteety xäätyäjnëdë wyinma’ny.¹⁹ Cristo nyëj’py mädi oynyexy yëk eep nexy tso’m tu’uk borrego u’nk wä’ts nexy.²⁰ Cristo ojts yëkwín’ixy näy jyem y’ijty it näxwiiny kyäyëkpemy kyäyëkojy jets ixyäm má tyempë kyëxwänë të miits je yá xnijäwëdë.²¹ Jekëxm miits të Dios xtëyjiawëdë mädi ojts Dios tyëk juky pyeky ojkën agukm madi ojts mo’oy mëj’äjtën tso Dios wyinkukm jup’ixën jenxyäwën tukyë y’it.²² Miits m’alma ojts xyëkwä’tstë ku miits tyëj’äjtën xnumäadowdë jākëxm mädi tyëywë tsojkën mädi niteety jya’eepy nájts mnyätsyiokëdët tu’uk jänidu’uk je tyëwyë tsojkën këxm mädi äm jotm tsoomp.²³ Të miits jädukyäjä mkextikätstë ke je tëm’t madi këxp täkoypy je tëm’t madi nijunë kyäkexy kyätäkoy je juky ääw ayuujk mädi Dios je nyitany.²⁴ “TIGËX JE KU NIKËJX NÄ YË TSOOM TU’UK UJTS JETS MYËJ ÄJTËN NÄ TSO ’OMTU’UK UTS PËJY KYÄ’NË,²⁵ JETS WINTSËN Y’ÄÄW AYUUIJK XËMË KËXM JE Y’ITY”. yë tse kexy eepy mädi miits myëkwäjnedyë tso’om ääw ayuujk.

Chapter 2

¹ Jëkonkëxtë madi käoy, win'ë nën kätsoty'n jets niwämpejtën. ² Naj miits mnyäk kyejx jëkëdët tso'om una'nk unk'të kex'pnëm wä'ts leche je txiekypy madi jäwën këxm tso miits myeektët mädäjkën këxm, ³ Pëntë miits je x'ixy xnijawë ku je wintsën oyjyääy je. ⁴ Nimintë yë madi juky txiä eedyëp madi të jääy kyätsekyë jets madi të Dios wyin'ixyë tsowät tęp ja je wyinkukm. ⁵ Juky txiä miits näynyäjmë madi jem oy eepy jets tyun't jäwën tēj k nāj tso'om tu'uk sacerdocio jets tmo't wintsëjkën madi jäwën këxm madi Dios kyuentëpëkp Cristo Jesus këxm. ⁶ Nāj jāywyet ye'eny, "IX IXYÄ ÈTS TSÄ MPÈKTÄ'ÄKY MÄDI MÈK IT'P MÄ TXIONTÄ'ÄKY MÄDI TÈ YÈKWIN'IXY JETS MÄDI OY YÈK EEP. PÈN JE TYÈYJYÄW EEDYÈP KE TSA TSO TYUN JOTM TYÄNTÈT." ⁷ Nājts miits je xwintsëjkën ku miits je dë xtëyjjawëdë. Jets, JE TSÄ MÄDI OJTS TKÄYÈKTUNTÈ TÈK KOJPÈ TÈJK YÈTSÈ TÈJ JÄWYIIN TYUN'K PÄ 'ÄTY MÄ JEM PETXY NYÄWYÄDYÈ", ⁸ "NÄYNYÄJMÈ TSO'OM TU'UK TSÄ MÄDI YÈK KIDÄÄP NÄYNYÄJ TSO'OM TU'UK TSÄTEETY JUNE'XY MÄDI YÈKTÄKIDÄÄP". Tyä äwop put tęp jedë ku ääw äyuujk tkämumäadowdë je madi näy nyäjmë ojts jyäyëkwäjnëdë. ⁹ Jets miits tso'om mtu'kjääyëdë miits tyëywyë sacerdocio tu'uk wä'äts käjp tu'uk je madi jem Dios myëet madi miits mnikäpxtëp mnimätyäktëp madi ojts nāj tuny oy yëk eep ku äkotxyë tujpy myëk pitsëjmë jets äj'jk ätu'jy myëknäJ xëdë. ¹⁰ Tu'kyäjä ke miits y'ijty mjäyëdë jets ixym Dios teety jyääy miits ke miits ojts xkuentëpëktë pä'äyo'n. ¹¹ Të myëktsok'të wink jääy èts miits nkuxëwë jets wititpë jääy kadi xnästsokëdë madi takony eepy ku miits je m'alma xmët nyätxyiptunyëdë ¹² Oy miits mjääyëdët opyënë jääy y'ägujky oyëm nāj mjänikäpxëdët tso miits të jyexyë xtuntë madi käoy myëjpëktäktëp tsë wyenë Dios teety ku je xëw nikxy tpääty má nikxy myiny ku naj m'ixëdët m'axtukëdët ku oy mjääyëdë. ¹³ Jets wintsën këxm jääy tukëyë kyutujk xmumädojët o näynyäjmë niwintsën madi nimëj tum'p. ¹⁴ Oyëm je gobernadores yëkpäxëxtë jets tcastigëtun't käoyjyääy tyëjktë jets tmëjpëktäktët je madi oy tuntëp. ¹⁵ Na Dios tsyojkën ku yëktuny madi oy ämeny'äyëts mtä'nt ku jääy kyäpxtë mummy kyuwäjk jets ke twinjäwëdë. ¹⁶ Tso'm jääy madi metxy käit'p ku miits metxy mkäit të ke txyë xyëktunk päät tët jets mtäko'ny xtäyu'tstët nāj miits m'it tso miits Dios xtujnëdë. ¹⁷ Nidukëyë miits jääy xwintsëkëdët ätsoktë miits mnyämyäyëdët Dios xtsëget wintsën xwintsëgët. ¹⁸ Tumpë tējktë wintsë'këdë päwä'an pätkëdë miits wintsën ke miits yë jeyë nā'xtujnëdët wintsën madi oyjyääy tudä'ky näy nyäJ xtujnëdët madi käoyjyääy. ¹⁹ Yëk oy jyäw eepy je ku nidukën tku'äyowë ku tkuw ety madi të t'jägätuny je wyinmäny kyëxm Dios wyinkukm. ²⁰ ¿Nixyën mädä'ky ku mpeky tyiuny jets castigo xkuentëpeky? Pën oy'ts miits je tukëyë të xtuny nits m'äyoy ku castigo xkuentëpeky yëk oy jyäw eepy ts Dos wyinkukm. ²¹ Yë miits të myëktä niwätsowë Cristo ojts mku äyow etyë nājts ixpëjt tyëktäany jets näy nyäJ xpänëkx't. ²² Ni madi takö'ny je ojts tkätu'ny ni ë'näjk kyäpitsëemy y'äwäk äm. ²³ Ku ojts käoy tyijën jyäyëktä mukepxy ke ojts ixojk tkäoy tyijy. Ku je ojts y'äyoy kets je pën tnëjm'ääy jets tyuku wetp je nāj je ojts nyäkyë yëkyë tso'om madi tēy tyum'p tēy wä'ts. ²⁴ Jekëm ojts tpätsemy nyikëxm èen ntäko'ony jets kepy kyëxm tyëk jä'ty jets ke èen jep n'ok ijtnäyën mä takö'ny jets èen madi oy madi nājts tēy nāj njuky èyën ku je ojts txyätsë kyexy tyä'okë kyexy nyikëjxy nājts ojts tsojkën nājxën ojts xkuentëpëktë. ²⁵ Nāj miits nidukëyë tso'om borrego madi të yoyäxk këxtë yoymyintë yoy xyëptë têts je jädukyäjä tniwimpit të y'ixpë jets madi y'alma ixy ijt xëdëp.

Chapter 3

¹ Nájts miits toxytjéktë mädi ämetsk tsenedyëp päwä'n pätëkëdë mniyäjydyë pën jemtse nidugën mädi ääw ayuujk tkämumädodëp pëntso miits mtoxytjéjk jyäyëdë nájts jedë niti ayuujk je kyäyëkmo'dët, ² Tigëx të jäwyenë náj myëk ixy tso oy mjäyë jets náj këm t'oyjyāwëdët. ³ Ke miits adorno xpëm këxtët ke mëkjety wäy xwo'këxtët ke näntsëm xpëmkëxtët mädi oro näy nyäjmë wit mädi oy eep nëm. ⁴ Mädi je tsojkëp jo'jt mädi wä'äts mädi jäwën myëët tudä'äky näxkëjxy mädi oynyexy mädi tsowätp Dios wyinkukm. ⁵ Toxytjéjk mädi wä'äts näky ijtëdëp náj tse nyäxyexyëdë Dios wyinkukm jedë wyimä'äny tkëxtë je tse mädi nyiyä'äy pyäwäm pätëjk eedyë. ⁶ Nä je Sara nyiyä'äy tpäwäm pätëjk ëëy ku ojts tnëjmë wintsën miits je mnëëx äjtëdëp pën mtuntëp miits je mädi oy pën ke miits m'atsë'k etyëdë ätsijpën. ⁷ Näy nyäj miits yä'äy tyëjktë mädi ämetsk nájts miits mtoxytjéjk xmëtsënëdët tso miits xnijäwë ku toxytjéjk ämutsk jë náj miits je x'ixtët tso'om mugu'uk mädi juky äjt të rewgalö mo'yë ku miits náj xtun'tët nájts mnukxtäjkën ke ätujkën tpäät. ⁸ Nájts miits nidukëyë pä'äyo'n xmëdëdët náj mtudäkyëdët tso 'om mtu'kjäyëdë tudä'ky mjo'jt të jets näxkëjxytë winmä'ny. ⁹ Kádi miits náj mnyämyu wimpityëdë oy käoy kädi náj mnyämyu wimpityëdë pën jem të myëk mukäpxtäkydyë je miits mtänikäpx'p mädi oy tigëx ku je miits të myëktä niwätsowëdë jets miits kunukxën xkuentëpëktët. ¹⁰ PËN JUKY Y'ÄJT Y'ÄTSOKWEPY JETS JE XËËW Y'IXWEMPY MADI OY KE TSE JE TYOJTS T'OK KÄPXNËT MÄDI KÄOY KE Y'ÄM T'OK KÄPXNPET WIN ËNËN. ¹¹ WEN JE TUNY MÄDI OY NÄJTS TMUJÄKEM KEKT MÄDI KÄOY JOTKUJK ÄJTËN T'IXTÄDËT JE TS PYÄNËKXP. ¹² JË WINTSËN Y'IXPY MÄDI TËY JETS MYÄDOOPYTSE KU YËKMUNUKXTÄ'ÄKY. JETS WINTSËN TXYIP IXYPY JE MÄDI KÄOY JYUKY EEDYËP. ¹³ Pën miits je mnästsojk eepy mädi oy ¿pëntse myëktsetxy ätëp? ¹⁴ Pën miits m'äyoop ku je xtuny mädi tËy mädi wä'äts kunukxy miits m'ity. KÄDI MIITS JE XTSËGË MÄDI JE TXYËJK EEDYËP. KÄDI MWINMÄÄNY KYE'EKTË. ¹⁵ Mädi mtuntëp je wintsën Cristo äweky xkaxtët tso txiowäaty jem m'äm jotm të itp aixy ity m'it t jets ntso x'ätso'ëmpit tët je nidukëyë pën yëktëjëdë tikëx Dios wyinkukm tukwinmäny m'ity. ¹⁶ Yë miits náj mtuntëp näxkëjxyën äjt mëët jets wintsëj'kën äjt mëët wä'äts miits mwinmä'äny xyëk'it tët pën jääy mädi mkäotyijëp ku oy mjuky äjt xyëknexy Cristo këxm nits këm tso tyump tyän'tët tikëx ku të je wyenë náj mnikepxyë ku mits käoy mjuky äjt xyëknexy. ¹⁷ Jewenë oy je pën Dios náj txyiekypy jets m'äyo't ku xtu'nt mädi oy jets ke ku wyenë xtuny mädi käoy. ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ Tukyäjë Crsto y'äyooy täkö'ony kyëxm mädi y'ijty tËy wä'äts ojts y'äyooy ëën këxm ku käonyexy y'ijty njuky ëyën jets je Dios xtä'änëkx'ëyën nikëjx mëët náj ojts yëk kexy tso'om ookpë jets je juky je ojts yëkpemy yëk kexy jäwën këxm jets ojts jäwën tmukepxy tmumätyä'äky mädi xyäm puxtëk tsëneedyëp ku Dios tjä ä ixy je xëëw mä Noe ke'ts ojts myäadowdë je xëëw mä arca y'oyë niwaanë jääy Diios yëkmädäjkë ni tuktujk jeyë alma ku tyuunäxy. ²¹ Mädi mits xyäm myëkmädäjkëdëp yë tse yëknikejx jekypy je nëpejtën ken äj tso'om nikëjx yëkpuy ku të pyuty pyety ku náj yëkniwäyo'oy (apelación)oy wyinmä'äny mä Dios ku Jesucristo juky pyëjky. ²² Dios y'ägäny kyë pä'äm je ojts je nyikyxy tsäjp jotm angeles yëk kutukpë tējktë jets mëk'äjtën pyäwäm pätëk ätët.

Chapter 4

¹ Tikëx je ku Cristo nikëjx mëet ojts y'ayoy näy nyäjts miits xtuntët pëntë nikëjx mëet y'ayoy tets tse tmäts tu 'utypeky tyu'n. ² Je jääy ke je t'oknästsojk eenyë mädi yä jääy nyästsojk eedyëp pën mäwäät juky äjt tmädë Dios je txiojkën tyujn jeepy. ^{3 4 5 6} tigëx ku je tyempë të nyexy káwinëmpyë jets je tun 't tso je tuntë mädi opyënë jääy ku winënë wyit uunk tpëmtë(ensualidad) jääy mädi y'änexypy ku je täjotkidä'ky oyëm jäwyenë të toxtyëjk tjämët mä'äy (lujuria) ujkën mujkën ku äwonäx txëetuntë mädi dios baco pënts xëew eepyë jädëp kyäydyë y'uuktë nyäkyepxyëdë ke tse je tuntë ku jääy nyämyëtmä yë je 'ts xyëe "w (bacanales) ku jääy yoymyuktë kyäydyë y'uuktë jets tuük jänidu'uk nyämyëët etyëdë je 'ts xyëëw (orgias) je xëew tyunkëxtëp pën tso tsoktë äbon näx mädi äxëeky nyexy ku miitsë näj xkäoktunëdë xkäok mët ädëts nädë jägëx tse m'káoy tyijyëdë nkyxy tse jem tkëmodë tukëyë pëntso të jyääy yëdë je mädi nikyxy tyëy tyuny ookpë tējki mëet juky eepyë tējki jägëxëmts je yëk wäjnjedyë oy ääw äyuujk mädi y' ijty të y'a ooknë oyëm nyikëjx yëktëy tyujn 'äy tso'om jääy jets näj jyukyët tso'om Dios ye 'eny jäwën këxm. ⁷ Mimp kidäkp je kyukëjx eenyët je miits winmäydyëp mädi oy nyäkyuwijy 'ätëdë näjtse xtä oyédët ku miits mnukxtä'ktë. ⁸ Mädi miits mtuntëp tsojkën miits mädëdëp tu uk jädu'uk mynätxyiokëdët tigëx ku tsojkën ke je t'ixtä'äy tso tnijäw'äjtën wyij'npë tyäko'nyte. ⁹ Yëkmäaktäntë miits mugu'k tu'uk jänidu'uk jotkujk miits je xtuntët. ¹⁰ Pën tso miits të don xkuentëpëktë tu'uk jädu'uk mnyäpyutëk ätëdët näjts xyëktunk päät tët je regalo mädi miits të Dios näj'yë moyë. ¹¹ Pën jem nidukën kyepxy näjts tse kyäpxt tso'om je Dios tmët ity pën jem t 'äwänë ntso tyunwä'ny näjts mëk äjtën tmädët tso'om mädi Dios yekypy näjts näjts Dios tukëyë yëkmëjpëk tä'kt Jesucristo këxm itp xëmëkëxm mëj äjtën mëk äjtën tkëjëmë nä'mje. ¹² Muguktëjktë kädi miits je näj tētyun'k x 'ixtë tso'om jyexyë xkänijäwëdë tso'om jyexyë je tyiunyë mädi mkänijäw eedyëp. ¹³ Ku miits je xtänäxtët je Cristo tsyatsy wyinmä'äny täjotkujk tä'äktë näjts miits jotkujk xtäjotkujk tä'ktët ku myëj äjtën nyikejx jë'ëky. ¹⁴ Pën miits mkäyëk oymyukäpx tēp Cristo xyëëkëxm kunukxy miits mtäntë tigëx jäwën mädi mëj äjtën mëet Dios jyäwën jem miits mtä ityëdë. ¹⁵ Jets nidukën miits näj mkä'äyo't tso'om yëkjäy y'ookpë, meetspë käoy jyäydyë mädi jem umyäjë nëkxp mä kyäpadyë. ¹⁶ Pën jem nidugën y'ayoy ku Cristo tpätuyo'oy kädi tkutso'oy jyäwë mäts tu'ut të wen je Dios tmëjpëktä'äky ja xëë këxm. ¹⁷ Tigëx ku tēj je tyempë tpäaty jets tētyu'n txyontä'äk't Dios jyën jo'ty tyëk jo'ty Pën ëen mëet tsë näj tsoy'ntä'äky tso je wyenë jety mädi tkämumädodëp Dios y'äaw ayuujk?. ¹⁸ Ku yä 'äy tyëjk jääy mädi tēy wä'äts tuyopyy tsip je jets myädä'äky tso je y'ät t jääy mädi käoy jyuky äjt jets nätyäkoony jetypy jyukyë?. ¹⁹ Pën äyo'on tyänäxtëp pën tso'm Dios txyojkën mädi të mpemyë mkoj yë jemts winmä'äny xyëk it t mëet m'alma yäm je tuny mädi oy.

Chapter 5

¹ Mëjääy tyëjk èts nmukepxypy madi jem eedyëp mä miits ku èts nä nyäj nmëj jääy tyëjkë näj nyäjmë madi tni jaw eepy tso Cristo ojts y'ayoy ku èts njemë nanyajmë madi je më äjtën yëk nijawë wyäm'p. ² Xyäm èts miits nmukäpxtë miits mëjääy tyëjkjtë kuentëtuntë je Dios jye madi tugyë änimukë tuyoydyëp madi miits jem më itëp ixyit të miits je ke miits äkuwänë näj miits je xtuntët tso'om nipën mkätä äkuwän 'etyëdë näj miits je xtuntë tso 'om Dios tseky kädi miits je xkumädäkoydyë ke ni go tsow mnyänyipëkëdët näjyë miits je xtuntët. ³ Kädi miits näj mjäyëdë tso'om jyexyë madi nimëj madi miits m'ixyit tëp oy miits je xwintuwëkëdët tsonäj ixpejt xmutuwëktët. ⁴ Kunikxy je yëknijawë madi ixyitpë tumpëm näjts miits je xkuentëpëktët je kujenë madi mëj äjtën madi nijunë kä këxp kä näxp. ⁵ Näy nyäjmë miits wäjtjyëktë päwäm pätekëdë je mëjääy yä'äy tyëjkjtë näxkëjxy äjt miits mëdëdëp nyätyunxyëdë miits tu'uk jänidu'uk ke ja Dios kyupekyë madi mëjkëxm nyäknyäxjëp madiiits näxkëjxy jääy eedyëp je tse myoypy pyä'ayon. ⁶ Nyäk nyäxkëjxy jyätëdë Dios kyëwät këjy ku nikxy tyempë tpääty jets nikxy mëjkëxm myëjpëktäkyëdë. ⁷ Kemoy kyëxtë miits mkäjotkujk äjtën tigëx ku je miits m'ixy ijtëp. ⁸ Wijy miits mnyäpëktäkëdët jets ixyit itëp m'itët. Je mutsiptë je diablo näj je tso'om león nyiitxy je je nuix pä wyitity jets t'ixtä 'äy pën jāk nidukën myäts'p. ⁹ Tenkyukëdë kädi miits näx xkupëktë mëk miits Mité mjenxyawën këxm jets xni jawëdët ku muguk tëjktë näj je mëk twintsowdë jets näy nyäjtse äyo'on tänäxtë. ¹⁰ Ku miits të je wyenë weenë m'äyowdë je Dios madi pä'äyoop madi jem wätsojëdë mä jem myëj äjtën madi xëmëkëxm mä jem Cristo je miits myëkni 'oy äjtëdëp. Myëktson täjkëdëp je ts miits mājääw mojëdëp. ¹¹ Je kyëjëm itp jets itp kunexy näy je ¹² Näj èts Silvano n'ixy jets tso'om mugu'uk tso'om je txyokyë jekëxm èts miits xyänäj të njä yëdë xyäm èts miits nëjmëdë tso'om èts të n'ä äy tyëy äjtëm je Dios pyä'ayoon këxm jem miits mpookxtët. ¹³ Madi je Babilonia je madi nä yëkwin'ix tulyë mëet miits je miits msaludar äjtëp. ¹⁴ Näjts miits mnyäkyëpädë dët mnyätxyukxëdët tso miits mnyätxykyëdë nidukëyë madi jem mä Cristo itp jem jotkujk täjk mä'm miits.

2 Peter

Chapter 1

¹ Simón Pedro je Jesucristo tu'uk tyumpë mëet y'apostol jedë madi të oy jenxyawën tkuentëpëktë näj tsoóm èen ojts nkuentëpëjkyën jenxyawën madi èen Dios këxm tëtyu'mp Jesucristo madi yëkmädäkp. ² Mäyëp mëjëp je pä 'ayon jotkuj äjtën tso miits nanyäj Dios x'ixtë xni jawëdë nanyäj èen wintsën Jesus. ³ Tukëyë madi juky'äjt kyëjëm eepy jets nanyajmë pä'äyo'on myëk'äjtën këxm të nkuentëpëjkyën pën mäwäät èen Dios nyijaw äjtën yëknijawë madi èen të kë'm xwäätsoyën myëj äjtën këxm y'oy äjtën këxm. ⁴ Jekëxm ojts nyëkëmoyën ayuujk ku ojts näj y 'äyuujk tkëyëky mädy oynyexy mëjnexy jets je mjä't tët māj jem it näjx madi divina yä miits wyenë xkuke'ktë madi käoy madi yä näxwiiny ja eepy. ⁵ Ägëxëm tse xtuntët madi oy näjts mëk äjtën xpäät tët mjenxyawën këxm. ⁶ Nyijaw äjtën këxm jets tpäät mädäjkën ku je myädäjkën këxm näjts tmutenët ku je të tmutenë jekëxm tpääty pä'ä yo'on. ⁷ Pä'ä yo'on këxm nits nyämyäyët ku nyämyäyë näjts tsojkën jye ë. ⁸ Pën jëm txyë yä'ät mjuky äjtën jotm jets mäy eepy mëj eepy jem ke'ts miits jäynä yë mtän'tët kani jaw eepy tso'om jyexyë' xkäwin jawë èen wintsën Jesucristo. ⁹ Jets pëmpën yä'ät käti ijtxyëp jäyë t'ixy madi jeyë winkon wimpiits tse wyenë të tjäydyäköy jets ke tyëkwä txy tyäkö'ony madi të jyeknë. ¹⁰ Mugu'uktëjktë madi miits të xwin ixtë madi miits mtuntëp tuntëts tukwimä'ny näjts miits nijunë mkäkidädët. ¹¹ Näj tse jem tu'uk tso jem näjxën mä jem tsenëtyäjk madi xëmëkëxm èen wintsën madi yëkmädäkp je Jesucristo nikxy je myëkmodë madi oynyexy ¹² Äwädë èts n'ä ixt jets èts miits yä 'ät ntukjääy myets t oyëm miits je xä ixtë xäni jawëdë ku miits firmea mtuyo'oydyë mä tyëy äjtën. ¹³ Näj èts nwinmäy jets oy je ku èts miits nkäpx putëkëdët jets èts miits yä'ät nyukjääy myets të mientras èets yä nyäjä. ¹⁴ Tigëx je ku nijaw eepy èets je ku je tyikäts t mä èts yä nyäjä tso'om èts të niwintsën xtuk ixy. ¹⁵ Je èts ntu'mp madi oy tso miits je wyenë xä'y myets të ku èts të wyenë ntso'në. ¹⁶ Ke èen je mpänikxyën mätyä'äky madi nigo myätyäktëp ku èts miits näj nmätyäjkëdë je mëk äjtën ku wintsën Jesucristo ojts nyäk kyejx jëkyë tsotë yëk ixy yëknijawë èen kë'm nwiin ntä ixyën je mëj äjtën jets kyutujk. ¹⁷ Dios je ojts myo'yë jets ojts tkuentëpeky madi mëj äjtën ku ojts je nä y'ääw ayuujk yëkmädojë ku jem nä ye'eny māj jem kyutujk myë'äjtën: "Yä'ät èts n'u nk eepy madi èts ntsekypy n'oyjyaw eepy madi èts ntäjotkujk tekypy". ¹⁸ Yä'ät ääw ayuujk èets näj nmädoow madi jem mimp tsäp jotm ku èts y'ijty näy jjem nmët ity jem wä'äts kopk këxm. ¹⁹ Je ääw ayuujk madi profetica ja'ts èets nmëet oy je ku miits je nä xkuentëtuntë nä je tso'om tu'uk lámpara nädyäkunojkën jets jä'p je mä'am it koots

koonēm it jyätä'äky jets mätsä'ä mädi jem jyotm putëk'p jokyë.²⁰ Yä'ät miits jawyiin mnijäwëdëp nidugën äkepxy
këm tkäyëk ayuujk wimpitsë'mt.²¹ Tigëx je nitukën kyäminy tso yä'äy tyëjk jääy txyojkën.

Chapter 2

¹ Äkäpx pē tējk mādi ēēntāktēp je'ts ojts myintē kājp jo'ty nāy nyājts nikxy mniminyēdē yēk xipēkpē tējk mādi ēēntāk tēp je'ts nikxy āyutxy āmee'tsk tyēk jā'āt tē je winmā'āny mādi yēk kudākoypy je'ts nikxy yēk xipēkpē tku ēēntē mādi wyenē tēj jyā ju yē, kēm nāj tyēk jā'ātē jetyē kudā ko'ony. ² Nimāy je nikxy yē winmā'āny tpānēkxtē yijn jety wyit uunk tpēmtēt jets je tuu mādi tyēy ājtēn yē kēxmts nikxy yēk kāoy tyijnē. ³ Ku jenāj tsoktē t'ānēmtē win ē nēn kēxmts nikxy mnipējky xyē ke tse jyēkyē jets nikxy āyodājky jetypy nyikxy ke tsā myā'āy mādi yēk kudākoyēp. ⁴ Ku angeles mādi tākoydyē kets jedē ojts Dios myekx tukyē āyo dājk jety py ojts yēk kuyupēdē jepts tsumy metxy y'it tē je ākotsyē tupy nājts jep y'āixtēt koonēm tpāāt jets yēktēy tyu'ntēt. ⁵ Ni je tkāmeekx tujky mādi jāyēpk juky'eedyē Noe ojts je'yē tyeny mādi tēy tu'yoypy mēēt mādi jāniwixtujk ku ojts it tyēk tuu nexy yā nāxkējxy mā yā jyukyēdē mādi kāoy jyuky'ājt tē. ⁶ Ku nā nyājmē ojts Dios tyēk kudākoy kyexy Sodoma mēēt Gomorra kājp jāām ojts tyēk wimpit tā'āy ixpejt tsē nā tāān tso jyāt tēt mādi kāoy jyuky ājt tyēknāxtēp. ⁷ Jets Lot mādi tēy wā'ts juky eepy je mādi y ijty mēknexy je mādi y'ijty mēknexy yēk āyow y'ixypy tso'om je jyukyēdē yā āy tyējk jāāy mādi nāj'yē juky eepy mādi ke kyutujk ti tyi'it tē ku yin jety wyit tpēmtē Dios ojts jep yēkpitsemyēdē. ⁸ Je yā'āy tyējk jāāy mādi tēy wā'āts jyuky'ājt tyēknāxp mādi jem juky ēēy tu'uk xēēw jāduk xē'ēw mā'm jedē y'alma mādi tēy wā'āts ke y'ijty jyotkujkē ku y'ijty nāj t'ixy t'āxtuky tmādoy. ⁹ Je wintsēn nyijāw eepy je tso y'ixē jem tyēk pitsēm't je yā'āy tyējk jāāy mādi pā'āyoodēp ku je ātujukēn tkupādēdē tso nānyāj jep tyēk'āixy tso wyenē tēy tyuny je yāāy tyējk jāāy mādi kāoy jyuky eedyēp. ¹⁰ Tyēj ājtēm je mādi juky eedyēp nikējx mēēt nājts je juky ājt tyēknāxtē kāoy jets ke tse t'oyjyāwēdē mē kutujk. ¹¹ Yām angeles mādi mēk ājt myēēt tē ke je tkāpxtē je tētyuun mādi kāoy jets mēēt jedē je wintsēn wyinkukm. ¹² Jets yā'āt tēnē'ēktē nixyēn tē yā yēkexy jets yēkmātsēt jets kyudākoydyēt tniit kānijāwēdē je ti kyāoy tyij tēp nikxy je kudākoy tyāntē. ¹³ Nikxy jedē tkuentēpēktē jyu'nytē ku tē kāoy jyukyēdē y'oyjyāw eedyēp je ku tu'uk xē'ēw jāduk xēēw tājotkujtā'ktē yē yēkwintākoypy je ke je wyā'ātsē yēkxon je xontājken mādi win ē nēn tājot kujk tā'āktē yām miits je xmēt xēē tuntē. ¹⁴ Je y'ixpy je y'āxtukypy tso tuntā'ākt adulterio ni junē tkātājotkidā'āktē peky tyu'un jets nāj tyēkwinmāydyē almas mādi wyinmā'āny kāmēk eedyēp tos jyeexyē tukwinmā'āny tyu'yo'oy nā je tpānēkxtē tso 'om y'ām jyotm tnāstsokēdē je uunk jedē mādi tē yēk kāoytyijnē. ¹⁵ Jets jedē tēj je tu'u tnikeknēdē mādi tēy nēkxp āyām tu'u tē nyēkx nēdē Balaam tyu tē tpānēkx jeenyēdē Beor je myāj'nk mādi nā ojts tseky ju'ny tkuentēpēkt ku tun't mādi kātēy. ¹⁶ Ku kē'm tēy wā'āts tyuyo y ojts tpāāty kāpx tso'yēn ku ojts burro kyepxy mādi uum nā tso'om jāāy kyepxy jets nāy tyēk ātujuky ku y'ijty tē ākāpxpē myuky jyety. ¹⁷ Yā'āt yā'āy tyējk jāāy dyē nāj yēdē tso'om mā nē myu'uty jets nitits nē kyāti'ity nā yē tso'om yoots pyāpoxy ku tupoj myiny juun nexy jedē xetxyē koots jedē āixēdēp. ¹⁸ Ku je kyāpx kekē tit tē mēk jety nits nā jāāy wyinmā'āny tyēk jā tēdē kunāj nikējx mēēt jyukyēdē mādi its nāj kāok jukyē wyānēdēp jets wyinmā'āny tyukyēk kek kojme. ¹⁹ Jets jedē jotkuj ājt je tāwinwā'n ājtēdēp yāmts kēm tsumy metxy y'it tē ku je tuntē mādi kātēy tu'uk yā'āj tyējk jāāy tsumy metxy je y'ity pēn ti jem jyuky ājtēn jetypy yēkmādekypy. ²⁰ Tēy ājtēm je mādi tē tkukek tē juky ājt mādi kāoy yā nāxwiiny nāxp je wintsēn Jesucristo mādi yēkmādākp je nyijāw ājtēn kēxm jets ku jādukyājē jep wyimpit kojmedē jāweenē āxēēky tse jyuky ājt wyimpitnē ke jāwyiiny. ²¹ Tyāoy eewyē jyeexyē tē tkānijāwē je tu'u mādi tēy wā'āts jets ku tkuyoykyek kojmet je wā'āts pāwā'ān mādi wyenē tē yē kēmo'oy. ²² Tēy ājtēm je proverbios jets jedē jyuky ājt jotm kyuytyunyē: ku uk kēm ēētxy tniwim pity ku je kutxy jyātsi'iy jets mo'nts jotm jādukyājē wyimpit kojme.

Chapter 3

¹ Xyām ēts miits yā'āt nāj n jāyēdē ntsoktēp n'oyjāw eedyēp ēts miits xyā mumetsk carta jets miits nā nmukāpxtē tso miits xmēdēdē winjāw ājtēn mādi tēy. ² Jets miits āaw ayuujk x'āy metstēt tso ojts wyā'antē profetas mādi tēy wā'āts tu yoydyē jets ntso wintsēn pyāwā'ān mādi yēkmādākp ojts yēk yeky apóstoles kēxm. ³ Yā'āt miits jāwyiīn mnijāwēdēp nikxy je myintē nixikpē tāxikpē xēēw kyēxwānē tāxī'iky nikxy tē tmutējk eenyēdē nājts nikxy tuntē tso'om tnāstsokēdē. ⁴ Nā je nikxy wyā'antē mā je y'ity: “ǃMā je y'ity mā ojts nā ye'eny ku wyimpit wā'āny? Je xēēw mā ojts ēēn teety y'ojk nāyēn nā nyājts ixyām it yēk ixy yēk āxtuky nāj tso'om xip tso'n tā'āky eewyē ojts yēkpemy yēkojy.” ⁵ Kēm jā nā nātyij yē tjāāy dyākojdyē tkākuentētun wā'ntē ku je tsāpwinm jets nāxkējxy nēj jetyjy je txyoony jets nēj tse tyājuky eepy Dios pyāwā'ān kēxm ojts nāj tukēyē tyunyē. ⁶ Yēkēxm tse jā it nāxwiiny mādi xixpnē eewyē kyudākooy ku nēj kyompet nājxy. ⁷ Jets ixyām tsāpwinm jets nāxwiiny yē'ēts nā jyejē āaw ayuujk tsā ixyijtēp pēn junē tēy tyuun tyunyē jets wyenē jēēn y'āixy jets mādi kāoy jyuky ājt tyēk nāxp jepts tse nikxy jyā'āt tē. ⁸ Kādi miitxyē xkā mējpēktā'āktē ku tu'k xēēw mil jumējt je wintsēn t'ixy jets mil jumējt tu'k xē'ēw. ⁹ Je wintsēn ke je tudā'ky tun wā'āny tso ojts ye'eny tso'om je nidugēn wyā'antē jets tā'ān eepy je mādi je tyumpy miits je mjā'āixēdēp ke jā nāj tjtseky jets nidugēn kyudāko'oyty āgēx tsēnāj tyempē t'yeky jets nidukēyē jyeexyē twinmāyēmpit tē. ¹⁰ Ku nikxy tpāāty junē wintsēn myin't nājts tse nikxy myiny tso'omē mee'tspē mēknexy nikxy tsāpwinm kyēm ke'eky jyāāp ke'eky jets tukēyē nikxy jēnkēxm kyudākooy jets mādi yā nāxkējxy nikxy je tukēyē nyikejx jē'ēky tunk tukēyē. ¹¹ Je ku tukēyē nikxy kyudākooykyexy, tso miits mjā'āyēdēt mjukyēdēt? Yē'ē miits mtuntēp mādi wā'āts nājts miits mpātun tēt tukwin mā'āny. ¹² Mādi miits mtuntēp x'āixtēt jets ntso jetyē je tpāāt jets Dios myin't nikxy jexēēw tyoydyākooy tsāpwiin jets nikxy tukēyē jyēwyāxk kexy. ¹³ Tso'om ojts ye'eny je nām tsāpwiin je nām nāxwiiny mā jem jyejē mādi tēy mādi wā'āts. ¹⁴ Miits myēK oyjāwēdē yām miits je x'āixtē tuntē je mādi oy jets mjuky ājt wā'āts kyejx jē'ēkt je wyinkukm jotkujk. ¹⁵ Jets ku wintsēn jetyē kyāminy kuentētuntē tso miits mādā'āktēt ntso ojts ēēn nmugu'uk Pablo tjā'y nāj tso'om winjāw ājtēn ojts yēk mo'oy. ¹⁶ Tukēyē cartas mādi Pablo y'āypp yē'ēts jep kyepxy py jem je mādi tsip ke jetyē yēkwijnāwē je yā'āy tyējk jāāy mādi tkākuentētum'p yēkxēn yē tse tyēktikāts tēp tso'om je tuntē omyādiwē jāywyet jets ntso kēm nyākyudākooyēt. ¹⁷ Mgu'uk tējktē ku mitxy yā'āt nā xnijāwēdē nyāy ixyitēdē jets kādi jāāy win enyēdē myēk yoytyākooyēdē mādi kutujk kyāyēk tun tēp nājts nikxy ken ā x'ok tun wānēdē. ¹⁸ YēēKtēem pit tē pā'āyo'on kēxm jets xnijāwē y'ādē'ēts t je ēēn nwintsēn Jesucristo mādi yēkmādākp je mēj ājtēn jyejēp xyām jets xēmēkēxm. nā' mje!

1 John

Chapter 1

¹ Yee ma'aty jots tsoyo'onta'akj, ma'aty tē mato'oyen, ma'aty tē wī'in ta'axtu'kyen, ma'aty tē niawēyēn jats ma'aty ēnēn kē tēntatonyen, yētsee aw ayu'ukj ma'aty jukjyātēn. ² Naynyamē nyka'axjekj jukjyātēn, jats tē axtu'kyen nits nikāāpxe'en. Jats ēēts mi'its wanē jukjyātēn ma'aty xe'emē keym, ma'aty jots meet ity nite'etj, jats jots niyikēxjekj ēn winkuky. ³ Ye'e ma'aty ēts tē jaxtuky jats mato'oy, ye'e mits wa'anje'epy, jats ye'exa mi'its xme'eta mukukjtēn me'et e'ets. Jen mukukjaten nite'etyk me'et yu'unjk Jesucristo. ⁴ Naynya ē'ēts mi'its xa'atj nja'aya jats mxo'ontatjkeen pyukeen. ⁵ Ya'at ē ya'awayu'ukj ma'aty e'ets te'en mato'ojē jats mits nyekwankomyē: Dios yē'ē ajākj ka'aty jēm ako'otx'it. ⁶ Kun awanēn meetnamyaiyepj ets xyēē jats ako'otxatupy jukyēyēn, ēnyēm jēn jats kē tuntajkyēn tyēyatpē. ⁷ Pēn ēn ajakatuy tuyoyē'ēm, tso'om jē ajākjatuy, me'et eyem tsē mukajatēn me'et wyinkpē, jats mya'akj nyēpy ma'aty yē'ēw Jesus yee ē ēn tako'on yēēkjwāātxpyē. ⁸ Kūnawanēn kāāty ēn tako'on yē, kē'ēm nawinēnyēn jats tyeyatpē kē me'etjēyēn. ⁹ Pēn kapxnaxe'm ēn tako'on yē, tē'ēy ē waatsjē jats ēn takony xmāākxtu'ukayēn jats xye'ekwatsjātyēn. ¹⁰ Kun awānēn ke ēts tajkoy, ēnē winēmpē nyekjtunyem jats yawayu'ukj ketsē me'etēyayēn.

Chapter 2

¹ Unktëjktë, akëx èts yat nja'y jats kati mpokytyuntë, pën jàmts nitukën pyokytyun, jamts èen nitänawyë nmët'ëyën mati xnikäpxtsojkëm nteety'ajtwinkukm Jesucristo matii wÄÄtsnaxy. ² Ja wintsëjk'ëny entäkoonykëxm Dios wyinkukm ka èen ja'a'ayë nitukëyë tu'uk näxwiny. ³ Jakëx nijaw'eyën ku tēj nixënyäyën, pënkojnëkjäyëm pyäwä'än. ⁴ Pëmpën wämp n'ixy ètsë Dios, jats kä'a näj tuny tso'om pyäwään ja wä'äny, èmpëtsjë kyajxë'ëky. Katsä tyëy'ajtmëtë. ⁵ Pëmpënts yëkxon kojnjëkxëpy y'aw'ayuujk, tyëy'ajtämtsa kujä jä'äy tē Dios tsojkën nyi'oy'enyë. Najtsä yëknijawë ku jakëxm n'ukyënyäyën. ⁶ Pën wantëp jats jam Dios tmët'ity näjtsa tyuyo'oty tso Jesucristo ojts tyuyo'oy. ⁷ Muku'uktëjktë, ka èts miits xäm njäyë nämpäwän, jä'päwä'än yë matii tso'ontakyë ojts myëkmotë, japäwän yë matii jekynyë'ewyë äw ayuujk ojts xmätowtë. ⁸ Akëx, èts miits xyäm njayëtë nämpäwän tyëywë yë Cristo këxm m'ët miits, mati akutsxatu'ujy itp näxnëpja, jats tyëywyë äjä'ak ja'nëptsa'a. ⁹ Mati wämp jats äjät atujy ity jats jam myukuk tkä'oy'ixy näy äkotsxatuptsä ity. ¹⁰ Pënts tsxökyp muku'uky äjäk'atujtsa itnë nitij atujkën tka'okpätnët jats kität. ¹¹ Matits kya'oy ixpyë jamyuku'uk näy äkotsëtupytsa tyuyo'oy, nitkänijawë mänyikx, tikëx ku kots itt yëk yëkwinoxoyëkyëxënyë. ¹² Xyäm èts miits mjäyëtë yä'ät miits unk'ayowëtë mitsëmtäkony tēyëkmakxtuky Cristo xyëkëxm. ¹³ Miits niteety xäm èts miits njäyëtë, akëx kumiits tēxnijaw'enyëtë ja tso ojts tso'ontäky, xam èts miits njäyëtë miits yakpitsëmpëtëjk, akëx ku miitstë kyä'oywyë xmunätäktë, akëx èts mitsxät njäyëtë kumiits tē xixëtëja niteety. ¹⁴ Äkëx èts mitsënjäyëtë miits niteetytë tēj x'ix'enyëtë pën ojtsontaky dekynyë'epyë akëx èts mitsën'jäyëtë miits yakpitsëmpëtëjtë kunäy myëkmäjäw m'itë, jats Dios y'äw'ayuujk jam ity ma miits. Jats tē kyä'oywyë xmunätäkmëtë ¹⁵ Kati x'ätsoktë mati yanäxwin näynäjmë mati ya itp, pën nitukën t'atsoky mati yanaxwiny itp kaats niteety tsojkën jam tiity mämja. ¹⁶ Tukëyë mati yëkpätp yanäxwiny matiyëknastsojk'epy nikëxmëët nanyäjmë matii winkëxm yëk'ixp mati jats ka'oy juky ajtën katsa niteety tjajë, naxwiiny ja jyaa. ¹⁷ Mati jajnÄxwiny yëknastsojk epy naxptsxë ity mitiits niteety tsojkën tyunjapy itpts it'ity. ¹⁸ Unajk tējktë tēyämpätnë jumëjt tsoj mitstë xmätowtë kumyinë anticristo, ixyëm käwinëmpyë tē anticristo y'ajtë äkëxns nijaw äjtyën kutëjumëjt tpätnë. ¹⁹ Jatë pyitsëm mäëën, kats etëm nja'ajtyën kuy'exë ènaj'eyën näyjatsa y'exë nmët'ijtyën. ku ojts pyitsëmtë näjts ojts yëknikajxëktë ku kaa ènmët'ijtyën. ²⁰ Jam miits wääts kunukxën xmëët'enyëtë jats näynyäjm tēmiits nitukëyë xnijawëkëxënë matii tēy'ajt'eepy. ²¹ Jakëx èts mitsxë nkäjäyëtë, ku kaj miits tyëy'ajtën xnijawë, tē mitsa'a xnijaw'enyëtë ku nitij èntäjkën kyä minyma tyëy'ajtën. ²² ¿Pënjawin'èmpë'eepy mati kyu'eempy ku Jesus ja Cristo? Ja jä'äy anticristo tsa kut'ku'ëëny niteety mëtë yu'unk. ²³ Nipën, pëmpën ku'ënxëtëp y'unk katsa tyëty ajtëntmët'ity, pëm pën ixkäpxëpja'unk jamtsa tmët ity tyëty'ajtën. ²⁴ Jats miitstë, mati tsoontäkyë ojts xmätowtë yëk'itë tsa'a jam ma miits. Pëntso ojts xmätowtë tso'ontakyë jats jam xëk'itë ma miits, unkëxm miits itët mëët tyëty këxm. ²⁵ Yëëts ojts xtawinwan'ajtyën: Juky'ajt mati xëmëkëxm. ²⁶ Akëx èts mits yä'ät tējn'ayë kuja mati y'awën xwätäkoyëm. ²⁷ Näynyä j ku miitstë Dios wyäätspojjts xkuentëpëjkëtë jamtsa ity ma miits ka'ats mka'ijtxët jats myëktä'äwänt. Näj tso'om tukëyë Dios wäätspoj mtäwänxëtë tyëy'ajtëptsa ka'y'entäjkë, tsotëmtäwanyë jam miits m'ijtë Dios wääjts pojëxm. ²⁸ Xam, miits unk'ayowëtë Cristo këxëm miits m'it, kunikx nyäkaxjëkyë kats niky ntsëjk'ëyën, nay nyäjmë kanikx tsotyunjotm mtäntë kunikx myin atukyäjë. ²⁹ Kumiits xnijawëtëtëj jats wäätsja, kutukëyë tuny matii päjt'ajtëp jakëxmte kyajxëëky.

Chapter 3

¹ Ixtj mati tsokën ätëm niteety të x moyën, nits ku nxë'ew atën Dios iunkj tëëkl. Jëts ätëm, jëkëxmts naxwinët xkaix'atyën ku ke je t'ixëtë. ² Mukukj tëëktë yxam atëm Dios iunkj, nits kënëm nyikëxjéký pön ntsoom ätëm wiënë. Nijaw atyëm ku wiënë Cristo kiexjéký, nainats ätëm wiënë nixkëm jë, ku n'ixen ntsoom jë. ³ Jëts pön pön jëm iayxitën të tpem jë këxm. Këm tsje nyakwiats jëty na nixkëm je wiatsj. ⁴ Tukëyë pön pän pokytiun atëtsj je tsje tiump mati kapat'atëp, ku je poky tiunën kutujk tsje ka yik mumatopj. ⁵ Miits mnijaweepy ku Cristo ots niaknyikex jëky nits takony t'yiknitakoyty. nits je kexm ke ti takoony. ⁶ Ni pön kia ity jë kexm pon pokytiunatetspje, ni pän mati të t'ix ok të tnijawë nits pioky tyun atëtx. ⁷ Uunktëkt katim xkupeky nits oypyëny mwatakoyët. Mati tyeywy tyump wats tsjë na nixkem Cristo watsjë. ⁸ Pön pokytyump mäkuuy tsje ji'ë. Ku jë mäkuuy pokytyumpëm jë ku txontakyj. Jë kexmts jë Dios iunkj ots nyikëxjéký nits t'yiknitakoyty mäkuuy jë tyunkj. ⁹ Pön pön te kyex jëky Dios këxm ketsje iukj poky tyunë jëkëx ku Dios tyëmtj jem tiaity, ke tsje iuk poky tiun atëtsnët ku të Dios kexm kiëxjékñë. ¹⁰ Natsjë Dios iunkj të'ëkj mëty kya oywy iunkj teekj niakj nyikëxjékýë. Mati kiatumpyj oy iatën ke tsje Dios tjëj, niana mati miukukj kia atsëkyp. ¹¹ Yats jë aaw ayuuk mati miits ots xmatowt ku ots txontaaky, ku niy'iatsokën tuukja. ¹² Kë nyaj nixkëm Cain mati kia'oywy miëtj jëts ots y'utx tyik ooky. Nits ¿tikëx tik ooky? Ku këm tiunkj ke ioyë nits iutx jië jië tum oy. ¹³ Katim atëy ajätj xtatanti mukuktëkt ku naxwinëtj m'kaoy ixtët. ¹⁴ Ntëm nijawatyëm ku të naxen ma oken jets njatën ma kukyatën, ku n'atsokiën atëm nmukuktëëkj. Pön pön miukuj kia atsëkyp ooky tsjë yity. ¹⁵ Pän pän myukukj kia oy ixpy yik ookpj jë. Miits mni jawwpyj ku jukyait mati xëm kexm ke tyaity mati yik jaay iooktepj. ¹⁶ Jëkëxts n'ixatyën je tsokën, ku Cristo ots jiukyaj këyëky atëm këxm. Ätëm xpat'atyëm nits njukyat mkeyakën atem atem nmukukj kexm. ¹⁷ Jëts pön tmëët pëktaaky ya naxwiiny, jëts t'ix miukuk yik ayoow nits jëyï iaaw jioot tyik atuuky nits kë tpaayoy ¿ntsots ixë Dios txokën tyaity? ¹⁸ Miits unkj tëëkt ke nay'atsokën aaw kexm ayuuk këxm, ntunëm nits tyeywi. ¹⁹ Nats nijaw atyën ku tyeyw ntuunyën nits jë këxm nyikni oy atyën atëm n'aaw njoot. ²⁰ Ku ätëm n'aaw njootj xkaku pökyën, nimä tse Dios ni kënëm atëm n'aaw njootj, nits ixikiexp je tukëyë. ²¹ Mukuktejtë kots ätëm n'aaq n'joot xkupëkyn nmët'atymts tëyjiawën Dios këxm. ²² Tukëyë mati n'amatoyëm, je këxm tsjë kuemt, pökën, jë këj ku mpökjékýën jë piawaan nits ntunyën tukëyë ntsom jë t'oy jyawë. ²³ Yë pyawan eepy jets nteyjaw ëyën iunk Jesucristo xëew këxm nits nay atsokën tuuk jä ni tuuk, na nixkem jë ots t'yëky yaat pawaan. ²⁴ Pön tpöjk jækjp Dios piawaan je kexm tsje ity, nits Dios jem tsje mät'ity, nats nijawatyen ku jë ätëm xmät ityën, ku të jiawën x moyën.

Chapter 4

¹ Mukuktëkjte, katyxtewawetë tukëye a'jawën, jawin jë ixtët pën Dios mëëtjë, tikëx ku kawinëmpyë kaoy matyëakpë të pyitsemnë yaa naxwinkëx. ² Ya'at këxm miits xnijawätët Dios jyaawën tukëye a'awën ma'aty ixkäpy ku Jesucristo te myin naxwinkëx nikëxmëët yëtsëë Dios myëtityp, ³ jats tukëyë pënpën kyaixkëpy Jesus këtsë Dios më'ëtity. Yëtsë ja'awen ma'aty anticristo ja, ku mits tëx ma'atoy ë mimpj, jats enë ë naxwinkëx. ⁴ Dios mits mëtjipy, tsokën unktj, të ë xnumëtaktë, tikëx ma'aty mits mtaita'atëëp nimëë ë ke ya naxwinkëx. ⁵ Yëë naxwinkextye yee, tikëx ma'aty ya naxwinkëx yëts kyapxtäpj jats naxwinetj jä'äy myatoyë. ⁶ Dios ën meetityem. Pën Dios jixepy xmatoyemtsëë. Pen Dios kyameetipy ketsë xmatoyën. Natsë ixëyën të'ëy a'awa'an me'et kaoy a'awä'än. ⁷ Mukukjtejktë, wan tu'ukanitukj tsokën me'eteyeen, tikex ku tsokën Dios ë jëë, jats nitukeyë pëpën tsoken myëtj Dios këxm jetëkyiexjektë jats jixee Dios. ⁸ Ja'ay máaty tsoken kyame'etj ke Dios jixëë. Tikex ku Dios tsokënë. ⁹ Natsë Dios tsyoken ën ye'ektaniixeyeentë, ku Dios tëtjpakëx kyo'opj unktj naxwinkëx jats ën jukjyën yëë këxm. ¹⁰ Ya'at këxmjë tsokën jëëjë, kë jats ën tëntsokyen Dios, ën textsokyen kut pakëx jünkj jats na'at tyekjtu'uny tso'om wintseken ën takonykyexm.

¹¹ Mukukjtejktë, ku ëntë Dios xtsokyen natsë xpa'ateyën tu'ukj a ni tu'ukj nyamyayen. ¹² Nipen nitukën Dios tetix. Pen en ayamyayën tu'ujk ani tu'ujk jë ën Dios xme'etityen jatsë tsyoken nyike

¹³ Natsë niawjyën kujem me'etityen jats jen ë xme'etityen, tikex ku te yaawam xmayëën. ¹⁴ Naynyamë, të jen ja wen jats te ka'apxnäxa'an yäwäyu'ukj ku nite'ety tët pakex jünkj jats naxwinetja'ay tyekmaataktj. ¹⁵ Opyenë pënpën jixkääpy ku Jesus Dios junkj, jëm jä Dios myetityë jats Dios më'ëtity. ¹⁶ Naynya niawëyën jä jats të teyawjyën jë tsoken ma'aty Dios myë'ëtj mëët ën. Dios tsokën jä, tukëyë pën tsoken kexm irpë, Dios jë myetipy jäts jëm Dios tyaityë. ¹⁷ Tikëxëm ya'at tsoken te tu'ukj anitu'ukj nyika'axjeky jats en më'ëtëyën mëtakën ja xë'ëw ma'am wyënë tyënë, na tso'om ja meet ity tye'ejt nats ja me'et'itën ya naxwinkëx. ¹⁸ Kë ty tsëkën tsokën këxm. Tikëx ku tëy tsyokën jakëm pëktaky tsekën, tikëx ku tsëkën kipxja meet ayoon. Penpen tsëkje'epy ke'tsë tey tsyoken me'ete. ¹⁹ Ètëm tsokën më'ëtëyë'ëm, tikex ku Dios jawin tëx tsokyën. ²⁰ Ku pën wyanty: Tsö'okpye ëts Dios, jats myuampekpyë myuku'ukj, ëmpëjë. Pënpën myuku'ukj kyatsöpy, maty ja ixp, këë tsoktj Dios, ma'aty ni ju'una kyaixpy. ²¹ Ya'atsä pawa'an ma'aty me'etëyäya'am: Pënpën Dios tsykpye naynyats ja myukukj tsokty.

Chapter 5

¹ Pëmpën tyëy'aw'eepy ku Jesus Cristo ja Dios këxmtsä tēj kyaxxëky. Pëmpën niteety tsokypy, tsokypytsaa wyane näynyāj mati'i niteetykëxm tē kyaxxëky. ² Najts èëniyaw'eyën jätsntsojkyëmja Dios y'unk tējku dios najntsojkyën jats nnumätöyën tso pyäwä'an ya'any. ³ Yë'etsojkën Dios päjt'äjtēp, jats kojn'ejkjäyën pyäwä'an, kupyä'an katsatxujxë. ⁴ Tukëyë mati Dios këxmkajxëkp myumätakypytsa'a mati'i yäj näxwi'iny, èën jantsxyäwën yëëts tukëyë myumätaky mati'i yäj näxwi'iny. ⁵ ¿Pën ja mati kyäyëkmätaky ya näxwiiny? Pën tējtyë'äwë ku Jesus Dios unkja. ⁶ Yä'ätsaa Jesucristo mati kē myin nēj këxm jats nējpykyëxm ka nēkëxmtēj jayën mxin, nēkëxm jats nējpkëxm näjtsa'a. ⁷ Tuwëëkwinja matii xtuknyäw'ëyëm. ⁸ Dios wä'äts poj inēj, nējpy yë'ë nituwë'ëk nyäwinjäwajtëptsxë. ⁹ Pën kuwntëpëjkjyëm tsojyä'ätyëjkjä'äy myätyäktë, jats Dios nyikäpxp nimëjkëxmtsä'a, yätsa'a dios myatyäkyeepy kutëyuunk tnikapx. ¹⁰ Nitukëyë pëntëjtëjyäwë Dios uunk, jamtsa'a tmët'eenyë tso këmnyanyimatyäkëtët, tukëyë pën Dios kyatëjyäw'eepy ëmpëtpëktäknë tikëx kuka'atëjäwëtë tsoj Dios tēj tjänikapx y'unk. ¹¹ Yä'ätsa'a myätyäky'eepy, ku Dios xmoyënyäyën juk'ajt matixëmëkëm, yä'at juky'ajt y'unkëxmtsä'ity. ¹² Pënjam Dios y'unk myëtëjanyëp jamtsa'a juky'ajt tmët'ët'enyë pënts Dios y'unk kyamët'eepy ka'atsa juky'ajt tijtmëtë. ¹⁴ ¹³ Akëx ëtsmitsxën'äyëtë jats xnijäwët kumiits jam xmë'ët'enyë juky'ajt matixëmëkëxm, kumiits Dios unk xyëkëxm tēj xtëjyäwëtë. v Yëtsä'ä tējyäw'ajt mati èënmëët'eyëm jakëxm pëntitsxejkënkëxm n'ämätöyëm, myätowtsa. ¹⁵ Tëjnijäwënyäyën kuxmätöyëmja, pentits èën'ämätöyëm nijäw'eyëm enja kujam nmëtënyäyën pëntytëj n'ämätöyën. ¹⁶ Pënjam nitukën myukujkt'ixj tunymatikä'oy, jatsk'a y'ok'ämë, nukxtä'äkpsta'a Diostsa mojëp juky'ajt ja'a ëtsnäntijpy kujatuntë mati ka'oy jats ka'a yojkën'amë jamja tu'uk täkoony mati okën'ämjanëp katsa'a y'okpäjt'äjtënyë jats nikunukxtä'akt. ¹⁷ Tukëyë kä'oytyu'un täkonytsa'a, jamtsa'a täko'ony matika okën'ämë. ¹⁸ Nijäw'ëyëm ja pëntëj Dioskëxm kyaxtikatsx katsa ka'oy y'okjuky'enyë, ja jä'äy mati Dios këxm kyaxtikatsxtë, maka'oy, Dios ja kojnjëkëp najts kya'oywyë käyëktsa'atsx'ätët. ¹⁹ Nijäw'ëyëm ku èën Dios më'ët èën'ijtnäyën jats yäj näxwiny kyäywyëtsa'a kējëm'ajtëp. ²⁰ Tēj èëniyaw'ëyën ku Dios unktëjmyiny jatstëj xmoyën winjäw'ëëny, jats najnijaw'ëyëm pën ja'a tēj'ajt'eepy y'unk Jesucristo këxm matii tēj'ajt eepy, jamts èën ijtyën, ja'a Dios tēj'ajt'eepy näy jats juky'ajt'eepy mati xëmëkëxm. ²¹ U'unktëjtë nyäy'ixitëtë mäyäj äwo'onäx.

2 John

Chapter 1

¹ Majaykiëjms jats tojstiëkj madi winkany mëët iu'unktëëkj; madiw ëts tiëyw ntsekpy kē äts nityuk, nayna mëët pön jëty tē t'ijš jē tiëy'at'n. ² Tiëy at'nkëjms mati itpj ma ät'm nits it'tj ma ätm itpnëjs ³ oy at'n, paayojn, awats' atn it't ma ätëm, yës te'ety jië mëët Jesuscristo, niteety iu'unk tēj' atn nits tsokën. ⁴ mänëjs ets nxontaky ko ëts mpa'aty tu'ukjety m'u'unktëëk tiuyo'oty tiëyw; wats nijskëm atëm tē kuentpëkiën nite'ety piawan. ⁵ ixam ëts mits tojstiëk nmunukjstaky, kē n'ijskm äts nam pawan jiejs njay, nayje mati n'mëtatyn tuwëkp, ku nayatsokin tu'uk jani tu'uk, ⁶ yaatj jē tso'okn, jetsku ntuyoyën ntsom jē piawanj. ya'at jē pawan, ntsom mits tē xmato tuwëkp, jets ku mits myoyty jē köjms. ⁷ Ku nimayt win ämpteektë pitsëmt ya naxwiny, mati tka kapjs naxtëp ku Jesuscristo mi'iny nikëxmëët. yat jē win ämp kē jē Kristo ⁸ Nay'itë, jets mi'its niti mkatakoyxt mati këxm ätëm nitukëy tē ntu'nyn, jets miits xkuent pökt pu'uky jē mjuny. ⁹ Tukëy mati tuwektp nits kē jëëm yity ma Cristo yixpök'n, kē tmët je yës. pön pön jëm itp ma ixpëkën jëmst'je tmët, nite'ety mëët jē iu'unk. ¹⁰ Ku mits pën mni miny nits kē tyikminy yat ixpëk'n, kē xkuent'pëkt mtekentu'y ni xka kö'ö pa'at't. ¹¹ pön pön jē tkö patp miutëk'eepytsje kia oy tiunk. ¹² Nmëët äts mayniëjs mati njappë këts ntseky njayty nits n'ukt nëky kyejs. njup ixpj nmint ma miits nits nmukapxt winku'ky jets ätëm nxontakën piukt ¹³ mtsë yu'unk tēk't miti winkony yes moyë.

3 John

Chapter 1

¹ Jë majaay ädëm nmukuk Gayo, madi äts tiëyw ntsëkp ² Mujuk, äts nukjstaky jets mits tum oy mpitsömxt tukëy jets m'it't mëk majaw, ntsoom mjawen oy iity ³ Ntso äts mä kajë nxontaky ku mukukjtëëkj mint nits nikapxt mits

mtëy atj, na ixkëm mtuyoyën ma tëyatën. ⁴ Kë äts mëtë mä xontakën ke yaat, ku ats nmatoy ku äts n'unakjtëek tiuyoyt ma jë tiëyat'n. ⁵ Mukuk, ku mits xtuntaky je oyatën oy miatsow pön ma mits xtune mükuktëeck ok wink jaay. ⁶ Pön tyakp aw ayuuk tsaptëekëntiupy ntso mits mtokën. oy mits wiënë xtuny ku mits xtuupjkëex ntsomj Dios tsëky. ⁷ Ko jë tsoken jë xëëwkexm jë të pitsëmt, niti tkapakonë jaay jyë ⁸ xpaat'atyëm ätëm nits watsojn nmoyën nixkëm ya'at, nats ädëm n'itën mëet tump mati tiëymy. ⁹ äts njaay wënë ma yoym'ukta'ak, jëts Diótrëfes, madi natxokëp mutu uk ma jëmtj, kë kiuent peky. ¹⁰ jets ko äts nöxxt njamietsp äts tiunk madi tiumpj, nixkëm atëm xka oy tiyiyën ayu'uk këxm mati kaoy, nits kë jiotku'ke maya'at tunk, je këm kë kuentpeky miujuktëek, jets kë na toktuny mati na tjatunwantp nits tkexpitsëmj ma yoymiuktakën. ¹¹ Mukuk, kadin x'atunëx madi kaoy jë mtump madi oy. mati tump ioywy Dios tsë jië. madi Kaoy iatën tumpj nijunë tse Dios tka ix. ¹² Jets Demetrio tnikapxt nitukëy nits mëet tyeayatp këm, ätëm nayna nikëpx, jets mi'its mnijaw'eepy ku ä tem nmatiaky tiëyw yë. ¹³ may nyëx äts nmëëdë midi njaypy, kë äts jiaw ntajayty pëky mëet taukën ¹⁴ Jets äts n'aixpy jets n'ixt tso'k jets nakiapxn winku'ky ¹⁵ jëts awats atën jiëjët ma miits. mukuk tëek yës moyë dë. modë yës mujukteek xëëw kexm.

Jude

Chapter 1

¹ Judas, jesucristo tyumpë, Jacobo ja'atxi yeema'aty ye'ek watsotep, ma'aty të Dios te'ety txökëy, jats Jesucristo kyonjetyetee. ² Ets paayon määtitetet, me'et otkukatan, jëtsam tso'okën winpétet. ³ Kutemyektsoktë ku xya'at jây jats mits ma'atakan xpatat, ijets mits nayeetat jats mits tyoytyet tukjwinmany ë alawkexm ma'aty ofs teey awewyë. ⁴ Tike'ex ku tu'ukëty yekixte ja'aytyek ja'ay ku tyeketye-ë yaytyekja'äytye ma'aty ë okkën patapë-kaoyjya'ayte, ma'aty ots kuëntë Dios kyunukxe'en, jats ku'entämë ën wintsen, ye'e Señor Jesucristo. ⁵ Ixa'am mits tu'ukjay myetswan-oy'em mits të tukya'a xaniawa kyextë kum wintsen jots nyë'ekmäätaj jâäy kujots tyekpitsëm Egipto kyapopyë Jets naynya ots nyekutakoy ma'aty ots kyateyawatyete. ⁶ Jets naynya angeles ma'aty uts kyutukj kaixite nits jots tsen tyákj niketnata Dios yekjtya kuweny tsyätx akotxëtupj nye'ex, jets ë xë'ew manikx pa'at teytyunen. ⁷ Naë tsom sodoma më'ët Gomorra, më'ët kapj ma'aty niawityty, kuë këmta ots nyatsoknyëte, kao y tuntaknate yanaxwinkey. Naots nyekpëmtë tsom tu'ukj xipëet ma'aty ayootep ep jën otpyë. ⁸ Jets naynyamëi ma'aty ku'umatapj kem ë nyikex tye'ekkutakoytye, kyutukj kaoyixnatee, ets kaoytyne ma'aty mëkexm nyayawatatep. ⁹ Kú ë jits arcangel Miguel méet na tsiptunye kyaoywya, Moises nyikex kexm, ka'aty ots ke'em ka oy tyqyun wa'an, jets wyany. jyëë wintsen winkapxpëetëep! ¹⁰ Jets ixa'at jâäy këm natyaoyete tukëye ma'aty yakawinawepy. Ma'aty yawinawetyepj ye'e ë ma'aty tanëkte nyiawetyepj. ¹¹ Ay ye'ete, ye'ete tet panëkxhete cain, jets nä yanate tsom bala'am kyuuntyëxm jets nayatnate tsom coré ku ots kyokexetë. ¹² Kù ë tsonkän këxm xe'etuntë na ë kyëx ëky tsom tsa'a, katsotyump xeetuntë, tu'um eya njakyayanëxete. Na kyexëkta tson te'ets yots po'otittëë, tso'om yexa määks nipet te yökna, ku ya'ats opy te ye'ekwixekna. ¹³ Tsom Kaoy pyoy mäxnëë witsyooy, naë tso'otuny nyiknikex jëkj tsom opky tsom ma'ats wytityty, jets ma'aty akokx ye'em a kexm yektanixixa. ¹⁴ Enoc, ku wixtukj ma'am jëp adan, na jots ne'ema ja'aj: Auxtuktël wintsen myin mëet tuk mil atukjmil wyats tuympe. ¹⁵ Jets kyapj tëy tyuntj, jets yekkutakoyt nitukeye kaoytyumpë tekj ma'aty të. Tyakoytye kaánex mëet takoywya jâäy ma'aty ka'oy të myukëpxë, maty te takoywya ja'ay kaoy kapxtamë yëë kexm. ¹⁶ Ya'ats etë ma'aty ameeeks kaxtapj nyakyujaxatap ma'aty pyawititep kyaoj tsyoken, kaoy winmany ma'aty myukukj taxontaktap ets mumëtatlj. ¹⁷ Mits muketekjte, aymyetste awayu'utj ma'aty ots wantxete ë winfsën Jesucristo myateatpë. ¹⁸ ëots nyemxatëi kunikx tiempo pa'atj nitx ejate taxikpë tekj, ma'aty na tyuntepj tsom këëm tsoktë. ¹⁹ Yë ëtëm ma'aty nauyakheen ye'etjaetyepj, ke'em winma'an powanateep, ets katy aja'awanmete. ²⁰ Ets mitstë mukuktekjtë, kumits em nyakwyinptja wats awan kexm macaty watsnex ets mukukxtaktäë Espiritu Santo. ²¹ ¡He mëkj Dios tsonkenkex aixité pyaayon en wintsen Jesucristo, ma'aty mowanatep ukyatten ma'aty xemë kexm. ²² Tu'ukixte paayon ma'aty atuken metj. ²³ Ye'ekmëtatktë gewya yutet enoopm tu'utixte e naynja paajon tseken meet, ets kaoyixtet ewith ma'aty the nikexmeet pyutpyet. ²⁴ Ixa'am m'aty mits yekitetepj tukwin ets kë yekjkitawatat ets emyektanatatat winntukm ots, nity takony ets one xontakj. ²⁵ E tukj en Dios en ye'ek metatpë, yes kexm Jesucristo en wintsen, yea yeap wintsekken oykyexm, ets kutukj, koty tenem tsjontaks umxetj oykyexm, ets kutukj itkunaxp ets ixaam ets xe 'ema kexm nammënë.